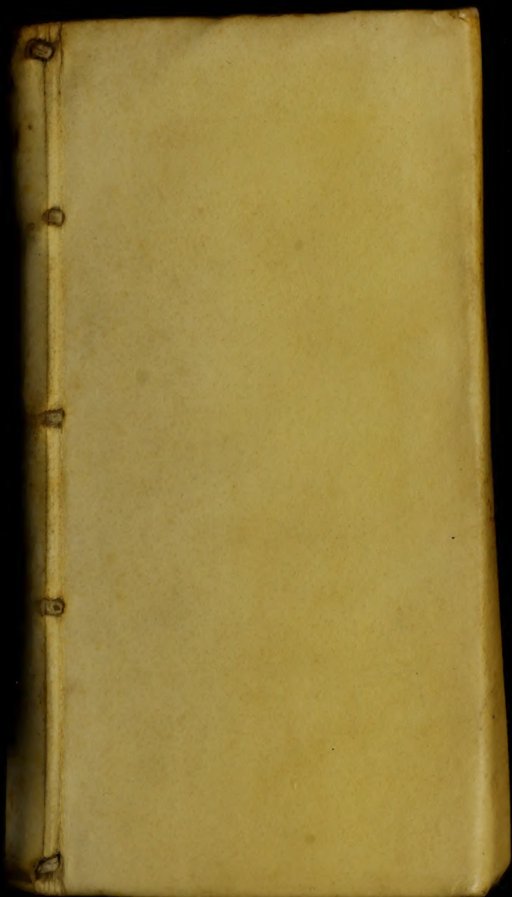

EX SCIENTIA SPES
JULIUS S. HELD

In Corde ne Lis   C. D. Glarges 1642

RESPVBLICA BOHEMIÆ

â

M. Paulo Stranskii

descripta.

LVGD. BATAVORVM,
Ex Officina Elzeviriana. *Anno* 1634.
Cum Privil.

Ex Libris Corn. de Glarges Equitis Toparchæ Alemmi
1642

Serenißs. quondam Bojemiæ

REGIS

FRIDERICI

filiis

Illustrißimis ac Celsißimis Principib.

RVPERTO & MAVRITIO

fratibus Germanis

COMITIBVS PALATINIS RHENI,

Bavariæ utriusque Ducibus &c.

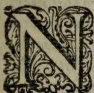
Ddnn. Ddnn. suis gratiosißimis,

VITAM VIVACEM,

HONORIS INCREMENTA,

FELICITATEM OMNEM.

Humilime ac ex animo precatur

On modo excultarum literis, verum & barbararum gentium complurium, typis non ita pridem descriptæ, ac in publicum emissæ Respub. invito mihi etiam obnixeque reluctanti, imposuerunt interea dum exulo quandam quasi necessitatem de Repub. gentis meæ

(in qua vos, PRINCIPES CELSISSIMI, alter conceptus estis, quæq; nec tam obscura, nec tam ἀπολίτευτος est, ut, de quo scribi sit operæ pretium, nihil domi habeat) aliquid simile meditandi, inque literas conferendi. Optabam sane (quod ne nunc quidem optare desino) ut rerum usu doctrinaque & judicio exercitatior, quin & recentioribus, juxta ac vetustis Bojemicarum rerum monumentis abundantior, atque laris certioris aliquis admoveret operi isti manum: verum, quia qui laboris id vellet sumere, nemo hactenus mihi est visus, differre rem diutius, atque à scribendo me continere neutiquam potui.

Et certe non sola fuerunt quæ me huc impellebant aliarum, ut dixi, gentium exempla. Tantum videlicet valuit apud me quoq; innatus in patriam amor, amantiumque patriæ Virorum bonorum, ac inprimis vetustæ nobilitatis gravisque judicii Equitis, Stephani Gerstorfii cohortationes amicæ, ut nec de soli natalis mei dotibus, nec de gentis, ex qua ab atavis genus repeto, vivendi ratione consociatior neq; publica, silere me amplius sint passæ. Prodeo ergo in publicum, ac meum hunc fœtum in lucem, ursino fortasse more, emitto. In quo, prout in tumultuariis fieri assolet, quamquam non pauca mihi videor videre, quæ de magni momenti rebus

vel præ-

vel præterita sunt penitus, vel descripta, quam oportebat, tenuius: candidi tamen pectoris judicem neminem existimo fore, qui voluntatis conatus meæ probos, virium, quas ad scribendum attuli, imbecillitate metiri, vel temeritatis propterea condemnare me velit. Feci ego hîc quantum potui, non quantum volui, non quantum debui. Voti omnis est summa, ut patriæ crescat honor, & ut ne opella hæc mea cujusquam, accuratius Bojemiam ac plenius ornare volentis πολυγράφου *luminibus, ullo modo officiat. Adumbravi autem Rempub. Bojemam, non ea facie in quam belli hactenus flagrantis iniquitate est transformata, sed qua eam cum jam olim, tum sedente adhuc ad ejus clavum patre Vestro beatæ memoriæ Rege, ornatissimam vidimus, quaque eam reflorescentem, à nobis & posteritate videri, cum lacrymis optamus.*

Hanc, Illustrissimi, atque cum ob vestram ipsorum in homines nostros animi propensionem clementissimam, tum ob ἀνεπίληστα *patris in primis majorumque merita, obsequiis gentis Bojemæ fidelibus, venerationeque & amore immortali omnium dignissimi* PRINCIPES; *hanc, inquam, Reipub. Bojemæ adumbrationem qualis qualis est, supplex Vobis ac venerabun-*

 dus

dus consecro, dedico, offero; perquam humiliter ac enixe orans, ut eam gratam habere, meque adeo ipsum, vel in ultimo clientulorum vestrorum ordine connumerare velitis. Opt. Max. Pater, probro hostium sempiterno, Vos ambos, cum matre Regina, fratribusq; ac sororibus, omnibus generi nostro in multam senectutem conservet sospites, virtutibus exsuperanter coronet, collocatosq; in excelso majestatis cubili, florere cum posteritate omni jubeat FELICITER. *Dab. Nonis Novembr. anno Christiano* CIↃIↃCXXXIII.

Deditiss. patria extorris
cliens

M. Paulus Stransky.

CAPITVM

In hoc Reipub. Bojemæ libello

Inſcriptiones.

Lectuɾo

REMPVB. BOIEMORVM.

QVæ quondam nostri sparsim scripsere Bohemi,
Hæc Paulus Stransky cuncta Magister habet.
Ecquid habet? patrii quæ sunt in viscere (regni,
Quæq; in eo spectas, omnia solus habet.
Hîc Legẽ Regemq; vides, hîc munia plebis,
Ac euripeas, ut solet esse, vices;
Hîc Lunæ eclipsin, Solis radiosq; videre est,
Vtque utrumq; Fides relligiosa refert!
Laudo tuos Stransky calamos, patriæque labores,
Postera quos gratum vita vocabit opus.
Perge diu patriæ jugi prodesse labore,
Nam pius est patriæ res recitare labor.
Si nunc labenti poteris succurrere, demum
Et pius & fortis, res erit illa, labor.

Aliud.

Sixtus ab Ottrsdorffi Cocin, Cutthenus, Adamus,
Bis duo Bojemæ lumina gentis erant.
Si spectes patriæ rerum linguæq; peritum,
Me Paulus Stransky judice quint⁹ erit.

suo longe dilectiss.

Dn. Propatri

M. Georgius Colsinius, Bohemus.

REI-

REIPVBLICÆ BOJEMÆ,

à

M. PAVLO STRANSKY recens conformatæ,

CAP. I.

De situ qualitatibusq; Bojemiæ.

I. EVROPAEI orbis ea regio, quam (quemadmodum Chorographis placet) inter longitudinis gradum trigesimum quartum & quintum aliquanto ultra trigesimũ octavum, & inter latitudinis gradũ quadragesimũ octavum & nonum ad quinquagesimũ primum, gens mea colit, usitato jam nomine Bojemia, seu Bohemia, & Boemia, itemque Czechia vocatur. Est autem illa ab Ortu ad Occasum lapides quadraginta longa, ab Austro ad Septentriones triginta quinque lata, ita ut ambitu suo amplectatur lapides centum viginti tres. Insignia ejus provincialia, non

quæ nunc ſunt, olim fuerunt. Nam cum inde ab ipſis gentis incunabilis Aquilam nigram in ſcuto albo geſtaſſet, Imp. Cæſ. Frider. Barbaroſſa pro ea Leonem album bicaudem, diademate aureo caput cinctũ in ſcuto rubeo uſurpare juſſit. Fabulæ id relinquimus, quod de præcingente aquilæ pectus ſive aheno, ſive calice quidam commentantur. Figura regio ipſa eſt ovali, & cingitur undiq; montibus ac ſylva continua. Montes Sudeti vocantur, ſilva Gabreta, vel (ſicut noſtri eam nonnulli idiotiſmo vernaculo à ventorũ agitatione cognominant) *Sſumavva*. Peramœni ergo cujusdam amphitheatri formam illa repræſentat. Clauditur ab Ortu Sileſia & Moravia, ab Occaſu Norico ſive Palatinatu Bavariæ, à Meridie Auſtria, à Septentrione Miſnia & Luſatia. Aer ejus temperatus eſt, purus & ſalubris, tametſi Thraſcias Corusq; eam plerumq; ſoleant perflare. Aquas nõ niſi domeſticas bibit, quæ omnes intra regionis fines ex fontibus limpidiſſimis, paſſim per montana ſcaturientes, in rivulos, amnes, ac fluvios coeunt. Sunt pleræque omnes piſcibus fæcundiſſimæ, quæ ſuis ſingulæ alveis longas per ambages vagatæ, minores à majoribus, diverſis in locis abſorbentur, donec univerſæ in omnium tota regione famoſiſſimum Albim ad Yſtam, vel po-

tius ad Dieczinum collectæ, in vicinam Misniam evolvantur.

II. Princeps in his est, qui à nobis lingua vernacula *Labe*, à Latinis vero, per literarum metathesin, Albis vocatur. Hic in plaga regionis, quæ Silesiam & Boream spectat, (ut Xiphilini * verbis utamur) ῥεῖ ἐκ τῶν Οὐανδαλικῶν ὀρῶν, hoc est, ex præruptis, Silesiæ confinibus montibus duobus (*Krkonosse, das Risengeburg*, seu Montes gigantum vulgus appellat) modico primum fonte erumpens, mox aliis decem fontibus quasi lacunis (unde à numero fontium Germanis *Elb, q. d. Elf*, id est, undecim, dictus †) in eundem alveolum confluentibus, perpetuantiumque iis in locis nivium colliquiis utcunque auctus, versus meridiē vadit, & suis quemque rivulis paulatim excrescentes amnes cæteros, Vpam nempe (ex iisdem montibus, alio tamen in loco ortum) supra, Metugen vero infra Iaromierzam; Worlicen, hoc est Aquilam, Lauczná Chrudimcaque aliquanto prius auctum, ad Hradecium-Reginæ exhaurit. Inde converso ad Aquilones itinere, Cydlinam ad Libicen, Mrlinam ad Nymburgam;

* *lib. 55. Epitomes Dion.* † *Fabricius in suis rer. Misnicar. libris.*

Gizeram itidem ex *Krkonoßis* montibus profluentem, infra Taussinium, obvios excipit, atque ita inter compascuos lætosq; saltus, quasi exsultabundus, Vultavæ, qui ab eo dignitate est secundus, supra Mielnicum occurrit. Eo vero istic, ut & brevibus interstitiis illinc disclusо amne Bessovca, recepto, Chablovcam ad Nucznicias, Ohrzen seu Oegram, à plaga Occidentali, ex quatuor fluviorum parente Pinifero monte longis erroribus venientem, ad Litomierziceam, Bilinam ad Vstam, Plaucznicen denique & Badebacham ad Dieczinum combibit; indeque onustis annona, & rebus quodvis genus aliis, incolarum pariter & Misnicorum navibus, ut & artificiose in longam congeriem coagmentatis asserum, tignorum, oportunorumve foco lignorum, struibus dicam, an ratibus, usque & usque fatigatus, per saxis rupibusq; horridarum convallium fauces, in Misniam eluctatur.

III. Vultava seu Multavia similiter, cujus inter amnes proxima est ab Albi dignitas, in plaga flatibus Africi obversa, ex Lunæ silva Passavio finitima, paulo supra callem, quem aureum vocant, ebulliens, præter vicum Zelnavam, ad Ortum iter meditatur, sed ob obstantia Rosenbergæ montana ad Septentriones

conver-

conversus, Crumlovum, & mox Cœnobium S. Coronæ dexter prætérlabitur, receptoque Malcza, quem nostræ linguæ homines *Malice* vocant, Budiegovicium adit. Progressus inde aliquantulum, Luznicen à lixivio dictum, sinuosum retroque ab opido Tabor ad meridiem flexum amnem, paulo supra Tynam excipit. Zwicoviæ vero propugnaculo, à Germanis, voce nobis peregrina *Clingenberg* dicto, propinquans, absorbet Blanicæ mixtum Vatavam, cum quo communi, lignatoribusque Pragensibus familiariter noto alveo nonnihil viæ emensus, Sazavæ, ex Moravo limite venienti, non procul ab aurifodinis Gilovianis, Mizæ vero seu Mzæ ad cœnobium Zbraslavinum (Aulam regiam Latine vocamus) junctus, & omnis generis, frumento insuper, piscibus, caseis, sale, & cætero commeatu onustis, ædificando aptarum arborum ratibus plerumque tantum non coopertus, Pragam Vrbium cæterarum matrem, medius interluit ac scindit. Inde vero ob lapideum, duodeviginti arcubus, & utrinque præaltis turribus insignem, octingentos sexaginta duos cubitos longum pontem, quo stratus ibi est, cum fremitu indignatus, per confragosa ruit, tantisper dum (quemadmodum paulo ante

dictum est) supra Mielnicum in Albim exoneretur.

IV. Fluminibus istis ac fontibus, addidit natura, regionemque beavit, non tantum calidis, verum & medicinalibus aquis. Thermas valetudinariis perutiles, ei est largita in locis, quæ Teplicium à calore, & à fervore *Wary* vel Caroli balneum vulgus vocat. Illis anno Christi 762. suum volutabro, has 1335. canis venatici casu, ac pilorum ἐν τῷ ἐξαναζέματι ambustione, hominibus perhibent fuisse detectas. Cz'erna Hora, Lãdeccumq; similiter, & *Tepla* tepidas habent undas. Acidis quoque fontium, Oegrani, Comorzanianiq; aquis multorum valetudinem esse adjutam est compertissimum. Talis olim non longe à Praga fuit fons miræ salubritatis ad Stechovicium. * Lacus & stagna (exceptis non adeo celebribus duobus vel tribus, quorum unum prope Mostam seu Pontem, Germ. *Bryx* opidum, alterum ad Teplam, tertium vero ad Blatnam est) vix ulla sunt. Piscinæ tamen, quarum pleræque magnitudine lacus repræsentant, permultæ passim habentur, commendatisque ab exquisita bonitate cy-

prinis

* *Bohusl. Hassenst. Epist. ad Martinum Pollichium Med. D.*

prinis, luciis, percis, & piſcibus id genus variis, abundant. Teſtis ejus rei eſt Pardubicena, Chlumecena, Trzebonæa, Rozdialovicena, Copydlana ditio, ubi, locorum dominis pecunioſa, temporibus ſtatis ſolet accidere piſcatio.

V. Ager Bojemus cultus eſt omnis, gleba pingui, & non niſi perpaucis in locis arenoſa; ſilvis, nemoribus, ſaltibus, pratis, lætiſſimus, frugum omnis generis tam ferax ac dives, ut eas cum vicinis Norici & Miſniæ incolis, luculento indigenarum emolumento, quotannis communicet. Vini ea terra nequaquam eſt ſterilis, id quod ad Pragam, Litomierziceam, Mielnicum, Launam, Vſtam, Chrudimam, aliiſque aliquot in locis haud infeliciter, nec palato inſuave provenit, ita ut, dummodo ejus ne ſimus prodigi, & uſibus neceſſariis ſufficiat, & bonitate Moravico antecellat, Auſtriaco vero æquipolleat, quamvis ætatem ferre nequit. Nam qui poſt Silvium Munſterumque rei inexploratæ ſcriptores, de ejus auſteritate nugantur, vappa ut ſe proluant, probe commeruerunt.

Lupuleta humulo præſtanti nobilia cum alibi paſſim, tum præcipue ad Zatecium, Launam, Clatoviam, Vſtecam, ſolertia ſingulari coluntur. Hinc eſt

quod & cerevisia, alba (ut vocant) seu triticea, Pragensis cognomento *popeniezni*, Brodensis, Strzibrensis; Acerba sive hordeacea, Zatecensis cognomento *Samecz*, Racovnicensis, Slanensis, Boreccensis, Chomutoviensis, magnopere commendatur, & humulus in Bavariam, Voitlandiam, Misniam, Lusatiam, exportatur.

Hortorum interea pomariorumque cura neutiquam habetur neglectui. Nam quia læta hîc, ac non infructifera est plantarum hortensium & sativarum æq; ac silvestrium propagatio, læta luxuriansque omnis generis leguminum, olerum, herbarum medicinalium, odoriferarum, coronariarum, complurium etiam non ita pridem peregre allatarum germinatio, incolæ, suo quisque loco operam dant, ut pomaria, hortos, viridaria, non modo ad usus, sed & ad delicias habeant quam instructissima. Aromaticas inter herbas, crocum non est herba ignobilis. Optimum id succo, odore, colore, fert hæc regio, cultura tamen ejus, utpote operosior, non est apud quosvis promiscua. Oleastros raros, sed oleum, quod domesticum esset, nec dum ullum hîc vidimus.

Cæterum in pratis & saltibus videre est

eſt paſcentem pecoris pecudumque multitudinem ingentem, in ſilvis nemoribuſque permagnam ferarum ac volucrum abundantiam, ita ut nec pecuarios, nec venatores, nec aucupes, collocatæ in eam curam operæ poſſit pœnitere. Salem ſane regioni huic natura in facili eſſe noluit. Quamvis enim nec is prorſus ei ſit negatus, ut ætatis ſuperioris experientia ad Reginæ Curiam, olim vero ad Slanam Bilinamque docuit; quia tamen vel fontes juges non erant, vel impenſæ reditibus inveniebantur majores, diſturbatæ ſunt officinæ, ac ceſſarunt operæ, ita ut partim ad Bavarici, partim ad Saxonici ſalis uſum reverti, ſatius fuerit viſum. Defectus tamen hic compenſatur divite foſſilium cæterorum, metallorumque ubertate. Nec auri, nec argenti, nec ſtanni, nec cupri, nec plumbi, nec ferri, nec argenti vivi, nec ſulphuris, nec aluminis, nec nitri, nec vitri nobis deſunt fodinæ ac officinæ. Eruitur autem aurum ex fodinis Gilovianis & Cninenſibus, eluiturque ac eliquatur ex ſabulo in aquis Tetinianis, Vatavæque amnis volutato; argentum inprimis Cutnæ, Ioachimi-valle, Prziſeznicii, Rudolphii, & aliquot Suſſicæ vicinis locis, quandoque etiam Przibramæ; ſtannum, Crupecæ & Slavcovi, ſeu

Slaccowaldi, ferrum Zdechoviceis, Comarovl, Nyzburgi,& alibi: Cuprum vero, ut & plumbum, plerunque etiam inter argenti ſtannique venas reperitur. Aluminis officinas Borecum, vitri Krzivocladena ditio, Heralecium, Cragevicium, Bircoſteinum habet. Habemus domi marmoris, molariumque latomias; habemus calaim, amethyſtum, ſmaragdum, ſapphirum, jaſpidem, qui in montibus Krkonoſſis, ut & alibi, inter cotes metallicas inveniuntur; habemus varias, eaſque raræ elegantiæ gemmas, quæ ex conchis propter Horazdegovicium in amnis Vatavæ profluente collectis, eximuntur; habemus flammam ſcintillatione imitantes carbunculos, (vulgo *Granaty*) qui exportatæ è puteis Podſedicianis ac Strzebivlicianis ſaburræ glareæque permiſti, crebris percolationibus aqua elavantur ac perpurgantur. Nonnihil etiam referri poſſet de ea regionis dote, quod à venenatis, raptoque viventibus animalibus, multo quam regiones cæteræ eſt ſecurior ac expurgatior. Vrſi enim ac lupi ſævæq; id genus beſtiæ non adeo ſunt in ea multæ: ſerpentes & ſcorpiones rari, dracones nulli. Quæ quoniam ad rem non magnopere faciunt, in iis percenſendis, animum ad alia vertenti mihi eſſe prolixiori nec libet, nec expedit.

CAP. II.

De Bojemiæ Districtibus, Opidisque & locis potioribus.

I. QVanquam Moravia, Silesia, & Lusatia sunt provinciæ coronæ regni Bojemiæ jam olim concorpores, & quamvis non simus nescii, quod in Barvaria, ut & in Franconia ac Misnia, perquam multæ sunt ditiones quæ ad clientelam regni Bojemiæ pertinent, quarum nihilominus Vsurpatores ac Insessores contra quam Vasallos decet, fidem ac reverentiam Majestati Principum Bojemiæ debitam, jam dudum vel prorsus negligunt, vel parum comiter colunt: de iis tamen plene disserere nec hujus loci, nec nostri instituti esse judicamus. In sola ergo Bojemia commorabimur. Ejus autem supra memoratis finibus circumscriptæ, aliam quam nunc est, apud veteres fuisse divisioné, pauci inter nostrates sunt qui nesciant. Veteres eá aliquando in Przedlabianam & Zalabianam, seu, quod idem est, in Cis-Albinam, & Trans-Albinam, & utramque in aliquot territoria, sunt partiti: aliquando in dynastias sive toparchias, Caurzimanam, Boleslaviensem, & Lucensem, seu Zatecensem

censem dividebant. Wyssehradum tamen gentis totius principi cum imperio supremo reservabatur semper. Carolina tandem partitio, quæ longo post tempore, Carolo Regi, Imp. eius nominis IV. placuit, publicè est approbata, ea quæ hactenus obtinet. Dispertitus is eam est in provincias, seu, ut usitato loquimur, in districtus quindecim, eosque, suo quemque cognomine, majorem partem à primariis istic urbibus cognominavit, videlicet

1. *Pragensem*, 2. *Kaurzimensem*,
3. *Hradecensem*, 4. *Chrudimensem*,
5. *Czaslaviensem*, 6. *Bechynensem*,
7. *Vultaviensem*, 8. *Podbrdscensem*,
9. *Trachensem*, 10. *Pilznensem*,
11. *Racovnicensem*, 12. *Slanensem*,
13. *Zatecensem*, 14. *Litomierzicẽsẽ*, &
15. *Boleslaviensem*. His nihilominus superadditi jam ante Caroli ætatem fuerunt, peculiaribus viventes institutis, ab Ortu solstitiali Comitatus Cladscanus sive Glacensis, ab Occasu æquinoctiali territorium Hebanum seu Egranum vel potius Oegranum, à solstitiali Loctense seu Cubitanum, ita ut districtus omnes duodeviginti sint numero. Omnium in his (ut res humanę sunt) urbium, arcium, castellorum, opidorum, vicorum, variæ, me hercle possent notari, nunc blandientis,

dientis, nunc sævientis fortunæ vicissitudines, varia nunc incrementa, nunc decrementa, quæ tamen ego disertiori, & à re libraria instructiori inter populares meos alicui voluminis magni scriptori, relinquo post me memoranda: compendio tantum, Minervaque rudi, quæ ad manum, & in hominum ore sunt, quæque instituto huic meo conveniunt, luci committere connitar.

II. Pragensi districtu nihil amplius quam totius regionis caput Praham, seu, quod perinde est, Pragam, ob ejus tum magnitudinem, tum prærogativas non vulgares, tum populi multitudinem, complecti placuit. (*Comit. Ann.* 1569. 1579.) Nomen Vrbi primi conditores à Slavica voce *Práh*, quod limen sonat, dederunt. Libussa enim, ut perhibent, vates ac princeps Bojemiæ, cum animi caussa Wyssehrado egressa, celso quodam in monte consedisset, & in Vultavæ sinuosum inter rupes profluentem despectans aptum Vrbi condendæ locum circumspiceret, de mariti Przemysli Ducis assensu, veteres Casurgis solo olim æquatæ Vrbis ruinas instaurare constituit; ambigensque de indendo ei nomine, nonnullos ex ministris, qui tum aderant, amandat, &, Ite, inquit, per saltus istos ad villã quam videtis, cumq; veneritis

ritis ad locum quo Brusca rivulus à Vultava absorbetur, lignatores quos habebitis obvios, quid agant, aut quid fabricent, interrogate, quodque responderint ad me referte. Obsequuntur principis dicto ministri, duosque sive fabros, sive lignatores securibus eo in loco arborem sternentes offendunt, quos humaniter alloquuti, ecquidnam moliantur, rogant? Respondentibus iis, limen se fabricaturos; ad Libussam revertuntur, eiq; quod à fabris responsum fuit, renuntiant. Vertit in omen nuntium Libussa, &, Felix id, inquit, faustumque sit, quod de limine nuntiatis. Vrbs quam statuimus *Praha* vocator. Plerunque enim fit, ut in domum ingressuri, nisi proni caput inclinent, in limine ipso impingant. Sic si quis Vrbis hujus nostræ hostis olim, quam amicus esse malit, nec eam pronus veneretur, suo ipsius malo id attentabit. Iacta ergo sunt Pragæ fundamenta (ann. 723.) in læva Vultavæ crepidine, ad pedem Petrzini Suillique montium, Przemyslo medias inter operas ad opus maturandum singulos cohortante. Et omnes quidem principi gratificaturi, certatim

—— *instant operi regnisque futuris*;

sed rudis tamen ex limo maceriaque fuit ista substructio, quæ nihilominus solertibus principum commonefactionibus

tem-

tempore posteriore ab incolis & augebatur, & communiebatur, & nitidior, splendidiorque reddebatur, usque dum in eam, qua nunc conspicitur, tum amplitudinem, tum pulchritudinem paulatim assurgeret. Tres enim, quæ nunc sunt, ejus Vrbes, neque uni omnes tempori, neque uni principi accepta ferunt vel originis suæ primordia vel incrementa. Nam cum prior illa, cujus conditores Przemyslum cum Libussa fuisse docuimus, quæque postea Minor vocari cœpit, capiendæ omni populi multitudini non sufficeret, nec hinc aquis, inde montibus clausus Vrbis locus dilatationem ferre commode posset, Mnata princeps exstructam ab avia in Suillo monte ligneam domum amoliri, & subvecto ex Petrzino monte lapide, Vxori Strzezyslavæ, ejusque gynæceo arcem peramplam pariter & nitidam erigi jussit, quam nostra adhuc ætate, sacris æque ac profanis ædificiis ornatissimam, Hradczanisque pereleganti opido locupletiorem factam, in subjectam triurbem Pragam despectantem cernimus. Magnam etiam populi partem in adversam Vultavæ ripam transtulit, & exciso nemore, condendæque Vrbi majori fundamentis, ascendente (si M. Nicolai SSudi observationi credimus) Scorpionis signo in plano

plano positis, primus Vultavam ponte ligneo junxit. Modicam tamen vidit multitudinis istius in ædificando industriam, donec ab ejus excessu Vogeno filio rerum potiente, accita ex Minore Vrbe major populi turba, manum operi admovit, & ductis in obliquum, inde ab amnis crepidinibus, per mille fere & ducentos passus, profundissimis ex parte meridionali fossis, eam brevi & capaciorem, & munitiorem, & populosiorem, ac ædificiorum frequentia splendidiorem fecit. Ab eo tempore ætas hominum omnis Majorem hanc Vrbem nunquam destitit excolere, ædificiisque cum publicis tum privatis, sacris & profanis, incrementa ei nitoremque majorem addere. Krzezomyslus princeps, exstructa intra ejus muros versus orientem magnifica Corte, frequens ipse quoque, ut & post eum principes plerique omnes, usque ad Vladislai II. tempora eam incolebant.

Carolus tandem rex, Imp. Romanorum ejus nominis IV. (præterquam quod eam studiorum liberalium Vniversitate exornavit) volens Wyssehrado alteri regis palatio, propiores habere cives, de assensu Senatus Pragæ Majoris, ductis prius inde ab arce versus Orientem usque ad Porzicio villæ proximam

Vultavæ

Vultavæ ripam, validis & per certa intervalla turres præaltas sustentantibus portis ac mœnibus, Vrbem quæ Nova vocatur, cœpit condere, Ann. 1348. Quæ ut maturius exsurgeret, multis propositis immunitatibus, potestatem publice quibusvis fecit in Vrbe à se fundata, quam Carolinam vocari voluit, ædes novas construendi, ac eadem propemodum, qua Praga Major gauderet, libertate legibusque vivendi. Allecti ergo cum alia loci oportunitate, tum inprimis hortorum frequentium amœnitate plerique, præsertim materiarii, ferrarii, & id genus vicinos pulsibus assiduis inquietantes opifices, quin & non pauci quietioris vitæ homines, lares istic sibi ac domicilia figebant, ita ut non multis intra annos Novæ istius Vrbis ea, quæ nunc conspicitur, facies apparuerit.

Hæc igitur fuit Minoris, Majoris sive Veteris, & Carolinæ seu Novæ, Vrbium Pragensium origo ac incrementa.

Quæ vero, cum secunda, tum adversa cujusque fuerit fortuna, quoties fuerint variis bellorum motibus concussæ, flammisque & Vultavæ eluvionibus fœdatæ, pestis, famisque calamitatibus afflictæ, disserere esset longum, neque huic instituto ac loco fortasse magnopere cõgruit. Vnicum est, quod hîc libet adjicere,

poetæ noſtratis, Petri nempe Capellæ, editum de Praga epigrammatium, ſic canentis;

Lignea *prima fuit, poſuit cum limina* PRAGAE
Iam tum ſurgenti prima LIBVSSA *ſua:*
Marmorea *inde ſtetit, poſtquam ſuper æthera turres*
Extulit, & magnas luxurioſa domos.
Iam non Marmorea eſt, non Lignea, at aurea *tota*
Continua facta eſt ſede RODOLPHE *tua.*

Splendoris nihilominus iſtius non parum Vrbi huic detraxit, primum Paſſavini, (*ann.* 1611.) poſtea Bucquojiani, (*ann.* 1620.) & nuper Saxonici militis irruptio, (*ann.* 1632.) quarum prima fuit Vrbs Minor per menſes duos vexata; ſecunda opes ditiorum expilatæ; tertia domus pluſquam mille trecentæ, intra ſemeſtre vaſtatæ, armamentarium regium evacuatum.

III. Praga ad Ortum tendentibus, primus ſe offert diſtrictus Curimenſis, vel potius Caurzimanus, ab omnium hujus regionis vetuſtiſſima Vrbe Caurzima ſic cognominatus. A vulgo vocatur *Kaurzimsko.* Limes ejus ab Occidente

dente est Vultava, & ab eo cognominatus districtus; à Septentrione Albis, ab Oriente districtus Czaslaviensis; ab Austro districtus Bechynensis. Sunt in eo liberæ regni Vrbes Caurzima, Colina, & Broda cognomento Bojemica. Opida quæ cum omni vicino agro in Regis patrimonio censentur, sunt Gilovia cum aurifodinis, Brandeisum, sive Brundusium, cum arce Albi imminente, Costelecium ad Albim, loco à natura communito, Schelacovicæ, Zapæ, quæ me nascentem prima vidit, vicinæ, Sadscaque. Nobilitatis autem ditione continentur cum agro suo, Libna, Cleczanum, Chwaterubæ, Cloninum, Przerovum, Cluczovum, Caunicæ, Cerhenicæ, Zasmuky, Colodegæ, Aurzinovesium, Ratagæ, Sternberga, Costelecium in edito colle supra silvam quæ nigra vocatur, Pysseli, Hradecum seu Castellum ad Sazavam, Lissno, arces partim solæ, partim cum opidis, & Domassinum, Benessovumque opida: Cœnobium hîc unum est, Abbatia clarum, monachorum Ordinis Benedictini, quod ad D. Procopii supra Sazavam vulgo vocamus, Brzetislai II. Ducis opus. Sacra in eo, inde à principio, Slavica, non Latina, vel ulla peregrina lingua peragi erant solita. Tractus hic silvis abundat, ex quibus recisæ arbo-

res secundo Sazava Vultavaque Pragam, & ultra in cæteram Vultavæ Albique adjacentem viciniam subvehuntur. Est hîc silva per quam Praga Brodam euntibus iter habere est necesse, & quæ *Fidrolec* vocatur, latrociniis eo usque infamis, ut cum locum furibus obnoxium notare volumus, proverbio, *Gest tu co na Fidroley*, dicere soleamus. Inter regias seu regni Vrbes liberas est, ut dixi, Caurzima Vrbs cæteris vetustior, quæ à voce *Kaurziti*, quod Latinis est *fumare*, nomen accepit. Lechum enim fratrem Czechi Ducis, cui suam gens nostra originem fert acceptam, perhibent paulo post quam à nostratibus ora hujus regionis quæ circa Rzipum, seu Zrzitum montem est, coli esset cœpta, propterea quod ager is omni sociorum fratris utriusque multitudini neutiquam sufficiebat, à fratre Duce fecisse secessionem, conversumque ad Eurum cum suis, bidui itinere pervenisse ad locum quem inter nemora, lari figendo jam ante designarat. Is ut ne frater ejus esset nescius, ex compacto, tertio à profectione sua die, Sole necdum orto, nemus proximum, quod in edito fuit, succendit, tanta excitata flamma, ut ejus fumum fratri sociisque in monte Rzipo conspicuum esse neutiquam dubitarit. In nemoris ergo flamma fumante

absumpti

absumpti solo, mox ædificari cœptam Vrbem ex eo Caurzimam vocari voluit; quæ quia in agro sita est frumenti feracissimo, pomariisque aptissimo, mature non solum domorum populique frequentia, sed & vallo maceriaque, adversus vim hostilem oportuna, inclaruit. Præfuisse illi fertur Lechus priusquam in Polonia consedisset; per annos plus minus viginti. A cujus discessu Borzislaus Svogi filius, rerum istic de Croci principis assensu potitus, ditionis fines quaqua versus prolatabat, ideoque dynasta Caurzimensis audiebat. Hæredem is ac successorem accepit Mstibogium, decessoris exemplo principum in Bojemia amicitiam reverenter, dum vixit, colentem. Ei defuncto surrogatus est Rozhonius filius, vasti ac inquieti ingenii juvenis; Qui & Caurzimam munire, & principum Bojemiæ fortunæ in occulto invidere, nunquam destitit. Nec paterna contentus dignitate, princeps à suis, non dynasta, vocari voluit. Brevi etiam post, mota Nezamyslo principi de finibus controversia, quod jure nequiit, armis occupare tentavit, non contemnenda tamen suorum suaque clade. Captus etenim, Nezamysli victoris mandato, naso mancus domum redire, alienoq; abstinere cogebatur. Cui sine prole decedēti à

Caurzimanis Slavomilus frater successor est datus, qui ditionem, Moravorum irruptionibus aliquanto jam tempore obnoxiam, parumque securam Horzeslao filio reliquit. Horzeslaus homo abjecti animi & meticulosus, cum Moravi grassatores Caurzimæ aliquando imminerent, eique excidium minarentur, missis ad eos legatis, seque suaque eorum potestati permittebat. Quem ii postridie ad se in castra evocatum, supplicemque factum, exocularunt, vastatoque omni agro, in Wyssehradensem viciniam excurrerunt. Sed à Mnata principe magnis animis rejecti, cladibusque multiplicibus affecti, ab inquietanda Bojemia abstinere & Horzeslao excæcato ditionum ejus possessionem pacatam relinquere sunt coacti. Et longæva certe ac diuturna fuit Horzeslai, sicut vita, ita & gubernatio. Qui tandem eam ad Dolisium transmisit. Dolisio res moderante, ingens Caurzimam invenit infortunium. Exorto siquidem ex negligentia incendio domestico, tota à fundamentis, una cum factis è maceria munitionibus omnibus, conflagravit. Ope tamen ac opera Dolisii, in alium locum translata, auspiciis melioribus instaurari, & *Zlicsko* vocari cœpit. Validus sane murus circum eam tum statim fuit inchoa-

inchoatus: verum ut ædium urbicarum ſubſtructiones, ob civium diſſidia ſive deſidiam tarde aſſurgebant, ita & Doliſii, Zliciique filii mortibus

—pendebant opera interrupta, minaq;
Murorum ingentes.

Vix tandem Craſnico, ab obitu Doliſii patris rebus impoſito, operæ ſunt perfectæ, & urbs inſtaurata. Fuit autem Craſnicus vir ſupinæ temeritatis, & lingua quam manu promtior, qui ratus ſe jam in novis Caurzimæ ſuæ munitionibus infortunii omnis ſecurum, Neclanum principem, alibi tum occupatum armatus laceſſere, & ducatum ejus prædis abigendis percurſare pro ludo habuit. Sed miſſa adverſus ipſum à Niclano valida militũ manus, ducibus Wſſebogio & Coldogio (quorum ab illo pleraque ditionis ejus loca vaſtata fuerunt; ab hoc vero Caurzima ipſa expugnata ac direpta) fortunis eum omnibus evertit, fugaque latibulum apud Moravos quærere compulit. Venit ergo tum in Przemyſlææ ſtirpis principum manus, Caurzimana præfectura, quæ Leſlao, ex procerib⁹ uni, à Neclano fuit commendata. Eo ſine liberis poſt decimum præfecturæ annum fatis concedente, ab Hoſtivito principe Mſtibogio fratri conceſſa, ejus, Drzſlai filii, ac Hoſtivodii ne-

potis imperiis annos fere octuaginta regebatur. Cum autem Hostivodius jam senex & improles, Moravorum grassatorum metu præfectura abiisset, vitamque, incertum quo in loco, finisset, dynastia omnis ad principes Bojemiæ recidit, ac cum Wyssehradensi ducatu penitus coaluit. Caurzima vero urbs semper pari cum cæteris liberis seu regiis urbibus dignatione fuit, *Ann.* 959.

Intra duos à Caurzima lapides abest urbs *Colina*, quæ à quibusdã Colonia nostra dicitur. Ædificarunt eam veteres ad sinistram Albis latus, nomenq; ei à sudibus, quæ *Koli* vocamus, indidisse videntur. Natus in ea fuit, (*Ann.* 1397.) summo quondam in Academia Pragensi magistratu functus M. Stephanus dictus de Colonia, primus Verbi Dei in templo Bethlehemitico Pragæ Minister, qui M. Ioh. Hussum aliquanto post accepit successorem. Item M. Iohannes Colonius, qui Euangelici Consistorii Pragæ Administrator fuit, (*Ann.* 1555.) & Matthias Borbonius Doctor Medicus. Proptera autem quod à magna Iudæorũ multitudine habitaretur Colina urbs, à plerisque per ludibrium Iudæorum nidus appellatur.

Ab hac occasum versus tertio, à Praga vero quarto lapide diremta, subortoque nuper

nuper per imprudentiam incendio, flammis tota cũ tribus templi turribus, cumq; curia prorſus abſumta, (*Ann.* 1627.) ſtat in plano *Broda* cognomento *Bojemica*. Tempus ejus conditæ eſt in incerto: ſed nomen tamen ei ex eo datum eſſe ferunt, quod cũ Wyſſehradenſes Caurzimanique iſtis in locis armis infeſtis non ſemel inter ſe concurriſſent, fuſoque in ſanguine pedes equi pariter & homines merſaſſent (quod vernacula noſtra lingua *Broditi* dicimus) municipium iſtic inter Prziſtaupinam, Tuhorazam, Tuclacamque vicos, ab eventu ſimili (nempe ab accedendo, acriter feriendo, genuflexioneque) nuncupatos, aliquanto poſt ædificatum, à merſatione iſta ſeu vadatione cruenta, Brodam vocari voluerunt. Fuit olim ſub poteſtate Archiep. Pragenſis. Cinxit eam muro Erneſtus Archiepiſcopus primus; cæteris urbibus regiis, diplomate ſingulari eam in rem dato, accenſuit Rex & Imp. Sigiſmundus, *Ann.* 1437. In ejus vicinia propter vicum Hrzibũ, commiſſum olim fuit memorabile illud prœlium, quo hauſtę ex M. Ioh. Huſſi concionibus ſcriptisque, & indefeſſo ſtudio excultæ purioris Euangelii doctrinæ ſequax & tenax Taboritarum, ut vocabant, bellatorum multitudo, à Compactatorum ſociis, pontificiis ac

Calixtinis popularibus suis, ultima clade est deleta. Et quia venientibus ex Moravia, inferiore Austria, Vngariaque viatoribus, assidue, ut Colina, ita & hic locus teritur, ratio ipsa dictat, non pauca memoratu digna utrobique accidisse, quæ tamen sive majorum incuria, sive fortunæ iniquitas, mihi & posteritati hactenus invidit.

IV. Digressi ex Caurzimensi districtu ad Ortum hybernum, veniamus in peramplam situque admodum amœnam provinciam seu districtum Hradecensem, qui vulgo *Hradecsko*, à primaria similiter istic urbe Hradecio-Reginæ, cognomentum est sortitus. Circumscribitur autem is ab Occidente districtu Boleslaviensi, ab Aquilone montibus Krkonossis & silvis ad Silesiam pertingentibus, ab Ortu Comitatu Cladscano Moraviæque plaga septentrionali, ab Austro denique districtu Chrudimensi. Sitæ in eo sunt liberæ urbes, Hradecium, Iaromierza, Bydzovum, Trutnovum ad Vpam, & Dvvurum seu Curia, quæ Reginarum Bojemiæ sunt dotales. De Regis patrimonio sunt Podiebradæ arx & opidum cum omni suo agro, vivario, multa silva ac piscinis. Has inter maxima per integrum fere milliare quaqua versum diffunditur, & *Blato* dicitur.

Albis

Albis opidum id à parte occidua alluit. In nobilitatis bonis censentur cis Cydlinam Dymocuræ, Copydlenum, Velisſus, Chlumecium; ultra Cydlinam vero Gitczinum, quod nuper à recens creato Fridlandiæ Duce dilatatum & mirifice exornatum, Cumburgum, Gilemnice Schatſlerzum, Adrſpachum, Peczka, Coſta, Smirzicæ, Nachodum, Novo-Hradiſstium, Opocznum, Boruhradeca, arces, partim ſolæ, partim cum opidis: opida denique Tynecium, Zizelicium, Bohdaneczium, Horzicæ, Wrchlabium, à vicinis Albis ſcatebris vocatum, Hoſtinnæum, Police, Dobruſca, Trzebochovicium, Solnice, Rychnovum, Coſtelecium, & Vſta ſeu Oſtia, ſub Aquilæ fonte, & ſi qua ſunt alia.

Opulenta hîc quoque eſt Abbatia & Cœnobium monachorum ſectæ Benedictinæ ab Abbate Brzevnovienſi Paulo Bavaro ad limitem Sileſicum, Iohannis regis ævo fundatum, & Volframi cujusdam nobilis patrimonio dotatum, cui Braumovio eſt nomen. In ejus territorio (ut hoc obiter attingam) poſtremis Rudolphi II. regis temporibus, & quamdiu Matthias rex regno præfuit, gliſcebant excitatæ ob Teutono-Lutheranorum, (qui Slavicam linguam prorſus jam ex ea ora exterminarunt) per Romaniſtas

ſtas atrocem in religione inquietationem, acerrimis Pontificiorum pariter & Euangelicorum regni procerum diſceptationibus nutritæ turbæ illæ perniciofiſſimæ, quæ bello flebili nuperæque nec unquam ſatis deplorandæ, puriorem doctrinam amplectentium Bojemorum, ab Imp. Ferdinand. II. ad Pragam acceptæ cladi cauſſam ac principia dederunt, *Ann.* 1620.

HRADECIVM, Vrbs in hoc diſtrictu primaria ad Albis & Vorlices Aquilæ Latinè confluentem loco editiore ac perquam amœno, à Dobroſlao illuſtri quodam dynaſta cõdita eſſe perhibetur, *Ann.* 782. Vrbs eſt ampla ſatis elegans ac populoſa, à Praga & Cutna Pilſnaque dignitate proxima. Nomen traxit à muniendo, quod homines noſtri *Hraditi* dicunt. Vocatur vero Hradecium-Reginæ, tum quia Reginarum Bojemiæ eſt dotalis, tum ut ab alio Hradecio, quod Henrici vocamus, diſcernatur. Deſtinata ac in uſumfructum olim fuit data, (*Ann.* 1055.) à Brzetiſlao I. filiorum natu minimo Iaromiro, jam tum Epiſcopo Pragenſi à Duce patre deſignato, à Vladiſlao vero I. Duce, Sobieſlao fratri, *Ann.* 1115. Sed poſteriore tempore Reginis Bojemiæ dotis titulo attributa, nunquam inter Vrbes dotales connume-

numerari esseque primaria desiit. Arx in ea fuit latere cocto non ineleganter ædificata, in qua Reginæ, Richsa-Elissa totos annos triginta, quibus marito Wenceslao II. Regi vidua supervixit, itemque Elisabeta Caroli Cæsaris vidua annos quindecim domicilium habuere, & vitæ finem fecere. Eam tamen arcem incendio aliquanto prius deformatam, opidani ipsi tumultu excitato, diruerunt, ita ut ad hoc usque tempus nitori pristino nequeat restitui, & nisi judicum singulari tribunali, de quo suo loco * erit dicendum, nobilitaretur, jam dudum vasta desertaque in ruderibus jaceret. Schola in hac urbe semper frequens fuit, liberaliumque artium studiis celebris, templa similiter intra & extra mœnia assiduo verbi divini præconio personãtia, inprimisque primarium, quod Spiritui Sancto est consecratũ, & ArchiDecanatu insigne. Viri docti nati hîc quoq; sunt M. Marcus, & M. Petrus de Gretz, Acad. olim Professores Pragæ, Cyprianus Leovicius, & Sfindelius Mathematici, Ioh. Balbinus, & Vitus Orcinus Poetæ. Inter alia commendantur à bonitate pressi in hac vicinia versicolores caseoli. Sorores urbis hujus, ut dixi, sunt, *Iaromierza* in

* *Infra cap.* 15.

za in loco ubi Albis Vpam haurit, five à Iaromiro principe, five ab eo quod *Yaro mierziti* (Ver metiri) dicimus; *Bydzovum* fimiliter à Bydo conditore; *Trutnovum* vel potius Trudnovum, ab eo quod *trudno* (ægrimoniam vel τὸ μοχθηρὸν) notat; *Dvvurum* denique, hoc eft curia, à conventibus quos Reginæ olim iftic cum fuis agitare confueverunt, cognominatæ regni urbes liberæ. Diftant iliæ à Hradecio, Iarzomierza fecundo, Bydzovum, ut & Dwurum tertio; Trudnovum fere fexto lapide.

V. Dici de fe vellet, utpote his locis contiguus Comitatus Cladfcanus five Glacenfis; fed quia fingulare is quippiam fibi vendicat, de eo, loco demum quindecimo placet differere : nunc aggrediemur diftrictum Chrudimenfem, quem Hradecenfis provincia à Borea attingit, quique orientali ac auftrali fuo limite Moraviam refpicit, occidentali vero diftrictum Czaflavienfem. Vulgo *Chrudimfko* dicitur à Chrudima urbe. Sunt in eo liberæ eædemque Bojemiæ reginarum dotales urbes Chrudima, Paumbergæ vitiferis collibus decora, Alta-Myta, & Policzka.

Chrudimam à Chrudo conditore, *Altam-Mytam* læto delicatisque oportuno loco fitam, ab altis cæduæ filvæ caudici-

bus, *Policzkam* denique à tendiculis vocatam nonnulli ferunt. Incola Mytæ fuisse olim putatur Cugeba quidam, homo insigniter, atque eo usque stupidus, ut proverbio vulgari locum ineptiis fecerit, quo designaturi hominem insulsum, solent dicere; *Neni nez Kugeba z Meyta.* In patrimonio Regis hîc sunt, situm in monte, subjectamque quaqua versum planitiem ex alto despectans propugnaculum *Kuneticska hora* sive Cunaci-Mons, itemque Pardubicæ arx ad Albim cum splendido egregieque munito opido, ita ut nobis in proverbio sit: *Splendet instar Pardubicii.* Ditio est cum ob saltuum venatu aucupioque, tum ob piscinarum, quæ quadringentæ præter propter numerantur, piscationi opulentæ juxta & voluptuosæ accomodatissimarum, Rege haudquaquam indigna. Regiæ etiam huic ditioni paret Przelauczium opidum ad Albim, jam pridem ob litem quandam sententia iniqua perinde ac ridicula, ad XVI. Calend. Mart. (*Ann.* 1598.) decisam, deridiculo vulgi obnoxium. A nobilitate tenentur arces Miestecium-Hermanni, Chrastû, Cholticium, Chraustovicium, Cossumberga, Rychumburga, Chocena, Brandeisum ad Vorlicen, Novo-Hradæ, Cruceburga, Raubovicæ, Bystrus, Ziumberga,

Rosycæ,

Rosycæ, Worle, Aurzeczicæ, Svogeſſicæ, Moraſſicæ, Dobrzicovum, Zamrſcus, Auherſcum, Geleninum, Przebova, Landeſcorona, & quæ Epiſcopa quondam fuit celebris, civitas etiamnum arxque non obſcura, Litomyſslæa. Vitri officinæ hîc quoque ſunt ad Heralecium & Wrziſtum. Tractus præterea hic, ut & Hradecenſis totus, equorum fœtura cæteris anteit.

VI. Ad occaſum attingit Chrudimenſem hanc provinciam diſtrictus Czaſlavienſis, cujus fines obvertũtur à Septentrione diſtrictui Hradecenſi, ab Auſtro Bechynenſi ac Moraviæ parti, ab Occaſu provinciæ Caurzimenſi. Vernacula noſtra lingua *Czaſlavvſko* vocamus ab urbe Czaſlavia. Regias hîc & liberas urbes habemus Cutnam ſive Montes Cutnæos, & Czaſlaviam.

Cutnæ nomen quę dignitate poſt Pragam prima eſt urbs, pleriq; volunt origine eſſe Germanicũ; id quod alii à voce *Gutt*, quod opes, alii à voce *Kutte*, quod Cucullum notat, deducunt. Verũ mihi M. Laurentii Sarcãdri primarię Cutnenſiũ ſcholæ quondam Anteceſſoris placet judiciũ, qui innixus fidei vetuſtorũ quorundam monumentorum nomẽ hoc ex noſtrate voce *Kutiti*, quæ ſignificatione ad id, quod Latini fodicando ſeu ſcalpendo veſtigare

ſtigare dicunt, aliquo modo accedit. Nam quia Cutna eſt urbs metallica,* in qua ex repertis Wenceſlai II. Regis ævo fodinis argentum, cuprumque præſtantiſſimum permultis jam hominum ætatibus, ad hæc usque tempora magna copia eruitur, ita ut montis iſtius tricollis viſcera, nunquam intermiſſis foſſorum operis, noctes atques dies perreptentur, tundantur, fodiantur, ſcalpantur, ex eo *Kutna Hora*, ſcite admodum ac convenienter nomen inveniſſe eſt cenſenda. Tanta olim fodinarum iſtarum erant divitiæ, ut Romanorum Imp. Albertum Wenceſlao regi, ex amico neceſſitudinibus conjuncto, hoſtem fecerint, ac ingloria ad arma concitarint, (*An.* 1304.) Henricum Carinthium (*Ann.* 1308.) ad expilandum regnum proritarint, à Ziſca, cum eam Sigiſmundo Imp. præripere, eoque belli contra Huſſitas gerendi nervum abſcindere ſatageret, Anti-Chriſti crumenæ, à Georgio rege pera ſacculusque ſuus, cognominatæ fuerint. Hodie quamvis non æque affluant, luculento tamen nihilominus cultores ſuos beant lucro ac emolumento. Vrbs Cutna eſt ab oneribus publicis immunis, & jam inde ab Iohannis regis temporibus,

* *Michoviens. Polon. rer. lib. 4. c. 2.*

(*Ann.* 1338.) percusso arctiori, ac ei quod Rhodios inter & Athenienses, olim viguit simili quodam fœdere, cum Majori Praga in unam quasi civitatem coiit, ut nempe qui civis esset Pragensis, idem jus haberet civitatis Cutnensis, & qui esset civis Cutnensis, gauderet etiam jure & civitate Pragensi. Emendis vendendis hæreditariis seu allodialibus in regno fundis, possessionibus, ac solo cohærentibus id genus bonis, parem cum nobilitate impetravit (*Ann.* 1501.) à Vladislao & (*Ann.* 1541.) Ferdinando I. Regg. libertatem, nec urbium cæterarum more de tabulis regni inferendo contractu, Regis assensum specialem, aut, qui de eo referant, Internuntios ex nobilitate procurare habet necesse. Mercatores Cutnenses à vectigali Francofurti ad Mœnum solvendo, prorsus immunes esse jussit (*Ann.* 1359.) Imp. Cæs. Carolus IV. dato ad Aquas Granenses diplomate, pari jure ut Pragenses, Wratislavienses, & Sultzbachienses. Religionis urbs hæc, olim pontificiæ, posthac repurgatioris Euangelicæ, perquam fuit observans, Ministerio sacro scholisque bene ac sapienter constitutis, ut & quodam quasi presbyterio, longo tempore floruit. Sumtuosissimum hîc ac mirandi operis templum, quod ex sacra D.

cra D. Barbaræ ædicula fosſorum ſocietas ædificavit (*Ann.* 1390.) & quotidianis fere ſumptibus etiamnum ornatius facit, quam in rem regia liberalitate in perpetuũ donatæ unaquaq; hebdomade, ex Italica corte (ſic monetariam officinam vocant) duæ ſexagenæ groſſorum Pragenſium pẽdi conſueverunt. Vno ab ea, ſed prægrandi, lapide diſtat *Czaſlavia*, urbs amœno planoque loco, à Czaſlavo conditore, viro quodam opulento, magnæque apud Wnyſlaum principem authoritatis, cognomentum ſortita, *Ann.* 796. Vt autem principio adverſus inopinatas Moravorum irruptiones fuit ædificata, ita poſterioribus temporibus, quoties ex ea plaga furor militaris in nos ſęviit, prima fere ſemper infeſta vidit hoſtis ſigna. Hic nuper, extremis Matthiæ Regis temporibus, Comes Bucquojius imperiales aquilas oſtentavit, (*Ann.* 1618.) hîc aliquanto ante Matthias ipſe, coronam fratri extorturus, Vngarorum, Auſtriorum, Moravorumque phalanges, ad arma nobis inferenda convocavit, *Ann.* 1608. In hujus urbis templo primario, ſepulturæ honorem obtinuit victorioſus Huſſitarum belli Dux Iohannes Ziſca, cujus clava propter ejus epitaphium columnæ inſcriptum, ſuſpenſa, usque ad nuperam, quam ab

Imp. Ferdinando II. accepimus, cladem, inviolata servabatur. Eam à victoria Pragensi in Moraviam tendens protervus Bucquojianus miles abstulit, & epitaphium abolevit, *Ann.* 1620.

Quinto ab urbe hac lapide ad Austrũ euntibus occurrit non ignobile opidum *Brodæ Teutonicæ* dictum, à prædonibus Germanis ad sinistram Sazavæ amnis ripam, loco edito (*Ann.* 793.) olim fundatum, paulatimque à Bojemis meis amplificatum. Id neque libera urbs est, nec in Regis, nec in ullius ex nobilitate patrimonio. Et quamvis angustis in rebus, sicut quondam ex Maximiliani Regis liberalitate ad Comitum Turrensium; ita postea ex contractu recentiore (*Ann.* 1561.) ad Treczkææ stirpis Baronum patrocinium confugere, illisque eo nomine temporarium, sive honorarium quoddam pecuniæ vectigal, quasi ex tutelari jure pendere singulis annis soleat; sui tamen nihilominus est juris, & multis gaudet immunitatibus. In Regis patrimonio nihil his locis præter argenti fodinas jam dictas fuit, prius quam ditio Malessoviana ab Rudolpho Rege esset comparata, *Ann.* 1586. Sub nobilitate sunt Novo-Dwory, Zehussicæ, Ronovum Lichtemberga seu Lichnicium, Krchlebæ, Czeslinum, Zbraslavicæ, Wyli-

Wylimovum, Genicovum, Krzivusaudovum, Lipnicum, Humpolecium, Polna, arces cum agris, quædam etiam cum opidis suis, Malinum fossorum Cutnensium petulantia olim vastatum, Ledecium, Habrum, Chotieborzum, Przibislavum opida. Est præterea in hoc districtu Ordinis Cisterciensis Monachorum cœnobium, qui sub Abbate vivunt. Conditum & Sedlicense, ex Ephippio cognominatum id esse perhibetur ab Episcopô Pragensi Daniele, Stirpe Barone de Lippa, (*Ann.* 1149.) Et quia Cutnæ Vrbi nimis est vicinum, persæpe cum ea ejus Cœnobitæ (ut sunt monachi hominum genus irritabile, latifundiorumque helluones) de finibus ac jurisdictione solent contendere.

VII. Districtum Czaslaviensem excipit Bechynensis, insignis sane terræ tractus, à Bechyna propugnaculo, nomen adeptus, qui ab Ortu æstivo districtum Czaslaviensem, ab hyberno Moravos, à Meridie Austriam, ab Occasu districtum Prachensem, à Borea partim Vultaviensem, partim Caurzimensem attingit. Lingua nostra *Bechynsko* vocamus. Vrbes in eo liberæ sunt Budiegovicium, Taborum, Peldrzimovum, Tyna ad Muldam.

BVDIEGOVICIVM, vel potius Bu-

diegovicæ, quam Germani corrupte *Budevveyß* vocant, eſt Vrbs non ſolum ſplendida, ſed & probe communita, ad dextram Vultavæ amnis, loco oportuno ædificata. Eſt vero non admodum vetus, ut quæ demum poſt Przemyſli-Ottacari II. Regis tempora, propter Cœnobium, quod eo loco à Dominico cognominatis ſodalibus, idem Rex erexit, conſtrui cœpit, neque dum trecentos quinquaginta annos ſtetit. Nomen ipſi à vigilantia videtur eſſe factum. *Buditi* enim nobis idē eſt quod Latinis è ſomno excitare, inde *Budiegovvice* locus ubi dormientes excitantur. Vrbs eſt pontificiæ religionis cultrix rigida, & ab Euangelicorum inſtitutis vehementer abhorrens. Tametſi enim non pauci olim in ea fuerunt cives, qui à Romanis ritibus & doctrina alieni, non modo æquo cum cæteris jure civitatis gaudebant, ſed & religionis Euangelicę exercitia libera habere permittebantur, noſtra tamen fere demum memoria mos contrarius inolevit, & ne quiſquam qui Romanæ Eccleſiæ placita improbaret, civitatis jus conſequi poſſet, imperato eam in rem Rudolpho Rege privilegio, eſt ſancitum. Etſi vero antehac quoque celebre fuit Budiegovicium, plurimum tamen innotuit, cum militis Pallavini in Bojemiam irru-

irruptione, eo intra muros recepto, tum post excitatum sub Matthia rege bellum religiosum, diuturna, qua ab Ordinum Bojemiæ copiis premebatur, obsidione. Magnis est donatum privilegiis, & inter alia habet jus Stapulæ, quo salis ex Austria Bavariaque vectores in ipsorum civitatem divertere, salque vænum proponere tenentur, & non nisi depenso prius certo vectigali ultra progredi permittuntur.

Taborum, sive, ut cives ejus scriptitant, *Hradisstie Hory Tabor*, hoc est, Castrum Montis Tabor, ab Hussi discipulis, quinto post supplicium doctoris sui anno, fundatum fuisse ac ædificari cæpisse, publice constat. Ii namq; cum ab adversariis, in templis divino cultui palam vacare prohiberentur, in abditis silvarum montiumque recessibus cœtus sacros, exædificatis eam in rem ligneis ædiculis, agitare fuerunt coacti. Paulo vero post à Nicolao Husso, qui intra mensem decimum crure fracto mortem obiit, & Ioh. Zisca, viro in hac vicinia equestri loco prognato, ad religionem armis tuendam concitati, Austam, Baronis Sezymæ opidum, (*ann.* 1420.) post festam Bacchanalibus commessationem, multamque in noctem extractam compotationem, somno vinoque sepultum, ma-

tutini invadunt, capiunt, ac diripiunt, indeque in vicinum, prærupto cuidam monti ſupra Luznicen impoſitum ejuſdem Sezymæ Baronis caſtellum, facta impreſſione, ſexto id die ſimiliter expugnant, caſtriſque ibi poſitis, eorum curam Procopio Cameniceno commendant. Quoniam vero videbant adverſarios ex Sigiſmundi Cæſaris cohortatione acturos, & arma in ſuam perniciem expedituros, tuto dubiis in rebus receptui ac aſylo, locum aliquem idoneum capiendum, ac muniendum decernunt. Cumque nullus eo, ubi tum caſtra habebant, oportunior occurreret, de diruenda vicina Auſta, & materia ejus ad ædificandam pro caſtris Vrbem tranſportanda, conſilia conferunt. Concurritur igitur, &

——ferro circum, qua ſumma labantes
Juncturas tabulata dabăt, à ſedibus altis

convelluntur impelluntur que, ruit Auſta urbs antiqua, & ex ejus ruderibus, aſſurgit nova, Taboritis, recens tum à caſtris ſic vocatis, militibus ſtationem tutam datura. Ædificabatur autem tum illa, interius ſane opere fere tumultuario, & prout quiſque fixit tentoria; exterius vero, tametſi rupibus & amne defenſa, foſſa nihilominus, muro, ac propugnaculis

culis ingeniose communiebatur. Datum ei nomen est (ut & Taboritis ipsis) à castris. Ridiculus enim est Silvius, qui Taboritis, viris castrensibus convitium facit, & quasi complicibus suis à Tabore Palæstinæ monte cognomentum dedissent, false eos, sed inepte perstringit. *Tabor* namque in nostra lingua est id, quod Latinis castra, *Taborzi* idem, quod homines castrenses. Vrbem hanc libertate donavit, post res suas in regno confirmatas, Imp. Sigismundus, privilegiisque abunde exornavit, & inter Vrbes regias connumerari jussit. A cujus morte cum Albertum generum regem ea habere (*ann.* 1438.) recusaret, & proceres regni, qui Casimiro Polono, regni coronam imponere contendebant, intra muros cum Polonis præsidioque cætero accepisset, gravem ab eodem Alberto, ejusque affectatoribus obsidionem, per dies fere quadraginta perpessa, fortiter sustinuit, ac tricies mille bellatorum assultus frustraneos fecit, nec arma prius quam Albertus in vivis esse desiisset, deposuit. Rudolphi II. Regis anno ultimo à Passavicis, ut vocabantur, militibus, stratagemate occupata, (*A.C.* 1611.) grandi in periculo fuit. Nuper (*An.* 1621.) similiter cum datam Friderico Regi fidem, contra Ferdin. II. Imp. tenaciter

obſervaret, ab ejus copiis Duce Balthaſare de Marradas eſt cincta, quarum impreſſiones à 21. Maji, uſque ad 8. Novembris viriliter retudit, & non niſi neceſſariorum penuria ad deditionē compelli potuit. Imminet ipſi Pintovca ſaltus haud inamœnus, itemque piſcina ingens Iordanis cognominata, quæ vaſto permagnæque altitudinis ac craſſitiei aggere coercetur, quem ſi quando diruperit, inundatione vulgo creditur Pragæ Veteri aliiſque, ad Vultavam & Albim depreſſioribus locis, prægrande damnum allatura. *Luznice* flexuoſus & aurifer amnis, ab occidua; alius vero quidam, ex ſupra memorata piſcina, ignoto nomine evolutus, ab Auſtrali eam parte lambit, pro ut hæc fere omnia plenius jam ante apud Silvium deſcripta cognoſci poſſunt. *

Peldrzimovum, ſive *Pelhrzimovum*, Vrbs eſt opibus cum quavis Vrbe Regia certare non impotens, ſed quia à literarum liberalium ſtudiis hactenus fere abhorruit, ea propter nec de ejus origine, nec de ullis rebus memorabilibus, quicquam potuimus obſervare. Archiepiſcopos Pragenſes, dominos quondam agnoſcebat.

* *in collatione cum Taboritis habita, & Hiſt. Bojem. capp. 1. 4.*

ſcebat. Nomen accepit ab Epiſcopo Peregrino, quem Bojemum vulgus *Pelhrzim* vocabat. Bello ſuperiore ab Ordin. Bojemiæ contra tranquillitatis publicæ in Bojemia hoſtes, ſub Matthia Rege excitato, eam apud mortales frequentem in ore fuiſſe meminimus, quod Cæſareo militiæ duci Comiti Dampierrio, cum quinquies mille armatis advers⁹ Bojemos venienti, Septembri menſe, hoſpitium & occupandorum in vicinia aliquot municipiorum occaſionem præbuit. Reliqua inter Regias Vrbes hîc eſt Tyna, Vrbecula necdum ex veteribus favillis, ut oportuit recreata, nec ita pridem inter Vrbes regias cooptata; Vocatur autem *Tyna*, à voce *tyniti*, quod eſt ſepire, quaſi Sepimentum, vel Septũ dicas, & Tyna ad Muldam ſeu Vultavam, ut ne cum Tyna Horeſſii cõfundatur. Vultava amnis (quod non ab re quis forte mirabitur,) abundat hoc loco Salmone piſce nobili, qui opulentioribus ſolet in deliciis eſſe. Fiſci bona ſeu regum patrimonialia, exceptis Budiegovicio vicinis argentifodinis Rudolphſtadianis, hîc non video eſſe aliqua. Quæ vero procerum nobilitatiſque ditioni ſubſunt arces, opida, vici & permulti ſunt, & nitidi, & complures bene muniti. In his principes ſunt Henrici-Hradecium, Trzebona, Bechynia,

chynia, Arces cum opidis adverſus vim hoſtilem non vulgariter munitæ.

Henrici-Hradecium, alias Nova domus, ſeu caſtellum, mea opinione, ab Henrico quodam gēte Vitcovecio cognomentum traxit. Ad noſtram enim uſque ætatem hanc, gentis ejus proceres qui Roſam auream pro inſigni gerebant, & de Nova-domo vocabantur, dominos ea agnoſcebat. Eſt Vrbs ſatis ampla, ſplendideque ædificata, & digna quæ libertatem pleniorem, locumque inter Vrbes regias aliquando inveniat. Erexit in ea, ſuperbe à Ieſu ſocietate vocatis monachis, collegium luculentum loci dominus Adamus de Nova-domo, Baro inclytæ ejus ſtirpis penultimus.

Trzebona propugnaculum eſt perquam validum, in planitie inter paludes ſitum, Petri Woci, ex inclyta pervetuſtaque procerum Roſenſium ſtirpe ultimi, induſtria ac magnificentia, cum aliis decoribus, tum inprimis bibliotheca, ac armamētario exornatum. Nominis ejus origo videtur eſſe ſumpta ex voce noſtra *Trzeba*, quod Latini dicunt voce aptota Opus, quaſi quis dicat loco iſthoc ſibi fore opus. Germani *Wittigenavv* vocant. Pro porta ejus reſtagnat *Svviet* (quod eſt ſi interpreteris, Mundus) prægrandis piſcina, in qua ædicula ſtat pervetus,

vetus, D. Ægidio conſecrata. Hoſtiles impetus ſemper ad hoc propugnaculum languerunt. Paſſavicus (*ann.* 1611.) miles non unus hîc corpore duram ex vulnere planxit humum. Bucquojius Comes (*An.* 1618. 1620.) pervalidum Matthiæ Ferdinandique Impp. exercitum ducans, necquicquam ei eſt inſidiatus. Trzebona videlicet cæteris omnibus diutius in Friderici Regis fide perſtitit, ac in hoc regno pene ultima in Imp. Ferdin. II. poteſtatem deditione venit, *Ann.* 1622. 2 *Martii*.

Bechynia ſimiliter eſt arx egregia, loco oportuno & à natura munito, à primis Regni incolis Bojemis, in ardua rupe ædificata, cui opidum ſubjacet jam olim in hoc tractu non ignobile. Etenim cum ab arce hac & opido totus diſtrictus hic nomen traxerit, conjectura eſt Vrbes, quæ nunc ſunt, liberas famæ celebritate huic tũ haudquaquam fuiſſe pares. Nec à Taboritis ea olim, nec à Ferdinandicis nuper vi manifeſta potuit expugnari: ſed ab illis deditione, ab his proditione occupabatur, paulo tamen poſt, facta à regiis ex indicio paſtoris cujuſdam per ſubterraneos ſpecus occultos, irruptione, recuperabatur. Minoris vero notæ, pleræque tamen non incelebres nobilitatis arces, caſtellaque, partim ſola, par-

la, partim cum opidis hîc ſunt: Sobeſlavia inſigni à Petro-Woco ex illuſtri dynaſtarum Roſenbergiorum ſtirpe ultimo erecta dotataque religionis repurgatæ Schola celebris. Neuſtupovia, Horzepnicum, Lautcovia, Zelivum, Paczovia, Giſtebnicium, Chauſtnicæ, Nova-Byſtrzicia, Liſſovia, Landſteina, Novo-Hradium, Roſenberga, Rzeczice, tum quæ Rubra, tum quæ Cardaſſii vocatur, Cerequicia, altera nova, altera (ut & Camenicia) Leſcovecii cognominata, Poczatky, Czernovicium, Weſſelium, Lomnicia, Suinæ, Beneſſovia cum Officinis vitrariis, Caplice, & quædam alia. Cœnobia monachorum tria, in hoc tractu ſunt, Vadum altum, Ordini Ciſtercienſi à Zaviſſio Roſenbergio dynaſta erectum, ejuſque familiæ monumentis inſigne: Bechynenſe pro Franciſcanis à Zdiſlao Sternbergio fundatum, & Milevſcanum, monachis, qui Præmonſtratenſes vocātur, à Babona quodam Comite exſtructum. Totus autem hic diſtrictus bello paullo ante Matthiæ regis obitum accenſo, *(ann. 1618.)* ferro ignique miſere fuit vaſtatus, incolæ pars trucidati, pars diſſipati, ita ut ad hoc uſque tempus multa calamitatis iſtius veſtigia in oculos incurrant.

VIII. In Bechynenſi igitur diſtrictu ſeu

ſeu provincia hactenus verſati, convertemus nos ad tractum omnium minimum, qui à Vultava fluvio Vultavienſis cognominatur. Vulgus *Wltavvsko* vocat. Eſt autem is figura oblonga, ad Septentriones quaſi faſtigiata, cui ab Ortu & Borea, adjacet diſtrictus Caurzimanus, à meridie triangulata, quædam diſtrictus Bechynenſis portio, ab Occaſu partim Prachenſis partim Podbrdſcenſis provincia. Nullæ in eo ſunt Vrbes liberæ, nullum regis vel fiſci patrimonium, nullum Cœnobium. *Sedlczanæ* ſive, ut quidam ſcribunt, *Sedeſſæ*, habentur hîc pro opido primario, quod tamen nobilitatis ditione tenetur, ut & Conopiſtæ, Tloſcovium, Oſecznum, Merulæ-mons, Obdennicium, caſtella & arces, itemque Neveclovum, quod neſcio quam ob rem, proverbio apud nos fecit locum, ut cum ingratiis quid agere aliquem volumus ſignificare, ſoleamus dicere, *Nechce ſe Czertu do Nevveklovva*, quod fere eſt, averſatur Diabolus Neveclovum.

IX. Relicto hoc modicæ amplitudinis tractu, in alium haud paulo ſpatioſiorem tranſeamus, qui Podbrdſcenſis nuncupatur à licio forte, quod noſtri *Brdo* appellant, quaſi Sublicianum dicas. Vulgo *Podbrdsko* ſolemus nominare. Fines ejus

ejus attingunt ab Ortu æſtivo Caurzimenſem, ab hyberno Vukavienſem, à Meridie Prachenſem, ab Occaſu Pilznenſem, à Septentrione partim Racovnicenſem, partim vero Slanenſem diſtrictum. Regia ſeu libera Vrbs in eo eſt unica *Berauna*, ad dextrum Miſæ amnis latus exſtructa, quæ quia in eam perſæpe Vulcanus deſæviit, non admodum ſplēdide reædificari potuit, ſed nec prorſus eſt invenuſta: Tertio à Praga abeſt lapide. Teritur ejus via aſſidue à viatoribus in Imperii Germanici regiones, ex Vngaria, Polonia, Sileſia, ac Moravia, per Bojemiæ Regnum iter facientibus. Condita eſſe fertur à Lybuſſæ ſorore Tetca, & ex Slavoſſii mariti nomine, *Slavvoſſovv* appellata. Poſtea tamen cum abſumptis peſte hominibus, aliquanto tempore vaſta ac deſerta ſtetiſſet, & latrociniis infamis eſſe cœpiſſet, à vicinis ex noſtrate voce *Berau* quod nonnunquam *Rapere* ſignificat, *Beraun* dicta fuit. Figulorum officinis abundat, & vaſorum ejus opificii bonitate elegantiaque excellit. Quoniam vero figuli ad fornaces ſuas ignis quotidiani vehementia plerunque rubeſcunt, ideo proverbium inter homines noſtros invaluit, ut quoties alicujus faciem ex ulcuſculis rutilam volunt notare, Beraunenſem appellent.

pellent. Quoties hostis aliquis à Meridie vel occasu Pragam armis tentavit, nunquam periculo Vrbs hæc caruit. Sic memoria nostra Passavicus miles eam (*ann.* 1611.) expilavit, sic Ferdinandicus nunc nuper (*an.* 1620. 1632.) acerbe vexavit. Vno ab ea lapide abest clarissima, à conditore Cæsare Carolo (*ann.* 1348.) Carolosteina cognominata, & superiore seculo inexpugnabilis judicata, nostra vero hac sagacissimæ solertiæ ætate, ob circumstantes montes, bello parum utilis æstimata, arx & propugnaculum. Servabantur in ea hactenus singulari ac accurata diligentia Regni Corona, privilegia, & κειμήλια quæque reip. præstantissima. Ager vicinus cum castellis aliquot pagisq; & villis circumjacentibus, est in ejus ditione, cujus incolæ singularibus gaudent immunitatibus, quorũ munus est custodiis perpetuis, pro arce excubare. Redituum ordinariorum, luculentorum sane, Burggravius est usufructuarius. Agnoscit quoq; arcis hujus dominium, pervetustũ, & cum aliarum provinciæ principũ sede, tũ inprimis Lidmiliæ martyrio olim illustre Castellũ ac opidũ Tetinum, à Tetka Libussæ sorore, & conditum & denominatũ, in cujus aqua præterfluente, statimque in Misam illabẽte, auri ramneta reperiri cõsuẽrũt. Regis ac fisci patrimonium

peramplum hîc eſt & eximium, Corſregia, Tocznicum, Z'ebracum cum opido, Zbirohum, Dobrziſſium, cum villis, ſilvis, agroque omni, & Cninenſibus aurifodinis: Sunt Cœnobia, Zbraſlavianum, (Latinis Aula-regia) Ciſtercienſibus monachis, *(ann.* 1297.) à Venceſlao Rege II. ad Vultavæ Miſæque confluentem amœniſſimo loco exſtructum: S. Ivani ſeu Iohannis in petra vel ſpelunca, à Borzivogio I. Duce *(ann.* 909.) conditum, & aliquanto poſt monachis, ſub Abbate, Benedicti regulam obſervantibus traditum, quod, ad ſepulchrum S. Ivani eremitæ, peregrinatione anniverſaria 9. & 8. Calend. Iunias, à maxima hominum multitudine, partim religionis, partim voluptatis ergo ſolet frequentari: S. Dobrotivæ, hoc eſt Benignæ, monachis Auguſtinianis ab Vlrico Haſenburgio *(ann.* 1262.) ædificatum. In nobilitatis fundo boniſque, ſunt Horzovicium, Lochoviciumque arces cum opidis Nyz'burgum, Comaroviumque caſtella cum ferrifodinis, Mniſſecum & Myta opidula, & quædam notæ obſcurioris alia.

X. Perluſtrandus tandem eſt diſtrictus ſeu provincia, à vetuſta, & jam in ruderibus jacente arce *Prachno*, Prachenſis nuncupata, cui confines ſunt, ab Ortu Vulta-

Vultavienſis & Bechnenſis diſtrictus, ab Auſtro Auſtria ſuperior, ab Occaſu diœceſis Paſſavienſis, & provincia Pilznenſis, ab Aquilone diſtrictus Podbrdſcenſis. Peramplus quoque hic terræ tractus eſt, & niſi bello, Matthia regnante contra Zelotas pontificios à Bojemis Euangelicis moto, miſerabiliter fuiſſet vaſtatus, cum populoſus, tum opulentus. Vulgus noſtrum *Trachensko* appellat. Liberæ hîc ac regiæ Vrbes ſunt, Piſeca, Suſſice, Vodn'ana, & Prachaticium. PISECA eſt Vrbs in dextro Vatavæ amnis latere infra Blanices confluentem à primis auriferorum ramentorum ſeu arenæ iſtis in locis in Vatavæ amne repertoribus, condita, & *Piſek* quod arenam ſonat, vocata. Ii namque cum experimento didiciſſent magnum ſe, ſi eluendo è glarea auro invigilarint, operæpretium facturos, conjunctis ſtudiis Vrbi iſti principia dederunt, quæ pedetentim & aucta, & munita, & populi multitudine impleta fuit. Excoluerunt ejus pomeria & agrum poſteri, ita ut, & domi neceſſaria affatim, & foris congruam ordini ſuo authoritatem haberet. Literas quoque manſuetiores ſemper, & ſequuta eſt ipſa, & eos qui iis erant addicti, amavit ac magni fecit. Cladem, ut ego quidem arbitror, nunquam accepit

majorem quam ea fuit, quæ eam religioso, post defunctum Matthiam regem ab Imp. Ferdin. II. nutrito, bello, graviſſime afflixit. Namque cum à belli Duce Comite Bucquogio, arctiſſime obſeſſa, ad deditiodem 19 Auguſti (*ann.* 1619.) conditionibus periculoſis faciendam eſſet compulſa, primo matronas puellaſque ſuas promiſcue conſtupratas doluit, immanemque maleferiati militis Cæſariani inſolentiam pertulit. Recuperata poſtea, & capto Martino de Huerda in præſidio iſtic à Bucquogio, cum duabus cohortibus relicto, Cæſarianis ad quintum Decembris diem, per Erneſtum Comitem Mansfeldium extorta, ſanguinis ſitienti hoſti truculento bilem fecit. Is anno ſequenti reverſus, vique eam maxima adortus, undique cinxit, ac ferro & igni à fundamentis intra dies paucos evertit, deletis internecione ultima univerſis in ea maribus. Rediit ergo (data à Cæſare ipſi cum liber ex captivitate rediſſet) in Martini de Huerda hominis Hiſpani poteſtatem Piſeca Vrbs, vaſta tum ac deſerta, cujus ſuperbo dominatu etiamnum premitur. Emerſit homo iſte ex ſartore veſtiario in turbis iſtis Bojemicis, & nomen inter viros bello claros invenit, nulla re alia, quam religionis Euangelicæ perſequutione. Etenim ubicunque aliquantu-

quantulum posse sibi est visus, nihil fere aliud egit, quam quod homines à religione puriore, vel promissis mendacibus, vel tormentis exquisitis, avertebat, & ad pontificios cultus adigebat, gloriari ore blasphemo ausus, plures ab se intra breve tempus Catholicos esse factos, quam à Christo & omnibus ejus Apostolis toto prædicationis ipsorum tempore essent facti.

SVSSICE sive Suticium, Vrbs hujus tractus secunda, ex vico quodam parvulo ab auri ex glarea purgatoribus, qui à nostrorum hominum vulgo *Ryz'ovvnicy* vocantur, jam olim Vrbis celebritatem accepit. Cum enim ii, divitem auri ramentorum copiam, inde ab ipsis, Vatavæ vicini amnis scatebris, in aquis volutari animadvertissent, laribus figendis locum hunc, jam ante, ut dixi, nonnullis ab hominibus habitatum, accommodum esse judicarunt. Metallicas igitur operas suas in amne, fabriles vero in sicco, ea industria urserunt, ut brevi & res eorum familiaris, & Vrbs inchoata, incrementa, haudquaquam contemnenda sumserit. Probavit hæç studia Mnata Princeps, surgentemque metallicam hanc Vrbem, libertate cum aliis pari gaudere voluit. Nomen ei ex voce nostra *Sußiti*, hoc est à siccando, est datum, quasi Siccato-

rium dicas. Ramenta enim ista recens ex aquis educta, crebrisque ablutionibus madentia, ad Solem siccare hîc oportuit. Situs ejus est humilis, in valle montibus circumdata, ideoque semper ea literarum, quam armorum, fama magis excelluit. Dedit autem Patriæ non paucos Viros doctos: Dedit (ut alios prætaream) Rosalios tres, M. Iohannem, poetam gravissimum, M. Adamum, domi Primatem, & M. Sophoniam Zacæ Archigrammateum, facundia & politicæ prudentiæ scientia claros. Sexto ab ea lapide dirimitur, contraria ex caussâ nomen sortita, Vrbs libera *Wodn'any*. *Woda*, nobis aquam seu undam: *VVodniti*, idem quod inundare, *VVodn'any* locum in quo aqua redundat, usitate notat. Ideoque *VVodnany*, Latine loquentibus non inepte fortasse possent Aquilegia dici. Germani corrupte, ut pleraque omnia, Budnam vocant. Vrbs est, ad Blanicen amnem, mediocriter munita, pervetus illa quoque, sed cujus conditæ, nec tempus, nec authores à quoquam, quod sciam, hactenus sunt proditi. Versimile tamen, & ex nominis notatione probabile est, eodem, quo Sufficen, ævo exstructam fuisse. Bello illa ob fidem Regibus, regnum liberâ electione adeptis, servatam, ut olim sub Georgio, ab Vngari Matthiæ com-

complicibus, (*ann.* 1468.) ita nuper ſub Friderico, ab Auſtriaci Ferdinandi aſſectatore Maximiliano Bavariæ Duce, (*ann.* 1620.) hoſtiliter fuit exagitata, ac militi in prædam data. Dedit ſimiliter & illa nobis complures doctos, patriæ perutiles viros, quos inter fuerunt, Thomas Huſſinecius Doctor Medicus, Bartholomæus Baronides, donata Carolino collegio domo, poſteritati memorandus, Wenceſlaus à Radcova, Iuris noſtri conſultus, Iohannes Campanus, poeta argutus, Græceque doctus, ambo Philoſophiæ Magiſtri. Altero à Vodnanis lapide diſtat Prachaticium, locum & nomen inter Vrbes Regias, nobis adoleſcentulis ſortita, Vrbs limiti Bavarico vicina. Nec à quo, vel quando, ſit fundata, nec unde nomen habeat, majores noſtri ſcriptum reliquerunt. Vetuſtam tamen eſſe, non eſt dubium, videturque datum ei nomen, vel à carie, vel à pulvere. *Prachnivve'ti* enim eſt carie corrumpi, & *Prach*, notat pulverem, quorum ad utrumque, nomenclatura iſta alludit. Fuit olim ſub Antiſtite Wyſſehradenſi, poſt Zizcianos tamen motus hypothecę titulo tranſiit in ditionem dynaſtarum Roſenbergenſium. Ducit in eam ex Bavaria per Lunæ ſilvam, locis paludoſis trabium compage conſtratus, olim anguſtus, ſed bello ſu-

periore latior aliquāto factus callis, quem aureum cognominant, quo ſale onuſti equi clitellarii ab agaſonibus agi, & in hanc Vrbem commeare, indeque frumento graves redire ſolent. Antiquiſſimum ſiquidem eſt in Vrbe hac ſalis emporium, quod ab Italis docti Stapulam vocant. Hanc ei invidere, ac in agrum ſuum pertrahere perſæpe tentarunt potentes ex nobilitate vicini. Solis namque bello præclare geſtis rebus, moderatoque clientulorum cenſu, & latifūndiorum cultura, ſtatum ſuum tueri olim in gente noſtra ſoliti, celebres natalibus viri, ævo jam hoc, non putant plerique generi ſuo eſſe indecorum, non modo inſtitoriæ, cæteriſque popularibus negotiatioribus inhiare, ſed non raro nec ſordidis cauponationibus, ac nundinationibus abſtinere, pudendo, ac viris ſtirpe claris probroſo, exemplo. Invidia tamen iſta hactenus fruſtra fuit, ac, regum æquitate, Prachaticio jus antiquum conſervatum eſt. Fortunā quam Ziſcano olim, eandem Ferdinandico bello nuper, eſt perpeſſa. Septembri enim menſe (*ann.* 1420.) ut Ziſcæ, ita & Bucquogii gladio, vi perruptis portarum obicibus, permultos ex ſuis civibus ſanguinem profudiſſe flevit, *ann.* 1619. Natales ſuos Vrbi huic debet M. Chriſtmannus (Krziſſta'n vulgo vocatur)

catur) Mathematicus celeberrimus, itemque Doctor Wencessaus in Academia Carolina olim Rector. In literis tyrocinia sua accepta ei quoq; tulit, natus proximo in pago, religionis in nostra gente repurgator M. Iohan. Hussus. Imminet ei mons ex ipso cacumine fontem aquæ dulcis effundens, Libichonius ab incolis vocatur à latere dextro, Blanice amnis à sinistro. In regio patrimonio, procurante Rudolpho rege esse hîc cœpit, Rosebergicæ domus proceribus, longa prius serie possessa, perampla ac perquam locuples ditio Crumloviana, in cujus territorio visitur, re pariter & nomine oblectabile viridarium, ac spatiosa tempe, à Vilhelmo ejus nominis ultimo dynasta Rosensi, figura quadrilatera ædificata, topiarioque splendido eleganter exornata, *Kratochvvil* nostris dicitur. Est autem Crumlovia arx pariter & opidum nitidum, probe communitum, in sinistra Vultavæ ripa, oportuno fruticetisque & pratis læto loco constructum. Certum est id, ut & permultas in hac ora arces alias, à Vitconis cujusdam inter proceres viri potentis, & multorum filiorum patris posteritate, ante annos plus minus sexcentos esse ædificatum, & voce, ut ajunt, à saltus curvatura desumpta, vel ab eo quod vulgo *Kry* (id est glaciei ta-

bulas) & *mliti* (commolere) dicimus, quasi *Kru mlovv* nuncupatum. Collegium Iesuitarum sociis in eo erexit idem, de quo dixi Wilhelmus Rosenbergius. Qui simulac plumas nido majores habere se aliquanto post viderunt, Euangelicæ religionis cives istic, Rudolpho rege occultis, Matthia vero regnum adepto, manifestis, machinationibus, premere non ante destiterunt, quam omnes penitus exstirpatos ab se esse gauderent. Iter ad hoc opidum ex Bavaria, per Lunæ silvam à Passavicis militibus ante prætentatum, & posteritati nostræ forsan periculosum, bello Ferdinandico est apertum, ac, via nova, appellatum. Ejus beneficio Cæsariani, calamitoso nobis bello illo, quasi ex improviso, & Crumloviam nobis eripuerunt, & Comitem Mansfeldium ad Zablatium oppresserunt, & speratam nostris Budiegovicii expugnationem eluserunt. Sunt hîc non uno loco argentifodinæ, ad montem videlicet Reichensteinianum, Hradecæ, Nalzioviæ, & inprimis Przibramæ. Sunt in Vatava amne, ut diximus, perelegantes in conchyliis gemmæ, ac in glarea auri ramenta. Vicinum Crumloviæ est monasterium ac Abbatia S. Coronæ Spineæ, Cistercienfis instituti monachis, ab Ottacaro Rege, aliquanto ante quam, commissà
adver-

adversus Rudolphum Imp. infelici pugna, occubuisset, à fundamentis (*Ann.* 1263.) * excitatum, & mox à victoribus Cæsarianis flammis absumptum, ex cujus opibus rege Matthia, pontificii Zelotæ episcopam Budiegovicii, novo exemplo, plantare cogitabant. Est & alterum, à S. Corona sexto lapide dirемptum, sive cœnobium, sive Castellum cum opido Equitum D. Iohannis Melitensium, vestem alba Cruce insignem gestantium, Prioratu Magno, sive supremo nobile, à pica ave garrula *Strakonice* cognominatum, cujus Prior supremus, quoties ex indigenis optabatur, inter regni Ord. semper fuit præcipua dignatione.

Nobilitatis opes luculentæ sunt in hac provincia. Arces enim, opida, castella, prædiaque opima ab ea possidentur; qualia sunt Orticum, Zwicovia, Hluboca, tria ad sinistram Vultavæ ripam propugnacula, quorum virtus bello nupero præcipue enituit. Ante Carolosteinam conditam, Zwicoviæ, regni Coronam, cæterumque ornatum servari solitum ferunt, in qua Ferdinando Imp. ad obsequium compellenda, à Lazanscio tribuno

* *Chronicon Australe apud Freherum.*

no (*ann.* 1621.) operoſe ac diu ſudatum fuit. Situs ejus eſt ad Vultavam & Vatavam confluentes. His adde Brzeznicen, Lnarzium, Sedlecium, Horazdie'govicium, Strzelam, Rzepinum, Carolibergam, Vimbergam, Helfenburgum, Vitcovum, arces ac caſtella, quædam ſola, quædam cum opidis vel vicis: Mirovicium, Miroticium, Baltnam, Volinam, Bavorovum, &, à Ferdinandicis incolarum cæde nuper fœdatum, Netolicium, & alia gentium minorum opida non pauca, quorum origines, ut & pagorum, collium, nemorum, rivorum cognominationes, & ſi magnam partem non ſunt ignotæ, iis tamen deſcribendis lectoris nec auribus nec oculis moleſti eſſe volumus.

XI. Deſcriptis autem Bojemiæ provinciis, quæ degentibus Pragæ hominibus ad Ortum Meridiemque cernuntur; deſcribemus jam quoque, ut poterimus, eas quæ ad Occaſum & Boream ſunt. Has autem inter occurrit, prima Pilznenſis provincia, diſtrictus nobilitatis, populi, rerumque omnium copia præcipuis nihilo inferior, præſtantium vero ac ſcite compactorum caſeorum bonitate, cæteris omnibus commendatior: Vulgus *Plzensko*, & incolas *Plzaky* vocat, à clariſſima Vrbe regia quæ à limacibus, eo

loco,

loco, tum cum Vrbs (*ann.* 775.) condi inciperet maximo numero repertis, *Plzen'* ſive Pilſna dicitur. Fines ejus pertingunt verſus Ortum ad diſtrictum Podbrdſcenſem, Prachenſemque, verſus Meridiem ad oram Bavariæ, verſus Occaſum ad Palatinatum ſuperiorem ſeu Nortgoviam & oram Oegranam, Verſus Boream vero ad diſtrictum Lucenſem, & Racovnicenſem. Vrbes in eo regiæ ſunt Pilſna, ut diximus, Glatovia, Strzibro, ſeu Miza, Domazlicium, Rokytſana. PILSNA, eſt Vrbs poſt Cutnam montem, toto regno celeberrima, tuto à natura loco, inter Mizam, &, Bradaucæ aquis auctum Cadburzen amnes, ſplendide admodum ædificata, ac probe communita. Vhlava quartus in hoc tractu amnis, paulo infra eam Mizæ commiſcetur. In magna Vrbs hæc fuit gratia apud Venceſlaum I. & Iohannem Reges, apud Sigiſmundum, & Ferdinandum utrumque Cæſares, qui eam, & privilegiis, & opibus, exornarunt. Ziſciano bello, minas inſultuſque Huſſitarum (*ann.* 1421. 1433.) bis irriſit, & fortiter contempſit, eiſque jam tum & poſtea ſemper, cum hilariis uno quoq; anno ſolenniter actis, inſultavit, tum, recepto inter ſuos convitio, propudioſe illuſit, gabalum ſeu furcam apud ſe vetuſtiorem eſſe dicti-

tans,

tans, quam esset Hussitarum irreligiosa hæresis. Verum cum Matthia rege accenso religioso bello, idem iter essent ingressi, & contra literis factam Ordd. Bojemis amicitiæ contestationem, militem, Felice Dornhaino Duce, Directorum sigillis abusi, inauctorarent, nõ paucos ex nobilitate vicina captos in custodia tenerent, eruptionibusque ex Vrbe frequentibus prædas agerent, ac hostilitatis signa cætera darent, vicinos Zacenses & Racovnicenses irritarunt, Ordinibusque ad mittendum adversum se cum aliqua peditum equitumque manu Comitem Mansfeldium Ernestum, occasionem, nihil tale cogitantibus, præbuerunt. Venit igitur, comitatus Zacensibus Racovnicensibusque incolis, cum turmis ac cohortibus suis Mansfeldius in conspectum Pilznæ Vrbis ad. 19 Septembris, civesque ad saniora consilia cohortatus, cum nihil moderati respondentes invenisset obsidionem inchoavit, ac contumaces ad frugem meliorem armis cogere contendit. Tulére eam obsidionem opidani fortiter, obsidentiumque conatus, armis contrariis retundere non prius destiterunt, quam hostis, post occisum aliquanto ante Dornhainum, Cadburze amne alio derivato, patefactoq; machinis muralibus, ab Ortu hyberno ad portam Pra-

Pragensem per vetus balneum, ab Austro vero per Monasterium Capucinorum in Vrbem aditu, vi maxima irrumperet, eamque ad 25. Novemb. diem, (*Ann.* 1618.) nequicquam resistentibus eripe-peret. Suburbia hortique peramœni circum Vrbem, ab ipsis civibus ante obsidionem fuêre flammis consumpti. Furca vero, cujus vetustatem adversus Euangelicos cavillatorie jactitabant Pilznenses, ab obsessoribus est eversa, & nova, suspendendo ex ea primo omnium carnifici Vrbico, (qui contra quam leges id genus nebulonibus permittunt, strenuus per hanc obsidionem Pilsnensium commilito fuit, & milites Mansfeldicos complures sclopeti ictu interemit,) lignea, loco alio erecta. Defensa autem fuit à Mansfeldicis viriliter adversus Ferdinandicos, ab eo die Pilsna, etiam post cladem Pragensem, tantisper usque dum, corruptis pecunia Vrbi, à Friderico Rege impositis præsidiariis, frustra reclamante Hermanno Franco tribuno, (*Ann.* 1621.) in eorum manus deditione venit. Dedit & illa nobis viros doctos non paucos, ac inter eos Procopium de Pilsna, Venceslaum Corandiceum, Iohannem Khernerum Magistros, Iohan. Dubravium, historiæ patriæ scriptorem, Casparem Cropacium Laureatum poetam, Caspa-

Casparem-Ladislaum Stehlicum Mathematicum.

Glatovia, vel fortasse melius CLATOVIA, Vrbs regia, Czimislao præclaro cuidam dynastæ originem suam fert acceptam, (*an.*771.) ac cũ conderetur, nomen à Clavtoca Czimislai uxore accepisse fertur, sed demũ sub Vldrico principe (*An.* 1000.) vallo, murisque est circumdata, ac in ordinem Vrbium liberarum cooptata. Data olim fuit à Vladislao principe, (*Ann.*1243.) paternæ hæreditatis titulo fratri Theobaldo, cum omni terræ tractu, qui inde à fonte Vultavæ, usque ad Mizæ fluvii crepidines, protenditur, fuitque in ejus ac Theobaldi filii ditione per annos septem & quadraginta. Theobaldus enim junior, accepto tandem Znoymensi Ducatu in Moravia ab agnato principe Cunrado, Vrbis ac tractus hujus dominio renuntiavit. Spectata hujus Vrbis civium fides erga principes fuit, cum alias, tum difficilibus Georgii regis rebus. Pro eo namque, cum, is diris pontificiis impetitus, non modo proceres quosdam suos, sed & Matthiam Vngariæ regem, cruceque signatos, Pauli II. P.P. ex Bavaria emissarios, hostes experiretur, conjunctis cum Ianovskio Barone viribus, durissima quæque subire non detrectarunt, ac prœlio cum iisdem

cruce

cruce ſignatis feliciter (*Ann.* 1467. 2 *Iul.*) commiſſo ad Negirzſcum, occiſoque Nothaſto quodam nobili cruce ſignato, vexillum ejus in primario Vrbis ſuæ templo ſuſpenderunt. Nupero vero pro religione & patriæ libertate ſumpto bello, grave ſimiliter adiere periculũ, cum pugnanti pro Ferdin. Imp. adverſus Fridericum Regem Bavariæ Duci Maximiliano, portas clauſiſſent. Coacti tamen ſunt & illi imperata facere, & Bavaro, quem dixi, Vrbem dedere, quod ad 13. Octob. diem (*Ann.* 1620.) eſt actum.

STRZIBRO, ſive Argentina noſtra (*Strzibro* ſiquidem argentum Latinis ſignificat) ad lævum Mizæ amnis latus ſita, conditorem agnoſcit principem Soboſlaum ejus nominis primum. Vocata autem Vrbs hæc eſt *Strzibro*, propterea quod in fundamento ubi ædificanda erant ejus mœnia, argenti glebæ fuerunt inventæ. *Ann.* 1131. Commode eſt & ædificata & munita, commendabaturque hactenus non tantum noſtrorum hominum, ſed & Noribergenſium mercatorum præconio, à coctæ è tritico cerevifiæ bonitate. Bello Huſſitico (*Ann.* 1462.) occupavit eam, ex compoſito, ut tum quidem Pilſnenſes querebantur, Przibico Clenovius, nec ea decedere voluit, quam accepta in compenſationem

ab Imp. Sigismundo Volina cum omni ejus agro. Arma nuper per eam oram circumferente Bavariæ Duce Maximiliano, in Ferdinandi Cæs. potestatem, 16. Octob. (*Ann.* 1620.) invita venit, & ab eo paulo post Illavio militum tribuno, nobili Marchico, est tradita. Natales suos ei debebant Iacobi duo, artium Magistri, viri inter doctos celebres; prior Iacobellus vulgo vocatus, Hussi in sacello templi Bethlehemici Pragæ successor, alter vero, Strzibrensis dictus, Academiæ nostræ ante annos 138. Rector: similiter Iohan. Hlawsa.

DOMAZLICAE porro est Vrbs regia in limite Bavarico ad inhibenda hostium Bavarorum latrocinia, tempore Boleslai sævi principis condita, &, ut quidam nec probabiliter, nec convenienter perhibent, à Germanis ex domestica cum stomacho iracundia nuncupata. Germani enim lingua nostra nec loquuntur, nec viros *Doma zlicemi*, (quod de fœminis diceretur,) sed *Doma zlymi*, vocassent. Mihi videtur verisimilius, anxios ob crebras hostium excursiones, necessariorumque suorum expilationes, loci accolas, urgente domestico animi, sive dolore, sive mærore, cogitasse de construenda munitione, ex qua, & in hostes prædam meditantes erumpere, &, quoties

quoties numero ac viribus vincerentur, perfugium habere possent, ideoque Vrbem hanc condidisse, & à *Doma*, hoc est *Domi*, & dolenter quiritantibus quos voce *Zelicy*, significamus, *Domazlice*, una saltem extrita vocali, cognominasse. Vtut est, Vrbem hanc semper pro muro Bojemis adversus Bavaros grassatores fuisse constat. Sunt quoque multo jam tempore sub eorum potestate hypothecario jure, homines alioqui non vulgaribus exemptionibus gaudentes, qui *Chodovve*, & vulgo *Psohlavvcy*, nuncupantur. Perhibetur, captivos eorum patres in Bojemiam cum pecoribus supellectileque rustica transportasse ex agro castri *Chodzec* sive *Gdec*, in majore Polonia propter Notecium amnem sic vocato, * Victor Brzetislaus I. princeps, eosque in *Czirzin* ejus oræ silva ingenti (*Ann.* 1039.) collocasse, ac libertate multa ipsis concessa legibusque & præfecto constituto, limitis custodię pręfecisse. Domazlicium Germani Taussium vocant. Qua de caussa, ipsi viderint, modo ne ad tritam illam de Othone Magno fabulam confugiant. Vt auté prisco illo, & armis acri avorum nostrorum ævo, ita & Ferdinandico

* *Cosmus lib. hist. 2. Alechaviens lib. hist. 2. cap. 13.*

bello nupero, Bavarorum hoſtium impetus, omnium prima Vrbs hæc ſuſtinuit. Ab eo enim limite, pro Ferdin. Cæſare, bellum in Bojemia geſturus Maximilianus Dux, irruptionem, (*Ann.* 1620.) Septembri menſe fecit, & reſiſtentes per triduum Domazlicenſes, agro ipſorum ferro ac igni vaſtato, quin & caſtris Vrbi admotis muriſque verberatis, deditionem facere coëgit.

ROKYTSANA, denique, quinta hujus provinciæ Vrbs regia, clivoſa fere & ſilvoſa, feraci tamen in regione eſt ſita. Nomen videtur accepiſſe à vimine, vel vimineto, quod apud nos *Rokyti* dicitur. Epiſcopi Pragenſes Vrbis hujus libertati non raro olim fuerunt graves. Opes Vrbis ſunt luculentæ. Viros doctos M. Simonem, & M. Iohannem, illum Academiæ Rectorem, hunc ſub Georgio rege poſtulatum Archiepiſc. Pragenſem, nec non M. Iacobum Philetum, conſiliarium regium, alioſque plures, edidit. Famam quoque nuper (*Ann.* 1620.) invenit aliquam, ex poſitis ad eam nuper Friderici Regis caſtris, & inter velitares aliquot pugnas fugato in familiares ſilvas Bucquogiano milite; ſed gaudium hoc illius non fuit diuturnum. Silva quæ inde à Myta lateribus ſuis ad eam fere pertingit, in longumque lapides aliquot pro-

tendi-

tenditur, *VVydrzziduch*, à rapinis, vocatur. Regius fiſcus nulla hîc habet bona præterquam, ſi forte uſus poſtulet, opulenta aliquot Cœnobia, qualia ſunt Cladrubinū à VladiſlaoDuce(*an.* 1122.)monachis Benedictinis; Choteſſovinum & Teplenſe à Hroznata Comite,virginibus inſtituti Præmonſtratenſis; Plaſſenſe Ciſtercienſi ſectæ,ſub Abbatibus;& Pivoncanum,à Brzetiſlao I.principe in monumentum maxima ſtrage è Bojemia depulſi ab ſe Henrici III. Imp. Eremitis Auguſtinianis, ſub Priore, conditum. Nobilitati ſubjiciuntur arces, caſtella, opida, prædiaque perquam multa,ut ſunt Cacerovia, Suanberga, Tachovia quondam Vrbs regia, Przinda, Borum, Svihoviam, Tyna Horeſſii, Ronſperga, Ryzimberga, Viridis-mons, Opalca, Herſteinum,quædam ſola, quædam opidis vel pagis aucta. His adde opida ſola, Planam, Radnicen, Pilzenezium, Przeſticen, Stodum Bielamy, Hoſtaunam, Negirzſcum,& quę ejus notæ ſuperſunt.

XII. Pilſnenſi provinciæ cohæret diſtrictus, Lucenſis à pratis, vel Zatecenſis à Zatecio Vrbe, cognominatus. Fines ejus junguntur ad Auſtrum, ei, de quo diximus, tractui Pilznenſi, ad Occaſum Loctenſi, ad Aquilones Miſniæ montanis, ad Cæciam Litomerzicenſi, ad Sub-

ſolanum Slanenſi,& ad Eurum Racovnicenſi diſtrictui. Vernacula lingua dicitur *Lucsko*, vel *Ziatecsko*. Frugum, vini, & præcipue humuli terra ferax. Suos olim provincia hæc ex comitiali populi arbitramento accepit, & aliquandiu habuit dominos de Przemyſlæa domo principes peculiares, Vratiſlaum Placidum, & Vlaſtiſlaum ambitioſum. Zbiſlaus Vlaſtiſlai patris hæres, in pueritia à pædagogo Thuringo ſcelerate fuit obtruncatus, dynaſtiâ illâ ac ditione omni ad agnatum Neclanum principem revoluta. Principum iſtorum ævo Ducatus audiri voluit, & dividebatur in quinque territoria. Primum erat ad Ryvinam, ſecundum ad Vzcam, tertium ad Bruſincam rivos, quartum vocabatur à ſilvis Podleſina ad Mizam, quintum Laucſco ad Laucſcam. Tendit enim è medio hoc tractu longis ambagibus per Slanenſem, diſtrictum uſque ad Vultavæ crepidinem vallis quædam & plane modice reducta, *Laucska* vocata; de qua vulgo jactari ſolet, etiamſi toto regno incidat annonæ ſterilitas, in ſolo vero Laucſcæ agro ſeges feliciter proveniat, habituram abunde gentem totam unde fami antevertat. Incolis hujus diſtrictus innatum fere eſt,ut ſint ſupercilioſi, ſubſannatores, & religionis publico conſenſu approbatæ, pertina-

rinaciſſimi cultores. Vrbes hîc regiæ liberæque ſunt, Zatecium, Moſta, Launa, & Cadana.

ZATECIVM Vrbs præclara à præterfluentis, atque ab eo quod Latinis eſt, tepefieri vocati amnis *Ohrzes*, ſive *Ocgra* ſinu, quem is ſubter Vrbem facit, nomen adepta. *Teku* namque, & ex eo cum, *za* affixo, *Zatecze*, radix eſt vocis noſtræ *Zatoka*, quæ mari fluminisve ſinum ac curvaturam notat. Suachus quidam pecoribus dives, conditor ejus fuiſſe perhibetur, (*Ann.*718.) cui Halacus faber, molendinum aquarium, novo tum his regionibus invento, primus ſub ea fabrefecit. Excoluerunt eam poſteri, & intra annos quinquaginta, non tantum privatis publiciſque ædificiis multo nitidiorem reddiderunt, verum & mœnibus præaltis clauſerunt. Infeſtabantur autem perſæpe Miſnenſium, hominum univerſæ gentis Slavicæ hoſtium perpetuorum, validis irruptionibus, quos tamen plerunque ſic excipiebant, ut præda Lucenſis in ore ipſis amareſceret. Religionem Chriſtianam cæteris diutius ſunt averſati, eam tamẽ ſemel ex Græca diſciplina amplexi, cõſtantiſſime coluerunt,* nec

* *Georg. Dux Anhaldin. in concion. de Venerab. Sacram.*

nec prius unquam quam Ferdinandica Euangelicorum per Bojemiam persequutione nupera, ut una saltem specie in usu Cœnæ sacræ essent contenti, pertrahi potuerunt. Semper quoque ordinis boni servans, & literarum humaniorū amans fuit Zatecium, ideoque Viros doctos, ac rerum peritos, & ad reipub. clavum ipsa admovebat, & patriæ formabat. Coluit videlicet Martinum Humelium, Venceslaum Arpinum, Iacobum Strabonem, Georgium Sussilium, Matthæum Mendicillum, Matthiam Gryllum, Iohannem Nepressium: edidit Paulum & Georgium publicos in Academia Professores, Nicolaum Artemisium, Iohannem & Ioannem Strialios, omnes artium Magistros, Laurentium Span Medic. Doct. Iohan. Orpheum & Vitum Trojanum poetas, itemque alios permultos. Commendationem non vulgarem habet decocta ex hordeo cerevisia præstanti, quæ vocatur *Samec*. Hussiticis motibus propius cum copiis accedentes Germanos præsules abscedere coegit inglorios. *Anno* 1421. A Ferdinando vero rege, cum is contra pacta hæreditaria, ac inconsultis regni Ordd. bellum Ioh. Frid. Saxoniæ Electori fecisset, & Zatecenses ad invidiosam militiam istam coacturus, in Vrbem, immodico stipatorum numero, ingre-

ingredi vellet, nec à Civibus admissus esset, graviter sunt multati, proscripto Primate M. Nicolao Artemisio, solique bonis omnibus, ne impune regem offendisse viderentur, imo & portarum valvis, civitati, ne clauderetur, ademptis. *Ann.* 1547. Aperta igitur nocte dieque semper stabat Vrbs hæc omni reliquo Ferdin. Regis tempore, & gratiam claudendarum portarum, factæque eam in rem alligationis, in regni Archivo dispunctionem, non nisi ægre demum ab ejus successore Maximiliano Rege impetravit. *Ann.* 1565. Nuper vero Fridericus Rex, cum sumendæ regni coronæ cum Elisabeta uxore liberisque Pragam è Palatinatu suo Octobri mense (*Ann.* 1619.) contenderet, in hanc Vrbem omnium primam ex itinere divertit, festaque populi acclamatione est exceptus. Vnde postea victores pontificii, eo magis ejus cives habuerunt suspectos ac exosos. Vniversali religionis purioris, à Ferdinãdo Cæsare Quatuor-Viris annis proximis demandata persequutione, (*An.* 1627.) permulti boni, cælestisq; veritatis tenaces, ejus cives, cũ uxoribus familiaque omni, patria excedere, quam fidem rectam deserere, maluerunt. Ante casum tamen istum, clarissimos quosque ac meritissimos de ea Vrbe

Viros, morte placida ad cæleſtem curiam evocavit DEVS. Iohan. Georg. Electoris Saxoniæ ſuſcepta Novembri menſe (*An.* 1631.) in Bojemiam expeditione bellica, accepit quidem Vrbs hæc ex ejus exercitu præſidium ſignorum aliquot, ſub vicaria Caroli Boſii præfectura: ſed cum is, tametſi de periculo monitus, cuticulæ curandæ melius quam excubiis vigilanter agendis attenderet, ab Hermanno Czerninio, cum vicinis ruſticis, ac quibuſdam ſelectorum militum Cæſarianorum manipulis, aditu, occulto irrumpente ad 7. Calen. Mart. (*Ann.* 1632.) ipſis Bacchanalium hilariis, ſeque, & Vrbem captam, ſenſit.

MOSTA ſeu Pons (*Germ. Bruckʒ* ſeu *Bryx*) Vrbs inter regias, hac in provincia, ſecunda, & loco quidem limoſo, ſub montibus, Bilinæ piſcoſo amni à dextris ſita, populoſa, ampla, & ſatis nitida eſt. Nomen ei à ponticulis, ob ebullientes è terra aquas paſſim in Vrbe poſitis, vetuſtas dedit. *Moſt* videlicet lingua noſtra pontem vocat. Deſpectat in eam nobile propugnaculum ſeu arx inter limitaneas numerata, ac in montis ardui vertice ædificata. Primi ejus conditores ignorantur. Vetuſta tamen eſt ejus origo, & multa libertas. Lingua Bojemica in ea jam fere obſolevit, & id quidem

quidem non alia validiore de caussa, quam Misniorum connubiis cum hujus Vrbis puellis frequentatis, & magistratus nostri, contra quam leges, ratioque suadent, de linguæ nostræ cultura præpostera negligentia. Religio in ea variavit. Bello enim Ziſciano pontificiis, Vladislai secundi regis ævo, & postea plusquam continuis annis centum, repurgatis ex Lutheri doctrina cultibus sacris adhæsit, perpaucis in pontificia religione perseverantibus. Suboriente namq; jam inter nos nuper bello religioso, necdum plures ab Euangelica fide alieni nūmerari poterant in ea Vrbe cives, quam quadraginta septem, cum eam amplectentes, essent trecenti quadraginta quinque, demptis habitantibus in conducto, civitatis jura adeptis opificibus. Communiter autem cultus divini exercitio utrique, alii post alios uti erant soliti, in primario Vrbis templo, toto tempore illo, quo firmatus Vladislao rege ad 3. Id. Mart. (*Ann.* 1485.) inter Euangelicos ac Pontificios in religione syncretismus, à Pontificiis observabatur. Observabatur autem is utcunque, tantisper dum imbutis Iesuvitico Zelo tranquillitatis publicæ turbatoribus, nec machinationes occultæ, nec vis aperta, ad eum dissuendum satis esset valida. Matthia enim rege demum

mum præcipue eruperunt in nervũ technæ Moſtanorum, haud ſecus ac aliorum ubivis id genus farinæ, pontificiorum, Rudolpho rege occultis conſiliis adverſus Euangelicos concives textæ ac retextæ. Ad fiſci igitur præſidem & ejus conſilium, (iſta in cauſſa fortaſſe judices non ſuos,) pertracti Moſtani Euangelici, illius ſententia exercitii religioſi jura, in templo,de quo diximus, penitus amiſerunt; (*Ann.* 1615.) non ita pridem vero per conſtitutos exturbandæ è regno pietati ſinceriori Quatuor-Viros, (*Ann.* 1626.) vel & ipſi cum pontificiis idem de fide loqui, vel ſolum vertere, ſunt coacti.

Abeſt ab ea tertio lapide LAVNA, Vrbs in dextro Ohrzes amnis latere, figura ſemicirculari à Vlaſtaco & Sobeſlio fratribus graſſatoribus, metu latrociniis promeritæ pœnæ, adverſus Vogenum principem, ex Launa vico quodam tenui ædificata, & egregie communita. Res quaſque victui quotidiano neceſſarias, frumentum vinumque domi habet abunde, piſcibus ſaltem exceptis, quos amnis ſuburbanus ſubminiſtrat parcius. Cives ejus ſunt jurgioſi, & conventibus quibuſdam comeſſatoriis, qui ab illis D. Margaretæ vocantur, æquo impenſius dediti, quos ad portam Vrbis frequentare, di-

re, di.

re, dicacitateque procaci agitare, urbanitatis loco habent. Hussitico bello Zatecensium consilia erant sequuti; sed Ferdinandico proximo, ad posteritatem parum decoro exemplo, nec ullo prius edito virilitatis documento, (*Ann.* 1620.) muliebri credulitate verba sibi dari sunt passi, ac Alberto Valdsteinio, postea Fridlandiæ Duci novo, ejusque legioni, cum qua Cæsari militabat, portas prid. Non. Novemb. aperuerunt. Adolescente vero sensim, meditata à pontificiis longo tempore Euangelicæ veritatis persequutione, religionem quam à patribus acceperant, quamque erant hactenus sequuti omnes, momento quasi deseruerunt, ac ad pontificiorum placita transierunt universi. Cum post, prœlio ad Lipsiam superatum Tillium, Saxoniæ Elector Ioh. Georgius in Bojemiam Novembri mense, (*Ann.* 1631.) irruptionem faceret, militem ejus simili facilitate admiserunt, sed quemadmodum ante à Valdsteinio, sic & tunc à Traundorfio, militum ducibus legionariis, fortunas suas expilatas deplorarunt.

Zatecio ad Occasum euntibus tertio disjuncta lapide occurrit Vrbs regia à Conditore Cadano CADANA dicta, *Ann.* 821. Sita est in læva amnis Ohrzes ripa. Crebras olim accipiebat à Misniis vicinis

malis,

malis, clades, quas tamen non semper inultas est passa. Religionem Euangelicam tardius illa quidem admisit, semel tamen, (*Ann.* 1525.) Ludovico adhuc rege, admissam, Zelotarum adversariorum criminationibus ac turbationibus variis nequicquam vexata, constanter nihilominus tenuit, reddita apud Regem Ferdin. I. facti sui diligenti ratione, & caussis admissæ, absque Pontificiorum concivium suorum injuria omni, religionis purioris explicatis. Cumque non ut optavit regem isto in negotio propitium experiretur, omnium Euangelicorum Ordd. commendationem ei placando adhibuit, *Ann.* 1537. Ab eo igitur tempore Regg. ad religionis apud se exercitia, quantumvis (*Ann.* 1593.) ringentibus æmulis, habuit conniventes, ad id usque tempus quo iisdem propemodum, ut Mosta artibus enervata, Pontificiorum potentiæ succubuit. Vrbs alioquin est situ amœna, & opibus sat felix ac beata suis. Regii fisci ditio non alia est in hac provincia, quam quæ fodinis argenti Przisfeznicensibus, Sonnebergh, Platnensibus, & Bastianbergensibus, itemque stanni fodinis Slawcovianis, & Lauterbachianis, Schonfeldianisq; comprehenditur. Chomutovia quoque opidum nitidum & amplum, Georgio Baroni

roni Lobcovicio, Rudolphi regis edicto jam pridem est è potestate exempta, regioque fisco (*Ann.* 1595.) adscripta. Erat olim in usufructu Crucigerorum Pragensium, quam Sigismundus Imp. tandem Iacobo Wrzesovecio pignori dedit. Laudem ex eo habet cum paucis communem, quod cerevisia ejus non vulgaris est bonitatis. Nomen ei ex helciis videtur esse inditum. In procreatos stirpe non Bojema ejus incolas, jam olim jactari cœpit, & hactenus vulgo in ore est diverbium, *VVssudy Lide, vv Chomutovve Niecmy*; quo, toto regno homines esse significatur, solam vero Chomutoviam à Germanis incoli. Erratici siquidem Germani plerique, lares solumque in quo lucem primam aspexerunt, aspernati, pernicioso linguæ nostræ periculo, inter gentis nostræ homines sedes sibi quidem, sicut olim, ita & hoc nostro ævo, passim figere gestiunt, vernaculum tamen sermonem nostrum discere, ignominiosum putant. Qua in re quia fortunam olim Chomutoviæ primum omnium ex voto sunt periclitati, opidumque id, exturbata sensim nostra lingua, popularibus suis impleverunt, diverbio isti fecerunt locum. In nobilitatis agro sunt Catharinæ-mons, Eisenberga, Czerveno-Hradecum, hoc est rubrum

brum castellum, Boreca seu Gorcavium, cum opido saluberrima cerevisia, vicinisque aluminis officinis nobilitato, Ruvenicium, Beczovum, Postoloprtæ, Novo-Hradæ, Liczcovum, Wintirzovum, Masstiovum, Waleczium, Bochovum, Angelicus-mons, Classterecium, Novo-Schumburgum, Hassensteinum, Hogenovesium arces, tam cum, quam sine opidis, cum prædiis, villisque permultis, ut & opida sola, Gessenicium, Zluticium, Chyssæ, Slavcovum, Ostrovum, Przisesznicium, repertis sub Imp. Rege Carolo *(Ann.* 1341.) argentifodinis clarum, & quæ accolis nota sunt cætera.

XIII. Zatecensi provincia egressi perambulabimus districtum Vultaviensi non multo majorem, qui Racovnicensis, & vulgo *Rakovvnicsko*, à Racovnico Vrbe Regia, & his in locis sola, cognominatur. Adjacet autem is, Zatecensi districtui parte sui occidua, ad Ortum vero cuspide tantum quadam mucronata inter districtum Slanensem à latere Septentrionali, & inter districtũ Podbrdscensem à latere australi interjectus pertingit. Regiuncula est silvosa & montana.

RACOVNICVM, seu ut alii loquuntur, Racona, regiæ Vrbis ac libertatis plenioris honorem, Ordd. in comitiis regni intercesso-

tercessoribus, à Rudolpho rege, non ita pridem (*Ann.* 1588.) est consequuta: antea siquidem fisco regio accensebatur. Nomen à Cancro, quem propterea in insigni gestat, obtinuit: is enim nobis *Rak* dicitur. Est Vrbs mediocriter munita, verum non adeo magna. Ob cerevisiæ singularem bonitatem semper fuit celebris; nuper vero, (*an.* 1620.) & Ferdinandicorum & Fridericianorum castris, quæ utrique habuere ei propinqua, pluribus hoc nomine etiam apud exteros innotuit. Prodiere ex ea non pauci viri egregie literati, politicisque in rebus cum laude versati, quos inter fuere M. Thomas Iavorzicius, Sixtus Ottersdorfius ob defensam sub Ferdin. I. gentis suæ libertatem, gravi atque cum multis communi infortunio irretitus, M. Georgius Ostracius, M. Matthias & Paulus Grylli, aliique. Vladislaus I. ejus nominis princeps, paulo plus quam uno ab ea lapide, ædificavit in silva, trans Mizam fluvium, celebrem illam, omnis pretiosioris regni supellectilis custodia magnorumque virorum carceribus arcem, Krzivocladum nobis, Burg-Leysam Germanis vocatam, eique agrum multum ac reditus luculentos fisci regii hæreditarios adsignavit. Ex hujus ditionis silva, singulis annis ingens lignorum multitudo, Miza se-

cundo Pragam ſubmittitur, indeque per Vultavam & Albim, in loca materia fabrili deſtituta diſtribuitur. In hac arce captivi ſub cuſtodia tenebantur olim, Otho Dux (*ann.* 1110.) à Vladiſlao principe agnato, Henricus Ioh. regis Cancellarius (*an.* 1318.) à regni proceribus, Henr. Dux Auſtriæ (*Ann.* 1322.) à Ioh. Rege, Venceſlaus N. Theologiæ Doctor (*Ann.* 1544.) à Ferdinan. I. & nuper nonnulli, (*Ann.* 1621.) à Ferdin. II., ut & alias alii permulti. Huic arci ſubeſt opidum novum Straſſecium, (*Ann.* 1616.) ob cauſſam religioſam, & quia Pontificii ſacerdotis miniſterio in ſacris cultibus incolæ ejus uti detrectarunt, à Matthia rege graviter mulctatum. Ditione nobilitatis continentur Horoſedlæ, Petrsburgum, Soſna, Pſovlcæ, arces, & Senomatæ opidum. Cœnobium in hac ora nullum eſt.

XIV. Slanenſis diſtrictus Racovnicenſi conjungitur à parte meridionali, verſus occaſum habet provinciam Zatecenſem, verſus Aquilones Litomierzicenſem, verſus Ortum Caurzimanum. Vulgariter *Zrzitsko* & *Slansko* vocamus. *Zrzitsko* à *Zrzito* monte; *Slansko* à *Slana* Vrbe regia hujus oræ ſimiliter unica. Horreum Vrbis Pragenſis, diſtrictum hunc quidam judicant. Eſt autem

SLANA

SLANA Vrbs à ſalſedine dicta, ſub vaſto monte de voluntate Nezamyſli principis, à priſcis noſtris ſalis coctoribus, loco humili condita, & contra Lucenſium incurſus utcunque munita. Erumpebat enim ex monte iſto aquæ ſalſæ fons, & accolis erigendarum ſalinarũ, ac mox Vrbis exſtruendæ, occaſionem dabat, ſed qui intra paucos annos, ut & alter Bilinenſis, exaruit. Etſi vero diſparentibus aquæ iſtius ſcatebris, emolumentorum omnium ſpes ſalinatoribus iſtis videbatur periiſſe, nihilominus tamen ii conditam ab ſe Vrbem neutiquam deſeruerunt, ſed ad agri hortorumque culturam converſi, ac cereviſiæ domi coctæ ad hæc uſque tempora vulgo celebrata bonitate, in ſpes novas erecti, paulatim rem familiarem pariter & publicam inter ſuos confirmarunt, locumque ita excoluerunt, ut & ædificiis niteret, & vitæ tuendæ neceſſariis rebus abundaret. Iuventus Vrbis parum morate educari olim ſolita, ſimiliter ut virgines Pragenſes, equique Cutnenſes, jactando in petulantiam ſuam veteri cuidam parum fortaſſe conveniente dicterio, non amplius relinquunt locum. Teritur enim multorum ore, virgines Pragenſes, equos Cutnenſes, adoleſcentes Slanenſes, tria eſſe quæ perraro ſint

 bona,

bona. Patrimonium fiſci regii, præter Vnhoſtam opidum, vicoſque aliquot ditioni Krzivacladenæ adſcriptos, non memini hîc eſſe ullum: Duo nihilominus virginum cœnobia: Vnum Doxanæ, & rerũ omnium abundantia lautiſſimum, & loci inter ſaltus amœnitate lætiſſimũ, (*Ann.* 1144.) à Gertrude Vladiſlai principis uxore, Veſtalibus inſtituti Præmonſtratenſis eſt conditum. Ohrze ſeu Oegra pomariis virgultiſque paſſim cinctus amnis id alluit. Alterum Tynecianum, à Plichta Zerotinio, Veſtalibus D. Claræ erectum, & honeſte, non tamen ad luxum, dotatum. Eſt ſimiliter hîc uno ſaltem lapide à Slana Vrbe disjunctum, in præpingui glarea temperato ſolo ab Vngaris olîm (*Ann.* 956.) conditum opidum Velvaræ ſeu Welvarium. Nomen traxiſſe fertur ex Vngaricis vocibus *Bel* & *VVar*, farris opidum ſignificantibus. Non numeratur id quidem inter Vrbes regias, verum tamen ſub προστασίᾳ Burggravii ſupremi, pleriſq; Vrbibus regiis immunitatũ amplitudine eſt par, in hoc etiam ſuperior, quod ager ipſius cũ magnam partem ſit juris liberi adeoque emphyteuſis perpetua, tabulis regni abſq; regii conſenſus internuntiis, quoties legitimus cõtractus intervenit, poteſt inſeri, quæ alioquin nobilitatis prærogotiva cenſe-

censetur. Nobilitatis dominium agnoscunt cætera, ut est Raudnicia arx & opidum peramplum, olim etiam cum Archiepiscopi Prag. procerum Smirziciorum, ac ex Polonia Ostrorogorum, dominatione leni tenebatur, satis fortunatum. Mercatura enim ac cæteris honestis quærendæ rei mediis, ex Albi, quo alluitur, percommode potest uti. Talis præterea est Budina, arx & muris cinctum opidum, ad Ohrzes latus dextrum, Hostiviti principis ævo, ex vetustiore vico ædificatum, ac à tuguriis nuncupatum. His adde Berzcovicium, Bezcovicium, Hospozinum, Nelahozevesium, Micovicium, Ocorzen, Bustehradam, Rubrum Augezdum Cladnum, Smecznum, Cornhusam, Srbecium, Dievicæum, Slavietinum, Patcum, Wranum, cum prædiis agroque perquam fertili. Est in hac provincia mons celebris ille, ac patenti in planitie eminus conspicuus, *Zrzjt* à specula vocatus, ab aliis *Zrzjp*, hoc est mons κατ᾽ ἐξοχὴν appellatur. Primi gentis nostræ conditores sub eo primum omnium (*Ann.* 550.) consedisse, nostræque reipublicæ initia dedisse feruntur. Vertici ejus perquam spatioso imposita, à Sobeslao principe instaurata potius quã fundata stat ædicula D. Georgio dicata. Ab hoc monte, tertio versus

Auſtrum lapide, abſunt Budeczæ Vrbis veteris, à divino quodam Leſſino Budeco, viro alioqui nobili, in edita quadam rupe, familiaris neſcio cujus ſpiritus monitu, olim conditæ rudera, quæ ſchola improbarum magiæ divinationiſque diſciplinarum diu celebris, & à ſexus utriuſque juventute nobili, ut & à Przemyſlo Libuſſàque, diſcendi cauſſà frequentata fuiſſe perhibetur.

XV. Subſequitur jam ut de Litomierzicenſi provincia diſſeramus, quam vulgus *Litomierzicsko*, à primaria ejus Vrbe cognominat. Ea fere tota ſub Sudetis montibus protenditur, figura pyramidali, cujus baſis Zephyro, Africo, Libanotoque obverſa, Lucenſi & Slanenſi diſtrictui incumbit, latus vero ſeptentrionale Miſniæ montanis, Auſtrale limiti diſtrictus Boleſlavienſis adhæreſcit, conus denique verſus Boream Cæciamque ad Luſatiæ ſuperioris limites pertingit. Provincia vini inprimis, ac pomorum, quin & frugum feraciſſima, Miſniæ cisAlbinæ horreum. Regis ſeu fiſci patrimonialia bona nulla hîc ſunt niſi forte in ſtanni fodinis Crupecanis (Hrobanæ enim Roztochianæque argentifodinæ, jam olim ſunt exhauſtæ,) urgente vero reipubl. neceſſitate etiam in proventibus cœnobiorum. Sunt autem in hac provincia

vincia duo saltem cœnobia reliqua, Osecanum sub Abbate ab Ottacaro rege Cisterciensi, & Sub Melnicanum sub Priore ab Hroznata Comite, Augustinianorum ordini datum, quamvis Osecanum Ferdin. I. regis ætate Archiepiscopus Antonius (ut & Suetecianum quod principio Rubeæ Crucis gerulis institutum tandem vero alendis D. Claræ Vestalibus datum fuit Rudolphi II. tempore Zbynecus,) ad se pertraxit. Dotalis hîc præterea est reginarum Bojemiæ ditio arcis Mielnicanæ; ditio opima ac locuples, sed quæ plerunque nostra memoria alicui ex proceribus pignoris titulo utenda fruenda concedebatur; nuper autem (*Ann. 1627.*) per Imp. Ferdin. II. inito cum Wilelmo Slavata quodam contractu, à reginarum patrimonio penitus avulsa. Nobilitatis ager hîc similiter peramplus est & opes luculentæ. Tenentur enim ab ea arces Teplicium, Duchczovum, Bilina cum opidis muro cinctis, Libczouesium, Strzebivlicium, Podsedicæ, cum gemmarũ fodinis, Libochovicium cum opido, Clopejum seu Hasenburga, Brozanæ, Lovosiciæ, Sulevicæ, Czizcovicæ, Coslalovum, Scalca, Nedviedicziium, Costomlatæ, Mileslovum, Vgezda, sub monte qui Acutus dicitur, Sobochlebæ, Daubravius mons propugnaculum Ra-

dißlai Wchynicii induſtria nuper è veteribus ruinis egregie inſtauratum, Supius ſeu Vulturinus mons, Brzeznicea Blanchenſteinæ ſuccenturiata, Schonſteina, Gilovia, Bideburga, Dieczinum propugnaculum limitaneum, Brzeznum, Svadovum, Strzecovum, Libochovanæ, Zitenicìæ, Zahorzanæ, Ploſcovicеæ, Enchſovanæ, Gizterpæ, Auſtecum cum opido muris cincto; Radaunum, Brocenum, Conogedæ, Stolinquæ, Marquardiciæ, Libchava, Bircolteina, Nova arx, Lippa, Mlado Beneſlovum, Rumburga, Sh lucnovum cũ opidis itemq; Scheracovum, Hanspachumque, & alia permulta, nec inculta nec infructuoſa. Opida præterea ſola, Camenicea, Radauſlovum, Hoſtеca, Trzebeniceæ, & metallifera duo, Crupca, Hrobumque monachale. Iam vero liberæ ac cultiſſimarum vinearum collibus longe lateq; omnibus anteſtantes in hac provincia Vrbes, ſunt Litomierziceæ, Vſta, Melnicum, ad Albim ſitæ omnes. Vinoſi cenſentur plerique omnes earum incolæ.

Litomierziceae, ſeu Litomierzicium, (quæ civitatem mihi non contemnendaſque fortunas dedit; ſed eas anno poſt ſeptendecimo, Imp. Ferdin. II. toto regno Euangelicos exturbante, ob poſthabitum à me religioni puriori, patriæ for-

fortunarumque amorem, nullo jure eripuit,) eſt Vrbs populoſa à dextro Albis latere, ſplendide locoque oportuno ædificata. In nominis ejus origine explicanda, variant noſtri homines. Alii enim à Lidomiro, quem ejus conditorem eſſe volunt; alii ab hominibus reconciliandis, quod vulgo *Lidi mjrziti* dicimus; alii à *Ljto*, quod idem eſt cum latino *Miſeret*, & *Mierzice*, quod idem eſt cum Germanico *Maß*, eam deſumunt. Etſi vero ſententia prima ſecundaque, vero non ſunt prorſus abſimiles, quia tamen ab uſitata Vrbis nomenclatura magis quam opinio tertia diſcedunt, eapropter probari à me non poſſunt. Fateor quidem ego à Lidomiro Coſſali filio (quem à conciliandis hominibus nomen habuiſſe linguæ noſtræ natura evincit) (*ann.* 771.) eam inter Radiczium, (qui locus nunc *Hradjcz* corrupte vocatur, & D. Stephani æde eſt celebris,) Pocrateciumque cortes, condi cæpiſſe: nihil tamen id credo obſtare, quominus tertia ſententia vera credi poſſit, quæ ait; Molitorem quendam cum ei, Vrbem condere parans, fabriſque de alimonia proſpiciens Lidomirus, frumentum ex quo farinam faceret, ad modiolum eſſet admenſus, idemque modiolus in ſubter labentem Albim interea è manibus ipſi

excidiſſet, querula voce exclamaſſe, *geſtit' mi ljto te mierzice*, hoc eſt, Dolori mihi eſt amiſſio hujuſce modioli. Lidomirum ergo arrepta iſta molitoris querimonia, Vrbem ſuam ex eo *Litomierzice* vocari voluiſſe. Vetuſta igitur ſunt Vrbis illius incunabula, quæ paulatim poſterorum induſtria, ac ædificiorum amplitudine, & populi multitudine crevit. Mœnibus tamen & vallo demum (*ann.* 1019.) à proceribus Vurſſovicenſibus, quorum tum in ditione fuit, communibus gentis ſumptibus, offenſi Vldrici principis metu, ante annos ſexcentos, circumdata ac communita eſt. Cum vero damnatis à Brzetiſlao II. ob ſtructas principum vitæ inſidias, atque in Luſatiam deportatis Vurſovicenſibus, bona eorum univerſa in ærarium principis eſſent illata, (*Ann.* 1096.) Litomierzicea libertatem, ac inter Vrbes ſub principum patrocinio viventes locum, multaque poſthac privilegia obtinuit, quæ anno fere ducenteſimo poſt, (*Ann.* 1287.) incendio, quo Vrbs hæc fœde fuit deformata, pleraq; omnia perierunt. Iohannes rex Ottacarorum * privilegia, quæ flammis, de quibus diximus, erepta ſupererant adhuc aliqua, ei confirmavit, & nova aliquot addidit; Ejus

* *Abrahamus Hoſman Luſatus.*

Ejus vero filius Carolus Imp. mercatu annuo ab VIII. Calend. usque ad VI. Idus August. celebrando, seu nundinis solennibus, quin & jure Stapulæ, quo omnis generis Albim navigantes mercatores, non alibi naves suas, quam in hujus Vrbis seu emporii portu *(Nakel* nostri vocant*)* sive onerare sive exonerare permittuntur, eam locupletavit. Vladislao II. rege, muri ejus plerisque locis ruinam minitantes instaurabantur, ac propugnaculis frequentibus exornabantur. Maximiliano vero & Rudolpho imperantibus, Albis impetuose præter eam ruens amnis, prælongo ac scientissime sumptuosissimeque fabrefacto ponte ligneo, ab ea fuit stratus, quem proxima Electoris Saxoniæ in Bojemiam expeditione, cum post eversa magnam partem suburbica Litomierziceæ ædificia, hosti propinquanti ad VIII. Id. Iunias (*Ann.* 1632.) loco cederet flammis penitus absumsit Ioh. Melchior Sualbachius, magno civium ac accolarum incommodo. In hoc, Litomerziceæ agrum lambente Albi, magno numero capiuntur vernis mensibus, longe quam alibi meliores sapidioresque murenæ & salmones; æstivis vero etiam grandes sturiones. Hic vindemiæ tempore multo quam alibi suavior conficitur murina, itemque ex sinapi trito ac vini

vini recentis decocto, ſapa ſeu defrutum. Hac in Vrbe hoſpites ac amicos humaniter excepturi cives, vini tam conſueverunt eſſe prodigi, tamque cibi præbendi immemores, ut propterea duplici ſcommate, vulgo meruerint notari. Dici namque ſolet; homines à Litomierzicianis potu fere ſuffocari, fame vero enecari. Item oportere eſſe felicem, qui non fuerit Zatecii ludibrio habitus, Launæ pulſatus, Litomierziceæ vini potu immodico gravatus. Communi conſenſu receptarum religionum perquam fuit tenax Litomierzicea. Etenim ut olim à pontificia ad Euangelicam, ita nuper ab Euangelica ad pontificiam, ægerrime potuit traduci. Venceſlao namque IV. rege è vivis ſublato, & regnicolis paſſim Huſſi ſucceſſorum miniſterio, Romani pontificis placita repudiantibus, cum id ea ſuos quoque intra muros invaleſcere cerneret, cives à plurium religione diſſentientes, nullo ſanguinis neceſſitudinisve diſcrimine (*Ann.* 1418.) in Albim mergere, quam in numinis colendi rationibus variationem ullam permittere maluit. Sic cum imperata nuper à Cæſ. Ferdin. II, ſacrorum metamorphoſis (*Ann.* 1625.) ſæviret, viaque nulla, qua vis major poſſet evitari, appareret, plura quam quingenta incolarum ejus capita,

optione

optione ipsis data, bonis mulctari, solūq; potius vertere, quam veritatem agnitam ejurare elegerunt, qualis cōstantiæ exemplum, Praga una excepta, Vrbs alia Bojema nulla dedit. Reditus hujus Vrbis publici, necessariis impensis publicis comparati, modici sane sunt, sed eos tamen bonorum principum munificentia quandoque sublevabat. Iura ejus agnoscens pomerium perangustum quoque est: Vndique enim Cœnobiorum ac nobilitatis agro constringitur. Antiquitus jure Saxonico utebatur, & Scabinatus tribunali clara fuit, ita ut opida vicina, Vrbesque adeo nonnullæ à domesticorum judicum subselliis, ad ejus sententiam provocare diu in more habuerint: quæ prærogativa non ita pridem ipsi, (*Ann.* 1610.) comitiorum placito est extorta. Viri docti in ea sunt nati, Matthias Vicen, Iohannes Gelinecius, Henricus Mraz, Andreas Lucinus, Andreas Mitisco, Venceslaus, & Sigismundus fratres Heniochi, omnes artium philosophiæ Magistri, itemque Daniel SStyrkolsky Doctor Medicus.

Ab ea versus Thrasciam abest altero lapide VSTA Vrbs in montium angustiis à Russisuado & Lahoborio fratribus ædificata. Mediocri est magnitudine, sed loco hostibus expugnatu facili, mœnibus

suis

suis non magnopere tuta. Nomen ei plerique ab *Haußti* voce nostra, dumetum significante, factum esse contendunt, alii tamen probabiliore ratione ab Ore, quod *Vsta* vocamus formant. Sita enim, ut dixi, est in angustiis ad quas Albis flumen aquas suas per convalles quasi os vel fauces aliquas in Misniam evomere incipit; Vnde non inepte judicio meo posset Ostia vocari. Exigitur in eà hac tempestate multa plerunque publicanorum insolentia portorium regium, in limite à mercatoribus quibusque navibus merces portantibus, antehac pendi solitum. Vinum quod hîc ante urbanis sub rupibus nascitur, quodque ideo *Podskalske* dicitur non habet aliud in patria nostra à quo generositate superetur, nec locus fere ad Albim alius est, ubi typhlarum, seu oculatorum piscium captura sit uberior. Vernaculam nostram linguam qui calleant, paucissimi in ea jam sunt incolæ, idq; non alia urgentiore de caussa, quam ex qua simili corruptela Mostam laborare diximus. Pugnatum olim in ejus vicinia ad Przedlicen vicum fuit prœlio apud nos valde memorabili, ad XVI. Calend. Iul. (*Ann.* 1426.) quo Misniorum sub Friderici Marchionis, & Catharinæ ejus uxoris signis, * multa millia ceciderunt.

Vrbsque

* *Hist. de Landgr. Thuring. cap.* 162.

Vrbſque ipſa hæc expugnata ac direpta, toto poſthac triennio deſerta ſtetit. Locus pugnæ hodieque *na Behàni* vocatur, columna geſtæ rei teſte inſignis. Navatæ tamen tam impendioſæ Sigiſ. Imp. iſtius adverſus Huſſitas operæ, Marchio Fridericus mitram Electoralem, præteritis proximis Alberti Electoris defuncti agnatis, ab eodem Imp. præmium (*Ann.* 1423.) tulit, ad hæredeſque ſuos tranſmiſit. Vrbem Vſtam præ multis aliis amavit, Imp. Ferdin. I. ob cauſſam illi cum Plznenſibus Budiegovicenſibuſque communem: nobilitati ſimiliter in montanis illius habitanti, quoties ſuborta controverſia coram arbitris ex compromiſſo diſceptanda, vel componenda erat, locus hic quoque præ aliis plerunq; conventui ut commodior eligi hactenus ſuevit.

MELNICVM vero Litomierzicea euntibus ad Ortum hybernum, intra lapidem quartum occurrit, Vrbs ſub Albis & Vultavæ confluentibus, arduo in colle, à neſcio quo ex Beſſi dynaſtæ ſtirpe, ante Hoſtiviti principis ævum condita, mœnibus vero à Slaviboro D. Lidmilæ patre circumdata, ac nitidior facta. *Ann.* 877. Datum ei nomen eſt à molendo, ſive molitoribus. *Mcli* namque idem quod molo, *Melnjk*, idem quod molitor ſive

five locus in quo ſunt molendina, notat. Vrbs quidem eſt parva, ſed peramœno, ac propulſandæ hoſtium vi oportuno loco exſtructa, à rubri vini ſuavitate delicatis potoribus præcipue commẽdata. Refertur in numerũ urbium quæ Reginarum Bojemiæ ſunt dotales. In ea (habet enim mœnibus impoſitam arcem) à principum maritorum mortibus vitam tranſigebant, cum aliæ principes ac reginæ, tum inprimis Barbara Sigiſm. Imp., & Iohanna Georgii regis viduæ. Alluit eam à parte Aquilonari modicus amnis Bſſovvcá à Beſſo, de quo diximus nomen hactenus ſervans, vulgo nunc voce jam pridem corrupta *Sſobka* vocatus, quo molæ aquatiles aliquot etiamnum aguntur. Ager Vrbis eſt arenoſus, ſed neutiquam ſterilis. Immunitates ſuas ac libertatem Vrbibus regiis parem jam à vetuſtis temporibus ſemper habuit, & adverſus malitioſas plerorumque arcis præfectorum machinationes defendit.

XVI. Reliqua nobis adhuc eſt, diſtrictum Litomierzicenſem parte ſui occidua, Sileſiam Septẽtrionali, Hradecenſem tractum Orientali, Caurzimanum Meridionali, attingens provincia, quæ vulgo à Boleſlavia Vrbe *Boleſlavvsko* vocatur, ampla ſatis, fertilis, ac populoſa. Participat ejus fertilitatem non ſolum

Luſatia

Lusatia, sed & ipsa Silesia. Regis patrimonium in ea est Benatchæ, Lyssa, & Brandeisenæ ditionis pars trans Albim non modica cum Opoczino & Hlavenecio voluptuariis. Benatchæ, seu Venetia nostra, arx est à dextris amnis Giseræ, arduo in colle cum opido tenui, quæ ætate demum nostra à Doninææ stirpis proceribus per Rudolphum regem est redemta, fiscoque adjuncta. Lyssa vero sive Mons-Calvus arx similiter est cum opido in subjectam ingentem silvam regiam ex alto despiciens. Reditus utriusque præcipui sunt ex piscinis, quæ iis locis sunt & numerosæ, & cyprinorum delicatorũ multitudine præstantes. Cœnobia in hoc districtu hac ætate nulla sunt, nisi forte si quis Boleslaviæ veteris, D. Venceslai Cenotaphio nobilem, Dd. Cyrilli & Metudii ædem, recensque insanis aliquot annorum (1 6 1 3. & seqq.) laboribus sumptuosissime ac splendidissime ædificatum, & ante annos plus minus triginta, peregrinationibus anniversariis, incerta vel potius superstitiosa de caussa, frequentari cœptum, Divæ Virginis delubrum, Cœnobii nomine appellandum putet. Vrbes hujus loci regiæ duæ sunt Nymburgum & Boleslavia.

NYMBURGUM est urbs in paten-

ti planitie, loco propulſandis hoſtium inſultibus valde idoneo, à Vicemilo dynaſta quodam inter Albis & Mrlinæ confluentem exſtructa, lateritioque muro, & profunda, amni alveum præſtante foſſa, probe firmata. Vicemilus quidem eam de ſuo nomine Vicemilovum voluit vocari; domeſtici tamen propter ſuum ſilveſtrium familiare volutabrum, quod ab iis, ædificantium metu, ægre iſtic deſerebatur, Suini--Brodam dici maluerunt. Nymburgum vero multo demum tempore poſt, à Germanis, hominibus peregrinis, voce peregrina nomen accepit. Venceſlaus II. Rex unice eam dilexit, & cum ampliorem, tum privilegiis ornatiorem fecit, quin & primus eam in urbium regiarum numero eſſe juſſit. Olerum omnis generis ac leguminum abundantia pariter & ſuccoſa bonitate præ aliis excellit. Proximæ Saxonici militis in Bojemiam irruptioni, (*Ann.* 1632.) quaſi obicem urbs hæc objeciſſe eſt viſa, quam is quia vi expugnare non potuit, miſſilibus ignium artificialium machinis, totam una cum ponte quo Albis jungebatur, in cineres redegit, ac ab eo tempore nullos laude dignos progreſſus in Bojemia amplius fecit. Potatores inclyti, alibi ſane non tam male, ut Nymburgi audiunt. Hîc

namque

namque ii exorbitant persæpe, & pocula, alii aliis in oculos exinanita, capitibus impingunt; unde proverbium suevit jactari; *Pimt po Nymburgsku*, *i. propino more Nymburgico.*

Versus Aquilones lapide tertio ab eo est dirempta BOLESLAVIA urbs, non vetus illa, cujus jam ante meminimus, sed alia, à qua tota hæc provincia accepit nomen. Veterem illam ad Albim in totius (ut plerisque placet) Bojemiæ umbilico, Vratislaus princeps (*An.* 915.) fundavit, & Boleslaus Sævus (*An.* 937.) excoluit; hanc juniorem vocatam, Boleslaus junior, seu ut postea frequentius vocabatur, Lenis vel Pius, in colle *Hrobka*, qua voce sepulcretum significatur, condidisse fertur. *Ann.* 973. Avorum nostrorum memoria fuit urbs hæc in ditione procerum Michaloviciorum, Cymburgiorum, tandem Cragiriorum, postea stirpis Hassilteineæ Lobcoviciorum, à quorum postremo, Bohuslao Ioachimo libertatem plenam, (*Ann.* 1595.) nobis adolescentulis ære grandi emit, ac Rudolphi Regis-Cæsaris clementia locum inter urbes regias (*Ann.* 1600.) obtinuit. Arx in hac urbe est, veteris in eam protestatis nec dum penitus oblita, quæ simul ac Comitem Hohenlochium & nuper Pappenheimium,

dominos accepit, præfectorum insolentia urbi perſæpe gravis fuit, Giſera amnis Coro obverſum ejus latus lambit, & aquam intra muros, hydragogicis machinis ſeu ſiphonibus immittit. Subjectam arci vallem rigat Clenice rivus, qui ibidem mox Giſeræ miſcetur. Cragiriorum autem, præ cæteris tum è nobilitate purioris cultus divini patronorum, pietate pariter & largitate, excitata jam olim, & paulatim ex Mœcenatum collatitiis ſubſidiis (*Ann.* 1500. 1511. 1544.) egregie amplificata in ea fuit alẽdis repurgatæ religionis doctoribus juventutiq; in pietate & literis formandæ, ſedes vel domicilium, preſbyterio etiam venerabile, quod Carmelum vocari voluerunt Majores. Carmelum autem hanc, ſicut & ejuſdem diſciplinæ cæteras baſilicas quasque, *Zbory* apud nos dici ſolitas, Vatiniano odio proſequuti ſemper ſunt Huſſitæ claudicantes æque ac pontificii Zelotæ in Bojemia, eamque Piccardorum ſpelæum ac officinam vocantes, impetratis per calumniam à Wladiſlao, (*Ann.* 1508.) Ferdinando I. (*Ann.* 1547.) Maximiliano, (*Ann.* 1568. 1575.) & Rudolpho (*An.* 1602.) Regg. ſeveris interdictis ſtomachoſe oppugnarũt. Et vero aliquoties illa magnopere periclitabatur, à paucis inter ſpes

& me-

& metus habitabatur, Rudolphi denique pubicato Interdicto prorsus claudebatur, & obsignabatur; Verum nunquam gravius, quam à Ferdinandicæ μεταμορφώσεως administris nuper, circumscripta ac pessundata fuit. His præterea, quæ nunc gliscunt bellicis turbis, urbs hæc à Cæsarianis velitibus, (*Ann.* 1631.) ne Saxonicis de ea occupanda consultantibus usui esse posset, ex improviso direpta, & igni iterum, iterumque injecto misere vastata gemuit. Ager nobilitatis multus quoque est in hac provincia, multæ arces, castella, opida, villæ, quales sunt Ronovum, Rozdialovicea, & Dobrovice cum opidis, Brodecæ, Cossatecæ, Libenium, Vidimia, Hausca, Bezdiezium, Cosmonosæ, Zuuirzeticium, Costa, Troscæ, Virgo & Anus, Scalæ seu Rupes, Semilæ, Waldesteinum, Rohozecium, Suiganæ, Monacho-Hradissta cum opido, Zasadca, Doxa, Curzivodæ, Zacupium, Wartemberga, Dubum, Wysocum, ubi vacca à bubulco lapide plerumque, quam ipsa sit, pretiosiore impetitur, Reichenberga sive Libercum, Grabsteina & Fridlanda, partim castella, partim arces; opida denique, ut Bacovum, Mssenum, Biela muro cincta originemque & nomen ab junioris Croci nepte sortita, Turnovum, Sobotca, Mi-

monia, Gablona, & alia numero non pauca.

XVII. Huc usque ac hactenus versati sumus in recensendis iis Bojemiæ provinciis, seu districtibus, qui inde à primis gentis nostræ incunabulis sub eodem magistratu summo, eadem lingua, legibus, moribus, institutis vixerunt: nunc jam accedimus ad tres reliquos describendos, qui tametsi jam olim jure clientelari, cum corpore Bojemico, vinculo indissolubili coaluerunt; actibus tamen Bojemorum panegyricis non solent, ut cæteri provinciales interesse, neque consiliis de repub. intervenire. Immunitates nihilominus, instituta, leges, ac consuetudines quasdam peculiares semper & habuerunt, & ad hæc usque tempora tenuerunt. Linguæ similiter usum neutiquam nobiscum communem habere voluerunt, quales sunt Comitatus Cladscanus, seu Glacensis, provincia Hebana seu Oegrana, & districtus Loctensis seu Cubitanus. Nobilitas horum districtuum pleraque omnis ex Ordine Equestri est, paucissimis saltem exceptis, qui, Barones cum sint, agrum istic possidere jam pridem cœperunt. Principum Bojemiæ vasalli sunt omnes.

XVIII. Circumdatur autem Comitatus

tàtus Cladſcanus, cui nomen à Cladſco primaria ejus oræ urbe ac propugnaculo munitiſſimo eſt factum, ab Aquilone & ortu Sileſiæ terminis, ab Auſtro angulo quodam Moraviæ, ac (ſicut & ab occaſu) provincia Hradecenſi. Fuit olim, nunc in Polonorum, nunc in Bojemorum manibus, donec ex fœdere, quod Ottacarus rex cum Henrico Duce (*An.* 1280.) percuſſit, priſcorum principum Minſterbergenſium ſeu Sambicenſium dominio accrevit; quem tandem Iohannes rex à Boleſlao Duce (*Ann.* 1322.) redemit, ac regno Bojemiæ in perpetuum conjunxit, quinquennio nihilominus poſt, (*Ann.* 1327.) ex pacto, Vuratiſlaviæ Duci Henrico VI. uſufructu in eo ad vitæ dies conceſſo. Ardentibus tamen poſtea Huſſiticis motibus, venit in poſſeſſionem procerum gentis Podiebradiæ, qui longo poſt tempore Minſterbergæ Duces erant creati, tenebaturque eorum ditione totos plus minus annos octuaginta, usque dum ab Alberto, Carolo, & Georgio fratribus, (*Ann.* 1500.) Vldrico Comiti Hardecchio, cum is paulo ante, more incolis Bojemię uſitato, in Regis regnique fidem ſacramento eſſet receptus, venditionis titulo fuit reſignatus. Ex Hardecchiorum manu Iohanni Pernſteinio dynaſtæ con-

cessus fuit, qui eum Arnesto Archiepiscopo Salisburgensi Bavariæque Duci, oppignoravit. Arnesto è vivis sublato, succedendi agnato in ejus usufructu jus habere se contendebat Bavariæ Dux Albertus: sed quia per regni leges non licebat, ut inter provinciæ incolas locus illi esset, (alia ratio Arnesti hominis clerici fuit, alia Alberti principis politici,) Ordines Maximiliano regi authores in comitiis (*Ann.* 1567.) fuerunt, ut pignus istud seu hypothecam à Bavaro, vel ipse redimeret, vel è proceribus Bojemis cuipiam, qui vellet, redimendam cum usufructu concederet. Sed res tamen ista ac Ordinum placitum, non prius quam duodecennio post, Rudolpho jam regnante, exitum invenit, cum ex ære Ordd. collectitio, Comitatus hic (*Ann.* 1579.) onere peregrini æris liberatus, Regum usibus publico comitiorum decreto, ea lege fuit assignatus, ut nec vendi in posterum, neç in hypothecam dari, nec permutari, nec ad usumfructum cuiquam concedi, nec alio quolibet modo alienari unquam posset. Est igitur jam in regia possessione, perque præfectos, plerumque Barones, gubernatur.

Primaria, ut diximus, urbs in eo est *Cladscum* (vulgo Glacium) seu Glaciæ

cum

cum arce in colle ac loco arcendis hostibus commodo ædificata, hominumque industria probe communita. Alluit latus ejus dextrum amnis Nissa, ponte ex urbe lapideo stratus. De urbis hujus conditore silent nostri, ut & Polonici, scriptores, de pervetusta tamen ejus origine non parva sunt apud eos vestigia. Veri simile autem est, nomen ei vel ab eo, quod Cladu, pono, vel ab eo quod *Clada*, *tignum seu trabs*, nostris dicitur, esse datum, & *Kladko* dictam, quasi locus esset, in quo tignorum multitudo deponitur. A Sobieslao principe cum Polonis bellum Wladislao fratri faciente, (*Ann.* 1114.) igni fuit penitus deleta, sed quindecimo anno post splendidius, quam ante, fuit instaurata. Cœnobium quod in ea Canonici Augustiniani regulares, ab Arnesto Archiepiscopo erectum, & D. Virgini dicatum habuerunt, non ita pridem (*Ann.* 1597.) occuparunt novæ sectæ homines Iesuvitarum socii, qui simulac pedem istis in locis fixerunt, nunquam à turbis respirare potuit hæc provincia. Bojemicis, qui nec dum sunt consopiti, motibus bellicis, integro fere post cladem Pragensem biennio, virtute Francisci Comitis à Turri, in Friderici Regis fide fuit retentum propugnaculum hoc, ac adversus Ferdinandicos defensum,

 donec

donec commeatus penuria coactum, obsidentibus ad VII. Calend. Novembr. (*Ann.* 1622.) conditionibus non spernendis dederetur; à fulmine non multo post disturbatum, mox vero Bojemicis Ordinum sumptibus ex ruinis vicissim excitatum. Arces & opida in hoc Comitatu sunt, Chelnava, Levinum, Homolæ arx ruderibus saltem, & luculento Regum Bojemorum patrimoniali agro nota, Dusnicum sive Reinhercium, Rycherzina, Wunslelburga, Sualdevasum, Reichensteinum, Neudecum, Landecum, Habelswerda, Mitwaldum, Schonfeldum, & si quæ sunt alia.

XIX. Hebana seu, ut alii vocant, Oegrana provincia vel regiuncula, cohæret primo ex Occidentali plaga Bojemiæ aditui, ac nominatim accedit districtui Lucensi parte sui Occidentali, quę Cæcię obvertitur, quæ vero Subsolanum Vulturnumque respicit districtui Plsnensi. Ad Austrum contingit Palatinatus Bavarici fines: ad Occasum *Vliskensko* seu Voitlandiam, & ad Aquilones partim Voitlandiam, partim provinciam Cubitanam. Regiuncula est fæcundissimis hortis & agris, variisque pomorum ac fructuum generibus luxurians. Scindit eam ac irrigat mediam erumpens è piniferi montis jugis fluvius, quem Latine scriben-

ſcribentes Germani Oegram, nos à tepidiore ejus aqua Ohrzen, vocamus. Ademit autem illam, Bavariȩ Duci Henrico, (*Ann.* 1193.) primusque belli jure regno noſtro acquiſivit Przemyſl-Ottacarus Dux. Quæ cum aliquandiu in Bojemorum poteſtate fuiſſet, per ambitioſum, augendisque privatis familiæ opibus ſordidiſſimum principem Rudolphum Habspurgium, cum is ad Imperium perveniſſet, Ottacaro II. Sinoniis artibus extorquebatur, verum novennio poſt, in prælio Marchefeldiano cæſi patris Regis filio, (*Ann.* 1285.) & in Regno ſucceſſori, Venceſlao II. dotis nomine reſtituebatur. Et cum neſcio quo jure in Bavariæ ducum manus recidiſſet, Ludovicus Imper. ejus nominis IV. eam Iohanni Boi: regi operȩ ſtrenue adverſus Fridericum Auſtrium navatæ, compenſandorumque ſumptuum bellicorum, qui ad vicies mille marcas puri puti argenti aſſurgebant, præmium eſſe voluit, ac de principum Electorum aſſenſu (*Ann.* 1322.) poſſidendam dedit. * Sortita autem eſt hæc regiuncula nomen ab urbe illic primaria, quam lingua noſtra ab inflexu, *Heb,* Germanica à præter labente amne *Eger* vocat.
Hebrun

* *Chron. Aula reg. & Hagecus.*

Hebum igitur vel Oegra urbs ipsa, alluitur ab Auſtrali latere tepidiuſculis illis Ohrzes fluvii aquis, tota nitida, tota culta, quæ inter alia etiam Fonte aquæ acidæ, & confectæ ex melle potionis (*Picy med vocamus*) excellentia, commendatur. Celebris quoque eſt aliquot, Cæſarum cum Bojemiæ Regg. olim (*Ann.* 1461.) memorabilibus conventibus. Imp. Cæſ. Ludovicus Bavarus privilegiis eam, & multa libertate ornavit. Incolę ejus cum virtutum omnium, tum inprimis literarum humaniorum ſunt amantes. Conditæ ejus tempus apud me eſt in incerto. Arces & opida in hoc diſtrictu celebriora ſunt, Cunzvardum, Libenſteinum, Nechanicæ, & quædam alia, in quibus eſt Chlumum cænobium D. Virginis, annuis, Septembri menſe, peregrinationibus notum.

XX. Loctenſis denique ſeu Cubitanus terræ tractus, qui ſolus nobis hic reſtat adumbrandus, territorio ſuo attingit ab Ortu Lucenſem, ab Auſtro partim Lucenſem, partim Hebanum diſtrictum, ab Occaſu & Septentrione Voitlandiam. Lingua noſtra vocatur *Loketſko*, à primaria iſtic urbe, quam *Loket*, hoc eſt Cubitum, vocamus. Germani *Elbogen* dicunt. Fuit autem jam olim, vel Vogeni principis, ut videtur, ævo, diſtrictus hic

hic non tantum in Bojemiæ principum poteſtate, * ſed & à gentis noſtræ hominibus habitatus, qui montanum iſtum tractum prohibendis è Norico ac Miſnia prædonum irruptionibus opportunum, nequaquam incultum, multo minus absque gravi ſuorum incommodo hoſtibus occupandum, relinqui poſſe viderunt. Iohannis regis temporibus in uſufructu Eliſabetæ reginæ fuit, † à qua & ejus liberis, non raro animi colligendi gratia habitabatur. Sigiſmundus * Imp. illum ſuo ViceCancellario & tum Egyenſi Capitaneo Caſpari Schlichio dedit, cujus gentilium ditione adhuc avorum noſtrorum memoria tenebatur. Patrimoniales regum reditus hîc præcipui ſunt ex argenti fodinis, quæ ad opidum Ioachimi Vallem, (*Ann.* 1516.) ineunte regnum Ludovico repertæ præſtantes ſane habentur.

Vrbs ipſa *Loctum* ſeu *Cubitum* una cum arce in ardua rupe edito colle, locoque inacceſſo eſt ſita, & non tam hominum induſtriâ, quam naturæ beneficio adverſus vim hoſtilem adeo probe munita, ut inexpugnabilis fere ſemper habita

* *Comit. ann.* 1615. † *Chron. Aulæ Reg.* * *Goldaſt. tom. Conſt. III. Silvius hiſt. B.*

habita fuerit. Circumſtant eam undique montes prærupti præcipitesque, in quorum medio una ſola cum baſe ſua aſſurgit. Hanc Orhze ſeu Oegra amnis infra collem alveo ſuo veluti profundâ ac lata foſsâ contentus, rapido inter fragoſa montium præcipitia delabente fluento ſiniſter alluens, in obverſa ſibi collis parte angulum conſtituit, è quo tanquam è voragine regurgitans, ſinuoſo illam anfractu ambit & ceu cubiti amplexu, (unde nomen etiam ſortita,) cingit, atque à dextri lateris montibus ſeparat. Aditum illi vicinus in læva mons, qua rupi urbis baſi contiguus eſt, quadam quaſi cervice ad rupem ceu collo ad caput protenſo, præſtat, eumque adeo anguſtum ac brevem, ut hac iter curru facientes, urbem prætervehi minime poſſint. Sed quum per vias undequaque in compita &, ob præcipitia ac invia, in angulum ad portam, qua unâ tantum clauditur, peracutam coëuntes ad civitatem perventum eſt, nolentes volentes eam ingredi coguntur, & per longum vicum ad forum usq; progreſſi, acto ibidem in gyrum curru, iisdem, quibus paulo ante ingreſſi, vico ac porta exeunt, & ad montis oppoſiti, præruptique bivio imminentis ſaxi alterutrum deflectentes latus iter cœptum pergunt.

Hæc

Hæc nuper bello, quo Ferdinandus Cæsar Bojemiam occupabat, obſidione ab ejus ducibus gravi, fuit in permagnas anguſtias conjecta, & quum nulla auxilii ſpes appareret, pulvisque tormentarius jam defeciſſet, Nonis Maj. (*Ann.* 1621.) deditionem facere coacta. Sunt in ejus territorio multæ arces ac opida, quæ nobilium, Regibus Bojemiæ clientelæ juribus obnoxiorum, dominio tenentur, ut ſunt *Wary* ſeu *Thermæ Carolinæ*, ſcatebris aquæ vehementer calidæ nobiles, itemque Oſtrovum ac Lichtenſtadium opida. His adde Konigſbergam, Neudeccam, Falconovum, Hertenbergam, Schonpachum, Cagernum, Stampachum, Globenum, Cetlicium, Przemluvicium, Schancam, Deyſam, Polomum, Delbiczum, Teleczium, Otnovicium, Lucum, Reſſvicium, Machovicium, Berſſeticenum, Crupam, Copecznum, & cæteras arces, caſtella, opida, vicos.

CAP. III.

De statu Bojemiæ.

I. OPinione nostra diutius in delineandis Bojemiæ districtibus sive provinciis sumus commorati, & præter instituti forsan nostri rationem prolixius scripsimus: nunc jam de incolarum ejus Statu memorare quædam libet. Intricata profecto est, & difficilis illa quæstio, in qua disputatur, sit, necne, Bojemia Imperio Germanico ullis feudalibus, quas vocant, legibus adstricta vel obnoxia. Permulti sunt, qui eam Germanici Imperii feudum, principes vero nostros Imperatorum vasallos seu beneficiarios faciunt. Nonnulli vicissim sunt, qui Germanis principibus nihil in eam juris concedunt, principesque Bojemos rempub. populi, ut volunt, liberi, sola DEI gratia, ac mera incolarum voluntate, & capessere, & gerere asseverant. Accidit hic disceptatoribus his plerisque idem, quod de primis Philosophis observavit Iustinus Martyr, * quod nempe, Συνέβη τοῖς πρώτοις ἁψαμένοις τῆς παιδείας ταύτης· καὶ διὰ τοῦτο ἐνδόξοις γενομένοις, ἀκολου-

* *In dial. cum Triphone.*

ἀνηλεῆσαι τοὺς ὅπλα, μηδὲν ἐξετάσαντας ἀληθείας πέρι. Litem profecto ego istam, nolo meam facere, tantum quæ à parte controvertentium utraque, ad sensus sui defensionem proferri solere scio, Minerva rudi recitabo.

II. Et inter eos quidem, quos genti Bojemæ Status controversiam movere jam olim cæpisse constat, præcipui sunt scriptores Germani, qui Bojemiam Imperii Germanici beneficium, & ejus principes Imperatorum vasallos esse, plerique omnes contendunt. Ajunt enim quandoquidem provincia ista non alibi quam in Germania est sita, omnino esse necessarium, ut incolæ ejus, cum legibus ac jure hujus Imperii communi teneantur, tum summum in eo magistratum, pro suo quoque superiore non tantum agnoscant, verum etiam fortunas suas omnes ei acceptas ferant. Esse autem Germaniæ portionem Bojemiam, ex Strabone, Ptolemæo, Mela, Plinio, Geographisque cæteris, imo & ex Cosma, Daubravioque scriptoribus nostris, pro confesso ponunt, qui Vistula Orientalem, Alpibus, quæ ultra Danubium sunt, Australem Germaniæ limitem definiunt. Manifestum præterea id esse quoque ex eo dicunt, quod inde à Caroli M. ætate, omnes, prisci etiam illi gen-

tis conditores, ex quo regionem hanc cœperunt incolere, armis ſubacti, in jura ac dominium principum Germaniæ tranſierunt, ab iisque leges ac magiſtratus accipere aſſueverunt.

III. Et quamvis erant duces apud Bojemos nonnulli, qui rebellione excitata jugum iſtud, contra datam fidem, excutere tentarunt, principum tamen Germanorum armis ſemper fuiſſe coërcitos, ac officium & imperata facere coactos. Morigerorum ac fidem religioſe ſervantium clientum exempla eſſe in Mnata, Vogenoque principibus, quorum ille Theoderico & Meginfrido Caroli M. ducibus (*ann. 791.*) cum exercitu in Vngariam euntibus ac redeuntibus, de commeatu diligenter proſpiciebat; * hic Ludovico Imp. Francofurti conventus principum agenti, (*ann. 822.*) cum honorifica legatione, conſueta munera, ſive canonem mittebat: in D. Wenceſlao, qui ad mandata Henrici Imp. cognomento Aucupis Ratiſponæ (*ann. 923.*) præſto fuit, partimque pietate, partim obſequiis, magnam ab Imp. gratiam iniit: [:] in Iaromiro, qui quamvis à Rege Poloniæ Boleſlao (*ann. 1005.*) tota re-

* *Annal. Car. & Lud.* [:] *Vitechindus. Hagecus.*

ta regione eſſet exſutus, quia tamen Henrico II. Imp. fidem ſuam approbavit, armis ipſius, dignitati priſtinæ fuit reſtitutus: * in Wratiſlao I. Wladiſlao II. & Przemyſlo-Ottacaro I. qui obſequiis, præſtitisque fideliter cum quibusvis, tum inprimis militaribus miniſteriis, ab Impp. Henrico IV. Friderico Barbaroſſa, & Philippo, coronam Regiam promeruerunt, ac poſteritati cum magna ſervatæ dominis ſuis fidei commendatione reliquerunt.

IV. Ob feloniam vero rebellione commiſſam ac temeratam debitam magiſtratui ſuperiori fidem, male mulctatorum in Bojemia principum exempla apparere in Hoſtivito, vel, ut alii tradunt, in Krzeſomyſlo & Wlaſtiſlao fratribus, qui cum Imp. Cæſ. Ludovicum Pium, interea dum is debellato in Moravia Radicio ſeu Radſlao Mogemiri nepote, domum vellet cum exercitu per Bojemiam reverti, clade non modica affeciſſent, paulo poſt ab ejus filio Ludovico, (*ann.* 848. 849.) biennio toto armis propterea exagitati, pacem petere, & non ſolum imperata facere, ſed & obſides dare ſunt coacti: [:] in Boleſlao

 ſævo,

*. *Dithmar Mersb.* [:] *Annal. Fuldens.*

sævo, & Brzetislao I. quorum ille Ottonem M. (*ann. 950.*) * hic Henricum III. Impp. (*ann.* 1042.) (:) superbis ac petulantibus responsis offenderunt, cumque officii, ut par erat, essent admoniti, turbulenta, quam sana, consilia sequi, ac armorum, quam precum, viam ingredi maluerunt. Domitam tamen fuisse istam eorum contumaciam, ac utrumque non nisi facta coram Imperatoribus publica culpæ deprecatione, & fidelitatis arctiore sacramento præstito, rebellionis gratiam obtinuisse: in Przemyslo-Ottacaro II. qui cum post impetratam à Rudolpho Imp. investituram, homagiumque præstitum, perjurio se contaminasset, ac Austriam Stiriamque provincias, quas jure non potuit, armis Imperatori Domino suo extorquere tentasset, vitam in prælio (*ann.* 1278.) ad Marchefeldum amisit. [:]

V. Addunt & hoc tertium pro caussæ suæ defensione argumentum, vectigalis nempe, seu tributi pensionem. Negari enim non posse, ab eo tempore (*ann.* 804. 805.) quo Caroli M. auspiciis ab ejus filio Carolo juniore, armis domita, ac in verba Imp. Caroli M. jurare

t rare

(* *Regino, & Witichindus.*) (:) *Marian. Scotus.* * *H. Mutius.*

rare fuit coacta Bojemia, * seculis aliquot continuis ejus incolas argenti marcas quingentas, bovesque centum & viginti, Imperio Germanico solvere habuisse necesse, nec ab onere isto prius quam tempore Friderici II. (*ann.*1212,) liberatos fuisse. Iuris autem manifesti esse, ut vectigalia seu tributa id genus, non nisi superiores ab inferioribus, domini à subditis, exigant. Nec obstare, si quis dicat, exemptione ista qua Frider. II. Imp. canonis antiqui pendendi gratiam Bojemis fecit, feudi naturam exspirasse, ac regno absolutam merique imperii libertatem collatam fuisse. Certum enim esse, quod Imp. in mentem id nequaquam veniebat, ut supremo juri, quod in Bojemos tanto tempore habuerunt ipsius decessores, hoc ipso aliquid detraheretur: certum etiam esse Cæsarea exemptione illa, qualitatem saltem, non naturam ipsam feudi Bojemici, aliquantum variasse; reservasse præterea Imperatorem non vulgarem oneris prisci portionem, quo Bojemiam obnoxiam reliquit, ut videlicet, tum eunti ad Imp. Curiam Polono regi de commeatus securitate prospicere teneretur, tum proficiscentibus Romam inaugurationis caussa Imperatoribus ipse, vel trecentos ar-

 matos,

* *Regino. Schafnaburgensis.*

matos, daret, vel argenti marcas totidem repræsentaret.

VI. Multum denique ad probandam feudi Bojemici naturam valere dicunt, ipsorum Bojemorum, cum principum à populo comprobatas actiones, qui (cum sint Imp. Archipincernæ) Romanorum Imperatores dominos suos, provinciamque omnem Imperii fiscum seu Cameram esse fatebantur; * qui Imperatoribus, quoties jubebantur, militabant; qui Curias ipsorum, quoties vocabantur, frequentabant; quorum principes rempub. adituri, ejusque administrationem auspicaturi, investituram solenniter ab iis petebant. Probandis his omnibus non esse operoso labore opus. Ipsos enim præcipuos Bojemicarum rerum scriptores Cosmam, Dubravium, Hagecum, passim ea recensere. Dominum fuisse appellatum Cæsarem à Boleslao Sævo, (*ann.* 964.) Brzetislao utroque (*ann.* 1038. 1042.) ac Friderico (*ann.* 1157. 1179.) Ducibus; à Wladislao utroque & à Georgio (*ann.* 1460.) Regibus: sic fiscum Imperatorium esse provinciam illam totam, fassos esse, non tantum Brzetislaum I. (*ann.* 1042.) sed cunctos etiam ejus consiliarios; militasse Cæsaribus cum Bojemis suis, Slobieslaum

* *Ditmar. Chron. lib. 6.*

ſlaum II. (*ann.* 1139.) Cunrado in Saxonia, Wladiſlaum I. (*Ann.* 1159.) itemque Sobieſlaum II. (*ann.* 1175.) Friderico in Inſubria; Henricum-Brzetiſlaum (*ann.* 1194.) Henrico in Luſatia; Wenceſlaum I. (*ann.* 1236.) Frederico II. & Georgium (*ann.* 1458.1462.) Friderico III. in Auſtria, Ferdinandū I. (*ann.* 1547.) Carolo V. in bello Smalcaldico: Ad Imp. aulam venire juſſos, obtemperaſſe, veniſſeque Sobieſlaum I. (*ann.* 1132.) ad Lotharium Bambergam, Wladiſlaum I. (*ann.* 1159.) ad Fridericum Roncalias, Fridericum (*ann.* 1187.) ad Frideri: Noribergam, Przemyſlum (*ann.* 1200.) ad Philippum Moguntiam, & ad Fridericum II. (*ann.* 1212.) Baſileam, Wenceſlaum II. (*ann.* 1294.) ad Adolphum Grumhaynam, & (*ann.* 1299.) ad Albertum Noribergam; Iohannem (*ann.* 1318.) ad Ludovicum IV. Oegram & Domazlicium: regalia inveſtiturasque ab iis petiiſſe ac accepiſſe, Borzivogium II. (*ann.* 1098.) Wrilum II. (*ann.* 1101.) & Wladiſlaum (*ann.* 1110.) Duces ab Henrico, Wladiſlaum poſtea regem (*ann.* 1138. 1140.) à Cunrado; Sobieſlaum II. (*ann.* 1174.) & Fridericum, (*ann.* 1178.) à Friderico I. Henricum-Brzetiſlaum (*an.* 1191.) ab Henrico, Wenceſlaum I. (*an.*

1226.) à Friderico II. Ottacarum (*ann.* 1262.) à Richardo & (*ann.* 1276.) Rudolpho Wenceslaum II. (*ann.* 1292.) ab Adolpho; Iohannem (*ann.* 1310.) ab Henrico patre, Georgium (*an.* 1459.) & Wladislaum (*ann.* 1477.) à Frideri. III. Ferdin. I. (*ann.* 1527.) à Carolo V. Matthiam (*ann.* 1608.) à Rudolpho II. Ferdinandum II. (*ann.* 1617.) qui nunc jam imperat, à Matthia, & alios ab aliis. Omnia vero hæc talia esse, ut cum apud omnes sanos rerumque peritos fidem, ut notoria, tum ad tuendam Imperii Germanici majestatem, demonstrandamque summam Cæsarum in Bojemos potestatem, contra diversum sentientes ac perduellioni fenestram patefacientes, plus quam satis valeant.

VII. Restat igitur ut aliis quoque, quos contrarium sentire diximus, aurem accommodemus, &, quæ ab iis ad asserendam Bojemæ gentis absolutam libertatem produci solent, percipiamus. Queruntur omnes illi, Germanos scriptores, contra quam historicos decet, affectibus immodice servire, & de juribus gentis suæ nimis arroganter ac ventose, nostræ vero nimis dilute, plerumque etiam injuriose, ac dissimulanter differere. Negari nullo modo posse, viam facti apud Germanos, semper fere via ju-

via juris fuisse priorem, esse ipsos gentem ambitiosam, invidam, finitimorumque rebus prosperis insidiantem, nec vicino ulli ex animo bene cupientem. * Præ se illos semper contempsisse cum alios quosvis, tum inprimis Slavicæ linguæ homines, iisque non modo servitute gravandis, verum etiam penitus exstirpandis, vires omnes suas intendisse. Magnifice quidem illos jactare, quasi Vngari, Dani, Poloni, Marcomani, Helvetii, Allobroges, Batavi, aliquotque alii, regum Alemannicorum sint clientes seu vasalli. Sed si quis gentes illas interrogat, num res ea sic se habeat, responsuras, jactantiam istam Germanicam, gerras esse meras. Sic si quis rerum Bojemicarum experiẽtem aliquem, vetustatisque gnarum virum roget, Bojemia, socia ac fœderata Germanici Imperii, an vero beneficiaria ac feudalis sit regio, asseveraturum firmiter, amicam potius, ac societate æterna devinctam, quam ullo modo servam vel clientelarem esse; idque his quæ sequuntur de caussis.

VIII. *Principio*, Haud quaquam omnibus probari, quod Bojemia in Germania potius quam in Sarmatia collocatur.

* *Cosmas lib.* I I. *ad Ann.* 1029.

tur. Argutiam hanc nihilo esse firmiorẽ, quam si quis Romanæ urbis territorium Italiamque universam, propterea quod ab hominibus priscis Græciæ magnæ esse regio dicebatur, Imperii Græcorum seu Macedonici provinciam vocare velit. Non vulgaria occurrere, ob quæ quis diversũ de Bojemia debeat statuere. Neminem videlicet esse inter Geographos veteres, qui à Bojemis hac tempestate habitatam terræ portionem, Germaniæ regno verbis disertis accenseat; recentiores vero, vel caritatibus domesticis plus æquo addictos, gentem suam adulari, vel errore multis communi, ab accuratiore rei investigatione averti. Quibus Germania finibus circumscribatur, ex Tacito, Mela, Solinoque, attentis lectoribus esse manifestum. Cornel. Tacitum, * scriptorem vetustum pariter & idoneum, quique cum Germanis Rheni accolis diu & multum fuit conversatus, aperte dicere, Germaniam omnem, à Gallis, Rhetisque & Pannoniis, Rheno & Danubio fluminibus; à Sarmatis Dacisque, mutuo metu aut montibus, separari, cætera Oceanum ambire. Pomponium Melam [:] similiter tradere, ab Occi-

* *De morib. German.* [:] *Lib. 3. Geograph.*

Occidente eam ripis Rheni usque ad Alpes, ab Oriente Sarmaticarum confinio gentium, qua Septentrionem spectat, Oceanico littore obduci. Solinum denique * perhibere, extendi ipsam inter Hercynium saltum & rupes Sarmatarum; ubi incipit Danubio, ubi desinit, Rheno perfundi. Cum igitur Bojemia Germaniæ ad Orientem ultra saltum Hercynium & Sarmaticos sive Sudetos montes sit sita, & à Germania locorum asperitate metuque mutuo separetur, nihil esse quam ob rem à Sarmatia avellatur. Marobudum cæterosque Marcomanorum seu Moravorum reges, iis & vicinis quaqua versum locis, longe olim & late regnasse, Quadis, Vandalis, Sarmatis, Sirbis, (Suevos corrupte vocant,) præfuisse, sed rerum in Germania potitos nunquam fuisse. [:] Germaniam enim illos, ut Paterculus * ait, ad lævam & in fronte; Pannoniam ad dextram, à tergo sedium suarum Noricos habuisse. Accedere vetustis hisce rationibus argumenta etiam ex historia recentiore. Ab Henric. Aucupe & Ottonibus Imperium Germanicum versus Orientem ultra Albim

* *Solin. cap. 29.* [:] *Eutrop. in Rom. Histor. breviar. lib. 8.* * *Vell. Pater. Histor. lib. 2.*

bim & usque ad mare Balticum cæpisse prolatari, defendendisque à mutuo ex Sarmatis oriundarum Slavicarum gentium metu, ejus finibus, præfecturas limitaneas esse constitutas, & earum custodes, nomenclatura Germanica, Marchiones cognominatos. Id genus præfecturis, ubique à Germania dirimi hodieque, ut Poloniam, ita & Bojemiam; Marchia nempe Brandeburgi, Lusatiæ, Misniæ, Stiriæ, &, quæ jam pridem [*an.* 1156. vel (quod alii volunt) *an.* 1166.] in Archiducatum est conversa Austriæ supra Amesum. Carolum V. quibus Germania finibus terminetur, melius quam quenquam scisse; cum tamen eam in circulos partiretur, Bojemiæ nec verbo uno meminisse, nec in aliquo circulo eam recenseri jussisse. Vidisse id & sensisse similiter, Ferdinandum I. non tantum ante, verum & postea quam Rex Romanorum fuit salutatus, qui cum ex consiliariis suis comperisset, conventu Vormatiensi ab Ordd. Imperii (*ann.* 1545.) de Bojemis esse consultatum, ut propterea, quod Imperii Germanici essent clientes, in partem ferundorum onerum publicorum pertraherentur, contributionibusque, pariter cum cæteris Germaniæ incolis, pro rata, ut dici solet, onerarentur, rem indignissime tulit, & post

captum

captum accurate cum suis consilium, proximis, quæ post confectum bellum Smalcaldicum, (*ann.* 1548.) Augustæ habebantur, Imperii comitiis, publice ac solenniter novo isti ac præter majorum morem attentato Ordinum incæpto intercessit. Asseruisse namque illum (ut ex inserta actis Comitiorum regia ipsius obnuntiatione liquet,) Bojemiam esse Regnum non solum ab oneribus id genus liberum, sed & ab Imperio Germanico prorsus, cum gente tum institutis, segregatum, ubi verbis disertis: **Ob nun gleich wol /** inquit, **die Kön. Mayest. als ein König zu Böhmen / etliche Land vnd Herrschafften der Teütschen Sp' .ch vnd zungen/vom Heil. Reich zu lehen erkennen; So haben dieselben Land vnd Herrschafften von Röm. Reich weder Schutz vnd Schirm/ Fried noch Recht/ sondern seind von dem Reich Deutscher Nation in ein ander sonders Reich vnd Nation von alters her abgesondert/ vnd den selben nicht incorporirt/**

porirt / vnd alſo deß Reichs Deutſcher Nation bürden / anſchlagen / vnd Contributionibus nit vnterworffen. Omnia autem iſta, ejus eſſe notæ, ut opinioni eorum, qui Bojemiam in Germania ſtatuunt, è regione adverſentur, ita ut cuivis poſſit eſſe obvium, non eſſe neceſſarium, ut Bojemi, vel leges ac jura ab Impp. Germanicis accipere, vel pro ſupremo magiſtratu ſuo, ipſos agnoſcere teneantur.

IX. Ex fide digna hiſtoria eſſe *tandem* quoque certum, terram hanc, quæ Bojemia dicitur, cum in eam Czechicæ gentis conditores primi venerunt, prorſus fuiſſe vaſtam, incultam, ac ſilvis totam horrentem, & homines incolas vel perpaucos (nec illos tamen Germanos) vel omnino nullos habuiſſe. * Vacuam igitur, ac quæ in nullius dominio tum fuit, recepto à cunctis gentibus jure, ab iis fuiſſe occupatam, tempore longiſſimo, abſque omni moleſtia, in oculis vicinarum gentium, libere & fide bona, poſſeſſam, ac diuturno uſu captam, nec quenquam fuiſſe qui vel in poſſeſſione legi-

* *Coſmas & Dubrav. hiſtor. Boj. lib. 1. Mechovienſ. hiſt. Polon. lib. 1. cap. 1. Silvius hiſt. Boj. cap. 3.*

legitime quæsita incolas novos turbare, vel dominium, aut jus aliquod, in regionem ipsam prætendere vellet. Demum post omnem hominũ memoriam, postque exactas ætates aliquot, cum jam improbo ac indefesso Czechitarum labore terra quondam deserta, vasta, ac squalida, faciem aliam induisset, suisque cultoribus fruges omnigenas, nec eas modo tuendæ vitæ necessarias, sed & in deliciis usurpari solitas, quin & gemmas, argentum, aurum, metallaque cætera, cornu divite, affunderet, vicis, opidis, castellis, Vrbibus, florere cœpisset, exarsisse invidia vicinos ex Germanis Moravisque homines malevolos, qui (*ann.793.794.*) quietem Bojemorum publicam turbare, de iis profligandis conspirare, regionem primo lattrociniis, tandem etiam justis exercitibus infestare erant ausi. Cumque nec clandestinæ, nec manifestæ ipsorum machinationes, ex voto ipsis caderent, Bojemæque gentis fortuna interea magis ac magis cresceret, ac politia insuper ipsa, viris, opibus, legibus, ornatior de die in diem evaderet, tum furere ipsos cœpisse, nec destitisse Acheronta prius movere, quam Impp. Germanos (jam tum enim cœpit habere Germania Reges, qui Occidentis Imperium tenuerunt,) adversus invisum genti Germani-

cæ

cæ hominum genus, ad arma concitarunt. Erupisse igitur in nervum radices tum agentia inter Germanos Bojemosque odia, ac in solo Bojemico (*ann.* 805. 846. 848. 849. 857. 869.) sub Impp. Germanicorum, & Principum Bojemorum signis contrariis; aliquoties Marte cruento fuisse decertatum, pugnantibus pro dominatu injusto Germanis, pro patriis laribus & avita libertate Bojemis: victoriam vero nunc penes hos, nunc penes illos stetisse. Et quamvis semel forsan atque iterum, in eas angustias redacti erant Bojemi principes, ut herbam Germanis regibus porrigere, pacemque à victoribus pretio redimere cogerentur, nunquam tamen eo potuisse adigi, ut libertatem, leges, mores, jura, consuetudines patrias abjicerent ac ejurarent.

X. Vi quidem ac in virum constantem cadente incommodi gravioris metu, extorta aliquando ipsis à Regibus Germanis fuisse pacta nonnulla, acceptæ à majoribus majestati non semper honorifica, qualia erant, pacem prece ac pretio mercari, tributum annuum pendere, de comiter colenda ipsorum majestate obsides dare, (*ann* 805. 848.) & si qua id genus fuerunt alia; ut tamen ipsis, vel alium, quam qui ordine ac gradu eminentioribus deferri solet, quemque Con-

stanti-

ſtantinopolitanis Impp. deferebant, honorem haberent, vel dignitatem ſuam, ſeu, ut nunc vocant, regalia accepta ferrent, neutiquam aſſenſiſſe. Triumphatos igitur, ut cum Tacito loquamur, ſemper magis, quam victos fuiſſe, documenta vel exempla, quę contrarium probent, nulla proferri idonea. Scribere quidem Reginonem, & ex eo Friſingenſem, ducatum Bojemiæ, ab Arnulpho Imp. fuiſſe Suatopluco Moravorum regi conceſſum; verum, ſi quid ejus fecit Arnulphus, de corio alieno, non de ſuo, liberalem illum fuiſſe, ex eo eſſe manifeſtum, quod nunquam Suatoplucus Bojemiam in poſſeſſionem accepit. *an.* 891. 892. 897. Et Imperatorem hunc certe, ſi Bojemiam Suatopluco conceſſiſſet, neque alienum ab ſe illum, belloque novo occaſionem dantem reperturum, neque Ducis & procerum Bojemorum legatos Ratiſponam cum muneribus ad ſe miſſos, ac auxilia adverſus hoſtes Moravos obnixe poſtulantes, tam humaniter fuiſſe admiſſurum, nec promiſſis tam amicis oneratos, donoque honoratos, domum dimiſſurum, neque ad limitem Danubio propinquum pro ipſis toto autumno cum armis excubaturum.* Henricum

* *Annales Fuldenſes.*

ricum Aucupem à malevolis fuiſſe quoque adverſus Bojemos irritatum, & magno cum exercitu (*ann.* 928.) Bojemiam invaſiſſe, ſed cum Pragam pervéniſſet à Venceſlao pietate non vulgari ſpectatatiſſimo gentis duce, verbis amicis, muneribusque placatum, absque maleficio domum rediſſe, & arctiſſimam poſtea cum eo amicitiā coluiſſe. * Othonem Magnum, ut omnium Slavorum, ita & Bojemorum libertatis acerrimum oppugnatorem, denuntiaſse quidem aliquando Boleſlao Duci, ut Ratisponæ ſibi eſset præſto, & Germanorum principum exemplo in verba ſua juraret: [:] cumque is imperata facere renuiſset, & allegata accepta à majoribus libertate, ad nulla id genus ſervitia teneri ſe reſpondiſset, arma corripuiſse, & Boleſlaum totos quatuordecim annos, nunc victorem, nunc victum, bello in Bojemia fatigaſse, ultimo tamen cum in oppugnatione Boleſlaviæ, (*ann.* 950.) quæ nunc vetus vocatur, & tum nova dicebatur, miles ejus non multum à periculo abeſset, prœlium conſilio diremiſse, comiterque majorum exemplo, & absque libertatis præjudicio omni colere ejus

* *Witichind. Monachus l.* 1. [:] *Hagecus.*

ejus majeſtatem ac penſionem annuam pendere promittenti Boleſlao pacem dediſse. *

XI. Sequuta longo poſt tempore eſse perniticoſa ac feralia apud Bojemos inter fratres agnatosque Duces odia, ſimultates, ac de principatu concertationes. Doluiſse enim plerisque, quod in principum electionibus, fratres vel agnati ipſis anteponebantur. Ideoque invidia ac ambitione actos, perſæpe ad Germanos confugiſse, & corrogatis apud eos auxiliis, bellum in patria accendiſse, ſceptraque à quibus tam populi voluntate, quam procerum ſuffragiis arcebantur, vi rapere tentaſse. Germanos vero Cæſares non prius auxilia ipſis voluiſse vel decernere vel afferre, quam ſacramento ac conditionibus, quæ in avitæ Bojemorum libertatis præjudicium obtrudebantur alligati, ſuam in patria dignitatem Germanis Imperatoribus acceptam ferrent. Perveniſse via iſta ac ratione probroſa ad Bojemiæ regimen, primum omnium Vldricum ducem, qui Iaromirum fratrem legitime inauguratum principem, Henrici III. Imp. opibus ducatu exſuit, ac in Poloniam fugavit. [:] Et

I 2 quam-

* *Witichind. lib. 1. Sigebertus Gemblacens.* [:] *Dithmar. Chron. lib. 9.*

quamvis exsul infelix de ista tam atroci à dignitatis accepta invasore fratre injuria, apud eundem Imp. Mersburgi questus, remedium se adversis suis rebus inventurum sperabat, vincula tamen pro restitutione pertulisse sub Ethelbodi præsulis custodia. Ab hoc porro fratri in manus traditum Vursovicensium suasu oculos amisisse

——— *En quo discordia fratres*
Perduxit miseros !

XII. Gloriari ab eo tempore non destitisse Germanos, Bojemiam fasces suos Germanicis Impp. submisisse, & duces, qui in eorum verba jurare tenerentur, habuisse. Vanam tamen esse istam jactantiam. Vldricum enim principem, ut & posteriores ejus stirpis duces, si quam promiserunt, vel dederunt Impp. fidem, nihil avitæ gentis libertati potuisse derogare. Personales fuisse istos contractus, & cum personis exspirasse. Nunquam enim in id, quod sic ab iis est gestum, populum consensisse, nunquam id ratum habuisse, nunquam sigillo publico seu terrestri munivisse, quin imo omni id genus servituti, mascule obnunciasse, ac contrariis actibus, nullam eam esse docuisse. Manifestum id ex eo esse, quod suas leges, suaque jura, Impp. id genus præsumptionibus opponebant, nec ullius

ullius ducis, qui Cæsaris beneficio, & non libera ipsorum electione, præesse ipsis contendebant, imperia, absque controversia ferre volebant. * Cæsaris decreto connitentes ad sceptra principes, Cæsaris, non suos, principes per ludibrium vocabant. Exempla esse in Borzivogio II. Vldrico II. Sobieslao juniore, Theobaldo adolescentulo, qui quamvis de ducatu à Cæsaribus investiti, iis tamen quos populus optabat, dignitate cedere fuere coacti. Nec Brzetislaum I. nec Conrados, nec Zpitihnevum, nec Svatoplucum, nec Vladislaum I. nec Sobeslaum seniorem Duces, nec Przemyslos, nec Carolum ejusque filios, nec Albertum, nec Ludovicum, nec Maximilianum, nec Rudolphum II. Reges, cujusquam Cæsaris beneficio fasces suos, vel acceptos tulisse, vel tenuisse. Cæteros vero cum Duces tum Reges, ut Wratislaum, Vladislaum, Wenceslaos I. & II. Georgium, Matthiam II. propterea quod gratia, cum apud subditos, à quibus eligebantur, tum apud Cæsares, cum quibus familiariter versabantur, niti, ac multum valere se videbant, Imperatorum importunitati cessisse, & investituras plerumque renitentibus, vel etiam

* *Dubrav. lib. Hist. Boj.* 10.

insciis proceribus suis, quasi ἐκ τοῦ πε-ρατίου accepisse. Et certe illas etiam, quas sic accipiebant investituras, honorarias saltem, ac abusivas fuisse, & de dignitate, quam in Electorum collegio jam olim promeruerunt hactenusq; obtinent principes Bojemiæ, quam de ducatu aut corona ipsa, potius esse intelligendas, ac interpretandas, documento esse literas Impp. feudales, seu Brevia testata, quæ à Frideric III. Vladislaus II. (*ann.* 1477.) & à Carolo V, Ferdin. I. (*ann.* 1541.) acceperunt. Inter Impp. (Rudolpho I. saltem excepto) repertum esse neminem, qui Bojemiam vel Moraviam, electis à populo suo Ducibus Regibusve *in feudum* aut *jure feudi ab se concedi* dixerit. Omnes dignitatem iis confirmando, distincte feuda Germanica, Bojemiæ Moraviæque olim ab Imperio cohærentia, à Bojemia ipsa & Moravia secernere: illa absque exceptione jure feudi concedere, has *certo modo, juxta morem, juste & rationabiliter, quatenus ab iis & Imperio debebant suscipi ac teneri*, ideoque feudalia jure feudi, propria vero jure proprietatis, cum pleno dominio obtinenda confirmare consuevisse. * Factos quidem

* *Invest. Frid. II. Richardi, Adolp. Imp. Absolut. à banno Wencesl. R. Albert.*

quidem fuiſse ſupplices Henrico III, Brzetiſlaum I. (*ann.* 1032.) & Rudolpho I. Przemyſlum-Ottacarum II. (*an.* 1276.) ac fidem iis ſacramento dediſse, ſed partim malis artibus, inſidioſisque verſutorum flagitatorum conſiliis irretitos, partim juris inimica neceſſitate, ac temporis iniquitate adactos, id quod alioquin non debuerunt, certis conditionibus feciſse. *

XIII. Eſſe præterea hoc *tertium* quod vindicandis ab Impp. Germanorum dominatu Bojemiæ principibus ferviat, Bojemici nempe principatus vetuſtatem. Publice enim conſtare, quod conſederit gens Bojema his in terris, conſtitutamque ſuis moribus ac legibus rempub. tenuerit, & libere ab ſe optatorum principum ſceptris gubernata fuerit, longe prius, quam Germanici Imperii nomen eſſet inter homines auditum, quodque, nec leges, nec majeſtatis jura, nec vivendi morem, ab iis acceperit, nec Ripuariorum, vel Longobardorum placitis unquam ſubſcripſerit, cum tamen ea ſit feudorum natura, ut omnia iſta, à dominis ſuperioribus recognoſcant, iisque accepta ferant. Carolum M. hominem gente Francum non Germanum, poſt ali-

* *H. Mutius Chron. German. l.* 21.

quot secula demum, Imperii fasces in Occidentis regionibus arripuisse, & cum prolatandorũ dominatus sui finium insatiabili cupidine arderet, fuisse quidem Bojemicæ libertati insidiatum, immissoque ex Bavaria cum armata manu in fines gentis Carolo filio, fortunam periclitatum; sed cum is, (*ann.* 806.) cruenta victoria potitus, domum rediisset, & de virtute Bojemorum bellica, deq; inaccessæ regionis itinerũ difficultate, ad patrem retulisset, cumq; Bojemi etiam ipsi, muneribus oblatis amicitiam cum illo se sincere culturos, majestatemque ejus imperii, comiter veneraturos recepissent, ab ulteriore noxa abstinnuisse. *

XIV. Negare similiter neminem posse, feuda, & eorum jura, quam Bojemorum rempub. legesve, multo esse recentiora. Bojemam nempe remp. pariter cum Longobardorum in Italia regno cœpisse ac crevisse, & Germanico imperio, sicut dictũ jam est, aliquot seculis esse priorem: feuda vero & eorum consuetudines, in Germania demum post Ottonum tempora & post Henricos, sub Imp. Lothario Saxone, usu invaluisse, nec quenquam adhuc auditum esse, qui (ut de cæteris in Germania feudis factum est) tempus certum, quo Bojemis usita-

* *Bodin. de Rep. lib.* 1. *cap.* 9.

ta, fasces suos principibus quibus vellent committendi libera potestas, ab aliquo fuerit adempta, & quo Bojemia Cæsarum Germanicorum beneficio primum conferri, aut à quo principe primum via ista possideri cœperit, edere potuerit. Verum profecto esse quod Frideri. III. Imp. internuntio Gurcensi Præsuli, apud Lincium aliquando mascule respondit missus à Georgio Rege Iohannes Sternbergius: Liberum videlicet Bojemos regem habere.* Cunctos præterea tam recentiores, quam priscos illos Bojemorum principes, sola DEI gratia, & populi sui voluntate, in regno suo se rerum potiri ac regnare, hactenus constanter esse professos. In comitiis vero Imperii publicis inter Status, nec locum illos, nec vocem habuisse hactenus, nec ut haberent, unquam ambiisse. Merito igitur videri absurdum, si quis, quod vetustius est, ei quod noviter inolevit, ortum ac splendorem suum acceptum ferre debere, vel, quod tot principes viri, divinitus & à populo suo se habere agnoverunt, falso, & dicis caussa, ab ipsis jactatum fuisse commentetur.

XV. Nec sane si vel maxime quis ponat, dominium supremum in Bojemiam

* *Gerard. Roo. Hist. Austr. lib.* 8.

habuisse vel habere Germanorum Impp. obedientiamque eis fuisse à Bojemis denegatam, viam facti & armorum eos debuisse contra recusantes juris ordini legitimo anteponere * Recepti enim esse juris, recuperantem sua per vim, omisso juris ordine, jus omne, quod habuerit perdere. [:] Societate quidē, fœderibus, ac amicitia propiore, &, dubio procul, quam ullum aliud regnum arctiore, cum Germania Bojemiam jam olim coisse, sed societatem tamen ac amicitiam istam nihil, vel Germanici, vel Bojemici populi majestati, legibus, juribus, moribus, libertati, derogare. Hos intra fines stetisse semper utraque in gente concordiam, quos, quoties pars alterutra (velut, cum amicorum alius alio est potentior, non raro leonina esse solet societas) transgredi est visa, hostilitati ac bello viam fuisse patefactam. Exempla esse in promptu. Cum Henricus II. (*ann.* 1040.) manubias Polonicas à Brzetislao repeteret, Lotharius (*ann.* 1126.) æmulum dignitatis Sobislao opponeret, Albertus I. (*ann.* 1304.) minerarum decimas à Wenceslao II. exigeret, ideoque primus jus armorum, secundus jus distribuendorum munerum,

* *l. exstat ff. quod met. caus.* [:] *l. si quis in tantam C. unde vi.*

tertius denique jus argentinæ, Bojemis imminuere vellet, bella ſtatim exarſiſſe, in quibus pacis ac concordiæ turbatores Cæſares, cladibus memorabilibus in Bojemia acceptis, ab iniquis attentatis deſiſtere, & ſarciendæ amicitiæ priori ſincerius operam dare, ſunt aſſuefacti.

XVI. Vindicandæ denique à Germanica ſervitvte Bojemorum principum dignitatis documentum etiam ſuggerere, ipſorum *αὐτονομίαν*, & uſitata apud reges populosque liberos majeſtatis jura, Eccleſiaſtica pariter & civilia. De omnibus iis principes ac populũ Bojemiæ habuiſſe ſemper, & adhuc habere, plenam diſponendi, ordinandi, conſtituendi, & adminiſtrandi poteſtatem. Vix aliquid eſſe, quod vel cultu DEI conſtituendo, vel juſtitia & externa diſciplina, pace & tranquiilitate publica conſervanda, vel juſte promovendis regnicolarum commodis, & avertendis incommodis, poſſint in regnis ſuis, Daniæ, Vngariæ, Poloniæ reges, quod non ſimiliter Bojemiæ principibus in Bojemia facere ſit integrum; nec quicquam eſſe, in quo ſe ad Germanici imperii ordinationes componere habeant neceſse. Patriis, non peregrinis ullis moribus definitam ipſos habere curam integram legum & judiciorum, diſtribuendarum pœnarum &

præmio-

præmiorum, securitatis publicæ, belli gerendi, populi extranei sibi consociandi, quin & jus commerciorum ordinandorum, monetæ, idiomatis, linguæ: distribuendorum munerum privilegiorumque, mutuæ defensionis ac auxilii, bonorum regni custodiendorum, comitiorum indicendorum, & si quæ sunt alia, quæ Politici inter majestatis jura referre velint.

XVII. Nihil ad rẽ facere si quis obtundat, istam tã in alto collocatã à patronis suis Bojemæ gentis majestatem loco moveri prorsus, ac in ordinem cogi, simul ac oculos quis convertit ad onus tributi, quod inde à Caroli M. vel ad minimum ab Ottonis Magni ævo, Impp. Germanicis in singulos annos pendere cogebantur principes Bojemi, vel ad servitium, quod inaugurationis caussa Romam petentibus Romanis Regibus Friderici III. decreto præstare jubentur; cumque cogitat, jura quibus antecellere dicuntur, plerisque in Germania principibus cum iis esse communia. Nam quod ad tributum attinet, ex ejus pensione non necessario ad clientelam vel servitutem aliquam consectarium strui. Non solos enim clientes, vel ἀρχομένους ac dediticios, id genus onera subire, verum quandoque etiam vicinos juris alioquin sui popu-

populos: hoc tamen intereſſe, quod id illi luant ex debito, hi ex pacto. Alioquin, ſi omnes qui tributa pendunt, vaſalli propterea fiant, judicandum omnino eſſe, ipſos quoque Germanos veteres, non ſolum Francorum, ut Helmoldus (*a*) refert, ſed & Danorum, olim vaſallos fuiſſe, quos ſepties, ſub jugum miſſos, majoribus ſuis Daniæ regibus ſub tributo ſerviiſſe, ſcribit Ericus Rex. (*b*) Non putaſſe ſibi indecorum pacem tributis redimere, ipſos etiam Romanorum Impp. (*c*) Gallum à Scythis; Sigiſmundum, Ferdin. I. Rudolphum II. & alios, à Turcis: ſic hodieque eam ab iiſdem Turcis redimere Polonos & Venetos, nullo *αὐτονομίας* ſuæ præjudicio. Idem de centum quinquaginta, ſive armigeris ſive argenti marcis, quibus Romam ad inaugurationem profecturi Germani reges, à Bojemis principibus honorari aliquando conſueverunt, eſſe ſentiendum. Veri haudquaquam eſſe ſimile, ut cuiquam poſſit eſſe ignotum, ejuſmodi onera à doctis, qui *κυρίως* & quod res eſt loquuntur *penſiones* vocari, non *tributa*.*
Iura

(*a*) *Chron. Slav. lib.* 1. *cap.* 3. (*b*) *Hiſtor. gent. Dan. Erici Regis.* (*c*) *Zoſimus hiſt. lib.* 1. * *Bodin. de Repub. lib.* 5. *cap.* 6

Iura vero majeſtatis, quæ apud Bojemos ſunt in uſu, multo quam principum in Germania eſſe ampliora, auguſtiora, ac liberiora. Quamvis enim negari nec poſſit nec debeat, Germanos proceres, multo quam Hiſpanos meliore eſſe conditione, in multa libertate vivere, & quaſi diviſo cum regibus ſuis imperio, de ipſorum majeſtate pleraque quaſi participare: jura tamen iſta, ſplendori ac magnitudini regum Bojemiæ æquiparari neutiquam poſſe, ut de quibus authoritate & arbitrio princeps quiſque ſuo, (quemadmodum in Bojemia fit,) in ſua provincia ac territorio, nihil quod non, vel publice approbatis Imperii Receſſibus congruat, vel communi Ordd. judicio prius conſtituatur, rogare, ſancire, præſcribere, poſſit. Non debere igitur, quantumvis inſignes Germanorum principum prærogativas, regum Bojemorum abſoluto majeſtatis juri æquiparari. Atque hæc ſunt, quæ in hac de Statu Bojemiæ inter Germanos Bojemoſque nonnullos controverſa quæſtione, in medium ſolere adduci obſervavimus; de quibus, quia altioris ſunt indaginis, decernere, cum muneris noſtri eſſe non arbitremur, Lectori æquo, & ei, in cujus foro res tantas cognoſci, vel ex partium compromiſſo, vel de jure, oporteat, judicium omne relinquimus integrum.

CAP. IV.

De Incolis Bojemiæ & eorum moribus.

I. IN enarrandis ut aliarum gentium, ita, cum veterum, tum qui nunc ſunt, Bojemorum originibus, in nullo impingere vel hallucinari, res eſt ſi non ob perplexitatem, & hiſtoricorum diſſidentia judicia impoſſibilis, at talis certe, quæ ingenii captum noſtri ſuperat. Eam nos intactam ſane relinquere voluiſſemus, ſi non balbutire, quod aliis impune licuit, nobis quoque licere putaſſemus. Agemus igitur, partim aliorum veſtigia, partim judicium noſtrum ſequuti, primum de veteribus, tandem vero de his ipſis, qui ad hoc adhuc tempus eam incolunt, Bojemiæ terræ populis. Nullos autem, qui commemorentur à ſcriptoribus notæ probatioris, poſſumus obſervare vetuſtiores hujus terræ incolas, quam qui primi nomen ei leguntur indidiſſe. Hos perhibent cognomento Bojos dictos, genteque & lingua Gallos fuiſſe, * ac in Gallia CisAlpina ſive Celtica,

* *Strabo Geogr. lib. 5.*

tica, inter Padum & Trebiam sedes quondam habuisse, cum tamen Romanorum armis essent à Iulio Cæsare victi, ex iis excessisse, & incincatos Hercyniæ silvæ campos incolere cœpisse. Supervenisse tandem, excitos à Marobudo duce Quados seu Squados & Marcomanos vel Moravos gentem Suevicam, qui Bojos incursionibus perpetuis infestabant, nec usum seu culturam terræ quietam ipsis relinquere volebant. Bojos itaque Marcomanorum istorum violentiæ cessisse, & Bojemia relicta, ad Danubium in vicino Norico consedisse, pro Bojisque Bojoaros, & corrupta postmodum ab Hunnis vel Avaribus voce, Bavaros vocari voluisse.

II. Marobudum vero, occupatis habitis pro derelicto (quos prædiximus) locis, finitimos omnes aut bello domuisse, *aut conditionibus juris sui fecisse; corpus suum custodia, tum imperium perpetuis exercitiis pene ad Romanæ disciplinæ formam redactum, brevi in eminens & Romano quoque imperio timendum perduxisse fastigium.* * Hoc rege, & post ejus mortem procreatis ex ejus stirpe successoribus regnum ab eo constitutum tenentibus, Moravos fere usque ad

* *Vellej. Paterc. libr. hist. 2.*

ad Nervæ Trajanive ætatem in Romanorum gratia ac amicitia perſtitiſſe, vimque & potentiam ex authoritate Romana participaſſe, armis interdum, ſæpius pecunia adjutos. Extincta demum Marobudi ſtirpe, externos homines ad Regnum fuiſſe admiſſos, à quibus offenſi Romani Impp. arma corripuerint, cæſoſque & diſſipatos multis ac ingentibus cladibus Marcomanos, & ad paucitatem redegerint, & ſuos ſe intra fines continere coëgerint. Paucitate igitur ſua, & Romani dominatus metu terrefactos Marcomanos, Vindorum, Vandalos ab aliis appellatos populos, ex Sarmatia, à Mæotide lacu ad quærendum novas ſedes effuſos, & propter Viſtulam incerto tum lare oberrantes, in terras ſuas invitaſſe, ac in ſocietatem fortunæque communionem admiſiſſe. Ex hac diſcretorum gente & lingua populorum commixtione, factum eſſe ut ſermo cultuſq; Suevicus, (idiotiſmum enim ſuum Suevos habuiſſe ex Tacito * cognoſcimus, ſed Germanico is, an Gallico veteri, propior fuerit ignoramus,) ſenſim apud Marcomanos obſoleverit, illatuſque cum colonis novis Slavicus inoleverit. Cum vero gens Vandala, ut ex Iornan-

* *de morib. German.*

de * & Procopio discimus, vexatis prius bello perſæpe, ut quique proximi erant, Germanis, de Conſtantini Imp. aſſenſu, meliorum ſedium appetentia, ex Viſtulæ ac Baltici maris ora profectionem in Pannoniam decreviſſet, conjunxiſſe cum ipſis ſtudia permultam ex Marcomanicarum terrarum, inprimis vero earum, quæ ad utramque Albis Oderæque ripam ſunt, incolis, voluntariam cognati generis juventutem, ac vacuis, plerisque in locis, derelictis ſuis ſedibus, Vandalorum ducum auſpicia, cum uxoribus & liberis eſſe ſequutam. Exhauſtam igitur hac ratione hominibus quoque, ac cultoribus magna ſui parte deſtitutam Bojemiam, ſilvis horrere cœpiſſe, ac feris magis quam viris domicilium præbuiſſe.

III. Et hi priſcis temporibus fuerunt Bojemiæ incolæ, à quibus habitatam olim eam fuiſſe accepimus: de poſterioris temporis colonis, deque iis, qui hactenus eam incolere non deſierunt, verba pauca, quam multa, facere, inſtituto noſtro convenientius, & iis qui accuratam Martini Cromeri hiſtorici Poloni (:) ea de re diſputationem, vel non ita pridem (*ann.* 1614. 1615.) emiſſas ex Academia Pragenſi

* *de rebus Geticis.* (:) *lib.* 1. *cap.* 14. 15. 16.

gensi à Matthia Sudetino I.C. theses, legunt, gratius fore judicamus. In eo sane omnes conveniunt, homines, qui post Valentiniani Imp. & Attilæ Hunni tempora, vacuam & desertam à Vindo-Suevis istam regionem, ex jure gentium primi occuparunt, ut ii quoque sunt, qui hactenus eam inhabitant, gente ac lingua Slavos non Sclavos fuisse. Vnde vero, vel ex quo orbis angulo prodierint, non inter omnes perinde convenit. Complures ex Croatia, nonnulli ex Russia huc commigrasse ajunt. * Venerunt autem, Czecho & fratre Lecho ducibus in Moraviam primum, incertum quam magna, sed numerosa tamen, cum nobilitatis tum plebis ignobilis, multitudine: cumque eam linguæ suæ populo plenam offendissent, ac de Bojemiam incolentium Vindorum popularium suorum raritate edocti essent, recta eo contenderunt, diisque penatibus suis ad locum, ubi Vultava in Albim ingreditur, depositis, circa montem, qui hactenus *Rzjp*, hoc est collis, itemque *Zrzjt*, hoc est specula,

* *M.Petr.Codicillus ann.* 278. *MS.Anonym.*450. *Bernard.Vapovius ann.* 550. *Martin. Cuthenus ann.* 639. *Dubrav.hist.Bojem. lib.*1. *Hagecus in proœmio ann.*644.

ſpecula, appellatur, ſedem lari figendo delegerunt. Exterriti quidem advenarum novorum metu, priores ſparſim per tuguria latitantes incolæ, primum ſe in familiares ſpecus abdiderunt, ſed cum ex ſermonis cultuſque cognatione, populares ſuos eſſe cognoviſſent, mutuo hoſpites ſalutarunt, hoſpitalibuſque donis, lacte, caſeo, carne, honorarunt, quin &, poſt cognitam adventus cauſſam, in perluſtranda, quaqua verſum regione, duces ſe eis obtulerunt. Ex eo factum, ut brevi omnis veteris & novi populi multitudo, contracta ex quotidiana converſatione amicitia ac familiaritate, in unam eandemque gentem coaluerit, & more Slavinis, libertatis contentiſſimè ſtudioſis gentibus cæteris uſitato, Czechi ſe ducis paternæ, magis quam herili gubernationi ſubmiſerit, quinetiam, ex ejus nomine, cognomentum Czechorum aſſumſerit.

IV. Durat adhuc eadem, ut gens, ita & cognominatio. Qui etſi à Germanis lingua vernacula *Bohemen*, Latina Boëmi, vel Bohemi, Bojemive, vocentur, ipſi tamen Czechowe dici malunt, & à Slavice loquentibus omnibus, imo & ab Vngaris Græciſq; recentioribus, ſic quoque appellantur * Bojemos vero, vel Bohe-

* *Bonfin. de Rep. Vng. paſſim.*

Bohemos quoties ipsi se vocant, respiciunt, non ad Bojos incolas illos regionis suæ priscos, * sed (quemadmodum Silvius (:) id jam olim observavit) ad nativas Slavicæ linguæ voces *Boj*, quod pugnam, vel *Buh*, quod Deum, & *Muz*' quod virum significat; viros nempe esse se pugnaces & divinos innuere volentes. Sermo illorum à Russorum, Polonorum, Croatarum, Vinidorum, cæterarumque Slavici nominis gentium sermone, dialecto saltem differt: qui quia elegans, copiosus, suavis, grandis est, & ad quarumvis materiarum expositionem satis commodus, (?) majores nostri in eo ornando, perpoliendo, augendo, & ad posteritatem propagando, præcipue ac feliciter elaborarunt, imo ne neglectui haberetur, legibus caverunt. (!) Verum quam ii in eo excolendo, ac in nativa puritate conservando accurati fuerunt; tam ætas hæc degener, in fœdando, inquinando, attenuando, & oblivione

* *Laon. Chalcondylas, hist. rer. Turcicar. lib. 2.* (:) *histor. Bojem. cap. 3.* (?) *M. Daniel præfat. in Silvam quadriling.* (!) *Ius provinc. B. 32. Municipale; B. 8. Comitia an. 1615.* *M. Ioh. Huss. Exeges. in Decalog. cap. 40.*

æterna damnando eſt impudens: Etenim quam nec in vitio ponunt pleriq; omnes, nec indecorum eſſe putant, materna in lingua paſſim ridicule σολοικίζειν, tam decorum ac feſtivum eſſe ſomniant, ad populum Bojemicum effuſiſſime βαρβαρίζειν. Ruſticum opinione illorum eſt os pariter & calamus omnis, qui non peregrini idiotiſmi ſubinde coacervatis centonibus ad faſtidium exuberet. Coërcendis θρασυγλώττοις & φιλοσολοίκοις iſtis, non uno me hercle Valla haberemus nunc Bojemi opus & Linacro. Sed hæc παρέργως: præſtat mores noſtros enarrare.

V. Et vitiis gens noſtra urgetur, & virtutibus excellit. Vix enim quiſquam credat, aliquam hominum multitudinem reperiri, in qua omnes, vel prorſus ſint mali vel prorſus boni; quique omnes pariter mereantur vel commendari vel vituperari. Notarunt in Bojemis vitia hiſtorici varii varia. Imp. Frider. I. feritatem, (*a*) Friſingenſis, (*b*) Helmoldus, (*c*) Silvius, (*d*) Bartolinus (*e*) rapa-

(a) *Goldaſt. Tom. Conſt. III. pag.* 362.
(b) *Otto Friſi. de geſt. Frid. I. l.* 1. *c.* 15.
(c) *Helmol. Chr. Slav. l.* 1. *c.* 1. (d) *Æn. Silv. Hiſt. Boj. c.* 1. (e) *Ricard. Bartol. Auſtriad. lib.* 8.

rapacitatem in bellis, & truculentiam, Thurocius *(f)* furorem, Bonfinius *(g)* inediæ, sitis, sudoris, ac squaloris castrensis impatientiam, Chronici, quod Aulæ regiæ vocatur, Anonymus author, *(h)* novitatis appetentiam, ac in vestibus capillitiique cultu, versatile ingenium, bibacitatem vero plerique omnes. Cromerus *(i)* gentem gloriosam, Hassensteinius Baro *(k)* semper belli, quam pacis avidiorem, vocat. Quæ vitia, si quidem jam tum melioribus adhuc seculis illis, tam adulta fuerunt, quid de his quæ, sequiori hoc & plusquam dissoluto ævo, haud parva incrementa acceperunt, scripturos, si reviviscerent, existimamus censores illos non omnino iniquos? Nihil tamen interea vetat, quo minus sentiamus, magistras vitiorum istorum nobis fuisse gentes illas ipsas, ex quibus viri, à quibus sic sumus notati, originem habuerunt. Homines Germani, inquietos, seditiososque natura, & (quod convitium impu-

(f) *Ioh. Thuroc. Chron. Vng. part. 2. cap. 63.* (g) *Anton. Bonfin. Decad. 4. lib. 12.* (h) *Chron. Aul. reg. part. 2. cap. 23.* (i) *Mart. Crom. Polon. Hist. lib. 9.* (k) *Bohusl. Hassenst. epist. ad Vladisl. Regem.*

dens eſt) Regum proditores ac interfeċtores eſſe blaterant. Bebelius (*l*) convitiator malevolus, Apoſtatas nos vocat, gentemque rebellem, nec veretur concitandis in excidium noſtrum principibus Germanis, claſſicum canere. Virtutes vero commendatæ, in Bojemis ſunt, ab Helmoldo (*m*) hoſpitalitas,ac in bellicis congreſſibus fortitudo, à Dubravio (*n*) magnanimitas & virium fiducia, à Silvio (*o*) pactorum conventorum tenax obſervantia'. Bonfinio (*o*) ſunt genus hominum Martiale & natum ultro ad bellum. Diſſimulari ſane neutiquam poteſt, vel plura in nobis, vel certe tam multa, quæ reprehendat, repertu-rum, veterem Satyricum noſtratem Nithardum, quam multa, quæ laudaret, reperitBojemiæ & procerum noſtrorum encomiaſtes Hieronimus Balbus, I. C. poëtaque Italus, ſi reditum in vitam utrique fatum vellet concedere. Sicut enim falſus poëta is non eſt, qui (*p*)

„– *Ser-*

(l) *Henr. Bebel. Hecatoſticho de vict. Max. cont. Bohem.* (m) *Helmol. Chron. Slav. lib.* 1. *cap.* 1. 83. (n) *Hiſtor. Bojem. lib.* 1. (o) *Hiſtor. Bojem. cap.* 1. (p) *Decad.* 2. *lib.* 6. *Iem. Decad.* 4. *lib.* 2. 5. 6.

,, —— *Servant* inquit *ſua pecta Bohemi*, Et,

,, —— *Truces gens haud ſpernenda Bohemi:* ita nec

ineptus ille fuit, vel pictor, qui depictis in veſtibus habitu patrio cujusque gentis viri & fæminæ imaginibus, Bojemum ſolum fertur nudum, panni faſcem ad pedes habentem, finxiſſe & dixiſſe, relinqui ab ſe ipſi liberum, ut, cum cultu identidem alio atque alio gaudeat, pro arbitrio ſe, ac prout velit, ipſe conveſtiat; (q) vel Cenſor, qui proverbium in nos evibravit,

,, *Eosdem habet cum ſimia*
,, *Mores ferox Bojemia,*
,, *Quæ facta viderit facit*
,, *Cultusque priſcos abjicit.*

VI. Ipſi mihi ſi ſit, quod ſentio, dicendum, dixerim, Bojemum præter vitia jam enumerata virtutesque, eſſe, ut plurimum, rerum peregrinarum conſectatorem & admiratorem, patriarum vero & domi naſcentium faſtidioſum æſtimatorem ac contemptorem, fortunæ cum adverſæ tum ſecundæ, habere ſocios quam plurimos geſtientem, diſciplinæ ſeverioris impatientem, dum hilarus eſt tractabilem, dum mæret ſto-

(q) *Hagecus ad ann.* 1367.

machosum, dum esurit, non cantillantem, (quod Germanus habet in more) sed indignantem, non tam ingenio judicioque quam industria destitutum, in inimicitiis tum suscipiendis tum deponendis tardiusculum, (r) bello primum quasi indocilem, postmodum perquam habilem & impavidum, inter gentes ἑτερογλώττους Gallis, Britannis, Italis, Vngaris, quam cæteris, sociabiliorem: Polonos vero fratrum loco habentem, ut ὁμογλώττους. Quæ sane si dixero, de Bojemiæ tum incolis, tum moribus, verba me satis multa fecisse non dubitavero.

CAP. V.

De Regimine Politico in Bojemia.

I. REruмpub. administrandarum genera, & diligenter à politicis sunt explicata, & vulgo jam dudum nota. Bojemi tempore omni, quo usu semel captam, possessamque hactenus regionẽ incoluerunt, unius fere, temperato tamen, & quodammodo cum optimatibus terræ diviso imperio,

(r) *Hagec. in ann.* 1407.

rio, voluerunt gubernari, nisi quod post morte abruptum principum regimen, ter forte vel quater, incertus aliquandiu, & quasi arbitrarius, aut timocraticus fuit inter ipsos reipub. status. Vnius autem illius, qui rempub. Bojemam gessit dignitas, cum tempore variavit. Non enim à principio tanta, quāta nunc est, fuit. Quibusdam quasi gradibus ad hoc culmen ascendit.

II. Populus, qui primus, ut diximus, cum Czecho, Bojemiam colere cœpit, & gentem nostram condidit, erant homines probitatis admirandæ, fideles inter se ac concordes continentesque: nemo qui alteri noceret, vel injuriam faceret,* nemo qui, *hoc meum est*, dicere sciret, fuit; *ὁμοσίπυοι*, & *ὁμόκαπνοι*, quoad fieri potuit, erant, in commune satagebant, quicquid habebant, nostrum vocabant. (:) Æquo igitur jure, ac sine superciliosa dominatus ambitione, vitam agebant. Vel nihil, vel modicum erat de quo certarent, aut in factiones discederent. Alebat præterea mutuam inter illos concordiam, quod externis nationibus, quæ aut lingua, aut moribus essent discordes, nullis adhuc immixti, sed gente

* *Cosmas Chr. l. 1. Chr. Boleslav. c. 2.*
(:) *Ioh. Dubravius hist. Boj. lib. 1.*

gente & sermone, & institutis pares, Bojemiam inhabitabant, in eaque societate & inter se conjunctione, quam inter similes natura conciliare solet, magno cum consensu acquiescebant. * Vnde factum est ut Czechi monitoris ac rerum moderatoris, velut quadam patria authoritate contenti, magistratu alio, qui potestate vel jurisdictione aliqua eminentiore multitudini praeesset, neutiquam haberent opus. Quamdiu igitur Czechus in vivis fuit, oeconomicus, ut ita loquar, fuit in repub. Bojema, magis quam regius principatus.

III. Czecho mortuo, perstitit aliquandiu populus Bojemus in beata illa ac turbarum nescia simplicitate, concordia, & aequabili societate; Rex ipse sibi quisque fuit. Posteaquam vero caeperunt homines peregrini commerciorum caussa ex Moravia, Norico, & Pannonia in Bojemiam commeare, & alii agrestem populi vitam fastidire, alii communem agrorum & nonnullarum aliarum rerum usum irridere, alii furto rapinave tranquillitatem publicam turbare, tum misceri cuncta insolitis concionibus, turbulentis caetibus, & rixosis contentionibus. Cumque nemo esset, quem reveren-

* *Ioh. Dubravius Hist. Boj. lib. 1.*

rerentur mali, implorarent vindicem boni, quique authoritate sua vulneribus reipub. posset mederi, defatigata victaque tandem malis tam pertinacibus multitudo omnis, cladi internecinæ antevertere constituit, & ad reparandum, via à Czecho jam pridem commonstrata, reipub. statum, animum rursus convertit. Mature itaque capto consilio, placuit unum aliquem virtute præstantem, bonum, justum, ac multitudini maxime gratum, ex sua gente virum, Czecho surrogare, auctaque pro temporum ratione aliquantum ipsius dignitate & potestate, rerum ipsi summam committere. Publico igitur conventu & cōcordibus populi suffragiis, in oculis Supani & Turesci fratrum, qui sanguine Czechum attingebant, deferebatur regimen ad Crocum, tum quidem adhuc juvenem, sed qui Czecho seni quondam, ob egregias animi dotes carus, & multitudini ob divinationis auguriorumq; scientiam singularem, inprimis acceptus habebatur. Accepit autem à populo reipub. administrandæ potestatem Crocus, non ut princeps, qui ex arbitrio suo imperaret, sed ut Prætor, qui ex æquo & bono jus diceret. * Nondum enim ullæ exstabant

scriptæ

* *Silvius. Dubravius.*

ſcriptæ leges, ſed id vim legis habebat, quod conſuetudine moribusque populi eſſet approbatum. Et quia novi ſubinde gravesque emergebant caſus, quibus decidendis nec conſuetudo quicquam tum adhuc ſuggerebat, nec unius judicium ſuffecturũ videbatur, addere quoque Croco placuit ex optimatibus quaſi Senatores aliquot, rerum uſu & experientia præſtantes, qui lites cognoſcenti ipſi pro tribunali aſſiderent, & quoties res difficilior occurriſſet, capita cum eo conferrent. Atque hic ſecundus jam fuit creſcentis in Bojemia majeſtatis gradus.

IV. Adminiſtravit ergo Prætoria iſta ac νόμων δημιουργικῇ authoritate remp. populi ſui Crocus ille, ejusque, cognominis patri filius, & neptis Libuſſa, alius poſt alium, tantisper dum accepta à patribus morum ſimplicitas, frugalitas, ſatagendique in commune diligentia, in uſu ac obſervantia fuit: cum vero commodum privatum publico anteponere, & habendi amore prius ignoto ardere didiciſſent in populo plerique, tum lites ex litibus ſeri, ac deferri antehac ſolitus honos & obſequium magiſtratui denegari, adeoq; moderatum hoc ac lene regimen à potentioribus deſpicatui haberi, ab infirmioribus vero injuriis, quas patiebãtur, remedium non invenientibus,

princeps

princeps qui νοῦν ἔχει ἐπι ἀδικοῦντας haberet, & potentia eſſet inſtructior, optari cæpit. Æſchyl. οὐδὲν ὄφελος πολιτείας μὴ ἐχούσης νοῦν ἔχει ἐπὶ ἀδικοῦντας. Rebus novandis non ultimam quoque cauſſam objiciebat imperium muliebre, quod permulti, ut viris indignum, pudendum, gentiumque cæterarum moribus improbatum, peroſi, ferri diutius nec debere, nec absque dedecore poſse, vociferabantur. * Corrigendum itaque errorem, & Libuſsæ viragini, quam non bene conſulti rebus præfeciſsent, poteſtatem abrogandam, virumque qui publico omnium conſenſu principatu dignus videretur, tranſlata in ipſum uxoria dignitate, matrimonio ipſi jungendum. Hoc Libuſsa comperto, metuens ne viro forte, quem nollet, nubere cogeretur, conventum indicit, & concione advocata, pro ſe, ſuisque geſtæ reipub. rationibus, oratione jam ad gravitatem compoſita, jam apologis temperata, verba diligenter facit, ſi forte multitudinem adhuc tum fluctuanté ab incæpto avertere, & dignitatem præſentem ſuam, ſtatumque, cum bona univerſorum gratia prorogare poſset. Verum cum ſurdis fabulam narrari animadverteret, orare in-

* *Hagecus ad ann.* 715. 720.

re inſtitit, ut ultro vellent rem eam ſuæ fidei curæq; committere, & virum, qui Bojemiæ cum imperio præeſset, quemque ipſa maritum habere dedignari non poſset, Diis potius, (vates enim fuit, ſortilega, & fatidica) quam hominibus authoribus creare. Cum autē conſilium aſsenſu comprobaſsent, eique populo principis, ſibi vero mariti legendi, poteſtatem fecisſent, poſtridie omnes ad audiendum oraculum, quod Dii per nocturna ſacrificia facti propitii, de principe futuro ediderint, reverti jubet. Reverſis poſtridie ad horam omnibus; & Deorum reſponſum à Libuſsa efflagitantibus, progreſsa illa cum puellis in medium: *Quod bonum fauſtumque, & felix ſit,* inquit, *viri Bojemi, maritum mihi Dii, vobis principem, dant virum indigenam, Przemyſlum nomine. Legatos igitur actutum deligite, qui illum adeant, principemque conſalutatum in arcem Wyſſehradum deducant.* Deliguntur ergo decem ex omni numero primores, Libuſsæque ſiſtuntur, cogituri, quo loco quærendus eſset Przemyſlus. His illa: *Candidus hic,* inquit, *aſturco meus, vobis viam praibit, & principem veſtrum, ad ejus genua provolutus, indicabit; hunc vos ſequimini.* His dictis, & data legatis, qua Przemyſlum indue-

induerent, veste pretiosa, equum dimittit.

V. Faciunt jussa illi, & equi ad Aquilones cursum moventis vestigia premunt. Qua iter habuerint, vici ad Bilinam amnem à veteribus exstructi ostendunt. *Brozanky*, *Hlinany*, *Rzeklovice*, ab equi hujus effectis, videlicet, vadatione seu mersatione, in limo volutatione, & hinnitu, dicti. Appropinquans tandem Stadicio vico equus, de via deflectit, & ad virum, vervactum quoddam bubus duobus proscindentem, propius accedit, poplitesque ei ac cervicem, quasi venerabundus, submittit. Quo legati viso, accedunt & ipsi, viroque, post reverenter habitum honorem, unde, à quo, & quid veniant, exponunt. Is cognita adventus caussa ad præstigias quasdam (vates enim & ipse ac divinandi sciens fuit) confugit; iis demum fine postmodum facto, ad legatos conversus: *Cedamus* inquit, *pareamusque numini, ab aratro nos ad solium principale vocanti: Libussam, natam loco illustri puellam, fortunatis hymenæis nobis conjungemus, consentientibusque populi universi votis datos imperii Bojemici fasces viriliter capessemus.* Læti hoc responso legati, vestem, quam à Libussa acceperant, confestim promunt, indutumque ea principem

L equo

equo imponunt, & ut in Wyſſehradum arcem pergere cum ipſis velit, orant. Impetrant quod orant, Wyſſehradoque tandem propinquantes Lybuſſam cum omni gynæceo, & effuſos in occurſum principis proceres populique turbam ingentem obviam cernunt. Exceptus igitur feſtis acclamationibus Przemyſlus, in arcem introducitur, & Lybuſſa ſolenni ritu in uxorem ducta, non modo, ut deceſsores, judex, rector, protector, verum & princeps ac dominus, (*ann.* 722.) ab omnbus ſalutatur; atque ut ne qua in principum inaugurationibus ſolita adhiberi pompa, prætermiſsa videretur, dignitatis inſignia (in his erant Czechi veteris ſella, veſtis talaris, mitra ſcipioque,) pro more accepit.

VI. Rerum hoc modo potitus apud Bojemos Przemyſlus, magiſtratum, uxoris æque ac ſuo arbitrio geſſit, Bojemos, gentem ferocalam, frænos pati, ac dicto audientes eſſe coëgit, legibus ab ſe poſitis, (quarum pleræque nec hodie obſoleverunt) conſtrinxit, & ut verbo uno dicamus, quid more patrisfamilias, ævo priore uſitata adminiſtrandæ reipub. procuratio, à recens invecto dominatu deſpotico diſtaret, ſero intelligere docuit. Vnde videmus, tertium hunc fuiſſe altius connitentis inter Bojemos principum

pum majestatis gradum. At vero utut consortis in imperio præter uxorem impatiens fuit, nec potestatem suam ullis cancellis circumscribi tulit Przemyslus, cum tamen mortem Lybussa obisset, & ipse jam quoq; ætate vergeret, tum Wasta duce excitati muliebres motus diuturni, tum aliis etiam de caussis fæcunda turbarum seges, fecit ei regimen ferendo difficile, ac valde onerosum. Advocatis igitur in consilium nobilioribus, quos jam tum quoque homines nostri *Zemany* & *Wladyky* vocabant, *(a)* delectos communibus omnium suffragiis, paucos aliquot locupletiores in societatem oneris adscivit, ita tamen, ut arduis saltem ac difficilioribus in rebus consilio ipsorum & opera uteretur, non ut dignitatem cum ipsis suam communicaret. Vocavit autem illos *Lopoty*, à curarum anxietate, quos ætas posterior *Urzedniky Zemske*, cognominare maluit. Latinis, proceres, primores, optimates, solent dici. Horum de numero erant Dolislaus, Ctiradus, Milaussius, Hynchuvogius, Vurssus, & alii, quorum nomina ignorantur.

VII. Gubernabatur porro, constanter in hoc splendoris fastigio consisten-

 te,

(a) Hagecius ad an. 720. & 1072.

te, Przemysli auspiciis introducto dominatu isto despotico, resp. Bojemorum ab invicem succedentibus Przemysli & Libussæ nepotibus plusquam trecentos & sexaginta annos continuos, ad id videlicet usque tempus, quo manus quadringentis marcis perunctus, Germanorum Imp. Cæs. Henricus ejus nominis IV. Herbipoli, vel Moguntiæ, ut perhibent alii, principum Imperii conventum agens, (*ann.* 1082. vel (ut quidam volunt) 1072.) Cosmas (*b* Wratislao Duci, Brzetislai Pugnacis filio, dignitatem auxit, & corona capiti imposita, regem ex Duce creavit. Quartus ergo hic fuit amplificatæ summo apud Bojemos magistratui majestatis gradus, in quo illa, (nisi quod post Wratislai Wenceslai IV. Albertique Regg. obitus, interrupta quodammodo fuit) sextum jam seculum numerans, hodieque consistit. Non disputamus jam, illata in Bojemiam dignitate illa regia, & eam consequuta Wratislai Regis multo quam unquam frequentiore, cum principibus Germanis conversatione, aulæque imperialis consectatione, melior sit an deterior facta provinciæ & incolarum conditio: Principi illa forsan honorificemior, quam reipub. utilior;

(*b*) *Michov. lib. 3. cap. 4.*

lior; vel, qua liber ac juris sui Simson in insidias Germanicas pelliceretur, Delila quædam dolosa fuisse videri potest. Suspicari certe nihil prohibet, arripuisse inde Germanos captatam diu occasionem arrogandæ Imperatoribus suis in Bojemiam supremæ potestatis, & spargendæ in vulgus opinionis, principes qui non regalia, quæ vocant, de manu Imp. accepissent, rebus in Bojemia legitime præesse non posse.

VIII. Quam latè vero vel olim patuerit, vel hodie pateat despotica illa regnantis apud Bojemos principis potestas, cum ex hinc inde collectis monumentis, quorum gestarum in nostra gente rerum descriptores meminerunt, tum inprimis ex legum regni fundamentalium sanctionibus cognoscitur. Constat enim ab ipso etiam Przemyslo, leges quibus Nezamyslus filius posteaquam ad reip. clavum pervenisset, populum gubernare jubebatur, esse latas, rebusque id tandem exigentibus, à provinciæ optimatibus, de principum assensu paulatim cumulatas, ac consuetudine observantiaque diuturna usque adeo confirmatas, ut corpus reipub. universum iis velut basi fundamentoque solido innixum, hactenus in statu suo steterit inconcussum, nec ullus princeps novus, priusquam in eas solenni

inauguratione, majorum more juraſſet, aditum ad gubernacula habere potuerit. Illæ etiamnum, ſicut principibus, ad tuendam dignitatis majeſtatem, continendumq; in officio populum ſerviunt, ita populo adverſus principum tyrannidem iniquitatemque omnem, præſidio ſunt. Permulta ſane principibus in moderanda ex arbitrio repub. illæ largiuntur, ſed nonnulla populo quoque, vel ſoli vindicant, vel cum principe communicant. Quæ quid vetent, quid ſanciant, ſi plenius cognoſcere quis velit, eum nos, ad repetitum ex vetuſtate & uſu magiſtro conſtitutionum provincialium codicem, ablegamus.

IX. Vetantur illarum authoritate Reges (*ar.* 2. 17. 19.) à regno quicquam abalienare pignorive dare, (*ar.* 3.) libertati regni legibuſve, ullo modo obrogare; (*ar.* 9.) præter Barones, Equites, Civitates, plures in Regnum Ordines invehere; (*ar.* 13. 28.) vaſallos de feudis Majoribus alibi quam in arce Pragenſi, vel, ut minimum, intra Bojemiæ fines, inveſtire; feuda item ipſa & clientelas, quæ ultra regni limites ſunt ſitæ, vendere, alienare, aut ab oneribus conſuetis quoquomodo liberare, (*ar.* 20.) nuntios, ſive de inſerendis, ſive de expungendis rebus quæ reipub, ſint, ad tabularii

bularii custodes ordinare; (*ar.22.l.23.*) patrocinio, publicave fide sua judicii provincialis jurisdictioni, vel potestati hæreditarii domini, quenquam eximere; (*ar.27.*) alienigenas ad arcium præfecturas vel publicas functiones ullas admovere; (*ar.29.*) præter morem priscum, jura, & libertatem, militiam incolis imperare; (*ar. 23.l.5.*) in jus vocati judicium defugere, & si qua sunt similia. Contra vero habent Reges ex eadem provincialium constitutionum authoritate (*ar. 3.*) soli, plenum jus ac potestatem statuendi, quod velint, de rebus quibusvis, quæ tum conservando, tum illustrando splendori majestatis regio, honesteque augendis reipub. commodis conferant, nec ab institutis moreque recepto diffideant: Ideoque (*ar.4.*) comitia illi conventusque Ordinum soli indicunt; (*ar. 12. 14. 15.16.19. l.42. n.1.*) nundinarum mercatuumque, condendorum privatim testamentorum, & metallifodinarum jura, vectigalia, portoria; nobilitatis insignia; urbium arciumque tum ædificandarum muniendarumve, tum demoliendarum facultatem; redemptionem pignori creditoribus regiis datorum bonorum; clientelas item post defunctos absque hærede possessores ad fiscum devolutas; ut & bona

quomodolibet ἀδέσποτα sive vacantia, multasque, quibus volunt conferunt & largiuntur; (*ar.37.*) incolas, qui regiis & reip. hostibus militant à militia avocant, eosdemque nisi paruerint condemnant; (*ar.Q.11.*) cœnobiorum monasteriorumq; bona pro libitu vel distrahunt vel oppignorant; (*ar.S.10.11.*)perduelles, hostesque reipub. professos, purgandi caussâ Senatum postulantes, data ad tempus fide publica securos præstant; (*ar. W.2.*) eruti ex fodinis auri argentique canonem ac emolumenta sibi vendicant, & nonnulla id genus alia, voluntate imperioque absoluto moderantur.

X. In cæteris vero limitata, vel cum optimatibus quodãmodo divisa est ipsorum potestas & administratio. Leges enim de quibus loquimur, non parvis in rebus eandem esse volunt amplissimi Senatus & Regum in Bojemia libertatem, jus, & potestatem, permittuntque nominatim actoris arbitrio, utrum coram dicasterio regni majore, an coram Rege ipso velit cũ adversario experiri; (*ar. 6.*) de capite & existimatione, (*ar. 22. X.12.*) de injuriis, (*ar.O.43.*) de falsi crimine, (*ar. 32.*) de religionis approbatæ turbationibus, (*ar. L.40. S.5.*) de vi privata, (*ar. O.6.7.*) de reluendis pignoribus regiis; (*ar. R.21.*) sumendæ de

noto-

notorie maleficis ac ſceleratis vindictæ arma, æque regni Senatoribus ac Regibus in manus dant; ſicut Reges, ita & Senatores jubent, (*ar. I.* 45. 54. 62.) pupillis tutores vel ætatis veniam, ſi opus ſit, dare, eorumque, ut & furioſorum, commodis invigilare, & ne qua expilandis, dilapidandis, diſtrahendiſve ipſorum hæreditatibus fraus iis à tutoribus vel curatoribus fiat, obicem ponere; (*ar. F.* 15.) ſi quibus tranſumendorum ex tabulario de initis contractibus apographorum, (*ar. L.* 48.) quoties conſtituendorum ad lites procuratorum generalium, ſociis vel tutoribus; (*ar. I.* 59.) quoties contrahendorum ingratorum agnatis matrimoniorum, virginibus pupillis, facultas eſt concedenda; (*ar. K.* 7.) quoties ſunt ſororum innuptarum factæ cum fratribus de patrimonio tranſactiones confirmandæ; (*ar. K.* 10.) quoties fraternitatis ſive conſortii, & rerũ communionis jura conferenda, parem in his omnibus faciunt provincialis judicii majoris, & Regum juriſdictionem.

XI. Vt communis ergo eſt in his omnibus Senatui ampliſſimo cum Regibus, neque his magis quam illis αὐθεντικῶς conceſſa decernendi ratio; ita ad Ordinum univerſorum, vel ad minimum ad Optimatum, primorumque volunta-

tes & consilia, alligata est prorsus Regum voluntas, si quid novi (*ar.* 5. *B*.2.11.) in distribuendis, quæ terrestria vocamus, muneribus, (aulica enim & fiscalia, ut & minoris momenti ministeria quævis, Rex, ut vult, libere distribuit,) (*ar. Z.* 4.) in rogandis vel abrogandis legibus; (*ar.* 17.) in alienandis, transcribendis, vel pactionibus ullis adstringendis, insertis in corpus coronæ Bojemicæ ab Imp. Cæs. Carolo IV. opidis, arcibus, ditionibus, & provinciis; (*ar.*]18.) in facienda alienigenis emendorum in regno bonorum soli potestate; (*ar. L.* 6. 9. 10. 31.32.33.) in coërcendis ulciscendisve publicis hostibus, & eorum fautoribus, vel quavis alia vi armata, in vindicandis ab exteris injuriam passis, ut & liberandis in captivitatem abductis regni incolis; (*ar. D.*49.) in cogendis ad officium contumacibus jurisq; prævaricatoribus; (*ar. W.* 8. 15.) in statuendo cudendæ monetæ modo & pretio; (*ar.* 10.) in cooptando in numerum judicum alicujus tribunalis, Regio caussarum patrono, (fiscalem alias vocant,) si quid, inquam, in his cæterisve majoris momenti negotiis Rex velit decernere novi, rem prius vel ad Ordines universos in comitiis, vel ad Optimates collegialiter, in consistorio suo referre,

ferre, nec consilium ipsorum modo sed & assensum exquirere habet necesse.

XII. Hæc igitur est gubernandæ apud Bojemos meos reipub. ratio, hic magistratus summus, hæc principum, hæc populi universi majestas. Ritus porro commendandæ principibus reip. ac in ipsorum inaugurationibus adhiberi solitus, non uniusmodi semper fuit. Primis illis, ante & post Przemyslum, temporibus, cum Bojema gens adhuc à Christianorum sacris erat aliena, brevissimus is fuit & simplicissimus; apud novitios Christianos, & ante quam reges regnarunt, aliquanto sane splendidior, sed non multum operosus; post reges vero creatos, exemplo gentium aliarum evasit cum apparatu magnificentior, tum festivitate, stipulationibusque regum & populi mutuis, solennior. Prisci illi, ex gentilismo nostri majores, & qui prius quam Episcopa Pragæ fuit erecta, sub Christianis aliquot principibus vixerunt, habuerunt satis convocata ad Gezercam, subiectum Wysehrado fontem, omni populi multitudine, prolatisque in medium, Libussæ solio, & Przemysli mitra ducali, ac pera agresti, cum factis querno robore calceis, duces novos, stipulata prius ab ipsis in gubernando patrii moris observantia, publice proclamare, in Libusæ illud

illud solium collocare, peræque & calceorum agrestium intuitu, ad originis tenuioris cõsiderationem & modestiam commonefactis, mitram ducalem solennibus cum acclamationibus, veneratione, ac obsequiorum contestationibus, in caput imponere. * Claudebant πανήγυριν istam epulæ, communis lætitiæ testes. Cum vero Christiana religione gens esset imbuta, & Episcopatus à Boleslao Pio constitutus, adhiberi ad hanc celebritatem cœpit ipse etiam Episcopus, qui inaugurationis tempore, cum reipub. toti ac duci novo, felicia quæque precaretur, tum multitudini in peragendo majorum more, actu isto solenni, religione & pietate præiret.

XIII. Regibus tandem populo datis, eorumque coronatione ad Archiepiscopos devoluta, creverunt & pompa & ceremoniæ: coronæ, sceptri, pomi, gladii, lanceæ, unctionis usus invaluit, ministeria inter ecclesiasticos & politicos proceres distributa. Quæ qua ratione ætate nostra, & à quibus expediri soleant, paulo plenius, quam ab aliis forte est factum, libet explicare. Ergo quoties de inaugurando rege consentiunt regni Ordi-

---

* *Hagec. ad ann. 833. Dubrav. lib. hist. 2.*

Ordines, ad condictum diem, quem ab electione per novum regé acceptata, intra mensem sextum jubet denuntiari lex Carolina. Regalia, quæ vocant, seu regni κειμήλια ex Carolosteina arce à regni Optimatibus afferuntur, convocanturque in arcem Pragensem è regno præcipui omnes, ac ex unitis regno provinciis legati, ipsaque etiam numerosissima plebis turba confluit. Ad Sacrarium D. Wenceslai, in quo regni illa, pridie ejus diei Pragam allata, κειμήλια reconduntur, Carolosteinenses, uterque Burggravius & vasalli, die pariter & nocte in excubiis sunt. Supremus vero regni Curiæ-Magister, ædem D. Vito sacram, Comitium, regiamque & palatium, theatro interea, tapetibus, pannoque rubro, & cæteris, quæ tantæ festivitati opus sunt, splendidissime ac operosissime adornat. Vbi ad diem horamque in Comitium veniunt omnes, Burggravius Regni supremus, valvas comitii jubet aperiri, & rogat omnes, velintne, ut electus votis communibus Rex, publice ac majorum more ab se proclametur. Cumq; voce concordi assentiuntur Ordines universi, tum ille voce quantum potest sublata: *Supremo*, inquit, *Omnipotentis DEI numini gratum, amplificando*

cando in nostra gente cultui ejus sincero accomodum, regnoque huic honorificum, utile, felixque & faustum id sit. Ego Burggravius Pragensis supremus, ex officio meo, in nomine beatissimæ, sanctissimæ, ac individuæ Trinitatis, unius DEI nostri, Serenissi. principem N. in regem Bojemiæ electum, & acceptum esse pronuntio. Hoc audito multitudo omnis exclamat; *Vivat, vivat, vivat, N. Bojemiæ Rex!* & concilio dimisso, Ordines ex comitio in D. Venceslai sacrarium, regalia visuri discedunt. Legati similiter provinciarum regno unitarum, &, cum suæ quisque dignitatis insignibus, Canonici, Præpositi, Abbates, Holomucensis & Wratislaviensis Episcopi (quos duos jam olim Regis Assistentes vulgus appellavit,) ipseque adeo Archiepiscopus Pragensis, in templum veniunt, & loco quisque suo consident.

XIV. Quorum adventu ad sacrarium D. Venceslai nuntiato, Burggravius proceresque ex Bojemis alii, numero frequentes, Regem in templum deducturi in regiam abeunt, & quamprimum Regis alloquendi potestas iis fit, venerabundi, honore prius ipsi habito, per Burggravium idiomate Bojemorum vernaculo, in hanc sententiam verba faciunt: *Hodie, Princeps Serenis. tres inclyti hu-*

jus

jus regni Ordines, majorum laudabili more, secundum leges ac libertatem gentis, conventu publico, in supremo regni Dicasterio, Regem te Bojemiæ declararunt ac pronuntiarunt, precati ex animis universi, ut hanc Majestatis Tuæ in legitimum Bojemiæ Regem electionem atque acceptationem, faustam & felicem esse velit jubeatque DEUS. Quoniam vero inaugurationi Majestatis Tuæ, ac coronationi solenni, dies hæc est constituta orant omnes qua par est veneratione, ut primum omnium, cum publica universorum, tum privata singulorum, Regni hujus incolarum, privilegia, immunitates, libertates, jura, & leges, vetustas, laudabiles consuetudines ac instituta, facto eam in rem diplomate singulari, rata habere ac confirmare; itemque festa Majestatis Tuæ inauguratione, de repub, ad legum normam gubernanda, decessorum Tuorum Bojemiæ regum exemplo, sacramentum sive juramentum regium præstare publice velis. Hæc cum dicta sunt diploma ptivilegiorum confirmatorium Burggravio tradit Rex, & quæ inaugurationis tempore decessores sui ex legum præscripto præstare essent soliti, se similiter sacramento interposito præstiturum, Ordinesq; omnes & singulos clementer habiturum, recipit. Itur igitur in metropolitanum D. Viti tem-

templum. Eunt autem bini & bini, Civitatum Regiarum delegati, Minoris, Novæ, Majorisque Pragæ Senatores: hos sequuntur ex nobilitate equestris Ordo & Barones, quotquot in comitatu Regis illo reperiuntur. Divertunt vero ad destinatam in templo ordini quiq; suo pergulam. Optimates vero, & publicis regni muneribus insignes, proceres in ædis sacræ vestibulo Regem, cum aulico comitatu suo, caduceatoribusque, & ensifero adventantem, excipiunt, & recta in D. Wenceslai sacrarium deducunt.

XV. In sacrario Rex exsutus veste sua à Supremo regni Camerario, trabea talari auro picta coloris phœnicei induitur. Interea dum Rex induitur, Archiepiscopus cum Episcopis, & Clero omni, ab altari magno, ad idem sacrarium, Regem prodeuntem ad erectum coram altari magno solium Regium deducturus, venit. Præstolante igitur pro foribus Clero, sacrarium reseratur, & primi prodeunt hæreditariis in regno muneribus fungentes proceres, post eosque cum regalibus Optimates, qui progressi, clero ad latus dextrum subsistunt. Archiepiscopus accedens propius, Regi in vestibulo stanti paucis benedicit, & mox inter tympanorum tubarumque sonos ingentes, Clerici primi Archiepiscopo ad altare magnum

magnum præeunt; ſequuntur regni dapifer cum prægustatore, portantes uterque, ille deauratum, hic argento obductum panis libum; pocillator cum collega, portantes uterque plenum vino doliolum, ille deauratum, hic argento incruſtatum; tertio lóco inter Subcamerarium & Caroloſteinenſem Burggravium medius, incedit gerens ſceptrum, regni Archi-Notarius; huic proximus it inter Archi-Cancellarium & Curiæ Iudicem Supremum medius, cum pomo aureo Archi-Dicaſtes; quinto loco cinctus à latere dextro portante bacillum nigrum Supremo regni Curiæ-Magiſtro, à ſiniſtro vero coccineum capitium geſtante regni Archi-Camerario, ingreditur geſtans coronam Regni Bojemiæ Inter-rex ſeu Burggravius Pragenſis ſupremus. Optimatibus iſtis ſuccedunt caduceatores & Mareſcalli, dexter provincialis cum gladio D. Wenceſlai in vagina ex ſerico rubenti recondito, ſiniſter vero aulicus cum gladio evaginato. Mareſcallis proximus ingreditur capite diſcooperto trabeatus, inter Holomucenſem & Wratiſlavienſem Epiſcopos medius, Rex, qui tandem conſiſtentibus ſibi ad dexteram, geſtantibus Regalia proceribus, in genua ante ſolium regale provolutus, Archiepiſcopum precantem audit. A precibus

his erectus, ab iisdem episcopis, verba faciente Holomucensi, traditur Ahiepiscopo apud altare coronandus. Archiepiscopus acceptis & in altari collocatis regalibus, in genua cum toto circumstantium cætu procumbit, & Litania canitur.

XVI. Ea finita Optimates & Episcopi, Regem ab altari, ad solio Regio propinquum locum priorem reducunt, qui cum in genua, velut ante, subsidit, Archiepiscopus eum rogans: *Vis fidem sanctã* inquit, *à Catholicis viris Tibi traditam tenere, & justis operibus observare?* Respondente; *Volo*: pergit ille, & : *Vis*, inquit, *regnum tibi à DEO concessum, secundum justitiam patrum Tuorum regere & defendere?* Respondente; *Volo, & ope fretus divina, modis me id omnibus facturum promitto.* Missæ officium, quod vocant, à Musicis inchoatur, & Rex paulo post surgens, solium Regale conscendit, cinctum parte dextra ab Episcopo Holomuc. Burggravio, Curiæ-Magistro, & plerisque proceribus Bojemis, sinistra vero ab Episcopo VVratislaviensi, Archi-Camerario capitii gerulo, caduceatoribus, & Marescallis. Iamque recitato ex Epistola textu sacro, siletur prorsus, & Rex Burggravio comitatus, per Episcopos ad altare denuo ducitur.

Hîc

Hîc in genua procumbens Rex, Archiepiscopo librum Euangeliorum apertum tenente, & Burggravio verba præeunte, Bojemica lingua juramentum facit, * &: *Iuramus* DEO, inquit, [*matri Deiparæ, sanctisque omnibus,*] *in sacro hoc Euangelio, velle nos & debere, Baronibus, Equitibus, Nobilibusque, item Pragensibus, Civitatibusque reliquis, ac universæ Communitati Regni Bojemiæ, Instituta, leges, privilegia, exemptiones, libertates & jura, adeoque vetustas, bonas, laudabilesque consuetudines, inviolatas servare, ab hoc eodem Regno Bojemiæ, nec abalienare quicquam, nec oppignorare, verum pro nostra virili id potius augere ac amplificare, & omne quod bonum honorificumque Regno illi sit facere: Ita nos* (hæc dicturus, digitis manus dextræ duobus, Euangelii librum contingit,) DEVS *adjuvet, & sancti omnes.* Iurantis Regis verba excipiunt Archiepiscopus & Episcopi illi ambo, orantes alius post alium ex formula. Absolutis precationibus, nudatum ab advolutis lateri ejus dextro, regni ArchiCamerario & Cubiculariorum Decurione supremo, Regis lacertum dexterum, pectusque & scapulas, ungit oleo, latusque gladio D.

* *Constit. Reg. ar. 2.*

Wenceslai præcingit, annulum digito manus dexteræ indit, sceptrum in dextram, pomum vero in sinistram tradit, preculas identidem miscens Archiepiscopus.

XVII. His ita pro more peractis, sedenti in solio Regi dexter assistens Burggravius, oratione ad proceres populumque Bojemiæ conversa contentissime, voce ter repetita rogat, &c: *Vultis*, inquit, *vestro huic Regi subjici, obtemperare, fidelesque esse, & Regnum Majestatis suæ, ope vestra ac opera firmum præstare: tum etiam prabetisne vestrum ei coronando assensum?* Annuentibus & terna similiter responsione comprobantibus dicta universis, ad Regem convertitur, & venerabundus rogans: *Vune Rex clementissime*, inquit, *privilegia cuncta, libertates, immunitates, jura, leges, vetusta laudabilia instituta, & consuetudines cum publicas tum privatas, tribus regni hujus Ordinibus omnibus, sartas tectas servare, nec eas ulla ratione violare.* Rege, præstaturum ea omnia respondente, Archiepiscopus una cum duobus illis, quorum aliquoties meminimus, Episcopis & Burggravio, regio illo diademate caput Regis, precibus adhibitis, cingit. Episcopi porro secedenti pone altare, coronamque gestanti Regi, oleum quo un-

gebatur

gebatur abstergunt, vestemque convenienter aptant. Vnde cum is, Archiepiscopo preces ingeminante, reversus in solio consedit, Burggravius ad proceres, populumque omnem, in verba Regis juraturos, præfatur & ait: *Quandoquidem N. princeps serenissimus, legitime Rex est electus ac coronatus, in nomine D. O. M. ego Majestatem suam omnibus tribus Ordinibus, universo regni hujus populo, Regem Bojemiæ pronuntio, esseque jubeo. Vultisne igitur Majestati suæ fideles esse, obtemperareque ac subjici?* Velle, respondentibus, & singulis monitu ejusdem Burgravii digitos duos sursum erigentibus, primus ad Regem propius accedit, ac factus illi supplex, impositum capiti Regio diadema, digitis duob⁹ contingit, &, ut idem omnes, qui loco non prohibentur, cum veneratione præstent, commonefacit. Hymnus interea eucharisticus B.B. Ambrosii ac Augustini cantatur, & cum Optimates, tum quivis alii ex Baronum Equestriumq; Ordine, quod Burggravium fecisse viderunt, supplices ac venerabundi pro se quisque faciunt, tacta vero digitis corona, Barones fere Regi à dextris, Equites à sinistris consistunt. Rex tandem procidentes in conspectu delectos aliquot, gladio D. Wenceslai in brachium sinistrum ter percu-

 tit, ac

sit, ac militiæ auratæ Equites creat.

XVIII. Cantores porro & Archiepiscopus, hynno illo lætitiæ finito, pergunt in Missæ officio, cumque cantando ad Offertorium, quod vocant, perveniunt, consurgit Rex, & medius inter Episcopos, accepta ex dapiferi pocillatorisque hæreditarii manibus duo panis liba illa, & vini vascula, Archiepiscopo ad altare offert, tota arce Pragaque omni, campanarum pulsibus, & majorum æque ac minorum tormentorum fragoribus personante. Post hæc Pacis tesseram osculatur Rex, & mox corona ei capitioque, inter iterata campanarum ac tormentorum muralium tonitrua, per ArchiCancellarium admotis, sceptroque & pomo Archi-grammateo ac ArchiDicastæ in manus redditis, ad altare inter Episcopos medius accedit, Eucharistiamque, (Burggravio & Curiæ regni Archi-Magistro linteamen tenentibus) ex Archiepiscopi manu sumit. Quod dum fit, stantes propter solium hæreditarius regni à dextris, regius vero aulicus à sinistris, Marescalli, gladium uterque evaginatum mucrone ad terram defixo tenent, nec ante quam Rex ab altari surgit, attollunt. Reverso denique ab altari, & in genua procumbenti illi, benedicit conceptis verbis Archiepiscopus, & cam-

campanæ jam tertium tota Praga pulſantur, machinæque grandiores, ſimul & minores diſploduntur.

XIX. Sacris ad hunc modum finitis, Rex in ornatu regio, geſtans regalia, eadem qua ingreſſus erat pompa ac comitatu, templo egreditur, & per panno conſtrata tabulata, palatiumque majus, in tabularium Regni, & mox in ſupremi Dicaſterii conclave, ad epulas ſolennes concedit. Ab ipſo vero templi veſtibulo qua Rex ingreditur, uſque ad Dicaſterii limen, fuſi recens aurei nummi & argentei, in turbam confertim ſtantem diſperguntur; * In arca vero arcis, rubrum albumque vinum, plenis labris fluit, ac à turba promiſcua hauritur. Tympana interim & tubæ, clangore ſonoro, epulis Regalibus ſignum dant. Inſtructæ jam ante ponuntur apparatu exquiſitiſſimo, menſæ duodecim, præter Regiam nempe ſeorſim loco paulo editiori ſtantem, pro ſingulis Regni Optimatibus ſingulæ; Baronibus ad menſæ Regiæ latus dextrum; Equeſtribus ad ſiniſtrum. Ad ſuam quisque accumbit: Rex cum viris Principibus regumque exterorum legatis: Optimates cum invitatis ea de cauſ-

* *Coſmas, & Hageci ad annos* 1343. 1347. 1437. 1438. 1471. *& paſſim.*

ſa, familiaribus aulæ potioribus, & amicis quisque ſuis. Menſæ ſub conopeio accumbenti coronato Regi, miniſtrant hæreditarii dapifer, prægultator, pocillator, cum accitis eam in rem ex nobilitate permultis. Ad cubiculi vero regii cuſtodiam, excubare toto illo coronationis die tenetur, ex Wladiſlai Regis inſtituto, nobilis ſtirpis Swaroviæ natu maximus. Omnes denique abſentes æque, ac epulis Regiis præſentes, feſtis clamoribus ingeminant: *Vivat, vivat, vivat triumphatis reipub. hoſtibus, N. Bojemiæ Rex*. Menſis remotis, trabea Regi in tabulario Regni exſuitur, Regaliaque ab eo Optimatibus recondenda traduntur. Sic Rege in regiam cum comitatu aulico, aliis vero huc & illuc in diverſa euntibus, Optimates cum proceribus & regni primoribus regalia è veſtigio in D. Wenceſlai ſacrarium referunt, ibiq; tantisper dum poſt tertiũ quartumve diem in conditorio ſuo arcis Caroloſteinæ reponantur, clientibus arcis illius, diurnis pariter & nocturnis vigiliis cuſtodienda credunt.

XX. Atque hæc ævo noſtro uſitata inaugurandorum Bojemiæ Regum eſt conſuetudo, hæc pompa, hic ritus, hæ ceremoniæ: Quoniam vero regni quærendi viæ duæ duntaxat ſunt legitimæ,

(viam

(viam armorum, quam quidam his addunt tertiam, tyrannorum potius quam Regum esse ducimus, nec arma, quæ ambitionis cupiditati serviunt, justa judicamus) quoniam non aliæ, inquam, legitimæ sunt quærendi regni viæ, quam Electio populo non extorta, & Hæreditas ex sanguinis propinquitate nata, videtur prope necessarium interrogare, qua via, quove, hæreditatis an electionis jure, ad principatus illud fastigium conscendant Bojemorum Reges novi; statuere autē hac de re non cuivis est promptum. Etenim ejus quæstio hæc est generis, ut de ea ex historiæ patriæ scriptoribus, & eorum plerumque, vel verbis alienis factæ recitatione, vel linguæ lubricitati imputandis fortasse, ac inconstantibus loquendi formulis, certi nihil possit concludi. Leges etiam regni fundamentales, privilegiaque, quin & optima legum interpres consuetudo ipsa, ac observantia diuturna, in sensus contrarios trahi nuper cœpit. Cum enim Ferdinando Archiduci Austriæ, vivente adhuc, remque urgente Matthia rege, designato ac coronato (*ann.* 1617.) Bojemorum Regi, regnum post mortem Matthiæ, Bojemi, conventu cum unitarum regno provinciarum legatis frequentissimo, abrogassent, & Frideri-

 cum

cum V. Electorem Palatinum (*an.* 1619.) regem creassent, acerrime longeque majoribus, quam unquam, contentionibus, de regni jure, deque dandorum Bojemis Regum rationibus, sicut armis, ita & calamis, certatum utrinque fuit. Ferdinandus princeps, ab Electoribus interea Romanorum Imp. creatus, & qui ab eo stant, contendunt Bojemiam esse regnum hæreditarium, & principes quotquot ei ad hoc usque ævum cum imperio præfuerunt, (unico via exorbitanti rebus imposito Georgio rege excepto) hæreditatis intuitu, fasces ejus apprehendisse. Ordines Bojemi contra constanter dicunt, & tantum non clamant, electione gentis liberæ, non hæreditate, dignitatem consequutis principibus se paruisse semper, diversumque sentientes, quicunque sunt, acceptæ à majoribus libertati suæ, vim manifestam facere queruntur. Gladius Ferdinandum fecit in hac caussa superiorem; calamorum concertationes, approbatum à parte utraque judicem nondum videntur invenisse. Vt igitur in hac à togatis etiam agitata quæstione seu disceptatione, habeat unde rerum momenta promat ac ad veri cubile aditum faciliorem inveniat posteritas, excerpta ex variorum, quæ inspicere est datum, dissertationibus variis, tum

tum Imp. Cæſ. Ferdinandi II. tum Bojemiæ Ordinum, producta in publicum tuendi juris ſui argumenta, in theſi duntaxat, non in hypotheſi (ſingularia enim quæ utrinque in controvertentium partium diſputatione permulta occurrunt, ab inſtituto noſtro videntur aliena) pro ingenii modulo noſtri, recenſebimus. Volumus enim ab omni id genus temeritate quam longiſſime abeſse.

XXI. Allegatur ergo ab iis, qui Bojemos reges hæreditatis jure ad regnum pervenire volunt, cum conſuetudo, & inde à Libuſſæ ævo introducta, nec niſi ſemel interrupta, obſervantia; tum à ſupremo gentis magiſtratu eam in rem edita, ac legibus regni publicis expreſſa privilegia, geſtarumque rerum teſtis hiſtoria. Servatum videlicet perpetuo fuiſſe propagato ex Przemyſlo & Libuſſa generi hunc honorem, & primum duces, poſtea vero reges, ex ſolo illo, ſucceſſione ordinaria fuiſſe ad reipub. clavum aſſumptos, tantisper dum mares eſſent ſuperſtites. * Cum vero ſtirps maſcula in Wenceſlao III. defeciſſet, ideoque *per morſum mortis Regum generatio fortis. Eſſet devicta,* fœminis ſanguinis ejusdem, habitum fuiſſe honorem eundem,

* *Ius hæredit. Ferd. fol.* 18. 19. 44.

dem, [:] ac primum Annam Henrici Carinthii, postea vero Elissam Iohannis Lucemburgici uxores, Wenceslai, cujus meminimus, sorores, ad sceptra fuisse vocatas, earumque jure maritos ipsarum, esse in dotali regno rerum potitos. Elissæ sobolem regnasse ordine. Et cum Ladislaus rex, ejus ex Iohanne Lucemburgico abnepos, absque liberis decessisset, virilisque proles regia nulla exstaret, adeoq; post Ladislaum electus in seditione Georgius Rex, tandem similiter occubuisset, reditum esse ad genuinũ sanguinem regium, & Wladislao Ladislai ex sorore Elisabeta nepoti, regni diadema impositum; ab eo vero primũ ad Ludovicũ filium, & hoc sine prole è vivis exempto, ad Annam filium transmissum. Hujus porro Annæ, ex Ferdinando marito posteros, Maximilianum, Rudolphum, & Matthiam Impp. ordine sibi in hoc regno successisse, ac, eodem quo antecessores, hæreditatis jure, ad reipub. Bojemæ gubernacula conscendisse. Æquitatem igitur ipsam ac majorum morem sequutos Ordd. vidisse semper, quod (ut * & à Freder. III. Imp. aliquando monebantur) electione haud quaquam opus

[:] *Chron. Aul. regia.* * *Silvius Hist. Bojem. cap.* 58.

opus sit, in iis quos natura Reges dedisset; ita ut inconcussa tot seculorum observantia, certissimo sit documento, rebellione exsecranda contaminari illos omnes, qui majorum his moribus, vetustatisque venerandæ exemplis obluctari, simul etiam ausu nefando, Regibus pro arbitrio, ac per nudam electionem creandis, florentes, Albertinis pariter & Carolinis pactis veteribus subnixos, in Austriaca domo Bojemi sanguinis principes, ab hæreditariis regni Bojemici fascibus, quantum in ipsis, arcere neutiquam erubescunt.

XXII. Perpetuæ huic ac tam vetustæ observantiæ, (præteritis vetustissimis illis, Hostiviti nempe cum Mstibogio fratre concordatis, & testamentaria Brzetislai I. de principatu dispositione) ab iisdem hæreditarii juris patronis subjunguntur *secundò*, privilegii (*ann.* 1212.) à Friderico II. Imp. Bojemis olim dati declaratoria Imp. Cæs. Caroli IV. (*ann.* 1348.) Bulla Aurea, Rudolphi Imp. (*ann.* 1290.) privilegium Erfordianum; Wladislai Regis eo nomine secundi (*an.* 1510.) dispositio, posterior Ferdinandi I. Regis (*ann.* 1545.) recognitio, pro directorioque liberis ab eo relict[illegible] dicillus; itemque optimatum, & quorumvis in magistratibus ministeriisve regiis

regiis constitutorum, usu recepta juramenta. Omnia hæc partim ab universo Bojemorum populo (*ann.* 1547.) comitiis calatis esse comprobata, (:) & Constitutionum provincialium Codici, pro publica indubitataque lege inserta, partim observantia quotidiana confirmata.

Caroli Cæsaris Bullam quod attinet, ea expresse determinari, *Electionem Regis Bojemiæ in casu duntaxat & eventu, quibus de genealogia, progenie, vel semine, aut prosapia regali Bojemiæ, masculus vel famella superstes legitimus nullus fuerit oriundus, ad Prælatos, Duces, Principes, Barones, Nobiles, & Communitatem regni præfati & pertinentiarum ejusdem, rite, juste, & legitime pertinere.* Constare sibi Carolum hunc Imp. (*ann.* 1356.) etiam in Bulla Imperii Aurea Noribergensi, * ut qui reservans Imperatorib. de vacantibus in Imperio Electoratibus secularibus provisionem, regnicolas Bojemos exceperit, & si quando nullis exstantibus regii sanguinis hæredibus Electoratum ejus regni vacare contigerit, provisionem *juxta continentiam concessorum Bojemis privilegiorum, & observatam consuetudinem* diu-

(:) *Ius provinc.* a. 1. * *cap.* 7. §. *si vero.*

diuturnam, Ordinibus ipsis, non Imperatori, competere ostenderit. Sicut ergo in Electoratibus secularibus cæteris, hæres proximus succedit jure hæreditario; ita & in Electoratu Bojemico, ac in regno ipso, quod ab Electoratu separari nequit, [:] proximum Regis defuncti hæredem, hæreditatis jure debere succedere: Et sicut proviso Imperatori in cæteris Electoratibus secularibus, non nisi cum nullus est hæres, competit; ita Electionem Ordinibus in Bojemia, non nisi cum regnum vacaverit, hoc est, cum nec mas, nec fœmella sanguinis regii superfuerit, concedi. Manifesti id esse juris, ampliusque etiam probari ex Rudolphi I. Imp. Attestatione, (?) quam de competente in Imperio Regibus Bojemiæ Electoratus jure, Erphordiæ dedit. In ea ipsum quoties Regis facit mentionem, & quicquid in Imperio & Imperatorum electionibus, juris Regi tribuit, toties hæredum ipsius meminisse, iisdemque similiter tribuere. Neminem ergo nisi qui vel insaniat ipse, vel Imp. insaniisse somniet, hæreditariam Regum in Bojemia successionem negare posse. Wla-

[:] *Ius hæred. Ferd. II. pag.* 15. 16.
(?) *Mel. Goldast. tomo Constitt. II. pag.* 86.

Wladiſlai Regis de liberis ſuis (*ann.* 1510.) factam, ſigillo regio munitam, nec illam obreptitiam, verum tam à Bojemis, quam ab Vngaris Ordinib. publice approbatam diſpoſitionem hic quoque facere, qua teſtatur Rex., *Si contigerit Regem Ludovicum filium abſque hæredibus decedere, Annam filiam, Ludovici ſororem, vi juris, exemtionum, & privilegiorum regni Bojemiæ, legitimam Regni Bojemiæ hæredem futuram.*

Regis Ferdinandi I. Recognitionem poſteriorem, ſesquianno prius quam uxor ejus Anna regina, in vivis eſſe deſiſſet, Ordinibus datam, ut & ejuſdem Regis liberis paulo poſt Annæ matris obitum directorii vice relictum Codicillum, cum his conſonare, in quo utroque aſſeverat Rex, *poſt luctuoſum Ludovici Regis in prœlio abſque hæredibus interitum, Annam ſuam uxorem, utpote Ludovici Regis ſororem germanam, & legitime natam* hæredem, *vigore libertatum, privilegiorum, & conſtitutionum Imp. Caroli IV. factæque à Wladiſlao Rege Diſpoſitionis, veram quoque, ac ab Ordinibus agnitam & acceptam Regni Bojemiæ eſſe hæredem, atque Reginam, ideoque Regnum ipſum Bojemiæ, quam diu ſuperſunt, ex regio ſanguine ſive maſculi, ſive fœminæ, non pertinere ad Electionem*

ctionem Statuum, sed cadere in superstites regii sanguinis personas. Status praeterea ipsos recognovisse, quod Regnum id, non per Electionem, sed per legitimam hæreditatem & successionem ad Annam Reginam, tanquam hæreditariam reginam & dominam, transierit. Probari rem hanc denique posse ex usitatis, cùm à Magistratibus inferioribus ac Ministris quibusvis regiis, tum à Burggravio supremo, & arcium Pragensis Carolosteinianæque Præfectis, ex præscripto legum provincialium præstari solitis, juramentorum formulis. * Iurare nempe singulos illos, præter DEVM & Regem, pariter Regis hæredibus; qui nequaquam id alias facturi, vel Ordd. ipsi permissuri essent, si quæri, non nasci, sibi reges sentirent. Assensos autem esse his Regg. suorum Constitutionibus, Attestationibus, & ordinationibus Ordines Bojemos publice universos, elucescit plus quam satis ex eo, quod earum etiam in ipso legum regni Codice accurate meminerunt, [:] profitentes expresse, eligendi Regis se potestatem legitimam non aliter habere, quam cum Aurea Caroli Imp. Bulla, & Regum, Wladislai Diplomate, Ferdi-

N nandi-

* *Ius provinc. B. 3. 7. 8. [:] Ius provinc. A. 1. B. 26.*

nandique Recognitione, definitus casus inciderit. Accepisse in hanc sententiam privilegia Bojemorum etiam, tam Bavariæ Ducem Maximilianum nuper, quam Poloniæ Regem Iagellonem jam olim. Bavarum videlicet, cum attentatæ recens Electionis Bojemicæ acceptationem Friderico agnato * dissuaderet, prudenter monuisse, quod tametsi *Ordd. Boj. suo modo habeant Reges eligendi potestatem; Electionem tamen istam esse quadamtenus, hæreditariam, & ad hæredes alligatam.* Iagellonem vero Bojemorum legatis, cum regnum hoc ei offerebant respondisse; [:] *Scire se, Bojemiam Wenceslai regnum,* HAEREDITARIO IVRE *ad Sigismundum fratrem pertinere.*

XXIII. Gestarum præterea hac in gente rerum scriptores plerosque omnes, esse similiter in hac sententia. Vbicunque enim, vel ex suo, vel ex populi sensu, in hac caussa scribunt, semper hæredum, paternæque hæreditatis facere mentionem. Legi videlicet apud Cosmam (?) scriptorem non malum, *Esse justitiam Bojemorum ut semper inter Principes eorum major natu solio potiatur in principatu.*

* *Epist. Monaco. 24. Sept. 1619. data.*
[:] *Cromer. Polon. orig. lib. 18.* (?) *hist. Bojem. lib. 3. ad an. 1109. 1125.*

patu. Et, *Sobieslaum* (loquitur de Sobieslao seniore) jure hæreditario, *in principatus solio elevatum fuisse avito*. Silvii verba * similiter esse, quod; *Nezamyslus Przemyslo morienti fuerit* hæres *dictus*. *Hostivitum Neclami principis majorem natu filium*, hæredem *à patre fuisse institutum*. *Legatos Alberti Austrii flexisse Bojemos, cum Elisabetam* Alberti uxorem suaserunt *non esse* paterna hæreditate *privandam*, *Albertumque & uxoris, & suo jure, & soceri judicio præferendum*. Reginæ quoque legatos alios, rogasse ut ne Bojemi *contra jus gentium, paternam* hæreditatem *puero* [Ladislao] *adimerent*. *Negasse Fridericum* Imperatorem, *orphani*, *cujus tutelam gereret*, hæreditatem *se quoquo pacto invasurum*. Ioh. Dubravii [:] esse quoque stylum similem, ut qui scribat, *Wenceslaum* ætatis prærogativa, partes priores in successione *principatus abstulisse, & inter ipsum Wratislaumque fratrem minorem*, hæreditatem *fuisse divisam*. Propinquum morti Brzetislaum Pugnacem, decreto statuisse *ut ex principum filiis ne alius ad* paternam *regni* successionem, *nisi natu maximus pro-*

* *hist.Boj. cap.* 9.55.57.68. [:] *hist. Boj.lib.*2.7.1.17.19.28.

veheretur, cæteri fratres, sorte quisque sua contenti essent; Et *quemadmodum parens inter filios* hæreditatem *distribuerat, sic partem à quoque suam ab ipso funere fuisse aditam. Ottacarum Regem, ex Cunigunde uxore superducta, Wenceslaum* regni hæredem *procreasse. Bojemos* hærede *regni amisso, Pragam in domum Episcopi, ad jus comitiorum coiisse. Rudolpho Rege mortuo, ingenti rursus certamine comitia esse inita, & in his Iohannem Præsulem jus Annæ, quæ Henrico nupta fuit*, ex legibus *propugnasse, cum diceret, fratribus non exstantibus, primam sororibus in* successione regni *caussam esse, non quidem ut ipsæ regnent, attamen marito regnum acquirere posint, si eum habuerint, quem aut pater, aut regnum illis dederit. Vota omnium & suffragia huc inclinasse, ut Ioh. Lucemburgensis Rex postularetur, hac conditione, si Elisabetham* regni hæredem *in matrimonium acciperet. Nuntium ex Vngaria advolasse nuntiantem, reginam Elisabet, marem enixam esse, & perinde regni Bojemiæ* hæredem. Wencesl. Hagecum * denique præ omnibus his, rem istam crebrius inculcare. Ex permultis ipsius narrationibus hæc esse evidentiora cum ait:

* *In Chron. Bojem.*

ait: *Vogenum (ann.804.) à primoribus declaratum fuisse principem tanquam* hæredem: *Drahomiram (ann.917.) vicariam reipub. administrationem ambientem fuisse in Ordinum conventu protestatam, quod nemo à Bojemis posßit eligi princeps, filiis ipsius ex marito principe susceptis exstantibus; Ipsorum videlicet*; esse in principatu successionem. *Convocatos à Friderico (ann.1178.) Barones, Equitesque ipsum statim* tanquam *VVladislai Regis & patris* hæredem assumsisse *in Dominum. Przemyslum (ann. 1226.) habuisse id gratum ut Venceslaus filius esset suus in* regno hæres: *Przemyslum regis VVenceslai filium*, Bojemiæ hæredem (*ann.* 1254.) *copias magnas conscripsisse: Othonem Brand. Marchionem (ann.1279.) machinatum esse ut Bojemi universi delerentur, &* hæres *quoque ipse VVenceslaus interiret; proceres vero Bojemos ab eodem Marchione. (ann.1280. & 1281.) ut* hæredem dominumque ipsorum, *quem in arcta custodia tenebat, regno redderet, efflagitasse, nec id prius, quam exsoluta pecunia grandi, impetrasse. VVenceslaum II. Regem (ann. 1305.) cum vitæ finem erat facturus, filium proceribus commendasse, atque ut ei velut* Domino suo hæreditario *morem gererent, admonuisse. Annam & Elisa-*

betam ejusdem VVecenslai filias, in publicis regni comitiis (ann. 1306.) provocasse ad Bojemica privilegia, quæ sancirent ut Regno Rex hæres, *ubi per marem nequeat, saltem per fœminam optetur.* Apud Imp. Henricum VII. (*ann.* 1310.) professos publice esse Bojemorum legatos, *VVenceslaum seniorem, cum moreretur, reliquisse* regni hæredes *VVenceslaum filium, & Annam Elisabetamque filias*; hunc vero ipsum Wenceslaum, *nec marem, nec fœminam* hæredes *reliquisse*; *Henricum Carinthium, jure uxoris* hæredis *regnum occupare.* Pragenses Sigism. Imp. cum conventus (*ann.* 1419.) Brunæ Moravorum ageret, per legatos orasse, *ut sua Maj. Cæs. tanquam* Dominus & hæres *in regnum suum Bojemiæ veniret*; *Vertente tamen anno, de ipso tametsi patris* hærede *ac fratris* successore *à finibus regni, in primis vero ab Vrbe regum sede, penitus arcendo, nec pro domino unquam agnoscendo conspirasse.* Sigismundum nihilominus (*ann.* 1420.) in arbitros consensisse, perque eos Pragensibus, siquidem *sibi ut* Domino hæreditario *subjici vellent*, gratiam obtulisse, & præteritorum oblivionem sancire voluisse: Spretam tamen fuisse admirandam hanc Imperatoris lenitatem, & Pragenses in factum per primores Bojemos, de arcendo

cendo à sceptris Bojemicis hæreditario Rege ac domino, Decretum Czaslavianum, (*ann.* 1421.) consensisse. Commotum rei indignitate Imp. ad Ordines universos Czaslaviam scripsisse, & solenniter denũtiasse, *quod si pergant ipsum iniquis istis rationibus* hæreditario suo regno Bojemiæ *excludere, non sit injuriam tam enormem diutiùs neglecturus; Commentum enim esse, & ab omni ratione alienum, quod spargant* hæreditaté suam & regnum proprium *esse aliqua ab se infamia commaculatum. Reductos igitur* (*ann.* 1422.) *in viam fuisse regia denuntiatione hac ex nobilitate non paucos, & contra satagentes Coributi in regnũ inaugurationi cives Pragenses, magna contentione decertasse, ac, propterea quod Regem jam ante haberent legitimũ Wenceslai fratris* successorem, *Carolique patris* hæredem, *Sigismundum Imp. in Regis Rußi coronationem consentire noluisse.* Sublato è vivis Alberto Rege, Reginam enixam fuisse filium patri posthumum Ladislaum. Hunc à Bojemis, & prius, & post, (*ann.* 1440. 1441. 1443. 1444. 1446. 1451. 1453.) quam fuit natus,, votis concordibus compluries, ac cum Procopii Rabesteinii, tum Friderici Imp. judicio, *verum patris hæredem* fuisse pronuntiatum. Cum Wladislaus Rex

decessisset, Ludovicum filium, (*an.* 1518.) misso in Bojemiam Ioh. Zierotinio, postulasse ab Ordinibus, ut *tanquam Dominus ipsorum hæreditarius*, & Rex Bojemiæ coronatus, ad regimen admitteretur. M. Danielem Veleslavinum, * etsi recentiorem, judicio tamen & diligentia, scriptoribus illis vetustioribus nihilo inferiorem, id quoque agnoscere. Vocare eum, ratione videlicet eadem, Elisabetam Sigismundi, & Annam Vladidislai, Regg. filias, *unicas regnorum Ungariæ Bojemiæque* hæredes; qui scriptores omnes, cum & terantur complurium manibus, & probentur à plerisq; omnibus, fieri non posse, ut tam concors, totiesque repetita ipsorum assertio, in dubium merito possit vocari. Nihil obstare quod jactant cerebrosi quidam, frequentem scilicet, & in ipso legum Bojemicarum Codice, & in his ipsis historiæ patriæ scriptoribus, occurrere usum vocum *Wolenj*, & *vvoliti krjzie* vel *krále*. (:) Iis namque non nisi abusive significari, quod ipsi comminiscuntur, *Electionem*, & Eligere *principem* vel *Regem*; sed revera, quemadmodum in cæteris

* *Calend. histor. in Genealogia Caroli IV. & Ferdin. I.* (:) *Ius hæred. Ferd. II. pag.* 41.

cæteris hæreditariis regnis est usitatum, *Acceptationem* seu *assumptionem*, &c, *acceptare*, seu *assumere principem vel Regem*.

XXIV. Hæc autem sunt quæ à juris Regum Bojemorum hæreditarii patronis produci, ut adamantina, observavimus, & ex verbosis dissertationibus, in narrationem breviorem contracta, exponere voluimus. Dabis jam nobis, amice Lector, veniam, si Minerva fortasse, quam res exigit, pinguiore, alterius quoque partis, & eorum, qui Reges Bojemis nasci negant, quique viros principes, liberis populi Bojemici suffragiis legi, ac ad reipub. gubernacula vocari contendunt, hac tempestate protracta in lucem argumenta colligere, ac pro instituti ratione nostri, recensere tentaverimus. Provocant igitur etiam illi, ad vetustam consuetudinem & observantiam perpetuam, regni privilegia, observantiæ istius priscæ confirmatoria, non largitoria, Pontificum Romanorum, aliorumque principum exterorum judicia, & historiam. * Consuetudine apud omnes Slavici nominis gentes usitata, & longa, per secula aliquot continuata ob-

* *Deductio caussarum abrogatæ Ferdin. II. dignitatis Bojem. parte 1.*

ſervantia, ajunt (:) jus ſibi id quæſiſſe Bojemos, ut, multo quam Auſtralis mundi plagæ gentes, liberius viverent, nec niſi creatis, voce votoque populi omnis, magiſtratibus, morem gererent. Virtutis meritorumque opinionem, non ſanguinis jura, in iis qui reip. gerendæ deſtinabantur, fuiſſe ſpectata. Neminem id poſſe negare, cui vetuſtatis Czechicæ exempla non ſunt ignota. Primos gentis conditores, cum in regionis oras commigraſſent, nec judicem, nec principem habuiſſe: Quicunque in ſua tribu, *perſona vel moribus honoratior habebatur, ſine exactore, & ſine ſigillo, ad eum confluxiſſe, & de cauſſis dubiis, ac illatis injuriis, ſalva libertate, diſputaſſe.* * Inter honoratiores illos, fuiſſe Czechum quaſi omnium primum, cujus moderatione monitionibusque paternis ſit factum, ut ipſum multitudo omnis, non modo præ cæteris venerari, verum & genti novitiæ toti, cognomentum ex ejus nomine adſciſcere voluerit. Cum vero gente temporis progreſſu multiplicata, & Czecho ſene dudum morte ſublato, (quia reipub. clavum nemo tenebat) conten-

(:) *Procop. de bello Gothico lib. 3. Bodin. de rep. lib. 5.* * *Coſmas rerum Bojem. lib. 1. princ.*

contentiones ac altercationes, vulgo frequentes orirentur, collatis in commune ſententiis, ventum eo eſſe, & populo omni placuiſſe, ut reipub. moderandæ præficeretur cum dignitate aliquis unus, quem populus liber, muneri iſti obeundo idoneum ſponte delegiſſet. Et quamvis ſuperſtites in populo erant nati ſtirpe clara viri, qui ſanguine Czecho jungebantur, quique, ſi hæreditarius fuiſſet Czechi principatus, à ſucceſſione excludi jure nequiſſent, * *Crocum tamen*, procreatum diverſo genere virum, iis fuiſſe prælatum, & voce populi publica, gubernandæ multitudini præfectum. Cumque is, ordinata apud Bojemos repub. Polonis tandem, (:) eadẽ ab iis de cauſſa evocatus, vellet, ut propinquis, ſimiliter gratificari, tranſlatam ab eo, populi ſuffragiis, fuiſſe dignitatem in filium patri cognominem Crocum juniorem. Et ex hac origine fundamentoque profluxiſſe apud Bojemos jus principum Electione creandorum, ac via hac unica, principes regesque, quotquot genti cum imperio præfuerunt, dignitatem ſuam eſſe conſequutos.

XXV.

---

* *Pulcava hiſt. Bo. c. 3. Hagecus ad an. 670.* (:) *Al. Guaguin. compen. rerum Polonic. M. Daniel. Calend.*

XXV. Exercuiſſe vero jus id populum Bojemum, in viridique obſervantia tenuiſſe perpetuo, tam cum domeſticos ſanguinis regii principes reipub. dabat, quam cum peregre ipſos, ex extraneis familiis cooptabat. Apparere id in quadraginta fere continuis actibus, quibus poſt minimæ natu Croci filiæ Libuſsæ viraginis duodecennalem reipub. adminiſtrationem, totidem Bojemi ſanguinis principes, intra ſeptingentos & ſeptendecim præter propter annos, traduntur communi populi omnis voluntate rerum ſummæ fuiſſe præfecti. * Sublatis è medio tandem, anhelantium ad premendam imperio Bojemiam æmulorum ex Auſtria artibus deteſtandis, patre quidem Wenceſlao II. (*an.* 1305.) veneno, & unico ei cognomine filio Wenceſlao III. (*ann.* 1306.) percuſſoris telo, (:) tametſi Suihovii, Haſenburgiique Barones; illi ex Wladiſlao Wratiſlai Regis primi filio quintogenito; hi vero ex Caſſa Croci Ducis filia natu maxima, legitimis natalibus deſcendentes mares, præſto erant, neutiquam tamen, vel

---

* *Hagecus ad an.* 715. 720. (:) *Pulcava hiſtor. Bojem. cap.* 88. *&* 89. *Chron. Boleſlavien. Michov. lib.* 4. *cap.* 3.

vel ipſos illos, juris hæreditarii prætextu, ad regnum adſpiraſſe, (quod alioquin ſi hæreditate, non electione, regnum hoc deferri crediidiſſent, haudquaquam prætermiſſuri fuiſſe videntur) vel populi ſuffragiis vocatos eſſe. Electum nempe eſſe, fugato competitore Henrico, Rudolphum Alberti I, Imp. filium (*ann.* 1306.) principem ſanguinis jure nullo ſubnixum, qui interemto Wenceſlao Regi ſuccederet. Spontanea vero, an extorta fuerit iſta Rudolphi Regis electio, de eo litem intendere non eſſe opus. Conſtare id tamen, cum idem Rudolphus, anno in regni adminiſtratione nec dum plane completo, vitam (*ann.* 1307.) commutaſſet cum morte, inter Bojemos, de Regis electione, acres excitatas fuiſſe cõcertationes, aliis alium volentibus; donec poſt altercationes acerbas, etiam invito Imperatore Alberto, Henricus, nuper à Rudolpho profligatus, Wenceſlai trucidati ſororius, calculo partis majoris, rerum eſt potitus. Huic triennio poſt, quia impotenter & avare rempub. gerebat, poteſtatem ab Ordinibus fuiſſe abrogatam, & Iohannem Henrici Imp. filium (*ann.* 1310.) * Regem poſtulatum & unctum. Illum poſtea

* *Chron. Elvvangenſe.*

postea quam ex uxore Elisabeta Wenceslai Regis cæsi sorore natu minima, plures procreasset filios, fecisse quidem, quid post mortem suam iis fieri vellet, Dispositionem paternam; sed cum metueret, ne ea ab Ordinibus aliquando, ut scriptura privata, pro nulla censeretur, (*ann.* 1341.) postulasse in comitiis calatis, ut eam ratam haberent, & ex filiis, quem vellent, successorem sibi designarent Ordines. Quod etiam impetravit. Regnasse igitur post eum, de populi assensu absque controversia, cum filium Carolum, tum nepotem Wenceslaum. Wenceslai morte, (nullos enim habebat liberos) fratrem ejus Sigismundum Imperatorem, gessisse se quidem pro regni hærede, Bojemis proceribus nonnullis in hoc etiam ipsum adulantibus; quia tamen nova erat ejus hæc prætensio, atque is interea, nec exspectato legitimo Ordinum assensu ac vocatione, absque comitiis, arce Pragensi regia utraque occupata, & militum præsidio commeatuque communita, in paucorum Bojemorum præsentia, ac inter strepentia, (*ann.* 1420.) collecti ex peregrinarum gentium colluvie, militis arma, coronam regni arripuit, difficilimos in perferenda, exemplo olim nocitura hac insolentia, ex nobilitate plurimos, tum inprimis

primis Pragenses, esse expertum.* Non solum enim à geréda repub. ignominiose rejiciebatur, sed & electos Wladislaum, Iagellonem, Witoldumq; & Coributum, regni sibi æmulos ac adversarios objici dolebat. (:) Vix tandem anno quindecimo post, cum jam mutuis se vulneribus Bojemi attrivissent ipsi, pacis artibus magis, quam vi armata, ægerrime obtinuisse, ut violenta ista ac illegitima coronæ regni apprehensio sua, (*ann.*1435.) conventu Ordd. frequenti, rata haberetur; ac decretum de se ad regni sceptra admittendo fieret. Morienti Sigismundo successisse populi Electione libera, vocatos ad regna ex Austriaca, Cunstatæa, & Iagellonica familia Reges, ante Ferdinandum I. quinque.* Omnes illos fassos esse ipsos, Ordinum se decreto ac electione libera, ad dignitatem regiam pervenisse. Ferdinandum I. Ludovici sororii sororium & successorem, (?) item Maximilianum ejus filium, ut & Rudolphum Matthiamque nepotes, eadem, non diversa via ac lege ad culmen in Bo-

jemia

---

* *Dubrav. lib. 24.* (:) *Dub. lib. 26.*
* *Silvius hist. Boj. cap. 55. Hagec. ad an.* 1453. 1458. (?) *Wladisl. privilegia varia, & facta vice Ludovici Recognitio.*

jemia regium conſcendiſſe, id quod ex omnium illorum uſurpatis eam in rem, cum prenſationibus, tum ſcriptis documentis, cuivis ſit obvium. Etenim Ferdinandum I. quamvis initio, *mere privata*, quæque nec comitiorum decreto, nec ſigillo regni publico vim legis unquam accepit Wladiſlai ſoceri, de Anna uxore diſpoſitione (*ann.* 1510.) ſeductus, poſtulabat per legatos, ut cum uxore regni hærede naturali, Rex in dotale regnum, vi factæ à Vladiſlao transactionis aſſumeretur; (:) cum tamen nihil ſuæ prætenſioni iſti ab Ordinibus deferri intellexiſſet, & aliquanto tamen poſt, ex renuntiato ad ſe Electionis decreto, melius comperiſſet, Regem ſe oportuiſſe declarari, non hæreditarii juris cujusquam neceſſitate vel prærogativa, verùm ſuffragiis populi liberi liberis, gratuum id habuiſſe totum, & comprehenſa literis Recognitione, publice eſſe profeſſum, *quod Barones, Nobiles, & etiam Civitates, & tota Communitas Regni Bojemiæ, ex ſua libera & bona voluntate, juxta libertates illius Regni* ELEGERINT *ſe in Regem Boemiæ, non ex aliquo debito.* At vero confirmatum tandem in Regno, [illegible] malis

(:) *Legator. Ferdin. ad Boemos ann. 1526. in comit. postulata.*

malis hominum turbulentorum, proditorumque patriæ nonnullorum consiliis esse usum, qui libertati Bojemorum illi in occulto invidebant, viasque ejus quoquo pacto opprimendæ circumspiciebant. Et quamvis complura, tam augendo domus Austriacæ splendori opportuna, quam evertendis Bojemorum privilegiis institutisque veteribus servientia, (*ann.* 1545. 1546. 1547.) extorta paulatim Ordinibus fuere, animadvertisse tamen brevi post, Regem sagacem, malum fore diuturnitatis custodem metum, & ea quæ violentis rationibus istis, genti hæreditarios dominos natura aversanti extorsisset, nec diu duratura, nec apud posteritatem locum inventura. Ea propter neque Carolinæ declarationi, neque soceri dispositioni, neque obtrusæ ab se Ordinibus vel obreptitiæ Recognitioni posteriori fidere voluisse, sed comitiis Pragam (*ann.* 1549.) indictis clementissime postulasse, ut Maximilianus maximus natu filius, Rex Bojemiæ ab Ordinib. designaretur, & mortuo sibi successor declararetur. Assensisse postulatis regiis Ordines, & usurpandorum Bojemici Regni insignium ac tituli, Maximiliano (*ann.* 1562.) potestatem fecisse, coronatione in patris mortem dilata, quæ anno post decimotertio demum fuit

O peracta.

peracta. Lætum vero Ordinum voluntate tam prompta Maximilianum, Vallidoleto datis literis, perque Henricum Wallensteinium, prolixas iis (*an.* 1554.) egisse gratias, addita Recognitione, qua reipub. de ea ex legum præscripto olim gubernanda, cavebat. Vicissim, cum idem Maximilianus Rex, anno ab inauguratione sua duodecimo, Ordines Bojemos pro more convocasset, Ernesto filio & Vratislao Perensteinio ipsum mandasse, ut Rudolpho filio natu maximo, regni proceres prensatione privata conciliarent, qui eum populo commendatum, Regem sibi assumerent ac declararent. Sed cum Wilhelmi Rosensis reguli, clandestina prensatione ista offensi, & Bojemis in Regum delectu eandem, qua Poloni gauderent, esse libertatem, Bojemicumque diadema dignum probe esse in quo petendo opera major collocaretur, palam dictitantis, responso, ab incepto illi desistere, atque ad Regem Imperatorem reverti re infecta essent coacti, Maximilianum demerendo Rosensi, per Richandum Streinium arcem Raudvicenam cum opido ac latifundiis universis obtulisse, & nihilominus comitiis publicis ejusdem filii sui, eodem modo quo (*ann.* 1575.) Rudolphus ipse postea Matthiæ fratris designationem ab Ordi-

Ordinibus precario tandem quærere habuiſse neceſse, & conditionibus certis impetraſse. Rudolphi denique & Matthiæ Regg. confeſſiones, liberæ creandorum regum poteſtatis Bojemicæ teſtes, ut & Coronæ Regiæ ab Ordd. poſtulationes, cum in tranſactione ad Pragam inter fratres facta, tum in mandatis, quibus legati ad comitia Pragenſia (*ann.* 1608.) miſſi Bojemo-Brodæ inſtruebantur, inque Recognitionibus, tempore quo Matthias Rex tum deſignandus tum inaugurandus erat, Ordinibus ab utroque datis, eſse, repetito ſubinde liberæ *Electionis* vocabulo, expreſſas, quarum, quia plurium manibus teruntur, recitare verba nihil attineat.

XXVI. Accedere his omnibus tacitam hæreditarii in Regno Bojemo juris ab ipſis Regum liberis refutationem, quod inter eos inventus hactenus fuerit nemo, qui more in hæreditariis provinciis frequentato, Bojemiæ ſe principem vocaret ipſe, vel à Patre, aliove quoquam, vocari ſuſtineret. Alioquin, niſi notoria eſset legendorum pro arbitrio principum apud Bojemos libertas, neutiquam illos vel deſignationem coronamque à populo ſibi obnoxio fuiſse tam ſollicite expoſcituros, vel à principatus hæreditarii titulo abſtenturos. Quin

 nec

nec Regem quidem hactenus ullũ fuisse, qui ab inauguratione sua, non regnum hoc suum, à provinciis, quas habebat, hæreditariis, loquendi etiam formulis distinxerit, quique Rex hæreditarius vocari gestierit. * Quod si id quis vel maxime attentasset, Ordines proculdubio fuisse, vel intercessuros, vel *hæredis* aut *hæreditarii* voces, non aliter quam pro successore vel possessore accepturos, sicut videlicet eas olim in suis ad Ottonem Marchionem, & Frider. III. Imp. legationibus accipiebant, &, ut non raro eas in ipso jure quoque Cæsareo (:) accipi constat. Esse audaciam affirmandi non ferendam quod adversarii dicant *. *Brati, vvzyti, przigjti, vznati krale*, & *zvvoliti krale*, in Bojemica lingua esse indifferenter æquipollentia. Nam quod inter *sumere, accipere, acceptare, agnoscere Regem*, & *eligere* seu *deligere Regem*, discrimen Latine loquentes statuere cunque velint, idem revera in Bojemica lingua, si nativam vocum significationem servemus, esse statuendum. *Diedicżny* & *Woleny Kral*, Bojemis *αὐτο-*

* *Speculum Proscripti à Ferdin. Fri-* [illegible] (:) *ff. l.* 37. *tit.* 1. §. 1. *& l.* 50. *tit.* 16. §. 138. *&* 170. * *Ius hæred. Ferdin. II. pag.* 41.

αὐτοκλήτοι tam inter se opponi, quam Latinis *hæreditarius* & *electus Rex*.

XXVII. Nec esse quod moremur, si quis in consequentiam juris hæreditarii trahat, quod in hujus regni principatu, maximam partem ejusdem stirpis ac sanguinis principes, alii aliis successerint. Idem agi in Imperio Germanico, quod inde à Sigismundi Imperatoris obitu ad hunc usque diem, totis fere annis ducentis, non nisi ab unius familiæ Impp. fuit administratum. Videri idem in Vngariæ Poloniæque regnis. Et actus quosvis, esse ex agentium intentione dijudicandos, contractusque ex contrahentium proposito vel destinatione regulandos. Ingratitudinis esse indicium, & inceptum absurdo absurdius, ex mere voluntaria ac liberrima facultate, contra agentium mentem voluntatesque, facere velle necessitatem. Quod Rex alter alterum ex eodem genere exceperit, virtutibus id, & innato erga regiam prolem Bojemicæ nobilitatis studio esse adscribendum.* Merita hîc regum, non hæredes, in filiis coronari. Bodinum (1) sane vere & acute scribere, quod, tam-

* *Besold. de success. regia lib. 1. dissert. 1.* (1) *Bodin. lib. de repub. 6. cap. 5.*

etsi Bojemi, Poloni, Dani, Tatari NULLA VI sibi Regum creationem eripi patiantur, filios tamen omnibus anteferri putent oportere, ut successionis beneficio bellorum civilium stirpes elidantur. Ex constante ergo tot seculorum observantia, luce meridiana clarius jus illud esse, quod Bojemi eligendis voluntate populi libera suis Regibus jam olim usu se cepisse, & hodie quoque integrum habere contendunt.

XXVIII. Observantiam hanc diuturnam illustribus etiam inclytorum Ducum & Imperatorum, Sobieslai nempe senioris, Philippi, Friderici II. Caroli IV. aliorumque, diplomatis esse Bojemæ genti confirmatam. Publicis videlicet id genus Instrumentis, confirmatum saltem fuisse creandorum suffragiis principum morem patrium priscum, ac approbatam, non datam tum primum genti, usitatam hanc perpetuamque observantiam. Neutiquam scilicet opus sibi vel olim fuisse, vel hodie esse privilegiis ullis aut concessionibus, acquirendo demonstrandove ei, quod inde à primis originis suæ authoribus, accepissent, habuissent, & quo studiosissime usi semper fuissent. Et primum quidem à Sobieslao Bojemorum Duce, consentiente populo universo, comitiis calatis, deli-

beta-

beratione matura, rempub. Bojemam accuratius fuisse ordinatam, & lato de creandis in posterum principibus Bojemis decreto fundamentali, lege æterna cautum, (*ann.* 1135.) ut *Vacante principatu Bojemo, Barones, Equites, Civitates, Præfecti sive ecclesiastici, sive seculares, ac clientes provinciæ, Pragam convocentur ad diem universi & votis consentientibus principem intra triduum* eligant. *Quod si in partes scindantur, nec convenire inter se poßint, tum eum vocem habere, principemque declarari debere, quem Senatus & Civitas Pragensis suffragio approbaßet. Principem porro* electum, *priusquam rempub. capeßat, adeoq; quam primum Pragam sit ingreßus, Baronibus, Equitibus, Civitatibus, de ratis habendis tuendisque eorum jurib. ac libertate, debere sacramento cavere. Si quando vero Princeps vim ab hostibus inferri provinciæ sinat, injuriamque istam ac dedecus negligat, Ordines tum universos, nec vectigalibus ei, nec obsequiis ullis amplius teneri, nisi emendet, ac præstito ante magistratum initum sacramento satisfaciat.* * Iurare in hanc legem solitos Duces Regesq; Bojemiæ posteriores omnes. A Philippo Cæsare, Bojemis ob Prze-

* *Hagecus ad dict. ann.*

mysli Ducis, gentisque fortitudinem (*ann.* 1200.) non solum Regem datum, verum & privilegio insigni; eligendorum regno temporibus æternis Regum potestatem, magnis principum Imperii acclamationibus Moguntiæ esse roboratam. (:) Hoc tamen ipso; principum Bojemorum dignitati, non usitatæ in optando magistratu summo, gentis libertati, novi aliquid accessisse. Imp. Cæsarem Frid. II. patris patruique vestigia prementem, privilegio similiter luculento Bojemos ornasse, voluisseque in perpetuum, ut QVICVNQVE AB IPSIS IN REGEM ELECTVS *fuerit*, *ad Imp. accedat*, *regalia* DEBITO MODO *recepturus*. (?) Velle videlicet Fridericum, ut principes Bojemorum omnes, sint posthac & salutentur, non, sicut antehac, Duces, verum Reges; & id quidem, non qui hæreditatem paternam creverint, sed qui ad dignitatem, populi Bojemi electione pervenerint. Carolum IV. Imp. cum stabiliendæ in Germania paci Bullam Auream (*ann.* 1356.) Noribergæ conde-

(:) *Hagecus ad an.* 1200. *Buxdorf. in Differt. ad Aur. Bull. thesi* 82. *Dresser. millenar. VI. part. secunda.* 1212. (?) *Hagecus ad an. dict. Alleg. Deduct. Boj. pag.* 41.

conderet, similiter privilegia hæc de libera Ordd. Bojemiæ in præficiendis regno Regibus, electione, solenniter confirmasse, cum attestatur, (;) *Vacante regno, Bojemiæ regnicolas* jus habere eligendi Regem *Bojemiæ juxta continentiam eorundem privilegiorum*, & observatam consuetudinem diuturnam.

Ius autem illud Regis eligendi, ex diuturna eaq; observata consuetudine à populo Boj. nec quæri nec haberi potuisse, nisi regnũ multo ante Caroli Imp. ævum aliquoties vacasset. Vacasse porro id non quod Reges liberis caruissent, vel dignitati sponte renuntiassent, vel exturbati à potentiore fuissent; sed quod morte exstincti, locum successori à regnicolis eligendo vacuum reliquissent. * A Wladislao rege ejus nominis in Bojemia secundo, cum diffidentibus adversus nobilitatem Civitatibus, sedens pro tribunali jus aliquando redderet, legem regiam esse latam, ut posthac ab Regis cujusque obitu Regi electione creando comitia intra mensem habeantur. Nec tanti esse æstimandam, vel aliam Caroli Bullam, illam privilegii Fridericiani, (quod bona quorumvis pace sit dictum)

(;) *Aurea Bulla cap. 7. §. si vero al.*
* *Decision. Wlad. R. an.* 1502. §. 1.

elusoriam magis quam declaratoriam; vel ea vetustiorem Rudolphi I. de Bojemico Electoratu Attestationem Imperatoriam; vel bellum Smalcaldicum; vel Regum fortasse Bojemorum offensas; ut concessiones tam inclytas, ac pacis in Imperio conservandæ basin unicam, uno quasi ictu rescindant, vel ob privata cujusquam emolumenta, caussamve quamvis aliam, ratione ulla convellant. Declaratoriam certe Bullam istam, esse multis modis vitiosam. Factam esse (*an.*1348.) præter Bojemorum intentionem, à diversum rogato, nec reipub. sed caritatibus domesticis prospiciente Carolo nec dum Cæsare; abrogatam ab ipso, cum privilegiorum Bojem. confirmatione eodem die, tum initis postea (*an.* 1366. reciproco contractu, cum domo Austriaca pactis contrariis, quæ & ipsa quoque, jam olim sint à Friderico III. (*an.* 1462.) remissa *ac abolita*; adeoque rejectam etiam à Bojemis per complures actus contrarios. Et sane, qualis qualis est, sibi eam ipsi repugnare, cum confirmatam à Frid. II. Bojemis regum legendorum libertatem, nunc ad defectum tam masculini quam fœminini regum sanguinis restringit; nunc *per quemcunque modum vacare contigerit regnum, ad Prælatos, Duces, Principes, Barones, Nobiles*

biles & Communitatem regni & pertinentiarium ejusdem, rite, juste, & legitime, in perpetuum pertinere concedit. Attestationem Rudolphi I. (*ann.* 1290.) Erphordiensem, esse ex eo rerum genere, quæ non multum sint expetendæ. Imperatorem enim hunc, (*ann.* 1261.) cum Ottacaro Regi patri, quæsitas legitimo investituræ Cæsareæ titulo provincias tres nobilissimas, Austriam nempe, Stiriam, & Carinthiam, (*ann.* 1276.) per vim dolo mistam, eripuisset, & mortis ei se caussam dedisse doleret, Wenceslao filio, in generum jam quoque adscito, Regi tum ob ætatem (annos is explebat demum viginti,) demulceri adhuc opportuno, in compensandæ injuriæ paternæ vicem, ludicro isthoc, fucum facere non intempestivum duxisse. * Hæredum Regis generi jura inculcare ipsum hoc diplomate tam operose, ut de jure ac libertate Bojemica vel opprimenda cogitasse ipsum, vel non, quemadmodum oportuit, probe informatum fuisse cognosci queat. Dicere namque hîc ipsum non potuisse, vel à Rege, vel à populo Bojemo, se, ut id testaretur, fuisse interpellatum. Titulos videlicet dignitatis

dare,

* *Annal. Henr. Steronis. H. Mutius lib.* 21.

dare, quam vitulos reddere, oppido fuisſe ſatius; ſi tamen is quicquam tibi dediſſe eſt cenſendus, qui ex aſſe, quem ante habeas, unciam vel ſextantem quoque decerpat. Nec enim nihil eſſe, quod quidam quærunt, an non honor Regum Bojemiæ ac dignitas major tum fuerit, cum ii ex Ottonis IV. conſtitutione, convenientibus ad diem, creandi Romanorum Regis cauſſa (*ann.* 1209.) Imperii Electoribus, in ipſorum collegio ſeſſitabant diffidentium votorum arbitri, quam cum ex Rudolphina hac atteſtatione collegarum loco eſſe cœperunt.* Bellum Smalcaldicum quidem, (*ann.* 1547.) ſicut Germaniam, ita & Bojemiam calamitate multis nominibus lugenda involviſſe, Aureæ tamen Bullæ Carolinæ poſterioris, ne vel unum *ἰῶτα* diſpunxiſſe vel imminuiſſe. Bojemum per id tempus Regem, vulgatis toto regno, ac paulo poſt etiam typis deſcripto volumine uno comprehenſis ſuis edictis, citationibus, pro tribunali accuſationibus, condemnationibus, palam certe feciſſe, offenſæ, quam vindicare conſtituiſſet, cauſſam, perduellione (ut interpre-

* *Goldaſt. Conſtit. tomo* 3. *Faſcic. temporis ætate ſexta ad an.* 1004. *Chron. Boleſlavien. cap.* 48.

terpretabatur,) dedisse ex Ordinum regni corpore proceres, equites, civitates sane complures, sed regni tamen corpus totum nequaquam. Novum igitur non immerito posse videri, quamobrem non solos authores suos tenuerit pœna, sed evagata etiam latius, ad regnum totum redundarit? aut quamobrem dispositio passim ad terrorem in armis milite, conventu Ordinum non suo, in publico legum provincialium Codice, non tantum usitatæ * juramentorum formulæ insolentibus hæredum regiorum auctariis interpolabantur, verum etiam, custos libertatis priscæ de regibus creandis (:) lex regni vetus & fundamentalis, antiquabatur? nova, & illa certe ad obliteratam dudum Bullam Carolinam, Vladislai Regis privatam nec publice unquam ab Ordd. legis vim indeptam dispositionem, Regisque, ipsius qui hæc jubebat, recognitionem post annum à coronatione sua duodevigesimum obreptitiam, alligata surrogabatur? hoccine fuit, velut Sambucus (?) arbitratur, libertatis amplitu-

---

* *Ius provinciale Vetus mihi O.ǁ. Ternione H.vij.O.x. Novum B.iij.vij.viij.*
(:) *Ius provinc. Vetus mihi O.iij.b.& O.vj. a. b. Novum A.j. B.xx.* (?) *Orat.in obit.Ferd.I.*

plitudinem castigare? an non novationibus id genus, invehendo sensim dominatui hæreditario usus fuit? Quæ si, vel his forte graviora recentiora, tantopere quem terreant, ut Bojemos fuisse aliquando Troes lugeat, eum cogitare debere, posse olim surgere ætatem, quam melior fortuna sequatur; Et, quod vi vel metu fit, à Prætore non haberi ratum!

XXIX. His obiter ad hunc modum productis, succedere Pontificum Romanorum, principumque exterorum, de Bojemica in Regibus optandis libertate consentientia judicia. Clementem Papam interpellatum à Bojemorum rege Iohanne, de danda Archiepiscopo Pragensi consecrandi Reges Bojemos facultate, gratificatum ei esse, & Bullam Avenione (*ann.* 1343.) edidisse, qua Archiepiscopo eidem, inaugurandorum ritu solenni, haud quaquam pro hæredibus se gerentium, sed futuro tempore quovis *electorum*, in Bojemia Regum, potestatem facit. Diserte enim ab ipso statui * *ut Archiepiscopus Pragensis, qui est, vel erit posterioribus temporibus, concessa sibi ab Apostolica sede facultate, prædictos Boiemiæ Reges, in fide & religione, Ecclesiæ*

* *Hagecus.*

clesiæ Romanæ addictos, qui Electi fuerint, *ungere, coronareque cum solennitate ad id requisita possit.* Eandem præterea Bullam esse testem, Iohannis Regis non diversum quoque in hac caussa fuisse judicium, ut qui (Clemente recensente,) studiose & humiliter orarit, *ut Reges Bojemi, qui tempore posteriore fuerint ad Regnum* ELECTI, *suæ unctionis coronationisque solennia, ex manibus Archiepiscopi Pragensis, qui pro tempore esset futurus, sumere possint.* Eugenium quartum una cum Synodo, quæ tum Basileæ convenerat, ad Albertum Austrium Sigism. Imp. generum, & Cazymirum Polonum, electos in dissidio Bojemiæ Reges, Oratores quidem de pace suos, Wratislaviam misisse, quam cum ii plene conficere non possent, multis hinc inde jactatis, (*ann.* 1439.) rem eo perduxisse, ut potestas fieret Bojemis, *denuo quem vellent regem creandi*, id quod tamen mors Alberti regis abruperit. * Pium pontificem, rerum Bojemicarum inprimis scientem virum, scisse probe quod Georgius Rex, unico electionis, nullo hæreditatis, titulo, ad Regnum Bojemiæ fuerit à Regnicolis vocatus; ut legitimum tamen

---

* *Ant. Bonf. rer. Ungaric. decad.* 3. *lib* 4. *Cromer. de Orig. Pol. gent. lib.* 41.

tamen Regem eum ad conventum Mantuam (*an.* 1458.) invitasse, & Wratislaviensibus præcipiendo (*an.* 1459.) mandasse, *ut desistere à calumniis omnibus vellent, & ita se erga eundem* REGEM *habere, ea non denegando, quæ ei deberentur jure*. Sixtum IV. cum Imp. Fridericum III. ob investitum Wladislaum Regem increpabat diserte scripsisse, (*ann.* 1477.) *quod nemini sit dubium solos proceres Bojemos qui sint Catholici, & à quibus Matthias Corvinus antehac fuit in Regem* ELECTVS, *habere legitimam Regis eligendi potestatem, & Sedem Apostolicam ex authoritate sua potuisse pronunciare* ELECTIONEM *Wladislai Poloni*; propterea *quod ab hæreticis fuerit facta, de jure esse invalidam, & quæcunque in electione* ISTA *essent decreta vel constituta, vim nullam habere*. Principum aliorum de Bojemorum in optandis regibus libertate, ac jure manifesto cognosci judicia, ex eorum expeditis ad Bojemos legationibus, quibus in comitiis creando Regi dictis, orando, prensando, pollicendo, largiendo, haberi sui suorumque rationem postulabant, coronamque ambibant. Fecisse id (*an.* 1307.) Impp. Albertũ pro filio Friderico, Henricum VII. (*an.* 1310.) pro fratre VValramo, Sigismundum (*ann.* 1437.) pro Alberto

Alberto genero, Carolum Galliarum Regem (*ann.* 1458) pro filio: & pro se vicissim quemque, Frider. nempe III. Imp. (*ann.* 1471.) Cazymirumque Poloniæ, & Matthiam Vngariæ Reges, VVylhelmum Saxoniæ, Sigismundumque & Albertum Austriæ, ut & VVilhelmum Ludovicumque Bavariæ, Duces, (*ann.* 1526.) quosdamque alios; qui, si hæreditate reges regno obvenire judicassent, neutiquam in tanta Bojemici sanguinis regii principum, sexus utriusque multitudine, invadendæ hæreditati alienæ, in totius orbis conspectu, tantopere invigilaturos fuisse. Poloniæ Regem VVladislaum, * factam Cazymiri fratris electionem Bojemicam, non modo pro legitima agnovisse, sed & in Albertinorum de ea repudianda missorum ad se legatorum conspectu, impediturum eam negasse. Invitato ad sceptra Bojemica Alberto Bavaro, in capessendis iis obstitisse, non tam hæreditatis alteri debitæ opinionem, quam distractam in studia contraria gentis religionem. Etenim eum (*ann.* 1440.) cum electionem de se factam renuntiassent legati, & articulos religionis Bojemicæ in quos consentiret, recitassent, Bojemica

 lingua

* *Bonfin. decad. 3. lib. 4.*

lingua (ut fertur) respondisse. *Si quis stans districto telo, me aut vitam deponere, aut in articulos istos consentire juberet, vitam amittere, quam consentire maluero:* Egisse denique genti toti gratias, nec dignitatem, quæ offerebatur, gratam habuisse. [:]

XXX. Iam verò quod Pontifices Romani, Imperatores, principes, adeoque Reges etiam quidam Bojemiæ vel regnicolæ ipsi, in Bullis, Rescriptis, pactionibus, contractibus, literisve suis, hæreditatis & hæredum regiorum Boj. faciebant quandoque mentionem, notariorum id incogitantiæ ac oscitantiæ esse imputandum. Abreptos namque stilo Curiæ alias apud Reges populosque hæreditarios recepto atque frequentato, in his esse hallucinatos, nonnullos præterea non tam axiomatis quam sanguinis hæredes scribendo intellexisse. Sed & clausulas id genus, quæ ex notariorum consuetudine apponuntur, parum operari, à Collegio I.C. Bononiensi, esse jam olim in caussa Finariensi responsum. * Nec nihil esse, quod uni hujus generis literario instrumento, sexcenta, tum vetera tum recentiora; possunt opponi, quæ in materia

[:] *Hagecus. Specul. Proscr. Frid. pag. 138.*
* *Iac. Menochius Resp. in caussa Finar.*

materia alioquin competenti, hæredes prorſus fuiſse præteritos oſtendunt. Si hiſtoriam quis, ſive domi, ſive peregre ſcriptam, velit evolvere, & omnia quæ ad hanc cauſsam facientia occurrerint allegare, habiturum teſtium pelagus patentiſſimum. Coſmam, Hagecum, Dubravium, domeſticos; Mutium, Bonfinium, Cromerum, Roo, peregrinos, eſse inſtar omnium. Paſſim ab illis doceri Bojemos jus liberum habere Regum populi ſuffragiis regno præficiendorum, & jure etiam hoc ſuo, quoties caſus tulit, ſemper uſos libere. Coſmam * referre, quod cum Przemyſlus ad principatum accerſeretur, his ipſum legati compellarint verbis: *Domina noſtra Lybuſſa, & plebs univerſa, mandat ut cito venias: te ducem, te judicem, te rectorem, te protectorem, te ſolum nobis Dominum* ELEGIMUS. Referre porro eundem; *ſemper in Ducis* ELECTIONE *fieri, ut decem millia nummorum, aut plus, in populum ſpargantur. Zpitihnevum omnes Bojemicæ gentis magnos & parvos,* Communi conſilio, & voluntate pari, *(ann.* 1055.*) elegiſſe ſibi in Ducem.* Imperatorem cum pecunia ab Vldrico expugnabatur, dediſſe quidem ei *ducatus inſignia &, vexil-*

 lum,

* *Chron. lib.* 1.

lum, sed in Ducem eligendi optionem *posnisse in arbitrio Bojemorum.* Et, Vldricum sane (*ann.* 1101.) expostulasse cum proceribus per legatum de repulsa, ac contendisse ut, quia Borzivogio esset ætate major, pro patriæ more, admitteretur ad principalis sedis honorem; operam tamen perdidisse, nec ejus prætensionem quicquam apud proceres valuisse. Svatopluco in castris ad Glogovum ex insidiis cæso, postulatum à quibusdam, & ab Imp. Henr. in Ducem evectum fuisse (*ann.* 1109.) Othonem occisi fratrem, *sed quia id sine consensu Bojemorum fiebat, frustra fuisse eorum temeritatem*, recitatoque in concilio decreto priore, *Wladislaum qui Svatopluco principatum* ineunte jam tum votis universorum successor ipsi designatus erat, *jura principatus jure adoptata*, omnibus assententibus *obtinuisse*. Audisse se ex ipsius Sobieslai principis ore, cum ad frequentes, tum in palatio Wysehradensi Ordines queribundus diceret (*an.* 1130.) * *O Boëmienses proceres, non laudo, neque extollo me, sed veritatem dico; Vivente fratre meo Duce VVladislao, neq; scuto, neque alia vi, istum Ducatum* [illegible]*epi sed* DEI misericordia & electione *fratris*

* *Paraleip. Cosmæ.*

fratris mei adhuc Viventis vestraque omnium *sum adeptus, hacque ratione & justitia, me juste & rationabiliter arbitrer possedisse.* Silvium * scribere quoque his similia: Legatos nempe qui à Libussa & populo Czechico ad Przemyslum erant ablegati in hanc ipsum sententiam fuisse affatos; *Salve bone vir, quem nobis superi dederunt principem. Salve boves, atque ascenso equo, nobiscum venito; Libussa te virum, Bojemia Ducem poscit.* [:] Confosso apud Holomucium Wenceslao Rege, *venisse forte Pragam, ducem Carinthiæ Henricum; hunc Bojemos Regem sibi* delegisse. *Ferentem vero id ægre Albertum Imp. repente coactis copiis Bojemiam esse ingressum, Henricoq; regno* deturbato, *Rudolphum filium suum Regem constituisse.* [?] *Qui cum absque liberis* (Ebendorferus [!] Canonicus & Professor Viennensis relictum ab eo tradit fuisse filium, qui tamen ne glebam terræ Bojemicæ à patre hæreditatis jure acceperit,) *primo regni sui anno decessisset, dissentientes inter se Bojemos,* alios *Fridericum Rudolphi fratrem,* alios *Henricum, quem dejecerant,* petiisse; *Vicisse*

* *hist. Bojem. cap. 6.* [:] *cap. 30.* [?] 3 ...
[!] *Chron. Austriac. lib. 3. ad ann.* 1307.

Henrici factionem. Ab Imp. Regis Alberti Claudi morte, [:] *Bojemos, qui eius caussa, inter se dissidebant, apud Pragam convenisse, atque ad* eligendum novum Regē, *ad* VIII. *Calend. Maias diē statuisse.* Dubravium * esse quoque in hac hæresi, & diserte scribere, Bojemis post abrogatam Borzivogio dignitatem, turbulentissime inter se agentibus, *coisse tandem gentis Senatum, & de Principe vel revocando, vel novo deligendo consilium inisse: paucis revocari Borzivogium placuisse, cæteris omnibus vociferantibus, ab aratro potius rusticum quemvis, quam Borzivogium, Deorum ipsorum contemptorem, ad principatū revocandum esse. Pragam à funere Zpitihnevi, Wratislao, Conrado, Othone, convenientibus, in eo conventu ab Omnibus Ordinibus Wratislaum post Zpitihnevum natu maximum, Bojemiæ principem fuisse declaratum.* [a] *Vita excedente Conrado principe, hæsisse in ambiguo diu Ordines, num Brzetislaum ab exilio ad regnum paternum revocarent, ut cujus etiam tum veteres mores suspectos habebant, an domi potius eligerent unum aliquem ex fratribus ejus, qui regnaret.* [b] *Post Brzetislai cædem, Borzivogium jam antea*

[:] *Silvius cap.* 57. * *Hist. Boiem. lib.* 4. & 8. [a] *lib.* 9. [b] *lib.* 10.

antea principem, & à fratre & à Cæsare designatum, Pragæ solenniter honorem iniisse, non tam jure, quam multorum favore. Interfecto apud Glogovum Svatopluco, & Othone ejus fratre à quibusdam, Waceco authore, in castris principe lecto, *Hermannum Pontificem, & Fabianum palatii arcis Wyssehradensis tunc Palatinum, deplorata in comitiis Suatopluci cæde sicaria, haud minore dolore fuisse questos, de* electione *in castris facta, contra majorum instita moremque veterem, dein contra jus jurandum, quo fidem suam Wladislao obligaverunt, ne ad alium quam ad ipsum post obitum Svatopluci, principatum deferrent. Huc fluentibus non solum* Ordinum *præstantiorum, sed etiam popularium animis, ipsum etiam Othonem* cum aliis, *Wladislaum* principem salutasse. Cum autem Borzivogius exsul à Wladislao hoc principatum, ut frater natu major, repeteret, rejectum fuisse ad Ordines, & hoc à Wladislao retulisse responsum; *Non esse rem privatam, quam Borzivogius peteret, sed ad universi populi suffragium illam pertinere. Proin haud ab uno fratre, sed ab* omnibus Ordinibus *principatum esse ambiendum, quoniam id demum firmum, stabileque futurum foret, quod communi consilio decretum es-*

set. [c] *Cum, persolutis defuncto Wladislao fratri justis, ad ineundum principatū Sobieslaus Pragam venisset cum uxore, Othonem ei prius de arce Vicegrado non cessisse, quam comperit principalibus comitiis illum* omnium Ordinum consensu principem declaratū fuisse. [d] Cum ad sedandam conflatam à Sobieslao, sibi & Friderico filio in Cæsaris aula invidiam, legatos ad Cæsarem misisset Wladislaus Rex, exorasse illos aliud nequiisse, *nisi ut Rex Wladislaus vel ipse regnum continuaret, vel daret* liberam Bojemis eligendi successorem potestatem. [e] *Cunradum ex Asia reducem, cum nuntium in itinere accepisset, Friderico mortuo principem se Boiemiæ* ab Ordinibus declaratum esse, *vertentē se ad suos dixisse; Nunc bene navigavi, postquam naufragium feci, unde ad principatum usque emersi. Henrici-Brzetislai corpore Doxanos illato, de* Successore in comitiis *fuisse* ab Ordinibus variatum, *primoribus ad Przemyslaum, uti cæteris ætate priorem, inclinantibus*; alia *nobilitate* cum ipsis civibus *Zpitihnevo adolescenti,* ob memoriam *Cunradi suffragantibus : Obtinuisse tandem sententiam qua Przemyslai frater Wladislaus de custodia ereptus,*

[c] *lib.* 11. [d] *lib.* 13. [e] *lib.* 14.

ereptus, princeps constituebatur. [f] *Confosso Holomucii Wenceslao Rege adolescente, Boiemos Pragam in domum Episcopi ad jus comitiorum coiisse, summaque contentione* de Rege eligendo certasse, *aliis peregrinum regem penitus aspernantibus,* aliis *inter Rudolphum Caesaris Alberti filium, & Henricum ex Carinthia, qui praesens aderat, variantibus.* [g] Albertum Austrium Sigism. generum, compositis Budae rebus, in Bojemiam accelerasse *ut* electionem *ibi de se factam praesens comprobaret, confirmaretque contra omnes qui ab illa non solum* dissentiebant, *sed alium iam sibi* Regem, *plane puerum* delegerant. Exstincto morte Ladislao rege, *maiore quam unquam ambitu comitia regis creandi in Boiemia caluisse, adeo multos magnosque* competitores *fuisse, qui illa calefaciebant.* [h] *Sed non defuisse Gubernatori providentiam ad cavendum, ne prius ulli Oratores in Senatum vocarentur quam* Rex futurus deligeretur. *Locum* eligendo regi *fuisse in domo pratoria Veteris urbis constitutum.* Imbecilliorem aliquando corpore Georgium Regē, ac de Regni successore solicitum, vocasse *ad se primores ex omnibus Ordinibus, scireque ex illis vo-*

[f] *lib.* 19. [g] *lib.* 28. [h] *lib.* 30.

luisse, quid de Regis, successoris in regno sui caussa agere, quemve regem sibi legere *destinassent; cumque illi apud Polonos Regem esse quaerendum respondissent,* dejectum *de spe successionis suorum, fatigisse modis omnibus, ut dites atque opulentos filios relinqueret.* Eo vita functo, ob varias *omnium tunc Ordinum voluntates, placuisse, ut comitia Regis creandi ad Montes Cutnenses transferrentur.* [i] *Rosensem, Sternbergium, NovoDomaum regulos, contentissima suffragatione Matthiam iuvisse: Sed maiorem numerum Wladislaum Cazymiri Poloniae Regis filium, etiam tum adolescentem, nullarumque partium factionibus per aetatem infectum,* Regem poposcisse, *numeroque praevaluisse.* Hagecum scriptorem, [k] (sicut & Dubravium nuper) domui Austriacae consecratum, rem istam multo quam alios crebrius inculcare. Ex permultis ipsius narrationibus haec hominibus contentiosis oculos vulnerare cum perhibet: (an. 721.) *Libussam concitatae à Robonio, adversus regimē muliebre suum, Boiemorum nobilitati iniunxisse, ut ad diem, quem principi* eligendo *primo quoque tempore esset constitura,* Libini *sibi praesto sint omnes. Rem se ipsorum arbitrio*

[i] *lib.* 31. [k] *Chron. Boiem.*

trio velle permittere, ut quem dominum populo elegerint, *ipsa habeat maritum. Morem se ei gesturam, obsequio, quam ab iis ipsa sit experta, haud paulo maiore.* Vocatis igitur ad diem, Divûm de principe optando responsa edisseruisse, ac legationis, qua electio ei denuntiaretur, ad Przemyslum ocyus cum muneribus destinandæ monitricem fuisse. Legatos, cum equo duce ac indice principem novum repererunt, Libussæ, cognominatique, à Czecho populi omnis nomine, his eum verbis compellasse; (*ann.* 722.) *Salve, & solve boves princeps lectißime salve: Libußa domina nostra, & populus Czechorum omnis, jubent te venire absque mora, ac fasces principatus sumere; res nostra universorum, nosque adeo ipsi, in tuis sumus manibus: te principem, te judicem, te rectorem, te defensorem, te dominum solum* elegimus. Vltimo tandem principatus (*ann,* 745.) anno correptum morbo gravi Przemyslum, convocasse Optimates, & quod *princeps olim ab iis eßet* electus *magnas egiße gratias, orantem ut eandem Nezamyslo filio vellent servare fidem. Spe autem bona ab iis impletum, vitæ finem feciße, & Nezamyslum principem* electum *in eius solio ducali fuiße collocatum.* Sic N. Lar[illegible] *decedente,* (ann. 783.) *Optimatum mandato*

dato conveniſſe multitudinem omnem, & elegiſſe *concordibus cunctorum votis in principem Mnatam eius filium, ſic Wogenum, Oſtromeczio* (ann. 804.) *accerſitum, fuiſſe* electum; *ſic cum Wogenus* (ann. 832.) *fatis conceſſiſſet, convocato populo univerſo, diſceptatum inter Optimates ac primores, utri è duobus eius filiis committenda eſſet rerum ſumma: conventu frequenti populum* (ann. 873.) elegiſſe *principem, & in principali ſolio collocaſſe Nectani filium Hoſtivitum. Borzivogium principem* (ann. 890.) electum, *cum paulo poſt ritus ſacrorum veteres abieciſſet, concurſu populi facto, fuiſſe de dignitate* (ann. 894.) dejectum, *ſed poſt multiplices, etiam cruentas conſultationes, quarto anno poſt* (ann. 898.) *revocatum. Zpitihnevo mortuo, & Borzivogio ſceptra quæ abdicarat reſumere abnuente,* (ann. 907.) electum, *rebusque impoſitum fuiſſe Wratiſlaum: Wratiſlai huius filium & ſucceſſorem Wenceſlaum in palatio Wyſſehradenſi conventu procerum frequenti* (ann. 921.) *dixiſſe ad matrem; Eſſe ſe videlicet patris voluntate ultima relictum patrimonii hæredem, ab Optimatibus vero primoribusque & melioribus terræ univerſis* principem electum. *In Boleſlai Sævi locum fuiſſe* (ann. 967.) electum *eius filium cognomento*

mento Lenem *Boleslaum*. Post fata Brzetislai Pugnacis, Bojemos *cum conventu ad Wyßehradum publico Brzetislai principis testamentum deliberatione matura expendißent, (* ann. 1055. *)* elegisse *sibi principem, voluntatibus consentientibus, Zpitihnevum defuncti filium natu maximum. Ab eius morte fratrem Wratislaum, unanimi cunctorum voluntate* (ann. 1061.) electum *fuisse principem*. Cum Otto à quibusdam, Waceco suasore, princeps in castris apud Glogovum postulatus, Pragam inaugurationis ergo esset (*ann.* 1109) adductus, *fuisse ab Optimatibus & multitudine catera, insolentia isti intercessum, &, quia prater assensum populi publicum, absque mandato Wacecus cum Theodorico rem eam eßent ausi, decretum factum, ut temeritas ista, nec locum, nec vim ullam obtineret. Via igitur juris & populi universi* electione, *perveniße ad culmen hoc dignitatis Wladislaum, Svatopluci jam olim designatum succeßorem. Morienti porro huic Wladislao, maxima Boiemorum universorum congratulatione* (an. 1125.) *suffectum fuisse Sobieslaum fratrem juniorem. Hunc cum de structis vita sua insidiis questurus, concionem* (ann. 1130.) *aliquando advocaßet, verba ad primores populi facientem dixße*; Vobis me vos, vivo

vivo adhuc Wladislao meo fratre dominum elegistis; *locum itaque hunc dignitatis adeptus sum DEI misericordia &* vestra electione, *ac devolutionis æquitate. Defuncto vita Sobieslao exarsisse in populo creandi caussa principis, turbas ingentes, aliis in alium inclinantibus, postremo tamen (ann. 1140.) convenisse Naczeradi prudentia universos,* & elegisse *principem VVladislaum VVratislai Regis ex VVladislao filio nepotem* Wladislai hujus filium Fridericum, gratia populi excidisse, & Bojemiæ finibus vel ingratiis excessisse. *Eo (ann. 1182.) discedente proceres sibi* elegisse *dominum ex Moravia Cunradum Ducem. Inferiis Henrico-Brzetislao principi Doxanis cum luctu peractis, (ann. 1197.) convenisse regni primores, & de principe* eligendo *tractasse: Przemyslum & VVladislaum fratres productos fuisse ut Candidatos. Hunc ex custodia extractum, & in dominum* electum, *rerum accepisse habenas, illum ne injurias acceptas vindicaret, præteritum, vicem ejus miserantibus ex nobilitate tenuioribus plerisque. Fridericum Imp. (ann. 1212.) fecisse in diæta Basiliensi Bojemorum regi eam gratiam, ut ipse & ejus successores, regia dignitate ornentur,* non Cæsarum munere, sed populi sui electione. *Iubente Przemyslo Rege (an.*

1226.)

1226.) *convenisse Pragam Ordines Bojemos, & de filio ejus VVenceslao, vivo tum adhuc patre, in Regem* eligendo *consultasse.* Alberti lusci Imp. filium Rudolphum (*ann.* 1307.) *deprehendisse, nonnullos ex Bojemis ab se, ut quem inviti* elegisſent, *animo esse alieno*. Irritatos Henrici Carinthii dominatu avaro ac socordi proceres, (*ann.* 1310.) *alios mutuum rogasse, ideone Regem ipsum* elegissent *ut Bojemicis rapinis seque suosque ditaret? an non principis reipub. securi potestatem, ut habuissent* eligendi, ita habeant abdicandi? *alios responsasse, Henrico Cæsari esse filium Iohannem, & fratrem Walramum, posse alterutrum* postulari regem. *Accitos Loctum à Iohanne Rege regni Ordines, in os ipsi, (ann.* 1318.*) objecisse; Habere se ab antiquo, comprobatum à Regibus Imperatoribusque, jus & facultatem domini* Regisque, qui placuerit, eligendi & assumendi: *mirari se magnopere, quî fiat, quod nihil pensi habeat Rex, suo absque scitu, Ludovicum regno obtrudere, Ordinumque in* regibus eligendis jura, *irrita facere, quod nullo modo sit tolerabile. Comperta Sigismundi morte, (an.* 1437.*) convenisse Pragam Ordines, & videntes reipub. esse ex usu, ut Rex absque mora* eligeretur, elegisse Regem *alios quidem Alber-*

Albertum Austrium Sigismundi generum, alios vero Cazymirum Poloni regis fratrem: Et Albertum fuisse Pragæ (ann.1438.) ab iis qui ipsum elegissent *splendide exceptum. Albertum Bavarum de sua in Regem Bojemiæ (ann. 1440.)* electione *fuisse per legatos factum certiorem. Barones, Equites, Pragenses, & civitatum aliquot legatos, post longam, de iis, quæ è rep. essent, deliberationem, (an. 1458.)* elegisse *simul &* declarasse *Regem Bojemiæ Georgium. Prætoriis apud Cuttnam comitiis, post multam deliberationem, concertationesque varias, consensisse (ann.1471.) tandem Ordines & Regem* elegisse *VVladislaum. Iustis Ludovico Regi persolutis, viros octonos ex singulis Ordinibus selectos, sacramento fuisse devinctos, (ann.1526.1527.) ut Regem dominumque regno*-eligerēt; Et, Regi electo *Iglaviam usque obviam fuisse itum.*

XXXI. Hæc quæ sic οἴκοθεν petita recensentur, & multa, & parte sui majore superflua fortasse cuipiam posse videri; importunitatem tamen adversariorum esse tantam, ut testium paucitate vel brevitate nolit esse contenta. Devorandam igitur esse necessario, & exterorum quoque historicorum consensu accumulandam hanc prolixitatem. Præcipuum & accuratum historiæ Germanicæ scri-

ptorem

ptorem Mutium,* esse quoque usurpatæ in regibus creandis Ordinum Bojemorum libertatis testem, cum ait: *A scelerata VVenceslai adolescentis nece, Bojemos post longam consultationem* elegisse *Henricum Comitem Tyrolis & ducem Carinthiæ. Albertum vero Imp. ubi intellexit Henricum* electum in regem, *in Bojemiam cum exercitu movisse, & ejecto Henrico, fecisse Regem Bojemiæ Rudolphum filium. Post Rudolphi mortem, magnam inter Bojemos obortam esse controversiam; alios enim alium voluisse regem. Quosdam aliquem Bojemum voluisse; aliorum quosdam Fridericum Rudolphi fratrem, quosdam Henricum Carinthium petiisse. Henricum quidem omnes fuisse* electuros, *nisi multi à tumultibus abhorruissent. Ubi Henrici Imp. filius*, (de Iohanne [:] loquitur) *fines Bojemiæ attigit, occurrisse illi obviam Henricum, quem Bojemi in Regem* elegerant. [?] *In Bojemia testamento, quo hæres regni Bojemici Albertus constituebatur, promulgato, quosdam* recusasse *Albertum, & Casimirum regis Poloniæ fratrem* Regem salutasse *Boiemorum: Et, Boiemos qui Regis Poloniæ fratrem in* Regem Bo-

Q jemiæ

* *German. Chron. lib.22.* [:] *lib.23.* [?] *lib.28.*

jemiæ elegerant, *comparasse copias. Post mortem Alberti, in Boiemia fuisse magnas dissensiones, aliis alium regem volentibus. Conveniße totum Boiemicum regnum, variaße sententiis in Rege* eligendo. *Fuisse qui vellent Ladislaum, sed maiorem partem contradixiße, & ducem Bavariæ Albertum* elegisse. * Exempto è vivis Ladislao, *de Regno Boiemiæ contendisse multos: Boiemos in magno omnium procerum & magistratuum conventu, audiße horum omnium caußas ex Oratoribus eorum, verum iudicaße se quoque viros eße. Quamobrem* elegisse *Georgium Pogebradium.* Confirmari hoc jus etiam à Bonfinio, [:] qui scribit, cum Georgius Rex humanis excessisset, *Cutnam Henricos omnes ac alios è Boiemis conveniße, ut* ex more Regem eligerent. Rudolphi Cæsaris historicum Ioh. Sambucum, hoc loco non debere præteriri, cujus Oratione in Ferdin. I. obitum hæc sint verba: *In Hungariam Vormatia Regem designatum eße profectum; Exin.* XXVII. *anno,* Regem electum *Boiemiæ.* Polonicarum rerum scriptores, cum Michoviensem, [?] tum inprimis Cromerum, [;] calculo hæc suo similiter comprobare.

* *lib* 29. [:] *decad.* 4. *lib.* 2. [?] *lib.* 4. *cap.* 53.62.67. [;] *lib.* 21.27.

probare. Cromero perhibente, *post Sigismundi mortem, fuisse Boiemos in duas factiones divisos, & partim Albertum, quem Ungari iam sibi regem creaverant & coronarant, partim Cazimirum VVladislai regis fratrem ad regnum invitasse, Silesiorumque Duces & nobilitatem Bregensem, Cazymirum* electum regem *Boiemorum approbasse. Georgii Boiemiæ Regis Oratorem Albertum Costcam Postupicium, retulisse ad Poloniæ regem Cazymirum, filium eius aliquem, ab Georgio, de sententia Boiemorum procerum,* successorem, *præteritis filiis suis* destinari, non hæreditario jure quod nullum esset regni apud liberam gentem, *sed singulari quadam omnium Boiemorum in Cazymirum propensione, & linguæ cum Polonis communione. A morte Georgii Regis, comitiis Pragæ creandi novi regis caussa institutis, inter Boiemos neutiquam convenisse. Nam alios Polonum, alios Ungarum, alios Cæsarem cupiisse, nonnullos Henricum Georgii defuncti filium maluisse. Fuisse qui ad regem Francorum spectarent: Ludovici quoque Bavari mentionem nonnullos fecisse. Ad extremum in comitiis ad Cutnos montes, VVladislaum Cazymiri Polonorum Regis filium,* Regem fuisse ab iis renuntiatum. Ferdinandi Archiducis Bibliothe-
 carium

carium de Roo * quanquam in extollenda principum suorum generis dignitate & gloria est impiger, & quanquam per pacta affinitatesque cum Regibus Bojemis, quæsisse eos hæredibus suis jus ad sceptra Bojema censet; interdum tamen veritatis vi ipsa convictum, Electionis Bojemicæ jura & usum, nec dissimulare, nec silentio involvere posse, ut cum scribit; * *Boiemiæ proceres exstincta in VVenceslao regum familia virilis seminis,* de novo creando rege, *consilia Pragæ iniisse, dissidentibusq; in Rudolpho Alberti Cæs. filio, & Henrico Carinthio procerum studiis, VVenceslai regis sorores Annam & Elisabetam in comitia venisse, uti sui ratio haberetur, orasse. Fuisse itaque Henricum Annæ maritum in* regem electum. *Cæsarem vero* Electionem, *non accedente Imperii authoritate factam, nullius momenti esse docuisse. Rudolphum paulo post Pragam cum exercitu ingressum, nemine ob metum intercedente; ab iis qui aderant, in* regem electum, *& à Moguntino coronatum esse.* [?] *Boiemos aliquot proceres, ac senatum Pragensem, abdicato Sigismundo, VVitoldum Lituaniæ ducem, per legatos ad regnum vo*casse.

* *historiar. Austr. lib. 1.5.* [?] *lib. 2.* [?] *lib. 5.*

casse. * *Recitato in procerum conventu Sigismundi testamento, Bojemos re diutius in consilio agitata, tandem ad Nonas Maij. Albertum* regem creasse; *solos intercessisse eos qui à Barbara regina in consilium adhibiti fuerant. Ab his omnibus uno consensu Casimirum Wladislai Poloniæ Regis fratrem fuisse nominatum, &* (sicut in margine legitur,) *contra Albertum* electum *Bojemiæ* regem. *Ptaczconi, qui missus nuntiis orabat, ne Albertus invita sua factione regnum adeat, in quo sine suo atque suorum suffragio firmam sibi sedem nunquam esset habiturus, responsum à Cæsare per eosdem esse:* Non precario se regem esse, *sed jure, &* potiorum electione, *nec plura emercari suffragia opus habere. Ladislao vita functo Bojemos Pragæ comitia regi creando habuisse, & ex multis ejus regni Competitoribus, qui variis ex caussis* (recitari hîc caussas) *ad id aspirabant, Georgium faustis omnium acclamationibus, Boiemorum* regem esse salutatum. [:] Wladislao Casimiri Poloniæ regis filio, Bojemiæ rege renuntiato, & in Regnum vocato, in comitiis, quæ Fridericus Cæsar cùm Imperii Ordinibus Ratisponæ habebat, [?] *actum etiam esse de Boiemorum,*

* *lib.* 5. [:] *lib.* 6. [?] *lib.* 8.

rum, Electione, *& an rata haberi deberet disceptatum. Improbasse vero eam Pontificem ut ab hæreticis factam, ac irritam fieri debere, per legatum suum contendisse. Matthiæ quoque legatos, ne ea ab Imperii Ordd. approbaretur intercessisse, quod ipse prior* electus *esset. Principes vero plerosque Imp. Friderici iudicium sequutos ad Wladislaum proniores fuisse.*

XXXII. Omnia hæc, quæ ut jam explicavimus, ex observantia constante regni privilegiis, virorum principum judiciis, historiaque, tuendo in creandis electione libera regibus juri Bojemico, proferri à multis didicimus, & hoc loco non incommode commemorari posse existimavimus, ajunt esse talia causæ ejus patroni, ut Ordinibus Bojemis nullius, tam Lectoris, quam arbitri honorarii, vel judicis æqui (si forte in aliquem pars utraq; velit aliquando compromittere,) censura ullo modo sit pertimescenda. Ego sicut judicium mihi de re tam ardua sumere metuo, sic alios experientiores, quo minus sumant, neutiquam prohiberi oportere, video.

CAP. VI.

De Religionis Mutationibus & Regimine Ecclesiastico in Bojemia.

GEns nulla tam fera est, ut vel numen prorsus nullum esse credat, vel ritus ejus colendi nullos habeat. * *Omnes* inquit vir oris mellei, *religione moventur, & DEOS patrios, quos à maioribus acceperunt, colendos sibi diligenter, & retinendos arbitrantur.* Sic Bojemos δεισιδαίμονας semper, & religionibus deditissimos fuisse, sicut historia, ita cum vetera, tum nova ob oculos passim versantia monumenta, testantur. Variasse tamen cum tempore apud eos, ut numina ipsa, ita & cultus religiosos, quin & ipsas moderandorum sacrorum rationes, non ab re forte erit, si explicare conati fuerimus. Volumus autem accipi conatus hos, non in eam partem quasi vel natura sua impias ac jam olim ejuratas superstitiones resuscitare, vel plures quam unicam colendi numinis viam rectam statuere meditemur, sed ut tam diffidentium una in gente, totiesque mutatarum opinionum

 ac ri-

* *Cic. 6. act. in Verrem.*

ac rituum sacrorum comparatio, vanitatem humani ingenii legentibus patefaciat, & unum id quod sit optimum, esse quoque cum antiquissimum, tum DEO proximum, velut in speculo spectandum proponat. Sic cum consulerent Athenienses Apollinem Pythium, quas potissimum religiones tenerent, oraculum editum est, eas quæ essent in more majorum: quo cum iterum venissent, majorumque morem dixissent sæpe esse mutatum, quæsivissentque, quem morem potissimum sequerentur è variis, respondit, Optimum. Mutatum vero persæpe apud Bojemos quoque fuisse sacris in rebus majorum morem, & religiones alias vetustissimo, alias medio, alias recentiore ævo, ut publice probatas, obtinuisse, nemo procul dubio est, qui vere dici neget. Videtur porro posse hoc loco non incommode agi, primum de religionis in hac gente variationibus, tandem de religioso in sacris rebus ordine, seu regimine.

II. Ævo igitur quo primi gentis conditores, mei majores, in has oras ingressi divos penates suos secum attulerunt, & aliquot seculis postea, profana, & eadem fere in Bojemia, quæ apud Slavicas gentes cæteras, culta fuit religio, iidem sacrorum ritus, eadem Deastrorum numina,

mina, quorum parens fere creditur fuiſſe Græcia. Nec potuit, cæcum in divinis genus hoc hominum, publice receptis numinibus eſſe contentum: privatim ſibi quisque domi quoque ſuæ Deos confingebat. Credebantur autem ii alii aliis eſſe majores & potentiores. Maximus ſane omnium fuiſſe perhibetur principio *Tron'* ſive *Teron'*, à verbere, forte Κεραύνιος Ζεὺς, cui poſtea anteferebatur, vel ad minimum æquabatur, *Svvanto-Wjt.** Illius cultui ſacer erat locus in urbe veteri Starogrado apud Oldenburgum: hujus vero Iulini ſive Vinnetæ, urbe apud Rugianos omnium quōdam Europæ urbium maxima. Pronio nullum, Svianto-Vito adoleſcentis facie expreſſum, ponebatur ſimulachrum: Huic delubrum, illi lucus peculiaris, cultu ampliſſimo dedicabatur, ac ſtatis uterque menſibus concurſu maximo frequentabatur. Omnes illinc Slavi, ipſi adeo quoque Bojemi, rebus deploratis reſponſa ac opem petebant, omnes deaſtros iſtos ſacrificiis honorariisque annuis colebant. Pronii cultus ex Græcia, ut diximus, ad Slavos videtur commi-

 graſſe,

* *Chron. Slavor. authoris incerti cap.* 18. *Helmold. Chron. Slavor. lib.* 1. *cap.* 53. 70. 84.

grasse, Suianto-Viti vero ex Monachorum Corbejésium disciplina profluxisse. Imp. enim Ludovici. I. ævo, perhibentur ex S. Viti nomini consecrato cænobio Corbejano, in Rugiam venisse monachi aliquot, religionis Christianæ præcones, jactaque in populo superstitioso ab ipsis tum fuisse qualiacunque, sed ea tamen immodica S. Viti martyris deprædicatione respersa Christianismi fundamenta. * Cum autem armis tributisque ambitiosorum ac avarorum nominis Germanici principum, cum cæteræ Slavicæ gentes, tum Rugiani quoque acerrime premerentur, mutasse apud eos profano cum dominatu etiam novos cultus Christianos, & Rugianos, excusso jugo Germanico pulsisque Corbejensibus doctoribus, religionem vertisse in superstitionem, colendoque tam operose Suianto-Vito principia dedisse. Lucus & cultus Pronii à Geroldo Antistite succisus, Suianto-Viti vero simulacrum, direpto ejus fano ac ærario opulentissimo, à Waldemaro Danorum Rege concisum crematumque fuit. [:] Vestigia tamen venerationis Suato-Viti, ex Slavi-

* *Helmold. Chron. Slavor. lib. 1. cap. 6. 53.* [:] *Helmold. lib. 1. cap. 84. & lib. 2. cap. 12.*

Slavicarum gentium animis, necdum penitus eximi potuerunt. Hodie namque inter eos adhuc, amicum amicus manu gratulabunda excepturus, *Witeg, vviteg*, vel, *Witam te*, solet ingeminare, compellationeque hac sua, Svianto-Vitum quasi Sospitatorem celebrare. Summis hisce Diis jungebãtur Dii complures quasi intermedii, superi videlicet, & inferi: ac inferi vicissim partim stygii, partim terrestres, partim aquatici; nymphæ etiam, seu montium, fontium, & nemorum potentes Deæ.* Cælestium à me numero censentur, *Chasen, Ladon, Zizlila, Marzena, Zivviena, Chrvorz, Zelun, Pohoda, Mckosla, Pochvvist*, vel, *Nehoda*, qui, nisi ego fallor, notant, Solem, Martem, Venerem, Dianam, Cererem, Typhonem, Mercurium, Serenitatem, Pluviam, Nimbum vel quamvis Intemperiem. [:] Inter Stygios videntur referendi, *Merot, Radamaß, Njvva, Tasani, Sudice, Wily, Trzibek*, quod est, Pluto, Rhadamanthus, Proserpina, Eumenides, Parcæ, Hecate, Lues. Terrestres habiti sunt, *Zel, Poleb, Ssetek*, sive *Sskrzitek, Diblik*, hoc est, Genius, Liber, (Cromero Castor, Pollux que)

* *Cromer. Hist. Polon. lib.* 3. [:] *Hagec. ad ann.* 709.

luxque) Lar, Vesta. Fontium, montium, silvarum, imo & aëris Deos Deasque, à priscis illis Bojemis invocatos quoque fuisse memorant nostri scriptores, sed nomina eam in rem, quod sciam, nulla prodidere. Domi similiter quisque suæ Deos fere sibi comminiscebatur, & præter publica illa numina, libamentis victimisque colebat. Sic Climbam Tetca Libussæ soror, Dyrsam Przemyslus, Crasatinam Nezamyslus, Kyhalam Banca, Crosinam Lidmila, coluisse feruntur.

III. Stetit autem profana hæc ac vanissima terriculorum istorum colendorum superstitio, seculis, ut dixi, aliquot, nec variavit prius quam (si Annalibus Fuldensibus * habenda est fides) Ludovici regis Franci opera ac jussu, baptizati in Theophania quatuordecim Bojemorum duces, cum hominibus suis Christianam religionem sponte suscepissent; vel (sicut nostri plerique omnes consentiunt) prius quam Borzivogius princeps Velehradi apud Moravos à Græcæ religionis Episcopo D. Metudio Christianorum sacris (*ann.* 894.) Iunio mense esset initiatus. Qui cum domum revertisset, & religionem quam recens erat

* *Annal. Fuldens ad ann.* 845. *Sigebertus Gemblacensis.*

erat amplexus, non modo palam profiteretur, verum etiam plantare in provincia conniteretur, efferata multitudo populi permagna, & ob abjectos absque consensu publico ritus sacrorum indignata, dignitate Borzivogium abdicavit, provinciæque finibus excedere coëgit. Caruit tamen intempestivus hic & male consultus populi fervor eventu exspectato. Nec enim homines, quam Borzivogii exemplo semel imbiberunt, & superstitionibus patriis certiorem esse cognoverunt, religionem deponebant, nec respub. principe destituta, motus graves ac turbas pernitiosissimas effugiebat. Revocare igitur ac loco priori restituere Borzivogium, necessitas imponebatur Bojemis. Revocatus ille rediit ex Moravia Pragam, (*ann.* 898.) stipatus ordinis sacri virorum comitatu frequenti. Excitus ab eo quoque est Archiepiscopus Welehradensis Cyrillus, qui populo vanis numinum commentis fascinato Christum prædicaret, ac legitimo unius, solius veri DEI cultu commonstrato, ritus religionis ordinaret, presbyteriumque & Scholas constitueret. Solertissima ille usus diligentia dexteritateque, brevi permagnos fecit in erudienda multitudine profectus, frequentissimo populi concursu conciones

crebras

crebras in æde ſacra, quæ hodieque ante Lætam Curiam cognominatur, habere ſolitus. Quadriennio tandem poſt, conſtitutis prius ſacrorum adminiſtris, & presbyterio Pragæ, pietatisque ac liberalium diſciplinarum ſchola BudeczI, Romam, (*ann. 902.*) videndi magis quam diſcendi cauſſa, eſt profectus. Græcorum enim is in religioſis rebus inſtituta ſequebatur, & Græco, in plerisque tum adhuc opido ſinceriore, non Romano ritu plantatam in Bojemia Eccleſiam ordinârat. Sumebat autem inter maximas ac continuas fere, gentiliſmo inhærentis multitudinis non mediocris inſectationes, conformata hæc ad Græcum morem apud Bojemos religio novitia, majora indies incrementa, primaque illa ſacrorum mutatione apparebat rem populi verti paulatim in melius. Exſtructæ in provincia paſſim ædes ſacræ, & ſcholæ tanto purioribus caſtæ pietatis exercitiis ardentius perſonabant, quanto ſtercoreorum numinum vanitas, ſuperſtitionisque prioris illuſio ſtulta, evidentior fiebat. Mira videbatur in terriculorum fanis larariisque ſolitudo.

IV. Potiente vero rerum in Bojemia principe Boleſlao Leni, Mlada ejus ſoror (incertum cujus conſilio) Romam abit, & ritus eccleſiæ Latinæ complexa, in Boje-

Bojemiam redit, Iohannisque Romani Papæ XIII. Bullam de antiquandis Græcis, & introducendis Latinis religionis ritibus, fratri Duci reddit. *ann. 967.* Hinc nata sunt secundum jam variandæ apud gentem meam religonis principia. Accepta namque Bulla Papali Boleslaus, procerum Christianorũ concilium convocat, & præsulis Romani placitum iis aperit, simulque ostendit, stare sibi in animo, ut in arcis templo (templum hoc Venceslaus princeps & Martyr honori D. Viti dedicarat) Episcopum Romanarum ceremoniarum per provinciam moderatorem constituat. Monet præterea omnes, ut id calculo similiter suo comprobent, & sacrorum ritus à Mlada sorore Roma illatos, prolixeque collaudatos, secum ultro, cum amplectantur ipsi, tum suos quisque amplecti jubeant. Voluntate principis audita, fit murmur in concilio, parsque assensu dicta comprobat, pars vero muliebre judicium repudiat, nec bene à Cyrillo Metudioque constituta, novationibus ullis esse convellenda clamat. Perstat nihilominus in sententia princeps, & Diethmarum quendam Saxonem, qui nuper Pragam ad tumbas D. Viti & Venceslai religionis caussa advenit, & ob facundiam linguæque Slavicæ scientiam, multum

tum in aula carus fuit, Episcopum declarat. Ab eo igitur tempore gens Bojema scissa in tres religionum sectas fuit. Alii siquidem, quorum tamen numerus sensim minuebatur, gentili, alii Romano, alii Græco, more sacra tractabant. Temporis tandem progressu gẽtilismus prorsus exolevit, & nobilitas præcipua, ut & plerique omnes qui cum Germanis vicinis frequentiores esse, commerciaque habere consuêrant, à ritibus Græcis recesserunt. Tenuiores duntaxat & plebs rebus domi præsentibus contenta, Græci ritus sacra tenaciter servabat.

V. Æque autem vetustioris Græcæ, quam recentioris Latinæ disciplinæ sectatores, cætus suos sacros agitare libere poterant, atque agitabant. Et cum nihilominus plebs rudior, partim ex paganismo repetitis, partim ex plausibiliore Latini ritus disciplina attractis opinionibus, Græcæ observantiæ sinceritatem sensim & incogitanter contaminasset, commodum evenit, ut religiosi quidam ex Galliiis Germaniaque profligati, Petri Waldi discipuli, viri tum pietate, tum sacrarum literarum scientia spectatissimi, (*ann.* 1176.) in Bojemiam venirent, * & delecto ad Zatecium domicilio, permultos

* *Hagecus.*

multos ex qualis qualis tum adhuc Græcæ observantiæ incolis, familiares sibi facerent. His igitus nævos quibus religionem inquinatam haberent, illi qua fieri potuit modestissima ratione demonstrabant, & quid de uno quoque fidei Christianæ capite castius esset sentiendum, ex scripto DEI verbo inculcabant. Factum hac monitorum opera est, ut & pietatis purioris consectatores, tam in bono quod hactenus tenuerunt obfirmarentur, quam emendandis in quibus hallucinabantur, advigilarent; & Latinarum partium Antistitibus stomachus commoveretur. Quamvis autem monachi sacerdotesque ex eorum grege, modis omnibus laborabant, ut nulla alia, quam quæ cum Romanæ Sedis decretis tota congrueret, religio in regno obtineret; ut tamen repurgatæ, quam diximus, pietatis exercitia nusquam publica essēt, efficere haud quaquam potuerunt. Multis demum ac longis sudoribus Carolo remp. Bojemam gerente, rem eo deduxerunt, ut cum suo, tum confluentium ad recens Pragæ erectam studiorum liberalium Scholam universalem Zelotarum peregrinorum instinctu, omnes ab Ecclesiæ Romanæ institutis alienas religiones, promulgatis quibusdam statutis vetuerit. primus in Bojemia Ar-

chiepiſcopus Erneſtus. At vero ne ſic quidem, quod urgebant, conſequi videbant tranquillitatis publicæ turbatores monachi. Interceſſerunt enim Interdicto iſti Iohannes Miliczius, Cunradus *Stiekna*, aliiq; quidam viri docti & pii. * Nunquam ii eo poterant perduci, ut ab habendis more ſuo, nunc in arce regia, nunc ante Lætam Curiam, vel loco quovis oportuno, cætibus ſacris abſtinerent. Sic cum ii in vivis eſſe deſiſſent, & jam quoque, ſicut Erneſtus Archiepiſcopus pedum Iohanni *Vk*, ſive Ocello, primo ſedis Apoſtolicæ legato; ita Carolus Rex regnum Wenceſlao filio, reliquiſſent, iisdem, vicinis Græco mori inſtitutis, rem divinam, in æde arcis regiæ ſacra, ſub turri majore, frequentibus concionibus, facere erat ſolitus M. Matthias de Ianova cognomento Pariſienſis.

VI. Iohanne Archiepiſcopo morte ſublato, datus ei eſt ſucceſſor Iohannes alius, cognomento Genſteinius, vir religioni pacique natus. Is quia ſacrificis monachisque plus quam par erat indulgens fuit, lenitate ſua ac conniventia cauſſam iis præbuit, abhorrentis à Romanæ ſedis placitis, ſacrorum exercitii, ſicut

* *Bohuſla. Preſbyter Chron. Boj. lib.*1. *pag.* 14. 15. 16.

ſicut ex arcis regiæ, ac quibusvis toto regno templis, penitus eliminandi, ita breviſſimo tempore poſt, omnibus prorſus in locis, partim dirarum imprecationibus, partim armis ſanguinariis omnino ſiſtendi. Etenim quia, nunc in nobilitatis veritatem amantis caſtellis, nunc in abditis ſilvarum receſſibus, inviſi ſibi cultus ſacra, à promiſcua turba ingenti multitudine paſſim frequentari, nec dirarum anathemata quicquam contra proficere compererant, armis correptis, in redeuntes à cœtibus ſacris, manu militari inſiliebant, pulſabant, ſpoliabant, abducebant, mulctabant, excarnificabant, gladio vel igni perdebant, in metalli fodinas Cutnenſes præcipitabant. Duravit malorum hæc lerna ac conſcientiarum carnificina, ab Iohannis *Vk* Archiepiſcopi obitu totos fere annos viginti. Gliſcentibus vero adhuc tam pernicioſis machinationibus iſtis, excitavit Bojemis DEVS fidelem voluntatis ſuæ veritatisque propugnatorem M. Iohannem Huſſum, qui & politicorum rabiei ſacerdotalis miniſtrorum inconſiderãtiam, & ſacerdotum ipſorum, in oppugnanda cæleſti Sapientia ſævitiam, verbis acribus corriperet. Vocavit illum ex Academia Pragenſi Iohannes Mulheimius, ac in ſacello quod non ita pridem conſenſu Venceſlai Re-

gis ædificavit, quodque Bethlechem cognominavit, in sacra Verbi Dei prædicandi functione, M. Stephano de Colonia successorem dedit. Aperuit autem permultis omnium ordinum hominibus in malitia non penitus obduratis, oculos ejus ministerio Devs, ut tum ab ulteriore innocentis populi persequutione desisterent, tum agnitis monachorum Romanensium præstigiis, ad puriorem majoribusque olim suis probatam, colendi Dei disciplinam ipsi quoque transirent. Exacerbati isthac Hussi παῤῥησία Romanæ obedientiæ sacerdotes, indignantesque in profliganda, quam oderant religionis via, operam tot annorum suam frustra fuisse, jam apud Archiepiscopum, jam ad regem, jam ad Cæsarem, jam ad Papam Romannum, multis ipsum criminantur, nec sudare desistunt prius, quam pellectus Constantiam sub fide Cæsaris publica Hussus, à Concilii Senatu (*ann.* 1415.) hæreseos damnaretur, ac ignis supplicio de medio tolleretur.

VII. Verum scripti sanguine judicii præcipitantia, quamvis Husso vitam eripuit, authoribus tamen suis, & eorum ordini toti, non tam profuit, quam nominibus multis nocuit. Hussi namque indefensi supplicio tam atroci, irritati ejus sectatores, conventu omnium Bo-

jemiæ

jemiæ ſimul & Moraviæ Ordinum Pragæ acto, reque diu deliberata, per doctoris ſui latus ac condemnationem totam Bojemorum gentem hęreſeos ignominia notatam, injuriaque non ferenda eſſe læſam cenſuerunt. Expoſtularunt igitur *(ann.* 1415. 1416.*)* de injuria, cum ſacro iſto Concilii tribunali, cumque Sigiſmundo Imperatore, & ut de Huſſo præter jus ac æquum interempto, deque injuſta genti toti hæreſeos infamia, pacis ſibi mediis ſatisfieret, rogarunt. Sed cum expoſtulatoriæ ipſorum literæ, neque à Concilio, neque ab Imperatore, dignæ, ad quas reſponderetur, eſſent judicatæ, ferro emendationem, ab adverſariis eſſe expoſcendam, religionisque per Huſſum ad majorum diſciplinam inſtauratæ, libertatem priſcam tuendam, decreverunt. Fecerunt autem initium ab ædibus ſacris, quæ quia annis ſuperioribus, introductis partis adverſæ Sacerdotibus, ſuis in religione ſociis per vim erant ereptæ, repeti ab invaſoribus primum omnium oportere judicarunt. Proteſtati igitur per delectos ſexus utriusque ea de re coram Wenceſlao Rege, Nicolao Huſſinecio verba faciente, exturbarunt ex iis ſacerdotes omnes, qui vel Huſsum ſententia injuſta damnatum eſſe negabant, vel doctrinam ritusque ſacros,

 apud

apud ejus discipulos more majorum usitatos, improbant. Sic vim quam aliis nuper fecerant, factam tum ab aliis pari ratione ferre cogebantur viri isti Romanistæ. Qui quia iniquis se modis vexari opinabantur, opem apud Sophiam reginam (Wenceslaus rex hoc ipso turbarum initio vitæ finem fecit) contentissima prece implorabant. Regina junctis sibi proceribus aliquot, milites Germanos sub præfectura Czenconis Wartenbergii, cum commeatu copioso, in arcem D. Wenceslai immittit, & bello Pragensibus inprimis denuntiato, minorem urbem (*ann.* 1420.) pene totam diripit, & igni injecto cremat. Imp. præterea Sigismundum, ut & Martinus P.P. adversus Bojemos acuit. His commoti plerique omnes, animo & manu prompti religionis ferro tuendæ authores, ad arma diversis sub ducibus, præcipue sub Iohanne Zizca concurrunt, * (*Praczata* vocarunt suam multitudinem) monachorum claustra invadunt, expilant, vastant, monachos, quos non fuga servavit, trucidant. Et quia Sigismundum passim per Imperium copias cogere, ac bellum Bojemis coërcendis meditari audiebant, antevertendum rati, non modo arcem utram-

* *Bohusla presb. Chron. Boj. l. 2. pag. 68.*

utramque regiam Pragæ obsidione premunt, verum etiam defensioni necessaria cuncta adversus Sigismundum, accurata qua possunt diligentia, præparant.

VIII. Exarsit igitur de regione pariter & de religione calamitosissimum, finitimisque etiam circum quaque luctuosum, Bojemorum adversus Sigismundum Imp. bellum, quod sicut huic inglorium, ita illis famę immortalis comparatorium fuit, nec nisi Cadmea Bojemorum inter se pugna, ac cautæ Basiliensis concilii prudentiæ artibus, demum post annum quartum decimum sopiri potuit. * Cui componendo cum invigilatur, & concordiæ rationes utrinque circumspiciuntur, judicia Bojemorum, tum de pace cum pontificiis sancienda, tum de fidei articulis non paucis, discrepare sunt visa. *ann.* 1433. Discipulorum Hussi inter eos pars major, in comprehensas Compactatis Basiliensibus pacis conditiones, consentiebat, & sacrorum ritus Romanos, solo calycis in sacra Synaxi usu plebi etiam reservato, amplectebatur prorsus omnes, quæ postea Calixtinorum secta vocabatur; pars vero numero minor, neque pacis, ut obtendebat, insidiosæ, olimque turbis perni-

* *Avisamenta Sigism. ad Papam ap. Goldast. tomo Constit. III.*

riosis caussam datutæ conditionibus, seu Compactatis, assentiri, neque ab acceptæ à patribus, & jam tum ex Verbi DEI fontibus, & purioris vetustatis observantia, mirifice illustratæ religionis doctrina, ad pontificiorum placita desciscere voluit.

IX. Nova igitur iterum, & jam tum quarta emersit apud Bojemos religionis variatio, cum qua odiosa quoque & verbis contumeliosa eruperunt sectarum nomina, qualia necdum penitus sepeliri potuerunt, Papistarum videlicet, Calixtinorum seu claudicantium Hussitarum, & Picardorum. Calamum illi omnes sane semper posthac alii in alios stringebant: ferrum vero plerunque, Compactatorum socii Papistæ cum Calixtinis, adversus Picardos, seu (quemadmodum à multis vocabantur) adversus Taboritas, & hi adversus illos acuebant: Taboritæ tandem temporis progressu, usque adeo sunt attriti, ut qui viam hanc sequebantur, non nisi obscuri vivere, & in occulto rem divinam facere possent. Hinc factum est ut, à subterraneis latebris, *Gamnjcy* & *Pivvniznjcy* per ludibrium vulgo nuncuparentur. Non feriabantur tamen in latibulis suis quantumvis objectæ sortis homines illi, sed quam colebant, quamque armis defendere

dere nequibant, fidei doctrinam, dissertationibus populari & Latina lingua scriptis, explicare atque ad posteros transmittere satagebant. Quæ lucubrationes cum in manus etiam venissent quibusdam ex Calixtinis, hominibus veri discendi cupidis, prodierunt in lucē Georgio regnante (*ann.* 1467.) eorum nonnulli, & suorum dogmata pleraque, non minus quam pontificiorum, ut superstitiosa in dubium vocabant. Contulerunt ergo de omnibus non semel, cum magistro apud Calixtinos primario Iohanne Rokytzana. Verum explorata ejus animi inconstantia, & in defendendis non vetustissimis, quas cum suis tenebat, opinionibus infantia, ad commonstratam Taboritarum Scriptis religionis viam respectabant. Cumque cætus jam palam agitare, & numero augeri cernerentur, provocarunt eos, de consilio nobilitatis, ad disputationem Magistri Calixtinæ societatis. Venerunt igitur Pragam sub Eidus Septembr. (*an.* 1479.) muniti fide publica ipsorum antesignani, Michael Senex, Iohannes Chelczicius, & Procopius. Colloquio paulo post, in Carolina domo instituto, & dies aliquot continuato, post multas altercationes re infecta diversi abierunt. Ex eo tempore Fratrum nova hæc Vnitas, (sic enim vo-

 cari

cari amant,) religionis doctrina & disciplina, à cæteris in Bojemia cætibus diversa fuit. Ac tametsi adversus eos, incitati ab iis qui evertere ipsos, ut Taboritas, cupiebant, edictis, carceribusque detonabant, Georgius, Wladislaus, Ferdinandus, Rudolphusque Reges, per omnes tamen ii tempestatum procellas exagitationesque ad libertatis tandē portum enavigarunt. Quia enim pontificii, à tempore quo Iesuvitas, (religiosorum sectam recentem) Pragam ex Italia adduxit Ferdinandus rex, (*ann.* 1556.) Fratribus quidem his palam, Calixtinis vero clam, graves semper erant, necessitas ultima suasit, ut qui gravabantur, cognitis ac conciliatis inter se religionis controversiis in societatem venirent, & tuendæ certioris amicitiæ caussa tot modis labefactatis cum Basiliensi concilio Concordatis, renuntiarent. Quod cum esset factum, & Concordata seu Compactata illa publico comitiorum decreto (*ann.* 1577,) vim privilegii ac legis amisissent, tum rati æquum esse pontificii, ut pactorum (quemadmodum jactabant) desertores, tam Regis gratiæ, quam privilegiorum regni incapaces haberentur, Regem (is tum erat Maximilianus Imp.) adversus eos concitabant, dictitantes, Reges Bojemos id genus hæreticis nullo teneri

neti sacramento, nec ut eos subditorum numero censeant, lege ulla alligari. Decessorum Regum exemplo, esse cogendos tales, si ex Compactatorum formula, sacra detrectent tractare, ut vel Romanæ Sedis religionem profiteantur, vel Rege defensore, privilegiisque & juris beneficiis omnibus indigni declarentur. Egisse pari, vel majore, severitate adversus contumaces, Wladislaum (*ann.* 1508.) Ferdinandumque (*ann.* 1548.) Reges, ne quis forte novi hîc quippiam agi, possit objicere. Expugnatus igitur importunis istis flagitationibus Maximilianus, Ferdinandi patris & Wladislai avi contra Compactatorum violatores commemoratis edictis, suum quoque adversus eorundem desertores (*ann.* 1568.) Vienna emittit. *

X. Ægre id sane fuit Euangelicis, (sic enim jam tum quoque alieni à pontificum institutis in Bojemia gaudebant vocari) viris cordatis pacisque cupidis. Captata igitur diu exonerandarum coram Rege querimoniarum occasione, partim belli Turcici consultationibus, partim multa Regis à Regno absentia prohibiti, non prius eam satis opportunam, quam septennio post, potuerunt assequi

* *Sixtus.*

aſſequi. Venit tandem Pragam Imp. Rex Maximilianus, & convocatis ad diem regni Ordinibus, quæ è repub. videbantur, in comitiis (*ann.* 1575.) propoſuit. Antequam ergo ad deliberanda negotia reipub. alia eſt ventum, queſti apud ipſum ſunt ad VIII. Eidus Majas, de pontificiorum Ordinum inſolentia, deque injuria, qua longo tempore gravabatur ipſorum religio, Euangelici Ordines, orantque ut ſui ab hæreſeos ſuſpicione purgandi cauſſa, recitaretur coram Rege & univerſo populo, comprehenſa ſingulari libello ſua de fide colendique DEI ratione, Confeſſio. Vetuit id Rex, & de multiplicibus inter eos, ut ajebat, ſectis, atque de ſociis, qui confeſſioni oblatæ ſubſcriberent, cognoſcere prius voluit. Ringentibus hîc pontificiis & Vertumnis quibusdam perpaucis, ſancita ea de cauſſa eſt plene, jam dudum incoata, inter Calixtinos & Fratres concordia; agnoverunt ſe mutuo fratres & fidei domeſticos utrique, & publicationem confirmationemque recens conſcriptæ Confeſſionis à Rege votis conſociatis poſtularunt, & impetrarunt omnes. Religionem ex Confeſſionis ejus formula ſequentibus univerſis, eſt pax atque libertas, verbo regio data. Valuit ea quoque complures per annos, tan-

tantiſper dum Ieſuvitarum progenies, plumas nido majores explicare nequibat. Sed cum ea, patri in regno ſurrogato Rudolpho Rege, formatos in ſua ſchola homines, ad primarias regni dignitates familiariaque regis miniſteria obtruderet, ac admoveret, viſa ſunt ſubinde ſopita adverſus Euangelicos odia reſuſcitari, injuriæque recrudeſcere. Tecte tamen id quoad maxime potuit fieri, & juris prætextu ac ex intervallis, peragebatur. Templa confeſſionis ſociis, paſſim vel eripiebantur, vel claudebantur, ſacerdotes obſervantiæ Romanæ obtrudebantur, nobilitati dignitates abrogabantur, plebi ceremoniæ pontificiæ imperabantur, ac ſacrorum cultus quos amplectebatur, ſiſtebantur. Bis etiam adverſus eosdem ſocios, ac ſi plerique Picardi eſſent, Edicta valde ſevera, (*ann.* 1584. 1602.) à Rudolpho Rege, cum ſuperiorum ejus generis Edictorum regiorum renovationibus, ſunt impetrata.

XI. Quæ mala etſi diutius ſane patienter tolerarunt Euangelici; cum tamen injuriæ unius impunitas, alterius eſſe putaretur illecebra, nec remedium ii qui debebant adhiberent, Rudolphus vero Rex, annis ſimul & curis fractus, miniſtrorum fere magis, quam ſuo arbitrio remp. adminiſtraret, nacti iterum tempus

tempus idoneum, conventu Ordinum frequenti, libellum Regi (*ann.* 1608.) exhibuerunt, eumque de injuriis, quas, contra translati ad superos Maximiliani Regis promissa, in religione, multis ab annis pertulissent, supplici querela certiorem fecerunt. Renovarunt præterea exhibitam ante annos triginta Maximiliano regi, publiceque in comitiis recitatam illam, de qua diximus, fidei suæ Confessionem, ac orarunt perseveranter, ut secundum eam ordinatæ religioni Euangelicæ, cujus ipsi essent sectatores, cujusque exercitium sicut Maximilianus olim, ita & ipse quoque postea, verbo regio liberum esse jussisset, pax perpetua non modo daretur, sed & diplomate regio confirmaretur. Impedire id sane sunt conati Iesuvitarum gregales modis omnibus: preces tamen Ordinum indefessæ Confessionis Augustanæ principum intercessionibus adjutæ, Regem Rudolphum, principem natura moderatum, huc inclinarunt, ut de exercenda absque omni turbatione ac impedimento, oblatæ olim Maximiliano patri Confessioni Bojemicæ congruente religione, diplomate singulari caveret, (*an.* 1609.) constitutaq; in transgressores pœna gravi decerneret.

XII. Hoc tamen nihil obstante, & Rudol-

Rudolphi in regno ſucceſsore Matthia rege ad pleraque ejus generis conniven-te, telam quam dudum incoarant ponti-ficii, politici æque ac clerici, pertexere ſunt redorſi. Templa jam Euangelicis, non tantum adimebant, * ſed quædam etiam à fundamentis diruebant, con-ventus religioſis conſultationibus deſti-natos, & tam vetuſtis quam novis legi-bus conceſſos, Rege interea Viennæ va-letudinem curante, turbabant, ac ſub majeſtatis læſæ pœna vetabant. Tot igi-tur modis, & toties proritati, atque ab authoritate regia male abutentibus præ-fectis, tam atrociter offenſi, religionis Bojemicæ ſocii Ordines, vim vi retun-dere, deque Adverſariis, majorum ſe exemplo vindicare, tandem conſtitue-runt. Non ut datam regi fidem frange-rent, vel ſceptrum eriperent, ſed ut le-gibus regni, diplomatique Rudolphino, honorem ac robur integrum conſerva-rent. Ergo concurſu in arcem (*an.* 1618. 22. Maj.) Pragenſem facto, Adverſarios, qui aditu ipſos ad Regem excludere, & in religionis exercitio, præ aliis gravare, in laude ponebant, revocata ipſis ac in os lecta, de ulciſcendis religioni datæ pa-cis violatoribus, facta ante novennium, prote-

* *Apolog. Bojem. major. ann.* 1618.

protestatione, de regii Consistorii fenestra præcipites egerunt.

XIII. Sequuta hoc facinus est, non modo in Bojemia cæterisque ei annexis provinciis, verum tota ferme Germania, calamitatum feracissima seges, ac belli implacabile cacoethes. Matthias namque rex, Bojemiæ genti & religioni infensorum hostium sanguinolenta, quam superioris Austriæ Ordinũ pacifica consilia sequi, & ferro, quam calamo, turbas istas tentare curareque maluit. Cumque necdum anno uno à turbarum istarum exordio plene evoluto, & rebus exulceratis magis quam compositis, in vivis esse desisset, bellum incoatum, Ferdinando paulo post Imperatori creato, (*ann.* 1619,) conficiendũ reliquit. Is excitis ad belli societatem Hispanis, itemq; fœderatis in Germania pontificiis, prælio ingenti ad Pragam in Albomonte (*ann.* 1620.) commisso, Bojemos castris exsuit, ac Fridericum Regem ab iis sibi oppositum, & ante annum solenniter coronatum, salutem fuga redimere coëgit, atque ita Bojemos victoria ista ex gente libera, Domus suæ (ut nunc stylus est) hæreditatios fecit. Et quia ferventissimus fuit Romanæ Sedis cultor, de iis à religione Euangelica, ad ritus Italicos avertendis, consilium statim à victoria

ria cœpit. Iccirco presbyterium Pragense, Ecclesiarumque Ministros, & Scholarum magistros ubivis, ante omnia (*ann.* 1621. 1622. 1624.) est aggressus, primumque eos qui Pragæ, postmodum vero etiam eos qui aliis in locis erant, à functionibus sine discrimine deturbavit, & toto regno relegavit, quibus disciplinæ Romanæ sacerdotes scholarchasque substituit. Nec mora longa, datis ad Vicarios, aliosque omnis loci & dignitatis suos ministros, singularibus mandatis, quid cæteris incolis fieri vellet, demonstravit. Disponebantur igitur ad terrorem passim per opida milites præsidiarii, & ne cætus sacri publice usquam, sive in templis, sive in Scholis haberentur, solerter est advigilatum: Virgines viduæque, viris pontificiis vel invitæ junctæ, Euangelicis nubere prohibitæ; nemo qui non pontificius esset, in civium numerum allegi permittebatur. Vt ne vero posthac ullius, præter pontificiam, religionis professio Bojemis unquam libera esse posset, novis Imperator, (*ann.* 1627.) ab se promulgatis regni Constitutionibus, inserta lege singulari sanxit. Strenue hîc apud eum suffundebant frigidam veteres Euangelicæ religionis adversarii; quorum de numero cum is exstirpando in regno ex Græ-

cæ disciplinę incunabulis ab Husso quodam & Luthero repurgato cultui divino, Quatuor-Viros constituisset, eosque potestate eam in rem absoluta instruxisset, summis illi viribus negotium festinarunt. Summissis namque in omnes partes monachis Iesuvitis & Capucinis, passim in opidis, & ubicunque locus ferebat, primariorum primum, postea mediocris, tandem promiscue cujusvis conditionis incolarum, in religione constantiam, nunc prensando ac mulcendo, nunc controvertendo ac comminando tentarunt. Qui traditæ semel sanctis in religione puritatis visi sunt tenaciores, iis dignitates abrogatæ, faciendæ rei rationes interclusæ, supellex continuis numerosi militis expilationibus, vel accisa vehementer, vel prorsus direpta. Vidisses tunc religionem à militaribus harpyjis celeriter edoctos, confertim ruere, monachisque supplicare, omnis sexus & ætatis ad pontificia sacra transfugas, qui verbosis sacrificulorum pro suggestu declamationibus, tanto in cælum subvehebantur altius, quanto, in majorum fide constanter perseverantes, in Stygis abyssum demergebantur profundius. Nec expleri hoc pacto potuit monachorum ærufcatorum insania. Nam quos nec promissis, nec comminationibus de sen-

tentia poterant dimovere, iis non tantum ſupellectilem librariam theologicam, ſicut & cæteris quibusvis, adimebant, verum etiam libros ſcriptorum ſuæ monetæ ſophiſticos, & in religionem Euangelicam contumelioſos, quin & fabuloſos, obtrudebant, atque ut comprehenſa iis dogmata aſsenſu comprobarent, inſtabant. Sed cum nec iſta tam multiplici ſolertia plerorumq; conſtantiam expugnari poſse cernerent, eos vel per magiſtratum loci in vincula ſordidosq; carceres compactos, non prius, quā imperata fecisſent, dimittebant, vel, cum humaniſſime egerunt, ad purpuratos illos quos dixi, Quatuor-Viros deferebant. Quatuor-Viri ergo illi, de iis qui delati erant, Edictis conſtituebant, contumaces hæreticos, quin & perduelles vocabant, diviſisque in certas claſses, tempus, quo regno excedere jubebantur, præfigebant, bona quæ efferre vel diſtrahere quis permittebatur, decimabant, & ad diſtrahenda per Mandatarios, relicta ab emigrantibus ſoli bona, annum dabant. Duravit Manlianum hoc imperium & vexatio integrū fere biennium, quo pars Bojemorū indigenarum permagna, & in divinitus tradita religione confirmatior, patriis penatibus valedicere eſt coacta, & in omnes pro-

pemodum orbis plagas dispersa. Nobilitati semestre ad emigrandum erat præfinitum. Abstraxit abalienavitque casus hic, liberos à parentibus, fratres à fratribus, maritos ab uxoribus! Pupilli sine discrimine ex matrum sinu, aut agnatorum manu abrepti, mares Iesuvitis, fæmellæ monialibus, in disciplinam sunt traditi! Si qui malum fuga evitarunt, & cum propinquis patria excesserunt, patrimonio mulctabantur, eorumque ad quos confugerunt bona publicabantur. Tametsi vero iis, qui regionem quam religionem maluerunt deserere, distrahendis quæ reliquissent bonis, annus unus & alter fuit concessus, variis tamen quæsitis coloribus, ac speciosis machinationibus, eo res deducebatur, ut onera interea possessoribus exturbatis luenda, fructus vero primo fere occupanti diripiendi, relinquerentur, fundi denique ipsi, & quod moveri non potest, aut quam vilissimo vænirent, aut cum emtorem non invenirent, quasi res pro derelicto habitæ, fisco regio addicerentur. Obtinet igitur nunc post vetitum Euangelicæ religionis exercitium, & exturbatos ejus cultores, sola inter Bojemos Romanæ Sedi conformis sacrorum observantia, nec nisi in occulto restant sparsim latitantes conformatæ ad Euangelico-

gelicorũ instituta religionis sectatorum, tenues quædam reliquiæ.

XIV. Atque hæc sunt quæ de Bojemorum religionibus, deque insignioribus earum variationibus memorare habuimus: Regimen religiosum, pro religionum diversitate, diversum quoque fuit. Nam sicut cæteris, etiam utcunque parvis in rebus, quæ stare diu velis, ordinem te sequi, & certum gubernationis modum tenere est necesse: ita in hac ex præcipuis potissima continendæ societatis hominum ratione, numinis nempe colendi disciplina, ordinis commonstrandi tuendiq; magistros esse oportet.

Semper Bojemia, tam cum profanæ gentilium superstitioni erat dedita, quam cum ad Christianos religionis cultus traducta, ei renuntiavit, ideoque ad hoc usque tempus, certos habuit sacrorum Antistites, λειτουργοὺς, & moderatores. Gentilium tamen sicut λειτουργίαν, ita & Archiflamines, flamines, sacrificos, victimarios, hierophantasque Czechicos, qui, & qualescunque erant, operose describere hoc loco, non multum attinet.* Probabile est, nominibus illos à Græcorum hierurgis magis quam re ipsa, fuisse diversos. Majori absque dubio usui est

* *Hagecus sub. ann.* 1093.

futurus labor, quem in describendo, Bojemis Christianis frequentato gubernationis religiosæ ordine, ponere cogitamus.

Quoniam vero apud pontificios semper id genus omnia, quam apud Euangelicos (usitate illi SVB VNA, hi SVB VTRAQVE vocantur) erant hactenusque vulgo habentur, splendidiora, plausibiliora, & magnificentiora, ideo de usitato in Ecclesia regimine Euangelico quidem (quamvis in Bojemia vetustiore) posteriori, de pontificio vero priori loco constituimus tractare. Ordiemur autem rem, à Boleslai Lenis, Bojemiæ principis ætate. Is enim fuit primus, qui illatum, ut diximus, in hanc oram à Mlada sorore, sacrorum Sedis Romanæ morem, Bojemis commendavit, erectaque Pragæ in sacra D. Vito æde episcopa paulatim confirmavit.

XV. Summus igitur moderandæ religionis arbiter inter Romani moris sectatores Bojemos, seculis aliquot fuit, constitutus ab hoc Boleslao Episcopus. Huic postea successit gradu eminentior Archiepiscopus. Subordinatos is pedetentim uterque sibi comparavit, augescente annis fere singulis beneficiorum, quæ vocant, multitudine, ordinis inferioris sacerdotes, Abbates, Præpositos, Decanos,

nos, & notos Romanis hominibus Antiſtites cæteros, qui & ſacris operarentur, & cæteram, ut clericorum, ita plebejorum multitudinem, in diſciplina religioſa continerent. * Inferioris Ordinis Antiſtitum, quomodo alii aliis ſucceſserint, nomina, neque accurate, niſi in ſuis fortaſse cænobiis, conſignabantur, neque quæ conſignabantur, propter temporum injuriam, iutegra ad nos transmitti potuerunt. Epiſcoporum nihilominus & Archiepiſcoporum ſeries ac ſucceſſio, quamvis & ipſa alicubi, ut mea fert opinio, hiulca, ad ævum hoc eſt conſervata.

Adſpirare autem, ut ad Epiſcopam, ita ad Archiepiſcopam, nemini qui Bojemus gente non eſſet, aut linguam Bojemam non probe calleret, per leges regni licuit; ac proinde non ſemel, principibus, populo homines peregrinos obtrudentibus, motæ ab Ordinibus erant acres controverſiæ. Ius porro nominandorum ac legendorum, ut Archiepiſcoporum, ita & Epiſcoporum, conferendarumque quarumvis Prælaturarum perpetuo principibus & Ordinibus Bojemis, ex primorum Cleri conſilio, comperimus fuiſſe liberum: Inveſtituram

* *Hagec. ann.* 1088.

ſive confirmationem, à Moguntino præſule, Epiſcopi hoc modo electi, (non tamen Archiepiſcopi) petere habebant neceſſe. Succeſſerunt igitur, hac via promoti, ac alii poſt alios in cathedra Pragenſi ſederunt, hoc ordine:

I. Diethmarus Saxo: 968
II. Wogetiechus ſive Adalbert⁹ 969
III. Strachyquas ——— 995

Hunc cum Moguntiæ, ab Archiepiſcopo inveſtituram accepturus, coram altari proſternebatur, ſpiritus malignus corripuit, pauloque poſt ſuffocavit.

IV. Bohdalus ſive Theodotus, Medicus, Saxo: ——— ——— 997
V. Eccardus ſive Helicardus 1018
VI. Hyza ſeu Iſo, *Neczech*: 1024
VII. SSebyrius ſive Severus: 1030
VIII. Iaromirus ſive Gebhardus, Wratiſlai Regis frater ——— 1067
IX. Coſmas ——— 1091
X. Hermannus ——— 1099
XI. Maynhardus Vafer, *Neczech* ——— ——— 1122
XII. Iohannes ——— 1134
XIII. Otto ——— ——— 1140
XIV. Daniel Baro à Lippa 1148
XV. Fridericus, Neczech 1170
XVI. Valentinus, Obtruſus, Neczech ——— ——— 1178
XVII. Brzetiſlaus-Henricus princeps

ceps ——— ——————— 1182

VIII. Daniel Milicus ——— 1197

XIX. Andreas ——— 1214

XX. Peregrinus ——— 1224

Hic, quia modeſtus, ac politicæ prudentiæ parum fuit gnarus, exauthoratus fuiſſe ſcribitur.

XXI. Iohannes ——— 1228

XII. Burcardus ſeu Bernardus à Sulevicz: - ——————— 1236

XXIII. Nicolaus Baro à Roſis 1239

XXIV. Iohannes Drazicius: 1258

XXV. Tobias Bechynè 1279

XXVI. M. Gregorius 1296

XXVII. Iohannes ——— 1301

Hagecus * præterea ubi natalia Caroli, poſtea Imp. ejus nominis quarti attingit, author eſt, infantis regii baptiſmo interfuiſſe cum aliis, Hermannum Archiepiſcopum Pragenſem; quem, ſi nullum ſubeſt mendum, quo loco reponam, non invenio.

XVI. Et hæc quidem de Epiſcopis: Archiepiſcopi à Papa petendi anſam, Iohanni Regi præbuiſſe ſanna quadam perhibetur Wratiſlavienſis Epiſcopus Nankerus. Ademit Epiſcopo caſtrum Mieliczianum Rex, (*an.* 1337.) (:) neque

S 5 id,

* *ad an.* 1316. (:) *Michoviens. hiſt. Polon. lib.* 4. *cap.* 22.

id, quamvis anathemate feriebatur, repetenti restituere voluit. Videns diras nihil proficere, dicteriis Regem impetere cæpit Nankerus, ac ad Wratislavienses Coss: inter alia dixisse perhibetur; Regem istum, bonorum Ecclesiasticorum Invasorem, esse, qui Rex habeatur, indignum. Regulum, non Regem, ipsum esse. Quæ verba cum ad Regem essent renuntiata, indignatus monacho, sciscitari scommatis caussam ab eo jubet: respondente Episcopo; Bojemiæ Principem, quia Metropolitanum non haberet, ac inunctionis in regem suæ solennia, ab Archiepiscopo Germano, qua prece, qua pretio, emendicare cogeretur, Regem, vel omnino non esse, vel, si sit, omnium esse minimum. Convitium sanna ista sibi factum dolens, ac, quam anathemate gravius offensus Rex, non quievit antequam ex invidia, qua Romæ conflagrabat Archipræsul Moguntinus, Henricus, tempus nactus idoneum, Bullam à Cemente PP. obtinuit, qua Pragensis Episcopa à Moguntinæ sedis jurisdictione eximitur, & in Metropolitanam promovetur; * Holomucensis quoque

* *Annal. Henr. Rebdorf. Chron. M. Alberti Argemin. ann. 1346. Hagec. ad ann. 1343.*

quoque Episcopa à Moguntina penitus absolvitur, & Lytomysslææ nova constituitur, ut ambæ Pragensi Archiepiscopæ deinceps sint suffraganeæ. Ius præterea ungendorum recens electorum Bojemiæ Regum Archiepiscopo Pragensi confertur.

Iohanne igitur Episcopo, cujus jam meminimus, vita functo, & Bulla hac Papali cum pallio Archipræsulatus insigni, in Bojemiam allata, Episcopus Iohanni nuper surrogatus, Romæque confirmatus,

I. Arnestus Pardubicius, pallio illo primus sollenniter induitur, ac Pragensis Metropolitanæ Ecclesiæ Archipræsul salutatur, 1343. Huic in eodem munere, suffecti à Rege & Optimatibus, successerunt ordine;

II. Iohannes *Vk* sive Ocellus 1364. Hic præterquam quod ab Vrbano Papa confirmationem obtinuit, honore etiam novo est auctus, & Romanæ Sedis Legatus natus cum successoribus appellatus.

III. Iohannes Gensteinius, Patriarcha Alexandrinus & Episcopus Misnensis 1380. Vir fuit religiosissimus ac precationibus intentissimus: qui aliquanto post, visione quadam terrefactus, & de incumbentibus jam jam regno cladibus horrendis admonitus, alimentaque à suc-

à ſucceſſore neceſſario ſuo, quoad viveret pactus, Romam abiit, & cucullum indutus dignitatis cathedram reliquit

IV. Wolbramo, qui eam conſcendit an 1398. Hic coronavit Sophiam Wenceſlai Regis uxorem. Ei eſt ſuffectus

V. M. Nicolaus Puchnicus. 1400. Veneno intra annum exſtinctus. Huic ſurrogabatur

VI. Zbynecus Baro à Leporib⁹ 1401. Homo literarum rudis.

VII. M. Albicus Vniczovius 1411. Medicus, & vir jam tum cum magiſtratum iniret, ætate affecta. Cum hoc, quia ſordidum & auri avidum videbat, verſuram de dignitate paucis poſt diebus fecit

VIII. Cunradus Weſtphalus 1411. Hic decennio poſt, Euangelicorum, qui tum Huſſitæ vocabantur, religionem amplexus, Conſiſtorio Presbyterii Pragenſis Euangelico, ſigillum officii contulit, & juriſdictionem confirmavit, latifundiaque Archiepiſcopalia, proceribus utenda fruenda pignori dedit. Quamvis autem quinquennio poſt ejus fata, ab Ordinibus, de aſſenſu Sigiſmundi Imp. in Archiepiſcopum fuit electus (*ann.* 1436.) M. Iohannes Rokytzanes; quia tamen is quatuor Pragenſium articulos ejurare abnuebat, nec confirmationem digni-

dignitatis à Papa impetrare, nec ut in numero Archiepiſcoporum recenſeretur, à pontificiis obtinere potuit. Ab ejus morte vacavit ſedes hæc, & ſacrorum pontificiorũ gubernatio penes Præpoſitos templi metropolitani fuit, per annos unum & nonaginta, ad id videlicet uſque tempus, quo Imp. Regis Ferdinandi I. Edicto, Archiepiſcopus eſt declaratus,

IX. Antonius Mohelnicius 1562. Hic ad Concilium Tridentinum regius Orator fuit.

X. Martinus, Antonii popularis. 1581.

XI. Zbynecus Baro Berca 1592. Hic (*ann.* 1605.) Septembri menſe vitæ ſuo ultimo, Synodum nationalẽ habuit Pragæ, cujus placita, exacerbandorum animorum inter pontificios & Euangelicos, proritamenta, ac veluti ſudes in oculis fuere; accumulatæ porro anttentatis aliis compluribus, turbas, quæ nec dum conquieverunt, accendêre. Mortuo illi eſt ſuffectus,

XII. Carolus Baro Lambergius 1606. & huic mente capto,

XIII. Iohannes Lohelius 1614. huicque mortuo

XIV. Arneſtus Comes Harrachius 1623. Trium iſtorum nemo tria verba, lingua populi, cui docendo præficiebantur, commode proferre ſciit. Poſtremus hic in-

hic inter exturbandæ nuper è Bojemia religioni Euangelicæ constitutos à Ferdinando Imp. Quatuor-Viros, quorum paulo ante meminimus, princeps fuit.

XVII. Reliqua est gubernandorum apud Bojemos Euangelicos sacrorum ratio, & administrationis ordo. Apud pontificios is perpetuo fere idem, apud Euangelicos vero pro temporum ratione varius fuit. Apud pontificios, summi moderandorum sacrorum præsides, perraro dignitatem aliter quam cum vita amittebant; apud Euangelicos, prout, & quotiescunque, è re videbatur, mutari erant soliti: apud pontificios gubernatio monarchiæ, apud Euangelicos aristocratiæ similior, obtinebat. Vetustissimi autem sui in moderando divino cultu ordinis primordia D. Cyrillo Archiepiscopo Welehradensi ferunt accepta Bojemi Euangelici. Is enim cum à Borzivogio I. Pragam esset adductus, in principis sacello ante Lætam Curiam, cum Conciones auditorio frequentissimo habebat, tum docendæ religionis Ministros populo, Ministrisque ipsis presbyterorum collegium, Leiturgiam, ac ceremonias sacras, more Græco ordinavit. Ordine in hoc collegio, non gradu primus, scribitur fuisse Paulus Caichus, vir ob pietatem Borzivogio Lidmilæque carissimus, qui

qui tam antequam exturbatus à Suatopluco Rege in Bojemiam è Moravia venit, quam posteaquam ex ea recessit D. Metudius, sacro in mea gente ordini præfuit. Huic quemadmodum & presbyteris ejus collegis cæteris, ut quisque de vita decesserat, surrogabantur consilio communi ex Ministrorum (sacerdotes vulgus vocabat) omni numero, qui judicabantur maxime idonei. Administrata autem hac ratione, & in pietatis disciplina conservata fuit gentis meæ Ecclesia, toto Borzivogii, Zpitihnevi, Wratislai, Wenceslai, Boleslai Sævi, & aliquanto Boleslai Lenis dominationis tempore, per annos præter propter septuaginta, ad eam usque tempestatem, qua Diethmarus Episcopus Ecclesiarum Bojemicarum regimini à Boleslao fuit præfectus. Neque tamen Græcæ disciplinæ illi tam infensus, abrogandoque penitus, introducto per D. Cyrillum ordini intentus, vel fuit, vel propter potestatis brevitatem esse potuit Diethmarus, ut ritus gentis Bulgaræ tum statim, velut sanciebat PP. Iohannes, antiquatos quis fuisse objiciat. Wogetiechus ejus successor, qui annos viginti quinque in dignitate transegit, natus & enutritus in ea disciplina fuit. Latinæ observantiæ sacerdotes alii, tametsi potentia opibusque ante-

antecellebant, amicitiam tamen cum Græcæ, seu, quod idem erat, cum Bulgaræ disciplinæ hominibus, non tantum colebant, verum etiam ex eorum presbyterio unum atque alterum, inter Canonicos templi D. Vito consecrati, semper allegebant, qui sacris more suo seorsim in peculiari ædicula, sub majore, ut diximus, turri, operarentur, domiciliumque apud eam suum haberent. Stetit ea ædicula, donec Wladislai II. regis ævo, à Paulo Pauczeco Doctore, & templi in arce regii Præposito, diruta, inque domum, in qua ipse habitaret, transformata fuit. *

XVIII. Etsi vero omnium, qui, & quomodo, vel quo tempore, ad sacrum opus hoc curandum adoptabantur, nomina exacte non possunt edi, rem tamen hanc Adversarii pro conficta tum demum jure poterunt habere, cum ipsi suorum, quæ nunc recens è veteribus ruinis complura excitant, cœnobiorum antesignanos priscos, nobis digno fide stylo, ac ordine imperplexo, describent. Negare nihilominus neutiquam possunt, fuisse nostros, Letomilum sub D. Wenceslao, Prostivogium sub Boleslao Leni, Iohannem Mravicum, & Henricum Lubnæum

* *Bohusla. presb. Chron. lib. 1. pag. 35.*

Lubnæum ſub Iohanne, Cunradum Stieknam, & M. Iohannem Miliczium Baronem ſub Carolo, M. Matthiam de Ianova cognomento Pariſienſem, M. Iohannem Huſsum, permultoſque alios ſub VVenceſlao. Regis hujus temporibus, exarſerunt in Euangelicæ veritatis indagatores ac cultores, pontificii, & ſtatim ab Iohannis Ocelli Archiepiſcopi Cardinaliſque morte, perſequi eos acerbiſſime cœperunt. Conſequuti etiam id ſunt rigiditate ſua & violentia, ut nec in templis, nec in ſcholis, palam apparerent ulla ejuſce cultus veſtigia. M. Iohannem Huſſum, qui atrocitati ſe illorum opponebat, religioniſque tam diu cultæ, & nuper demum ſuppreſsæ, diſciplinam in lucem revocabat, acerrime inſectari non ante deſtiterunt, quam is Conſtantiæ eſset flammis è medio ſublatus. Tam multis igitur, tamque enormibus injuriis laceſſiti Huſſi diſcipuli Bojemi, inter quos permulti adhuc erant, qui Miliczio quondam & Pariſienſi doctoribus fuerant uſi, armata, ut diximus, manu, revocatam ex abdito Euangelicam religionis profeſſionem, in templa paſſim reduxerunt, & quia diu illam abſque ordine & gubernaculis ſtare non poſse ſentiebant, frequentes apud Pragam ad Nonas Iulias (*ann.* 1421.) ex Bojemia omni Mo-

raviaque confluunt, & re diu ac multum excussa, quo D. Cyrillum quondam sciebant salutariter usum, exemplo illo prico, sacrorum, & tractandorum, & gubernandorum Ordinem descripserunt, & Presbyterium Pragæ novum, quod Ordini illi servando præesset, de assensu Archiepiscopi Cunradi erexerunt, ejusque Antesignanum Archiepiscopatus Pragensis Administratorem appellarunt. Descriptus in hac Synodo, ac articulis compluribus comprehensus Ordo, circumfertur etiamnum typis vulgatus. Restitutum ergo per id tempus Bojemis à Latinorum cultu alienioribus, regimen sacrorum Ecclesiasticum, ut & ipsa religionis libertas, perpetuo deinceps viguit in mea gente, & Regibus consciis, per selectos ad id votis communibus proceres fidei domesticos, (Defensores vocabantur,) prout usus fuit, innovabatur.

XIX. Præfederunt autem cum authoritate huic presbyterio, seu (sicut vulgus loquitur) Consistorio, plerumque cum delectis ex omni pastorum, studiique Pragensis Magistrorum numero collegis plerunque undecim, Administratores, viri ætate graves, qui legitime ad munus hoc vocabantur, & in Cœnobio Slovanensi residebant.

I. M. Iohannes Przibram 1421.

Colle-

Collegas is habuit folummodo tres,quos inter unus ex Taboritis fuit.

II. M.Paulus. 1429. Hic confilium Sigifmundi Cæfaris, & indefeffos in cogendo Concilio Bafilienfi labores, libello fingulari ad pofteritatem eft complexus. Sed quia multiplicandis ceremoniis, Synodi fuperioris Ordinem violabat, & cum pontificiis colludere exiftimabatur,fejunxerunt fe ab ejus focietate facerdotes Taboritarum, ac conftituto Tabori presbyterio, facrorum Ordini fuo præfecerunt Epifcopum five Antiftitem, M.Nicolaum Peldrzimovium.Horum cætibus ac doctrinæ, pacem fe Sigifm. Cæfar daturum, pactis ad XVIII. Calend. Decemb. (*ann.* 1436.) initis, eft pollicitus. Nati ex eorum cineribus & difciplina poftea funt,quos vulgo Fratres vocamus,qui fub Ladiflao Rege primum videntur in novum quoddam corpus, quantumvis rigente Rokytzano, coaluiffe,& bafilicas habendis cætibus,quos *Zbory* vocarunt, Leneffici & Boleflaviæ excitaffe. Quos etfi hactenus fuos, facrorum & Ordinis ac difciplinæ ἡγεμόνας habere eft certum, tamen quia propter perfequutiones & cauffas quafdam alias, res illi fuas in occulto habuerunt, habentque fere hactenus, de eorum Antiftitibus, certi quod referam,

nondum ordinatum aliquid habeo.

III. M. Martinus Lupacius 1435. Collega ejus primarius Wenceslaus Chocenus.

IV. M. Christianus Prachatitius 1437. Mediocris fuit theologus, sed inprimis Mathematicus insignis, Electus est per Sigismundũ, & confirmatus etiam postea per Albertum Impp. Regg.

V. M. Iohannes Przibram. 1439. Senior ei sive Collega est datus M. Procopius Plzenus. Ab eo tempore, quamvis constet M. Iohannem Rokytzanum se, quoad vixit, pro Archiepiscopo Pragensi gessisse, ac gubernationis prærogativam affectasse; qui post Przibramum tamen fuerint Administratores, cognoscere mihi nondum est datum. Longo tempore post, lectus est ad eam administrationem, mea numeratione.

VI. M. Wenceslaus Coranda 1471. Vir fuit longi ævi.

VII. Augustinus Lucianus de Bessariis, Italus, & Archiepiscopus Sancturiensis 1483. Huic sexto anno post, dati sunt Collegæ quinque.

VIII. M. Iacobus Columbus 1497.

IX. M. Paulus Zatecenus 1500.

X. M. Matthias Corambus 1518. Dati ei sunt Collegæ Magistri tres, & pastores sex. Hic quadriennio post in

exsi-

exſilium eſt actus, cum ante biennium eſſet abdicatus, revocatus nihilominus poſtea, factus eſt in nova Vrbe Cœnobii Slavici Abbas.

XI. M. Wenceſlaus Litomysſlenus 1520. Collegas habuit quos Corambus.

XII. M. Gallus Czahera 1523. Collegas ex Magiſtris & paſtoribus accepit novem, quibus triennio poſt (*an.* 1526.) remotis, partim ex iiſdem, partim ex aliis, ſuffecti ſunt decem: Et iterum cum mors numerum hunc minuiſſet, aliæque etiam cauſſæ interceſſiſſent, biennio poſt, (*ann.* 1528.) collegas, aliqua duntaxat converſione facta, novos ei ſubſtituerunt Ordines. Tandem vero M. Gallo ſolum vertere Ferdinandi Regis mandato, intra tempus præſtitutum coacto, ſurrogatur ei

XIII. M. Laurentius Trzebonæus 1529. Sunt ei Collegæ dati decem; quorum tamen electio intra diem quinquageſimum fuit retractata, & collegæ novi, ex Magg. quidem tres, ex paſtoribus vero octo, conſtituti.

XIV. VVenceſlaus Vnhosſtienus 1531. Accepit is Collegas Magiſtros quatuor, & Paſtores novem. Et quamvis is anno poſt tertio, (*ann.* 1534.) magiſtratu voluit abire, prorogatus tamen is conſenſu Ordinum publico illi fuit,

& collegæ novi dati undecim.

XV. M. Martinus de Clatovia, Vniversitatis in studio Pragensi Rector 1539. Collegas habuit ex Magistris tres, ex Pastoribus octo.

XVI. M. Iohannes Hortensius 1541. Huic Senior est adjunctus Iohannes Mystopolus, & Collegæ dati, Magister unus, Doctores duo, Pastores septem.

XVII. Iohannes Mystopolus 1542. Dati illi sunt Collegæ Magistri duo, Doctores duo, Pastores octo.

XVIII. M. Iohannes Colinus 1555. Senior ei est adjunctus M. Matthias Curius, collegæ Magistri tres, Pastores septem.

XIX. Iohannes Mystopolus 1562, electo ab Ordinibus, Matthiæ N. tum apud Nimburgam Pastori, contra morem veterem, ab Imp. Ferdinando Rege oppositus. Adjunxit illi Rex mandato suo, Seniorem Martinum Mielnicium, collegas vero Magg. duos, Doctores duos, Pastores sex. Norma, ad quam in obeundo munere alligabantur, exemplo novo, est iis à Rege quoque præscripta.

XX. Ab hac novatione, qui, vel quando, antequam ipse queam meminisse in hoc Collegium fuerint allecti, temporis locique in quo nunc sum conditio,

ditio, perdiſcere me vetuit. Ex quo vero ad puberem veni ætatem, memini Imp. Regis Rudolphi authoritate munus hoc obiiſſe, Adminiſtratores

VVenceſlaum Daczicenum 1594
Iohannem Benedictum 1604
Thomam Sobieſlavinum 1609

Habuerunt autem collegas ii ex Paſtoribus ſolis, nunc plures, nunc pauciores. Thomæ vero Adminiſtratori, qui pontificius magis quam Euangelicus fuit, ſuffectus intra paucos menſes ab Ordinibus eſt, cum jam Rudolphi Regis clementia Conſiſtorii curandi poteſtatem recuperaſſent, Elias SSudus 1609. Et huic Senior datus ex Fratrum Vnitate Matthias Cyrus, Collegæ ex utriuſque diſciplinæ Paſtoribus, ſeptem, & Magiſtri tres.

Sigiſmundus Crinitus 1614. Seniorem hic accepit ex Fratribus Matthiam Cyrum, Collegas Paſtores utriuſque diſciplinæ ſeptem, Magiſtros tres,

Georgius Dicaſtus 1619. Adjuverunt ejus labores, Senior ex Fratribus Iohannes Cyrillus, &, ſine exemplo lectus homo Germanus, Helvicus Garthius, Doctor. Collegæ ex obſervantiæ utriuſque Paſtoribus ſex, Magiſtri vero tres. Adminiſtratorem hunc, intra annum à Victoria Albo-montana proxi-

mum, (*ann.* 1621.) regno cum Seniore & Pastoribus Pragensibus omnibus, excedere edicto jussit, Imp. Ferdinandi II. in Bojemia Legatus, Carolus princeps Liechtensteinius. Vna igitur hac litura Euangelicis presbyterium dissipatum, statimque altera eam sub Calend. Martias proxime consequuta, studiorum Vniversitas Carolina, est erepta. Via ista, eaque posterioribus, qua publice, qua privatim factis inhibitionibus, interruptum brevi in hoc regno est omne publicum Euangelicæ pietatis exercitium, & sola, quæ Romani pontificis voluntati conformatur Religio, regnum atripuit, hactenusque regnat. Sed cum de religionum tam Originibus, quam progressibus & variationibus, deque diversa sacrorum inter Bojemos procuratione, ac administratione, satis jam multa attulerimus, ad ulteriora nobis tandem procedendum esse judicamus.

CAP. VII.

De Provinciis Coronæ unitis.

IN corpus coronæ Bojemicæ coïerunt jam olim vinculo indissolubili, ac totæ sunt insertæ, regiones peramplæ, dites, & populosæ, quæ hodieque Regum Bojemorum ditione continentur. Sunt autem illæ (ut interea nec de Plisnensibus sive Voytlandicis, nec de Misnicis, nec de Franconicis, nec de Noricis vel Bavaricis feudis verba faciamus,) *Moravia, Silesia, Lusatia.* Rex quisque apud Bojemos novus, si earum incolas velit in fidem accipere, tenetur eas statim à sua coronatione per se ipse obire, &, conventu ad diem indicto, sacramentum pro more, à Moravis quidem Holomucæ, à Silesiis Wratislaviæ, à Lusatis superioribus Budesinæ, ab inferioribus vero Soravæ exigere. Neque tamen jurare prius solent in Regis verba provinciarum Ordd. quam de ratis habendis, servandis, tuendisque vetustis eorum legibus, privilegiis, & consuetudinibus, cautione data, & juramento, se quoque obstringat. Receptis in fidem solenniter, Præfectum, qui regio nomine rempub. curet, provinciæ unicuique

Rex, quem vult, præficit. Olim ſane is ex Bojemis aliquis, nunc fere, ſed contra majorum morem & contra privilegium VVladiſlai II. Reg. ex proceribus provinciæ, cui præfuturus eſt, legi conſuevit. Onera extra ordinem, niſi in quæ comitiis publicis populus conſenſerit, Rex iis nulla poteſt imponere. Vivunt ergo ſub molli Regg. Bojemorum clientela, provinciæ iſtæ omnes, & ſuis quæque legibus, moribuſque & inſtitutis reguntur. Vt de iis ſingulis, quæ colligi poſſent, referamus, non fert inſtituti ratio noſtri; breviter tantum, quæ huc facientia occurrunt, annotabimus.

II. *Moravia* igitur, quam veteres Marcomaniam dicebant, attingit Bojemiam ab ortu hyberno, & nomen accepit à Morava regionis amne primario, qui in ora ejus Septentrionali ortus, meridiem verſus vadit, & Holomucen provinciæ metropolin, Cromierziſam epiſcopi aulam, Hradiſtam, Oſtrovum, Straznicen, Hodoninum, Scalicenque prætervectus, in Vngariæ ac Auſtriæ confinibus ad Cahnovum ſeu Hohenvartum, Danubio miſcetur. Inſigne regionis publicum, eſt aquila teſſellata, alba & cærulea, capite coronato. Regnum aliquando Moravia fuit, cum terrarum amplitudine, tum populorum multitudine

dine opibusque florentissimum, cujus Reges prisci, dignitatem ac à majoribus acceptam libertatem suam finesque, longo sane tempore, non modo adversus vicinos Germanorum Regulos, verum & adversus impotenti dominatu graves Romanorum Imperatores, armis animisque virilibus defendisse, ac apud posteros memoranda cum laude tenuisse leguntur.* At cum Imperii sedes postea Roma esset Constantinopolin translata, & qui illic rerum potiebantur Imperatores, Moravis ex propinquo regia aula sua jungerentur, tum paulatim alteri alteris, amicitia pariter & fœderibus conciliari, æquioresque fieri assueverunt. Et quia comiter deinceps majestas Orientalis imperii colebatur à Moravorum Regibus, ea de caussa, non solum pax illorum populis dabatur, sed etiam doctores pii ex quibus Christianæ religionis mysteria discerent, ex Vrbe mittebantur. Tandem cum Francorum in Occidente potentia crevisset, & Caroli Magni posteritatem florens Moravorum fortuna magnopere ureret, nunquam ab hostilibus Germanorum machinationibus se-

---

* *Vell. Patercul. hist. lib. 2. Iul. Capitolin. in M. Anton. philos. Ammian. Marcell. lib. 29.*

bus securum esse potuit hoc regnum. * Armis ipsorum belloq; vexabantur Mogemirus, Radslaus, (Rasticium Germani vocant) & inprimis Svatobogius Reges. Defenderunt tamen utcunque suos fines Moravi, usque dum Arnolphus Cæsar adversus Svatobogii filium Svatoplucum Regem, publicato ejus Regno, gentes finitimas omnes concitavit. Nam quia Svatoplucus, suas simul & paternas injurias de Germanis ulturus, per Arnolphi, ut fertur, absentiam, in proximam limiti suo Danubii Oram, populabundus excurrit, & præda abacta, spoliisque gravis domum rediit, simultates, quæ odiis occultis, dudum in sinu fovebantur, in nervum tum eruperunt, Cæsarque Svatoplucum, majestatis prius condemnatum, hostem Imperii haberi jussit, ac regnum ipsius omne, primo cuique occupanti in prædam concessit. Corripuerunt igitur arma adversus illum Vngari, Poloni, Bavari, & ditiones ejus, prout cujusque vires & fortuna tulit, dilacerarunt. Rex hostibus tam multis neutiquam viribus par, prœlio ad Boni-pontem (locus ostenditur in Vngaria) infeliciter commisso, vel inter suos ceci-

* *Annal. Fuldens. Regino Abbas. Luitprandus.*

cecidit,* vel, (ut plures perhibent) fuga elapsus, inter Soboris montis Anachoretas, vitæ tempus reliquum exegit. Quamobrem clade illa Regis sui, Moravia Regnum esse desiit, & partim Vngaris, partim Polonis, partim Germanis, in manus venit. Partes ab Vngaris Germanisque occupatæ, hactenus sunt in eorum potestate; partem vero quam Poloni occuparunt, quæque sola jam Moraviæ cognomentum servat, Bojemiæ principes Vldricus Brzetislausque, armis in Bojemorum jura transire coëgerunt. [:] Ex eo vero tempore redacta in præfecturam Moravia, non alios hactenus, quam Bojemiæ principes, dominos est agnoscere solita. Erat autem principibus Bojemis fere in more, ut si plures haberent filios vel agnatos, regionem hanc fiduciæ nomine, dominio directo jureque supremo sibi nihilominus reservato, inter eos dividerent, adeoque usum fructum in ea cum dominio utili iis permitterent. [?] Inde est, quod Brzetislai Pugnacis, Iohannisque Regis filios ac nepotes, Holomucensium, Brunensium, & Znoymensium

* *Iohan. Thuroc. Chron. Ungar. part. 2. cap. 24. Cosmas Chron. Boj. lib. 1.* [:] *Cromer. Orig. Polon. lib. 3.* [?] *Cosmas ad an.* 1110.

mensium ducum titulo, eam tenuisse, eorumque nonnullos etiam ad supremos in Bojemia fasces, voce populi publica vocatos ex ea fuisse comperimus.

III. *Silesia* vero, quæ Bojemiæ adjacet ab ortu æstivo, montibusque ab ea, quos vetustas Sudetos, lingua nostra *Krkonosse*, vocat, est dirempta, putatur olim Squadorum fuisse patria. Postea tamen seculis non paucis sub Polonis fuit, usque ad tempora Wladislai Cubitalis Poloniæ Regis. * Publicum ejus insigne est aquila nigra, pectus signo quodam μηνοειδεῖ decorata, vetus sane nostræ gentis ἐπίσημον. Nomen sortita est à convenis, qui Slavis *Slezowe* dicuntur. Covenerunt enim ejus incolæ ex Winidis, Moravis, Bojemis, Polonis, Germanis, fixoque in ea pede, sub diversis Polonæ stirpis ducibus, unam in gentem coaluerunt. Factum ex hoc tot populorum concursu est, ut linguæ, quæ omnium sane Slavica erat, singularis tamen dialectus inter ipsos quoque nasceretur. Quia vero temporibus posterioribus Germanica lingua partim à mercatoribus, partim ab ἀσπειστοις Slavici sermonis persequutoribus, ex Brandeburgo

* *Iodoc. Ludov. Decius, Polon. rer. l. 1.*

burgo Pomeraniaque, male consulta Ducum incogitantia excitis, atque ad aulica ministeria admotis hominibus, sensim inferebatur, accidit avorum memoria, ut popularis ille Slavicæ dialecti usus, in desuetudinem fere ac contemptum abierit, jamque non nisi in trans-Oderana regionis plaga, ac contiguis Vngarico limiti agris, vulgo exaudiatur. Est autem Silesia satis ampla, nobilisque provincia, Odra, Bobro, Boryczoque amnibus irrigua, in superiorem & inferiorem divisa. In qua quia Boleslai Crzivousti Poloniæ Regis ex Wladislao filio nepotes, genus magnopere propagarunt ac germinarunt, ventum eo est, ut patrimonium iis in capita divideretur. Quæ cum subinde ex stirpe in stirpem sobolescerent, regionem omnē nunc in plures, nunc in pauciores portiones secari oportuit. Singulæ autem portiones illæ cum dominiis suis, ducatus sunt vocatæ, & à celebratis principū aula urbibus cognominatæ. A Polonicis sceptris non uno illæ omnes tempore, nec una ratione sunt avulsæ, ac in Regum regnique Bojemiæ clientelam traductæ. Aliæ enim sponte sua, aliæ metu, aliæ pactis, aliæ emptionibus, Bojemos acceperunt dominos. Nostra hac ætate vasalli principes tota Silesia non multi sunt reliqui, quales sunt ex stir-

ex ſtirpe Regum Polona, Dux Legnicenſis, & Dux Bregenſis; ex ſtirpe Georgii Regis Cunſtatæa, Dux Sambicenſis, vel, ut jam dici mavult, Munſterbergenſis, & Dux Oleſnenſis. Ducatus cæteri, genere eorum, qui primi de iis erant inveſtiti penitus exſtincto, ad coronam Regni paulatim ſũt devoluti, & Regum Bojemorum uſibus attributi. Iurarunt autem in principis regnique Bojemi verba; Sua quidem ſponte Duces, Cazymirus Opotienſis & Ratiborienſis, Tieſſinenſis & Bytomienſis; Wladiſlaus Cozlenſis, Conradus & Henricus Glogovienſes, hic etiam Zaganenſis & ille Oleſnicenſis, Bolecus ſeu Boleſlaus Falcobergenſis: Ex pacto, Henricus Wratiſlavienſis, & Bolecus Suidnicenſis ac Iavorienſis: metu urgente, Boleſlaus Legnicenſis & Bregenſis, itemque Bolecus Munſterbergenſis: partim metu, partim venditione, Iohannes Stinavienſis & Nicolaus Francoſteinenſis.* Receptis hac ratione in ſuam fidem, omnibus his ducibus, inſtrumentisque authenticis, tranſactionum mutuarum teſtibus, eam in rem confectis, Reges Bojemi ſuas cui-
que

* *Hagecus ad ann.* 1289. 1320. 1327. 1329. 1331. 1335. 1337. 1348. 1368.

que ditiones, vexillis pro more redditis, solenniter conferebant in feudum. Rex quoque Poloniæ Cazymirus, pro se suisque in Regno successoribus, juri omni quod in Silesiam prætendere forte posset, primum per legatos Trencinii in Vngaria, tandem ipse per se (*ann.* 1335. 1339.) Cracoviæ in aula Regia sua, scriptis documentis renuntiavit. Carolus vero Rex, quartus ejus nominis Romanorum Imp. diplomate singulari, Pragæ (*ann.* 1355.) edito, totam illam regionem Coronæ Regni Bojemiæ nexu indissolubili in perpetuum univit, ac concorporem fecit. In qua Constitutione Carolina, sicut & eam antegressa, transactionis cum Henrico Wratislaviensi Duce ab Ottacaro Rege (*ann.* 1290.) factæ, Confirmatione Rudolphina, hærent quidam ex nostris & quærunt quo jure subnixi Rudolphius I. vel Carolus IV. Impp. in Silesia, provincia nuper alioquin Polonis, non Imperio, obnoxia, quamquam aliis titulis, quam ipsorum beneficio, Reges Bojemi suam jam ante fecerunt, non dubitarint potestatis Imperatoriæ plenitudinem exercere, idque adeo quod nec in decessorum, nec in sua ditione unquam fuisse norant, aliis vel dare, vel occupatum confirmare? Eam enim esse feudorum natu-

ram, ut nihil, nisi quod ipse jure teneas, alii in beneficium conferre, vel utendum fruendum concedere queas. Ridiculum esse qui ex alieno est liberalis. Satis validam fuisse futuram, in Regno ornando ac amplificando Regiam Regis Bojemi potestatem ac concessionem. Et cũ ostendi ex diplomatis Impp. istis neutiquam possit, vel à Wenceslao Rege, vel ab Ordinibus fuisse, ut id facerent, rogatos, potuisse fortasse ipsos absque omni, cum Imperatorii honoris sui, tum Coronæ Bojemicæ incommodo, de re in qua juris nihilo sane plus quam Galliæ Reges habebant, esse securos: A qua cura si abstinuissent, nullum posteritati, quasi facti magis, quam juris via processissent, scrupulum fuisse objecturos.

IV. Omittimus tamen hanc, qualis qualis est considerationem, & (quod reliquum de corpore coronæ Bojemicæ est) de *Orientali Marchia* seu *Lusatia*, quæ dicere habemus, dicemus. Sortita autem nomen est Lusatia à saltibus seu virgultis compascuis, quæ Slavorum lingua *Luzy* vocantur; & attingit Bojemum limitem ab Aquilonis Vulturniq; plaga. Incolæ ejus sunt confusum cum Slavis Germanisque genus: Lingua qui cultiores esse volunt Teutonica, qui agrestiores Slavica loquuntur. Vulgo Latinis

Vindi,

Vindi, Germanis *Wenden*, Bojemis *Srbi*, & regio ipsa *Srby* vel *Srbsko*, appellatur. Irrigant eam Spreva Nissaque amnes. Est autem illa quoque alia Superior, alia inferior. Superioris Budesia, inferioris Zdiarum seu Sorava est caput: hujus insigne est bos, illius muri pinnati. Suis utraque olim paruit dominis, & habebatur provincia Germanici Imperii limitanea. Quæ quamvis prior multo quam Moravia Silesiaque, Bojemis principibus venit in manus, aliis tamen atque aliis de caussis, ab eorum ditione aliquoties excidit. Primus in ea scribitur rerum esse potitus Wratislaus, Lucensis apud Bojemos princeps. Cujus à morte, quia Wlastislaus filius furere, ac arma adversus agnatum Neclanum principem expedire, quam fines, patris virtutibus prolatatos, ab hostium incursionibus defendere maluit, Germanis ea in prædam cessit. Wlastislao tandem ad Turscum in prælio, & Zbislao ad Postoloportam pædagogi fraude interfecto, Neclanus solus tum Bojemiæ toti imperans, de ea ex Caroli junioris, Caroli nempe Magni filio, potestate eripienda laborabat, missoque sub signis, ac sub Lechi & Miledruhi præfectura exercitu satis instructo, eam quidem quæ superior vocatur, recuperavit, sed inferiorem amissis (*ann.*

 805.)

805.) in pugna, iis quos dixi, belli ducibus, hosti extorquere neutiquam potuit. * Mansit nihilo minus in principum Bojemorum potestate, ut tum recuperata fuit, regiuncula Hexapolis Lusatia superior, ad id usque tempus quo à Boleslao Sævo principe, cum Daubravca filia Miesco Poloniæ principi (*an.* 965.) in dotem est data. [:] Ea tamen intra annos fere centum ad dominos priores reversa, iterum cum Beatrice filia in matrimonium Ottoni Brandeburgico collocata, ab Rege Wenceslao Lusco dotis titulo est genero assignata, ejusque stirpis Marchionum imperiis, centum, præter propter, annos alios gubernata. Waldemari namque marchionis morte, qui absque liberis decessit, à Ludovico Imperatore (*ann.* 1319. 1328.) in Iohannem Bojemiæ Regem Regnique coronam translata, ejus se fidei potestatique, quantumvis fremente Gorlicii invasore Henrico Iavorii in Silesia duce haud invita submisit. Ab eo tempore arctissimo, legibusque confirmato nexu, in corpus coronæ Bojemicæ inserta, non sub aliis, quam Bojemiæ Regibus fuit; nuper demum ab Imp. Cæs. Ferdinando II. Saxo-

niæ

* *Annal. Caroli M. & Fuldenses.*
[:] *Abrah. Hoßman.*

niæ Electori, (*ann.* 1620.) ob ſtudium operamque Bojemico bello, adverſus Fridericum creatum Bojemiæ Regem, conatibus magnis præſtitam, ex compacto tradita.

V. *Inferior* vero *Luſatia*, ex quo, ut diximus, ſemel armis Germanicis Wlaſtiſlao Lucenſi fuit extorta, non prius ad Bojemos recidit, quam eſſet ab Imp. Cæſ. Henrico IV. rejectis Dedonis hæredibus (*ann.* 1075.) in præmium navatæ variis bellis operæ, VVratiſlao Bojemorum Regi primo, dono attributa. * VVratiſlaus tamen paulo poſt pecunia à VViperto mutuo accepta, pignori eam, dum redimeretur, apud ipſum reliquit. Ære igitur hoc mutuo, quod ad ſeptingentas argenti marcas aſſurgebat, Cunegundæ VViperti viduæ (*ann.* 1139.) repræſentato, recuperavit quidem Regionem VVratiſlai Regis filius, Bojemiæque princeps Sobieſlaus, ſed poſſeſſio ejus diuturna ipſi non fuit: Cunrado enim Miſniæ Marchioni eam aliquanto poſt tradidit. Cunradi hujus poſteri rerum in ea plus quam centum & ſexaginta annis ſunt potiti, antequam Fridericus Marchio, bello adverſus VValdemarum Marchionem geſto captus, ejus ja-

---

* *Aſchafnaburgens.*

ctura libertatem suam redimere est coactus. VValdemaro tandem intra annum septimum (*ann.* 1312.) absque liberis defuncto, Iohannes Bojemiæ Rex, Imp. Cæs. Ludovico, vel consentiente vel conivente, juris eam Bojemici iterum fecit. Quæ ne alienari posthac à Regno Bojemiæ ratione ulla posset, VVenceslaus Rex, (*ann.* 1411.) & mox frater Sigismundus Cæsar, (*ann.* 1414.) à quatuor provinciæ Ordinibus rogati, privilegiis singularibus caverunt. Iis nihilominus haud quicquam motus Sigismundi nepos Ladislaus Rex, Marchioni ac Electori Brandeburgi Friderico II. eam dedit. Restituit illam tamen paulo post Ladislai successori Georgio Regi idem Fridericus; sed restituit mutilam, Chotiebuzen videlicet is, Bescovum, Stercovum, cum Picino, seu Peutceno propugnaculo, cæteroque ejus oræ agro retinuit, quæ singula hodieque in Electoris Brandeburgici ditione censentur. Sic nuper (*an.* 1620.) quoq; per Imp. Cæs. Ferd. II. est regio ista à radice Bojema recisa, & Saxoniæ Electori, iisdem quibus Hexapolis de caussis, hypothecario, ut perhibent, contractu, tradita. Hoc igitur est totius Bojemi Regni ac coronæ, harmonia sane membrorum pereleganti sapienter coagmentatum corpus, hæ concor-
dia

dia admirabili, legumque vinculis mutuis, firmiter inter ſe connexæ provinciæ, de quibus ea ſaltem quæ illuſtrandæ Bojemorum reipub. ſervire poſſe vidimus, compendio referre voluimus, quæque lectoribus, ut non ingrata, ita nec inutilia fore judicavimus.

CAP. VIII.

De Principibus Regibusque Bojemiæ.

1. QVæ apud Bojemos vel olim fuerit, vel ætate noſtra, adeoq; nuper adhuc viguerit, reipub. forma & adminiſtratio, jam ante, quinto capite, ut tulit ingenii imbecillitas noſtri, diſſeruimus: nunc, ſi heroas illos, qui ad ejus clavum alii poſt alios admovebantur, quique in ea gubernanda operam ponebant, ordine enumeraverimus, nihil ab inſtituto alienum facturi fortaſſe ſumus. Et quia nemo rerum noſtræ gentis ſcriptor eſt, qui caput hoc hiſtoriæ prætereat, ideo tanto nobis laborem hujus viæ expeditiorem fore arbitramur, quanto plures ſunt à quibus eam ante nos, non inſcite tritam animadvertimus. Scribemus vero primum de judicibus, poſtea

de principibus, poſtremo de Regibus, quorum prudentia rem Bojemam, inde à condita gente, adhoc uſque ævum curatam fuiſſe accepimus. Legimus autem quatuor tantum Iudicibus gentem hanc olim obtemperaſſe, qui populum in ſua regione, tum adhuc novitium, ſcriptarumque legum per id tempus necdum gnarum, patria quadam κηδεμονικῇ, vel, ſi multum volumus dicere, Prætoria potius quam δυσκαρτερήτῳ quapiam authoritate, in diſciplina tenebant. Tales erant

II. JUDICES,

I. CZECHUS qui multitudinem omnis ordinis, ſexus ac ætatis hominum, primorum gentis Bojemiæ conditorum, in hanc, ſicut jam diximus, * deſertam, ſilvis horridam, & à multo tempore incultam regionem, cum Lecho fratre, adduxit, colendamque ac ædificiis exornandam ſociis primus diſtribuit. Is dolore populi omnis permagno, poſteaquam expleſſet annos vitæ ſex & octuaginta, fatis conceſſit, & Ctinoveſi eſt ſepultus. Ei mortuo longo quidem tempore, nemo ſurrogabatur;

* Sup. cap. 4. §. 3.

ſed cum ſocietas novellæ gentis, ab homininibus inquietis, variis contentionibus perturbaretur, ſuffectus tandem illi eſt divinationibus clarus juvenis

II. *Crocus* Hledi filius, Toparcha Wladorzinus. Is collapſam nonnihil honeſtatis obſervantiam in populo reſtituit: cujus in gerendis rebus dexteritatem admirati, gens conſanguinea Poloni, miſſa legatione ſolenni, eum ad ordinandam ſuam quoque rempub. evocarunt. Qui licet ætate jam tum erat affecta, precibus tamen victus, provinciam, quæ offerebatur, ſuſcepit. Verum priusquam abibat, de primorum inter Czechos aſſenſu ac voluntate, dignitatem, quam tot annis geſſit, in filium cognominem tranſtulit, qui fuit

III. *Crocus Iunior,* fundator ludi literarii in urbe Budecza. Hic totidem, quot Czechus, vitæ expletis annis, nulla ſexus melioris relicta prole, in vivis eſſe deſiit. Ex ſuperſtitibus nihilominus ejus filiabus, juri in repub. dicundo, ob vaticinandi peritiam, communi univerſorum ſententia, maxime eſt viſa idonea, ac propterea patri in dignitate ſubſtituta, filia natu minima

IV. *Libuſſa virgo*, *Boiemorum Sibylla.* Nata quinq; & viginti annos fuiſſe fertur, cum gerendæ reipub. præficieba-

 tur,

tur. Et quamvis non ut posterioris, literis utcunque exculti, ævi, ita primorum gentis hujus temporum historia accurate distinctèque ad posteritatem est conseruata, ut propterea de annis, in quos res quæque incidit, ἀποτόμως scribere, religio fere possit videri; edisserere tamen quod ex comparata cum rebus nostris accuratiore per ea tempora gentium cæterarum chronologia, ut verisimile probabileq; existimamus, piaculum vix fore ullum arbitramur. Perhibent igitur jus populo dixisse à dignitate suscepta, Libussam viraginem, antequam nupsisset, annos XIII. Crocum patrem XXXIX. Crocum avum L. Czechum senem XVII.

III. Quia vero Libussæ imperium muliebre, visum postea fuit, cum viris indignum, tum gentibus aliis ridiculum, post multas ultro citroque disceptationes, placuit populo omni, ut rempub. posthac administrarent viri, cum majestatis splendore

PRINCIPES.

Numinis igitur, ut credebatur, suggestione, electus est, Libussæ quidem maritus, genti vero princeps ab aratro

I. PRZEMYSLVS Stadicii pagi dominus, Libussæ quondam in schola

Budeczana condiſcipulus. Leges hic populo ſuo ſalutares non paucas tulit. Mulierum, viros ſervitute infami premere connitentium, inſaniam, cunctatione prudenti fregit. Sextum quadrageſimum, cum ad ſceptra vocabatur, agebat ætatis annum, imperavit fere quatuor & quadraginta, mortuus nonagenario major Anno Chriſtiano 632. Suffectus ei eſt filius

II. NEZAMYSLUS, cui, qui imperii primus, ætatis quintus & trigeſimus erat annus. Acceptam à patre remp. patris exemplo prudenter gubernauit. Bellum, à patre relictum, in Bavaria, Tudricho duce geſſit. Adminiſtravit rem Bojemam annos novem & triginta, obiit vitæ anno quinto & ſeptuageſimo, Chriſtiano vero 715. Datus ei ab Optimatibus eſt ſucceſſor filius

III. MNATA. Egit is tum annum ætatis quartum & vigeſimum; princeps ædificando, & juſtitiæ adminiſtratione clarus. VVrſſovecios ex domeſticis, Moravos ex vicinis habuit hoſtes. Præfuit populo ſuo annos viginti, vixit quatuor & quadraginta, deceſſit anno Chriſtiano 735. In ejus locum necquiquam indignante, & ſe quoque principatu dignum vociferante Rohovicio, ſtirpe VVrſſouecio, cooptatus eſt annos jam tum triginta natus filius IV. Wo-

IV. WOGENVS, vir bellator, & adversus Misnios Saxonasque felix, qui potitus rerum annos duodetriginta, moritur, posteaquam vixisset annos octo & quinquaginta, anno Christi 763. Ab ejus excessu, collocatus in paternum solium, principatus habenas accepit,

V. WNYSLAVS, princeps pacis & populi amans. Quartum ille & vigesimum attingebat annum, cum ei reipub. procuratio commendabatur; in dignitate vero exegit annos duos & viginti. Excessit è vivis vitæ anno supra quadragesimum septimo, Christiano 785. Creatus post ipsum est princeps filius

VI. CRZEZOMYSLVS, sagax ingenio vir, statura sane brevis, sed manu promptus. Accessit ad rempub. anno ætatis supra vigesimum quinto. Pragam Majorem privilegiis primus ornavit, Moravos grassatores compescuit, Carolo Magno *(an.* 789.) in Bojemiam cum exercitu irrumpenti, conatus, opera cum patruo Wratislao viro militari conjuncta, frustraneos fecit. Vixit in principatu annos novendecim, inter mortales quatuor & quadraginta. Fatis concessit anno Christi 804. Aliâs plerique omnes ipsum cum Wnyslao confundunt, & propterea binominem faciunt. Sequutus autem ipsum in principatu est, puer

tum

tum adhuc filius, VVratiſlai patrui magni curæ à proceribus commendatus.

VII. NECLANVS, homo quidem animo puſillo, ſed quem nec idem patruus magnus, quo ad vixit, nec conſiliarii bellis egregii viri, Lechus, Miledruhus, Styrus, aliique, injurias, quêis nunc Moravi, nunc Saxones, ei erant graves, inultas ferre permittebant. Craſnicus quoque & VVratiſlai patris ſucceſſor VVlaſtiſlaus, ille Caurzimanus, hic Lucenſis ſatrapes, deſpicatui ipſum habebant, & hoſtiliter laceſſebant; uterque tamen irreparabili ſuo cum damno. Belligerabatur itaque & intra & extra Bojemum limitem per duces illos ſuos Neclanus, fortuna plerunque propitia. Duodecimum nondum excedebat annum cum ſub magiſtro & tutore VVratiſlao patruo magno, magiſtratum gerere cœpit, quem annos quinque & triginta geſſit. Vivendo eſt egreſſus annum ſextum & quadrageſimum, exſtinctus letho anno Chriſti 839. Filius ergo ejus votis populi concordibus poſt ipſum eſt electus

VIII. HOSTIVITVS princeps, humanitate celebris. Mſtibogius frater, Sucoſlauſque Bilnenſis toparcha, regimen ipſius turbabant, ſed incommodo ſuo ſemper, quam ipſius, majore. Primus hic ex Bojemiæ Ducibus, à Germanorum

norum principe Ludovico Imp. paulo post mortuo in amicitiam est receptus, percussoque Francofurti (*ann.840.*) fœdere novo, Imperii socius factus. Tenuit fasces Bojemos annos septendecim, vixit quadraginta quinque. Mortuus enim fertur anno salutis 856. Mortuo illi surrogatus est filius annos tum tres & viginti natus juvenis,

IX. BORZIVOGIVS, princeps cum religionis, tum populi, quem regebat, curantissimus. Hic cum jam longo tempore, rem Bojemam in multa pace gubernasset, sollicitabatur à Moravorum Rege Suatopluco de bello Arnolpho Imp. faciendo. Evocatus igitur capiendi de re tam ardua consilii secretioris caussa, venit ad illum Wielehradum. Vbi cum esset, à Metudio Episcopo in Christiana religione est institutus, ac cum comitatu omni suo, (*ann.* 894.) aqua salutari tinctus. Sexagenario jam tum major erat, cum profanis gentilium superstitionibus renunciavit.

IV. Quem, posteaquam domum reversus Christianæ disciplinæ sacra populo pàlam commendare inciperet, neque ut ad majorum cultus rediret, procerum commonefactionibus moveri vellet, primores regionis abdicarunt, & finibus suis excedere coëgerunt. Verum cum nec

nec Stogemirus in ipsius locum princeps surrogatus, Bojemice amplius sciret, nec respub. moderatore absque perniciosis motibus carere posset, revocatus ab exsilio, loco restituitur. Dignitate recuperata totis viribus in id incubuit, ut & excitatas per absentiam suam turbas omnes componeret, & religionis castitate regionem imbueret. In quo utroque cum septennium consumsisset, & molestias, quas summa in repub. potestas secum trahit, declinare cuperet, commendatis in publico populi conventu, procerum concilio suis liberis, magistratu ultro abiit, & in Tetinianos secessus se cum uxore recepit. Declaratur igitur pro eo princeps commendatus à patre

X. ZPITIHNEVUS juvenis sapiens & solers, cujus tamen regimen noluerunt fata esse diuturnum. Intra bienniũ enim ab inito principatu obiit, salutis anno 906. Eo sublato offerebantur sane iterum sceptra Borzivogio, sed quia carior ipsi, quam honores onerosi, sua fuit quies, resumere is ea inconsultum ratus, filium populo alterum proponebat. Impositus igitur rebus est, rempub. ut frater decessor, paternis consiliis gubernaturus

XI. WRATISLAVS princeps pius & à nulla viro magno digna virtute destitu-

ſtitutus. Hic patre ad annum 910. funerato Vngaros in Bavaria hoſtium communium provincia bellum circumferentes, cum non contemnenda militum manu eſt ſequutus, cæſoque in prœlio Burcado Duce (*ann.* 911.) victor domũ rediit. Mortuus eſt anno principatus decimo, Chriſtiano 916. Quoniam vero is filios reliquit impuberes, frequentibus ſane comitiis ſtatim ab ejus obitu deſignatus eſt princeps natu inter illos major, puer octennis

XII. WENCESLAVS. Interea vero dum is ſub pietatis literarumque magiſtro Caico, ac aviæ Lidumilæ diſciplina adoleſcit, matri ipſius Drahomiræ importune eum honorem depoſcenti, reipub. cura committitur. Sed cum ea in populum, qui Chriſto nomen dedit, impotenter ſæviret, præbuit Optimatibus cauſſam, poteſtatis ſibi tempeſtivius abrogandæ. Vix igitur quartum decimum ætatis annum ingreſſus princeps deſignatus, & populi querelis commotus, & procerum hortatibus exſtimulatus, manum gerendæ reipub. (*an.* 921.) admovere eſt juſſus. Morum ſanctitate & boni publici impenſiſſimis ſtudiis non tantum populo ſuo, ſed & Romanorum Imp. Henrico I. valde ille fuit carus, à quo Rex quoque magno cum Germanorum

rum principum Wormatiæ, tum comitia habentium applausu, consalutatus, & liberaliter donatus fuisse perhibetur. Cũ tamen magna omnium exspectatione turbatas sub matre res Bojemas emendaret, occisus est nefario, adspirantis ad sceptra Boleslai fratris scelere, anno ætatis trigesimo, qui à Christo nato erat 938.* In sanctorum martyrum numero, à nostra gente hodieque connumeratur. Cæde perpetrata, rapuit fasces fraternos parricida

XIII. BOLESLAVS cognomento Sævus, princeps principio dominatũ aspero subditis gravis, postea tamen utcunque tolerabilis. Acceptæ à majoribus libertatis jura, bello cum Imp. Cæs. Othone M. servitutem principibus Bojemis intentante, continuis quatuordecim annis gesto, strenue defendit. Postremo tamen belli perosus, pacem & Imperii Germanici amicitiam sempiternam, annua certi tributi pensione redimere, quam odio Impp. perpetuo, seque suosque successores involvere maluit. Repub. ad annos novem & viginti gesta, è vivis excessit, ætatis anno supra quinquagesimum octavo, Salutis 967. Successor illi est datus,

* *Dithmar. Chron. l. 2. Sigebert. Gemblac.*

XIV. BOLESLAVS natu minor filius, cognomento Lenis. Hic principatu inito, sequutus in religione est patrui, in bellis gerendis patris, vestigia. Misna & Cracovia Vrbibus per belli duces suos occupatis, fines ditionis late in Misniam Poloniamque produxit, & quæ occupavit, ne ab hoste sibi eriperentur, quoad vixit, cavit. Othonis II. Imp. Bavariæ Ducem Henricum in Bojemiam persequentis, exercitum ad Pilznam (*ann.* 976.) concidit.* Obiit relicto gēti suæ, filioque & nepotibus, dolore permagno, imperii anno secundo & trigesimo, salutis partæ 999. Venit post ejus fata ad dignitatis inter Bojemos culmen summum, patri æquivocus princeps, vir jam tum quadragenario major

XV. BOLESLAVS cognomento *Rufus*, *Avarus*, & *Cæcus*. Hic, quæ pater virtute in Misnia Poloniaque occupavit, ignavia amisit sua; Nec enim collocatis à patre arcium præsidiis, cum hostis obsidione premebantur, auxilio veniebat ipse, nec supplementa mittebat, nec stipendia numerabat. Cracoviam tandem à Polonorum Rege avunculo blandiloquentia versuta ad colloquium de pace invitatus, in insidias (*an.* 1002.) inci-

* *Dithmar. Chron. lib. 3.*

incidit. Detentis enim, quos secum habuit, aulæ familiaribus captivis, cæcus domum est remissus. Quem sequutus mox valido cum exercitu Polonus, in Bojemiam irrupit, urbes, arcesque, qua ibat omnes, nemine prohibente cœpit; Pragamque adeo ipsam paulo post, Wrissovicensium proditione, Duci oculis capto eripuit, eamque biennio per præfectos, & relictum in præsidio militem tenuit, VVyssehrado arce excepta. Quartum & quadragesimum agebat ætatis annum Boleslaus, cum princeps à Bojemis declarabatur: Obiit mortem ætatis anno octuagesimo secundo, Christiano 1037.

V. Reverso illi ex Polonia absque oculorum, ut diximus, usu, gubernandæque reipub. prorsus inutili facto, in magistratu successor, annuente ipso, statim est datus filius junior

XVI. IAROMIRUS. Hic Poloniæ Rege Boleslao ad Pragam obsidendam, cum exercitu contendente, ne forte, ut qui necdum in principatu esset confirmatus, nec à rebus gerendo bello necessariis paratus, in ejus manus incideret, de patris consilio, ad Henricum Cæsarem in Saxoniam profugit. Cujus fugæ caussa cognita, in Boleslaum Polonum jam dudum non bene animatus Imperator, ex-

peditionem decernit, & contractis Merseburgi copiis omnibus, acceptoque secum Iaromiro Duce exsule, recta in Bojemiam (*ann.* 1005.) Augusto mense ducit.* Iamque perruptis impeditis silvarum angustiis, in ipso regionis aditu, castellum quoddam, Iaromiro à defensoribus ultro deditum, munit. Inde ad Zatecium venienti, Vrbis portæ ad primum Iaromiri conspectum, trucidatis Polonicis præsidiis, similiter aperiuntur, Bojemorumq; ad ducem suum concursu magno, Cæsaris vires augentur. Præmittitur igitur cũ manu expeditiore Iaromirus ad Pragam in potestatem redigendam. Fama tanti motus consternatus Boleslaus Rex, periculo prævertendum videt, & convasatis tumultuarie rebus, nocte concubia, cum jam in VVyssehrado arce campana irruptionis signum civibus daret, in pedes se cum Polonis suis, Bojemisq; perduellibus, conjicit, ac in Lusatiam evadit. Ingreditur ergo Pragam Decembri ineunte ovans Iaromirus, & mox postridie ab omni populo princeps Bojemiæ, in patris cæci præsentia, iterum salutatur. Henricus quoque in VVyssehradum arcem invitatur, & veniens; honoribus quibusque maxi-

* *Dithmar. Chron. lib. 6.*

maximis excipitur. Qui tamen non diu Pragæ cunctatus, ex Bojemia ad cingendam Budesinam Vrbem, in quam se Boleslaus ex fuga recepit, cum suis Iaromirique copiis properat. Anno tandem ab Iaromiri restitutione septimo, (*ann.* 1012.) venit ex Bavaria cum exercitu improvisus frater ejus natu major Vldricus, ob prælatum sibi in principatu fratrem exasperatus, pertractisque in partes suas proceribus non paucis, & inprimis Cochano Wrslovecio Iaromiri ducis hoste jurato, ad Pragam agminibus infestis accelerat. Fratris metu, imparatus ad resistendum Iaromirus, Praga pridie Paschatos excedit, & primum in Poloniam ad avunculum Boleslaum, tametsi hostem, profugit, inde vero ad Archiepiscopum Waltherdum, ipso ad Cæsarem placandum intercessore usurus, Magdeburgum venit. Abalienavit enim ab eo nuper ob cæsos Bavaros quosdam, pollicitationibusque Bojemo principi parum honorificis, suum fecit Cæsarem Vldricus, quin & astutia sua rem eo perduxit, ut frater miser Merseburgi Elhelbodo præsuli sub custodia servandus traderetur. Rebus igitur sic ex voto cadentibus ingressus Pragam, invadit, ac vi armata derelictum à Iaromiro principatum occupat.

XVII. VLDRICVS, qui in ipsis gubernationis initiis accersitus à Cæsare, Merseburgum est profectus, ab eoq; non solum principatus per vim usurpati confirmationem, verum & fratrem captivum in potestatem accepit, cum quo Pragam reversus, non putavit se ab eo esse posse in imperio securum, nisi novandarum rerum facultatem, & de reposcenda dignitate priore, cogitandi cupidinem omnem ei resecaret. Ex Vursſovicensium itaque consilio, visu privat miserum, ac in Lyssam arcem relegat. Sed quas à fratre metuebat insidias, eas ab iisdem Vursſovicensibus, vitæ honorique suo persæpe structas sentiebat, ac ægre effugiebat. Bellum adversus Polonos in Moravia Lusatiaque, adversus Cunradum Imp. *(ann. 1026.)* servitute insolita Bojemos premere conantem, & raptum ex Cœnobio Svini-Brodano Iudithæ agnati principis filiæ *(ann. 1031.)* ulciscentem, in media Bojemia, *(ann. 1032.)* feliciter gessit. Præfuit rerum summæ in Bojemia annos quinque & viginti, mortuus, eodem quo cæcus pater anno, Christiano nempe 1037. Successit in ejus locum, patrui Iaromiri intercessione adjutus, filius

XVIII. BRZETISLAVS vir pugnator, & Achilles Bojemicus. Adolescens vix

vix annos octodecim natus, Iuditham Othonis Albi filiam, virginem ἀλλόφυλον, ex cœnobio, ut diximus Svini-Brodano apud Ratisbonam (*ann.* 1031.) rapuit, & præter majorum morem, qui conjugia hactenus, non alibi quam intra fines suos quærere consueverunt, uxorem duxit. Res Bojemas in vindicata ex Polonorum potestate Moravia, confirmavit, Vngariam ad Strigonium usque vastavit, Polonicas Vrbes Wratislaviam, Posnaniam, Gnesnam, deformato igni ac ferro omni circumjacente agro, imperata facere coëgit, (*ann.* 1038.) & diripuit, adeoque etiam de tributo, in annos singulos Bojemis principibus pendendo, cautionem Polono principi extorsit. Ex hujus expeditionis successibus, facta est Bojemia cum populi agrestis colonia & pecoris multitudine abundantior, tum thesauris supellectilique aurea & argentea opulentior. Henricum III. Imp. manubias hasce ex Polonia, cum verbis nihil proficeret, vi armata ab se repetentem, finesque Bojemos cum exercitu (*ann.* 1040.) ingressum, in ipso silvarum aditu, clade ingenti repressit. Sed ab eo tamen intra annum cum copiis majoribus reverso graviter mulctatus, (*ann.* 1041,) pacem prece & pretio redimere habuit

necesse.* Exegit in principatu annos septendecim, esse in vivis desiit anno Verbi incarnati 1055. Administravit post ejus obitum Bojemorum rempub. diligenter à patre primoribus commendatus filius primogenitus

XIX. ZPITIHNEVUS ὁ ἐπιεικής. Linguam populi sui indigenam, solam is in Bojemia obtinere, Germanicam vero Germaniæ incolis remittere, æquum censuit: ideoque Germanos qui Bojemice nec scirent, nec scire vellent, promulgato statim post initum magistratum Edicto, in Germaniam suam emigrare jussit. Fratres, quibus Moravia à patre erat distributa inhumaniter & acerbe tractavit, admonitus tamen à sanioribus, ne in genus ipse suum sæviret, in gratiam paulo post cum iis rediit. Ex duabus arcis Pragensis ædibus sacris, quia angustiores erant, unam cathedralem, capacem ac operis elegantia magnificentiaq; egregie ornatam, fecit. Sexennio duntaxat in magistratu exacto, de vita abiit anno Christi 1061. Ejus regimen excepit frater natu proximus

XX. VVRATISLAVS, ex paterna dispositione dux Holomucensis, qui territorium tamen suum, fraternæ acer-
bitatis

* *Marian. Scot. Chron.*

bitatis metu deserere, & in Vngaria delitescere erat coactus. Is Germanis tanto familiarius utebatur, quanto ab eorum consortio decessor frater erat alienior.

VI. Ab Imp. Cæs. Henrico IV. Lusatiam superiorem, navatæ adversus Saxonas perduelles operæ (*an.* 1075.) præmium tulit, & paulo post cõventu Ordd. Imperii Moguntino, seu, ut quidam scripsit, Herbipolensi

EX DVCE REX,

Bojemiæ Poloniæq; est factus. Leopoldum Austriæ Marchionem in Moravia (*ann.* 1086.) fudit & fugavit. * VVysfehradensem basilicam exstruxit, & liberaliter dotavit. Rempub. gessit, titulo Ducis annos quindecim, Regio sedecim. Defunctus est salutis anno 1093. Et quia personalis duntaxat fuit illa dignitatis regiæ collatio, cum VVratislao quoque exspiravit, & gubernandæ reipub. ut semper ante hac, Ducis titulo est præfectus ejus frater

XXI. CVNRADVS, dux ex dispositione paterna Brunensis Znoymensisque. Sed perbreve ejus fuit regimen. Octavo siquidem ab inito magistratu mense, morte est exstinctus, eodem quo

* *Chron. Citizense.*

frater Rex anno 1093. Ad famam mortis ejus advolavit ex Vngaria VVratiſlai Regis filius

XXII. BRZETISLAVS princeps ejus nominis ſecundus, qui patris offenſi indignationem declinans, hactenus iſtic apud avunculum exſulabat. Subſtituitur ergo is à populo in patrui ducis defuncti locum. Gubernationem ſuam eſt auſpicatus ab hariolis, incantatoribus, divinis, ſagis, veneficis, & cæteris infames id genus artes tractantibus, quos omnes è veſtigio regione omni juſſit excedere. Poloniamque ferro ignique late eſt depopulatus. Occiſus à Loreco Vurſlovecio ex inſidiis, amiſit vitam anno principatus ſeptimo, Chriſtiano 1100. Succeſſit in illius locum frater conſanguineus, jam pridem Ratiſbonæ à Cæſare & Brzetiſlao, Ordinibus inconſultis, Bojemiæ princeps deſignatus

XXIII. BORZIVOGIVS II. Varie cum hoc principe fortuna luſiſſe, & aliis ipſum quaſi ſpeculum, in quod intuentes ad vigilantiam modeſtiamque excitentur, proponere voluiſſe eſt viſa. Principatus enim ſolium is ter conſcendit, ſed ter de eo quoque eſt deturbatus. Nam quia à Cæſare prius quam à populo Bojemo magiſtratum accepit, nunquam ſubditorum animos ad obſequia fidemque,

fidemque, ultro propendentes habuit.*
In Germanos quoque quam in Bojemos major propensio, odium ipsi apud Bojemos creabat. Dejicere ipsum de solio tentarunt Vldricus Cunradi, (*an.* 1101.) & Svatoplucus Othonis, (*ann.* 1104. 1105.) patruorum filii. Quibus etsi res initio non ex voto succedebat, cum tamen paulo post etiam VVladislaus frater ab eo se alienasset, eruperunt occultata adversus ipsum populi odia. Deferebatur igitur, suffragiis Optimatum consentientibus, reipub. gubernatio ad VVladislaum. Sed cum is tergiversaretur, & in agnatum pro se votum conferret, accitus is est ex Moravia, Borzivogii nempe æmulus, de quo diximus,

XXIV. SVATOPLVCVS, quem cum populi magna gratulatione adventare cognovisset Borzivogius, cum suis primo ad Boleslaum cognatum in Poloniam, & mox ad Henric. IV. Imp. in Saxoniam (*ann.* 1107.) profugit. Imp. itaque Svatoplucum ad se accersit, & venientem in vincula conjicit, proceresque qui cum eo venerant, Borzivogium reducere, ac dignitati restituere jubet. Sed ii tamen in itinere ab Othone Svatopluci fratre, ad Doninum arcem sunt dissipati, & Borzivogius Poloniam repetere coa-

* *Chron. Bolislazica cap.* 54.63.

coactus. Svatoplucus vero promissa Cæsari ex vinculis, si liber in Bojemiam remitteretur, pecuniæ vi permagna, & Othone fratre interea, dum promissis satisfiebat, obside dato, libertatem pariter & ducatum recuperavit, Borzivogio cum Polonis frustra in Bojemos fines irruptionem faciente. Militavit Cæsari Svatoplucus adversus Colomanum Regem in Vngaria, & adversus communes tum hostes, Polonos in Silesia, ubi in GlogovI obsidione, cum ex Cæsaris papilione vespertinus rediret à Iesceo-Tista Vursſovecio VViperti Marchionis instinctu, ex insidiis est trucidatus, principatus sui anno secundo, salutis vero 1109. * Mortuo illi statim istic in castris, VVaceco Comite postulante, successorem designavit, & Pragam, cum instructo mandatis Dietrisseco, ad ineundum magistratum misit Cæsar, Othonem fratrem. Sed quia principem neque VVaceco soli legere, neque Cæsari pro arbitrio obtrudere, per leges licuisse videbant proceres Bojemi, [:] ideo frustratus spe est Otho, & concordibus suffragiis, in solio est collocatus VVratislai Regis natu quintus filius

XXV.

* *Cosmas, Prag. Monach. Pegav. in vita Vviperti.* [:] *Chron. Bolesla. c. 57.*

XXV. WLADISLAVS, qui ab inita dignitate menſe tertio Ratisbonam ad comitia invitatus à Cæſare, Praga excedens, Borzivogio fratri principatus denuo invadendi occaſionem præbuit. Is enim quam primum comperit VVladiſlaum iter Ratisbonenſe meditari, collecto in Srbia ſeu Luſatia apud VVipertum affinem armatorum globo, in Bojemiam, cum jam frater Dux Plznæ eſſet, irrupit, & Pragam ad IX. Calend. Ianuar. nemine reſiſtente eſt ingreſſus. Edoctus de Borzivogii VVladiſlaique fortuna Imp. Henricus, movet ipſe cum exercitu, qui tumultuario contrahi potuit, in Bojemiam, & diem fratribus, quo Rokytſanæ ſibi uterque præſto ſit, conſtituit. Vtroque (*ann.* 1110.) ad diem præſente, Borzivogium ſub cuſtodia detinuit, VVladiſlaum vero Pragam ad capeſſenda reipub. gubernacula remiſit. Sed pacate tamen officio fungi neutiquam ſinebant VVladiſlaum, cum Sobieſlaus frater turbata per Polonos iterum atque iterum (*ann.* 1110. 1115. 1116.) patriæ pace, tum Rex novus Vngariæ Stephanus, incommodo tamen uterque ſuo, quam VVladiſlai, graviore. Motibus iſtis tandem utcunque ſedatis, & recepto in gratiam Poloni ducis interventu Sobieſlao fratre, miſertus Borzi-

Borzivogii fratris vicem Wladislaus, (dimissus namque is nuper à Cæsare, vagus ac egens hinc inde errabat) Pragam ad se illum, accersit, venientem in Ordinum frequenti concilio ad colloquium, admittit magistratu sponte abit, eumque fratri *(ann.* 1117.*)* restituit.

Iuvit sumpta Ducem, juvit dimissa potestas.

Sed non diuturnum fuit hoc Borzivogii gaudium. Offensi namq; Germanorum in aula ejus multitudine proceres Bojemi, magistratum ei denuo abrogant, & Wladislao res suas iterum *(ann.* 1120.) subrnittunt. Depulsus igitur de dignitate Borzivogius, quadriennio post

Exsul in Vngaria carnis cõpage soluta Ad Christum migrat.

Sequutus ipsũ mox anno proximo quoque est longi morbi pertinacia absumptus Wladislaus, anno principatus sextodecimo, Christiano 1125. Vivo adhuc illi, sed graviter tamen decumbenti, filiis ejus prorsus neglectis, designabatur successor, ab aliis quidem Otho Niger, ab aliis vero Sobieslaus, Regis Wratislai, ille ex Othone filio nepos, hic minimus natu filius. Svatavæ vero reginæ matris prensationib⁹ adjutus, exclusit post Wladislai obitum Othonem

XXVI. SOBIESLAVS, quem

cum Otho, adducto in Bojemiam cum exercitu ingenti Lothario Imp. de dignitate conaretur dejicere, vitam in prælio amisit. Conscripto enim ad sui defensionem milite Sobieslaus, processit Imp. obviam, & conserta cum eo *(an.* 1126.) adChlumecium manu, stragem ingentem in ejus exercitu edidit. Strzibrum seu Misam in Bojemia, Gorelicium in Lusatia Vrbes, ædificavit. Cladscum propugnaculum instauravit, Regnum totum legibus, Pragam privilegiis singularibus exornavit. Vicinum Wratislaviæ Cracoviæque agrum est depopulatus. Exactis egregia cum laude in reipub. administratione annis quindecim, obdormivit anno 1140. Cooptatus in ejus locum est post altercationes multas decessoris sui VVladislai Ducis filius

XXVII. VVLADISLAVS. Hic quamvis principia gubernationis habuit pacata, cum tamen comperissent proceres Bojemi, ipsum non exspectata ipsorum designatione, dignitatem Sobieslai patrui commendatione à Cæsare ambisse, in factiones abire, & à VVladislao pleriq; ad Cunradum Znoymensem *(an.* 1142.) declinare cæperunt. Quia vero Cunradus Imp. à VVladislao, ut pote sororio, stabat, vel inviti ejus imperia ferre sunt coacti. Benevolentia tamen ille

ac cle-

ac clementia sua conciliavit postea sibi, & arctis obsequiis devinxit universorum animos, ut nemo esset, qui non libenter ei obtemperaret.

VII. Cum à Christianis expeditio (*ann.* 1149.) ad recuperandam terram sanctam esset decreta, nomen militiæ illi, cum Henrico fratre, & Zpitihnevo agnato, dedit. Reversus vero ab ea militia, Friderico Cæsari in Insubria (*ann.* 1159.) adversus Mediolanenses rebelles, strenuam navavit operam. Ab eodem igitur Cæsare Ratisbonæ principum Imperii conventum agente, creatus propterea est

REX,

& pro Aquila Leonem in insignibus gestandum accepit, tametsi, ut jam tum fuerunt, ita hodieque sunt, qui censeant, gentis suæ gloriæ illum multo melius fuisse consulturum, si D. VVenceslai exemplo fuisset contentus accepta à majoribus dignitate, ac insignibus; nec coronæ & insignis novi acceptatione ansam gloriandi Germanis dedisset, quasi nihil habeant Bojemi principes, quod non Germanis Cæsaribus acceptum, ferre debeant. * Belligeratus quoque hic Rex

* *Chronic. Boleslav. cap.* 66.

Rex est cum Constantinopolitano Imp. Manuele in Vngaria, & composita tandem inter eum Vngariæque Regem controversia, affinitatem cum eo per Helenæ neptis nuptias contraxit. Postremo vero cum ætate jam esset affecta, & onus administrandæ reipub. gravius quam ut ferri ab se solo posset, experiretur, de assensu Optimatum suorum, Filium Fridericum in regni curarumque consortium (*ann.* 1173.) assumpsit. A quo cum id factum rescisset Cæsar, præter officium & Cæsarum jura factum esse censuit, remque inique tulit. Nam quia qui de Bojemicis fascibus persæpe contenderunt Przemyslai sanguinis principes, opem adversus rerum summæ, populi suffragiis præpositos, suos agnatos, à Germanis Cæsaribus petere, quin & investituras plerumqne accipere meminerat, judicavit Imperio, aliquot istis actibus, jam necessario jus accrevisse, principum Bojemorum, non nisi Cæsarum beneficio creandorum: Ideoque se inconsulto VVladislao Regi successorem, à populo Bojemo designari neutiquam debuisse. Abrogavit igitur Friderico dignitatem, & deprecante Sobieslai seniotis filio Vldrico, ad administrandam Bojemam rempub. ereptum ex diuturno VVladislai Regis carcere, principem So-

bieslaum juniorem, ex aula sua misit, qui nihil procrastinandum ratus, assumpto Vldrico fratre, in Bojemiam contendit. Factus ea de re certior VVladislaus Rex, non judicavit è re sua, exspectare dum adversarius veniret. Itaque cum Iutha uxore, Elisabetaque nuru, & paucis, quos fideliores norat, ministris, in dotalem arcem suam Meëram in Srbia evadit, ubi quarto mense post, ex mærore defecit, anno ab inito inter Bojemos magistratu quinto & trigesimo, salutis reparatæ 1174. Arripuit ergo collata sibi à Cæsare sceptra princeps μισοχέρμαν@.

XXVIII. SOBIESLAVS II. Friderico interea nunc in Vngaria, nunc apud Cæsarem de injuria conquerente. Et quia contra majorum morem, à Cæsare, non à proceribus Bojemis, delatum honorem apprehendit Sobieslaus, neque diuturnum habere potuit imperium. Populus enim, sicut voluntatibus ad Fridericum propendebat, ita ad movendum loco Sobieslaum occasionem quærebat. Sobieslaus interea in Sturmo Przindæ præfecto, quem manu sua occidit, inque Vngariæ Regis fratre, quem ratione inhonesta cepit, & in Cunrado duce agnato, quem in Moravia armis infelicibus vexavit, dominationis impotentis speciem

ciem edidisse est visus. Vnde arrepta occasione Bojemi proceres, cum de obtruso domino ingrato, tum de imminuta per factam VVladislao Regi injuriam Bojemæ gentis libertate, cum Cæsare expostularunt, ita ut abalienatus is à Sobieslao, magistratu ipsum decedere jusserit, & Friderico resumendæ dignitatis potestatem fecerit. Coëgit igitur copias raptim Fridericus, & duxit in Bojemiam, cui cum se Sobieslaus resistendo animadvertit imparem, quadriennio vix in principatu exacto, in Silesiam profugit anno 1178. Venit igitur in vacuam principatus possessionem

XXIX. FRIDERICVS princeps, vulgo vocatus *Bedrzich*. Fuit is natura lenis ac ingenio moderato; sed quia in eundem cum Sobieslao impegit lapidem, & prolato in Ordd. conventu Cæsaris decreto ac investituræ diplomate, magistratum Cæsaris magis quam populi gratia, resumere est visus, non potuit principatum sine controversia diu tenere. Licet enim rempub. ipso denuo capessente, neque Cæsaris diplomati palam obnuntiabant, neque animi ab novo duce aversi signa ulla dabant Ordines, militis tamen potius, qui ob oculos armatus versabatur, metu, quam sponte ipsos tum quievisse est manifestũ ex eo, quod,

quam primum liberiores se esse putarunt, plerique nunc ad Sobieslaum fugatum, nunc ad Cunradum Znoymensem, ambos Friderici æmulos, respectare maluerunt. Defendit se nihilominus inter varios motus Fridericus, & dignitatem vel invitis adversariis, quoad vixit tenuit. Mortuus est anno regiminis duodecimo, Christiano 1190. princeps populo, post mortem, quam cum viveret, carior. Surrogatus illi est in dignitate, Theobaldi agnati & populi omnis applausu unanimi, Cunrado avo cognominis ex Moravia princeps, Friderici defuncti æmulus

XXX. CVNRADVS II. Hic sub ipsa initi magistratus auspicia, rogatus à Barbarossæ filio Henrico, in bellum pro recuperando Apuliæ Siciliæque regno proficiscente, ne opem sibi ista in necessitate ferre abnueret, valida manu collecta, illuc cum eo est profectus. Sed in Neapoleos obsidione, ut & Otho patruelis, interiit peste, anno principatus primo, Christi vero 1190. Ab ejus morte per integrum fere annum dubia fuit & fluctuans reipub. Bojemæ gubernatio. Nam primum eam invasit

XXXI. WENCESLAVS, Sobieslai senioris minimus natu filius, qui quamvis gratia apud Pragenses cives mul-

multum valuit, quia tamen Wladiſlai Regis filio Przemyſlo urbem viribus magnis oppugnanti, reſiſtere ſe diu non poſſe intelligebat, fortunam periclitari noluit, ſed æquo conſenſu Pragam dereliquit, & comitatu parvo ad Imp. Cæſ. Henricum VI. Bambergam confugit. Quamvis autem derelictum ab eo principatum, armis ſuum fecit Przemyſlus, quia tamen multam pecuniam Cæſari, ſi loco reſtitueretur, promittebat Wenceſlaus, & ipſe quoque Przemyſlus interea ob arma (*ann.* 1193.) cum Alberto Comite de Pogen in Bavaria vaſtanda ſociata, pacis in Imperio turbatæ reus declarabatur, pacatum non potuit eſſe ejus imperium.* Remittebatur enim ex comitiis Wormatienſibus in Bojemiam à Cæſare Wenceſlaus, & Przemyſlo, ut de provincia decederet, aſpera comminatione imperabatur. Cum vero contendens in Bojemiam Wenceſlaus in itinere ab Alberto Luſatiæ Marchione interceptus, in vinculis teneretur, obtinuit reipub. Bojemæ procurationem, data Cæſari de repræſentanda promiſſa à Wēceſlao pecunia, cautione idonea, ortus ipſe quoque ex Przemyſlæo genere Epiſcopus Pragenſis

* *Chronic. Auguſtenſe.*

XXXII. BRZETISLAVS-HENRICVS. Gessit is per delegatos suos bellum in Moravia Lusatiaque adversus Przemysli æmuli amicos. Sed tertio procurationis anno Hebum sive Egram valetudinis ergo delatus, exstinguitur, paulo post, quam Przemyslus, intercessione Alberti Comitis Pogensis, cum Imp. in gratiam rediisset, Verbi incarnati anno 1196. Ab ejus excessu multa de novo duce orta est inter Bojemos proceres disceptatio. Multis sane, verum tenuioribus; placuit, ut restitueretur Przemyslo abrogatus, sed nuper quoque redditus à Cæsare principatus. A potentioribus vero vocatus ad regimen est, dimissus ex carcere, in quem Przemysli fratris caussa fuit conjectus,

XXXIII. WLADISLAVS, qui tamen cum ob præreptam dignitatem bellum à fratre metueret, advocata populi omnis concione frequenti, fratrem procerum multitudini commẽdavit, deque universorum assensu, legatione ad eum missa, colloquium ejus expetivit. In eo ita se erga fratrem gessit, ut magistratum, quem gerebat, ipsi in manus resignarit, & Moravia se deinceps contentum esse velle significarit. Administrata igitur ab eo fuit respub. menses duntaxat quinque, & in ejus locum, bona populi gratia, successit princeps

XXXIV. PRZEMYSLVS, cognomento Victoriosus & Aureus. Multa is bella, nunc contra, nunc pro Cæsaribus gessit, magna cũ virtutis opinione.

VIII. A Cæsare Philippo comitiis Moguntinis impetravit privilegium solenne, ut qui posthac rerum in Bojemia potituri essent, suffragiis populi liberis legerentur pro more omnes &

REGES

essent: estque ipse statim data corona aurea, Rex Bojemiæ (*ann.* 1199.) declaratus, ac ab universis, qui aderant, acclamatione festa salutatus. Philippo tandem proditorie trucidato, Othoni, ejus ibsq; controversia in Imperio successori, constanter adhæsit, & ob egregia sua in eum studia, Ottacari cognomentũ tulit. A Friderico Othonis successore, (*an.* 1212.) privilegium Philippæo cosonans, de libera Regum Bojemorum à populo sui electione, Bojemæ genti obtinuit. Omnes igitur principes qui post Przemyslum hunc, rerum in Bojemia deinceps ad hoc usque ævum sunt potiti, regio nomine ac authoritate Bojemis præfuerunt. Etenim qui post Wratislaum Regem, ante, & post VVladislaum similiter Regem, rempub. gesserunt, partim mutuis inter agnatos concertationibus

impediti, partim populi sui, beneficium hoc Germanicum aspernanti, consilia sequuti, vetere à majoribus usurpata Ducum dignitate, quam nova hac & sumptuosa, gaudere maluerunt. Regnavit autem in Bojemia Przemyslus-Ottacarus permagna sua, & totius gentis gloria, ab inito iterum magistratu, annos duos & triginta, obiitque anno Christiano 1230. Successit ei mortuo filius jam ante, ipso vivo, consentientibus procerum votis designatus, & Coronatus Rex

XXXV. VVENCESLAVS. Annum is tum cum regnare cœpit ingrediebatur quintum & vigesimum, ab eo quod oculi unius usum in venatione amisit, Luscus, à plerisque etiam Ottacarus cognominatus. Austria à Cremsio usque ad Vngaricos fines depopulata, Fridericum Ducem iterum iterumque fudit, Tataros ex Moravia fugavit: filium, qui conspiratione cum proceribus quibusdam facta, arma adversus ipsum sumsit, & regnum rapere tentabat, coercuit, delictique veniam petere coëgit. Cui etsi Regiam dignitatem paulopost in manus tradere cogitabat, tamencum ipsum juvenili petulãtia furere, & dominatu impotenti subditis gravem fore animadverteret, sententiam mutavit. Ra-

tus autem coronæ meditata hac in filium translatione, Regem se esse desiisse, anno à Coronatione sua prima, qui ei vitæ quoque primus fuit, quarto ac quadragesimo, coronam iterata inauguratione solenni (*ann.* 1250.) resumpsit. Vixit annos septem & quadraginta: obiit regni anno quarto & vigesimo, Christiano 1253. Cujus decessu regnum, frustra reclamantibus primoribus non paucis, adeptus est filius

XXXVI. PRZEMYSLVS-OTTACARVS II. Duces hic Regesque omnes qui antehac Bojemis præfuerunt, gloria, virtute, opibusque superavit. Bojemi ipsum nomenclatura ab hospitalitate desumpta Hostimilum vocitabant. Impius quidem olim in patrem fuerat, sed castigatus ab eo resipuit postea, culpamque est deprecatus. Vivo patre, post defunctum absque sobole Przemyslum patruum, factus est Moraviæ Marchio; fratre VVladislao, qui per Gertrudis matrimonium Austriæ dux fuit factus, intra sesquiannum ab adita provincia exstincto, nec hæredem relinquente, à provincialibus est ad Austriæ Stiriæque principatus jure propinquitatis vocatus.*

 In cu-

* *Chronic. Australe, & Augustense Henr. Stero. Æn. Silvius.*

In cujus utriusque possessione, ut titulum de jure alio quoque haberet, Friderici ultimi Austriæ Stiriæque Ducis sororem Margaritam, uxorem duxit, & à Ricardo Rege Romanorum electo, investituram ceremonia solenni, quin & à Pontificibus Romanis concessiones multiplices accepit. Quia vero Bela Rex in Stiria acquirenda jure se, quam is, meliore putabat niti, armis rem finiri oportuit, & victus aliquoties Vngarus, pacatam Bojemo provinciæ possessionem relinquere est coactus. Emit præterea Carinthiam, Carniolam, Naonisque portum, ab amitino suo Vldrico principe, Przemyslus. In quarum possessione, cum jam quatuor vigintique annos exegisset, sumptusque in eas permagnos gravi cum anxietate fecisset, reposcit eas ab eo tanquam nullo jure infessas, creatus nuper ex Habspurgi Comite Romanorum Imp. Rudolphus. Res sane tum statim ad arma spectabat, nisi astu circumventus Przemyslus, provincias quas diximus, Cæsari resignasset. Onerabatur enim illa spe, resignationem illam nulli sibi fraudi futuram, siquidem filiæ, per id tempus Regis filio à Cæsare desponsæ, dotales provinciæ istæ essent futuræ. Sed cum nec Rudolphus, ut qui Austriam Stiriamque statim Alberto fi-

lio, Ca-

lio, Carinthiam vero & regiones vicinas Maynhardo Tyrolensi, Augustanorum comitiorum decreto dabat, fidem servaret, nec proceres Bojemi Regis sui in amissione tam nobilium provinciarum, præposteram incogitantiam, animis æquis ferre vellent, renuntiavit amicitiam Cæsari Przemyslus, & aut reddi sibi ereptas compositis dolis provincias, aut bellum exspectare jubebat. Restitutionem negante Cæsare, conscribit militem Przemyslus Rex, quem cum postmodum in Austriæ campum quendam (Marchfeld vulgus vocat) adduxisset, Rudolphum Cæsarem in armis offendit. Consertum igitur est ad VII. Calend. Septemb. ardore partis utriusque acerrimo, prælium cruentum, in quo desertus à suis occubuit, strenue pugnans Rex Przemyslus-Ottacarus, anno regni sui quinto & vigesimo, partæ vero salutis 1278.

IX. Sequuta hanc luctuosam cladem est gentis Bojemæ calamitas numquam sine lacrymis memoranda. Non habuerunt enim, quem Regem sibi gerendæ Reipub. idoneum legerent Bojemi, & impuberem adhuc occisi Regis filium à sceptris, nisi ingrati esse vellent, arceri haud posse videbant. Accidit ergo eis, quod aliis regnis quandoque accidisse legimus,

legimus, ut interea dum regius puer adolescebat

INTERREGNUM

esset, & cum immani militis Cæsariani insolentia primum, mox etiam cum fame rerumque omnium inopia extrema conflictaretur Bojemia tota. Testis ejus rei tum locuples erat Turingia Misniaque, in quam triennio fere integro commigrabant relictis laribus, expilati Bojemi, ac consumpti inedia miserabili in plateis corruebant mortui. Tutor interea Regis designati ingratus, Przemysli occisi ex sorore nepos, Otho Longus Brandeburgi Marchio, regnum exactionibus gravabat, expilabat, diripiebat, & Germanos homines, opum dignitatumque nidore illectos, in regno multiplicabat, usque dum anno demum tyrannidis suæ sexto, emuncta prius pecunia ingenti, Regem adolescentulum, ex Marchia sua, in Bojemiam reduxit, & populo calamitoso (*ann.* 1 2 8 4.) reddidit. Exceptus ergo est & maxima quavis lætitia ad Regni gubernacula admissus, princeps

XXXVII. WENCESLAVS II. Rex sextus, adolescens annos tum demum natus quatuordecim. Assumptionem diadematis solennem ille distulit ad an-

ad annum ab magiſtratu inito tertium decimum. (*ann.* 1297.) Moderate ſapienterque regnum adminiſtravit, ita ut & Poloni eum ſibi Regem adverſus Wladiſlaum Loctecum crearint, & Sileſiæ Duces quidam, dominum præfecerint, & Vngari Regem poſtularint. Polonos quidem is, & Sileſiæ Duces illos, accepit in fidem, ſed Vngaris ſe excuſavit honeſte. Albertum Luſcum Imp. decimas ex argenti fodinis ab eo, in Bojemicæ libertatis fraudem, auſu novo exigentem, & regnum manu militari turbantem, finibus ſuis ejecit. Pietate vitæque moderatione, prometuiſſe eſt viſus, ut Sanctus cognomiraretur. Exſtinctus eſt, vel tabe lenta, vel ex propinato, ut quidam prodiderunt, ab Albertinis hominibus veneno, ætatis anno quinto & trigeſimo, regni ſupra vigeſimum primo, Chriſtiano 1305. Surrogatus ei eſt filius cognominis, adoleſcens annum ætatis ſeptendecimum ingreſſus, princeps

XXXVIII. WENCESLAVS III. Rex ſeptimus. Inauguratus antehac erat, & triennium regnarat in Vngaria; verum voluntatum lubricitate in proceribus Vngaris perſpecta, regno ipſorum exceſſit, & ad patrem rediit. Cum in Poloniam, regnum auſpicaturus, contenderet, Holomucii in itinere, cum in Decani domo veſte

veste exsuta meridiaretur, ab iisdem, à quibus pater sublatus esse putatur, per sicarium vulneribus tribus est confossus, anno ætatis duodevigesimo, Verbi incarnati 1306. Fuit cum corpore formosissimus, tum lingua promptissimus. Regnando non exegit nisi annum unum.

X. Rege hoc cæde festinata perempto, & regia prole sexus melioris nulla exstante, excitata est inter proceres, de Regis electione in comitiis concertatio gravis & perniciosa. Eligebatur enim à parte populi majore, Alberti Imp. filius Dux Austriæ Rudolphus, à reliquis vero, quos Regis occisi sorores prensabant, Annæ Wenceslai Sancti filiæ natu majoris maritus, Henricus Dux Carinthiæ. Variantibus sic in deliberatione, & in suspenso hærentibus suffragantium sententiis, supervenit cum filio Candidato, & militum vi valida, Imp. Cæsar Albertus, effecitque ne filius, qui priores partes in suffragiis tulerat, posteriores in acquirendo regno ferret. Consequutus itaque summam apud Bojemos dignitatem est princeps

XXXIX. RVDOLPHVS cognomento Mitis, Rex octavus. Is quoniam multos Regni proceres cum Henrico Carinthio sentire, eamque ob caussam electioni non adfuisse sciebat, uti omnium sibi

ſibi animos conciliaret, Viduam Wenceſlai majoris, cui ob vitæ morumque probitatem Bojemi addicti erant, uxorem duxit. Cumque ne ſic quidem, quod voluit, couſequeretur, ſed per contumeliam ab iis Rex *Kaſſe*, ſcommate à pulticula tracto, appellaretur, armis eos cogere ſtatuit. Aſſumpto ergo milite cinxit obſidione Horazdiejovicium : ubi cum hæreret, incidit in profluvium alvi immodicum, ejusque pertinacia medicorum diligentiam omnem ſuperante, intra tempus breve ſub pellibus eſt exſtinctus, anno regni primo, Chriſtiano 1307. Ejus morte recruduerunt in coactis de Rege optando comitiis procerum acres contentiones. Multi enim in Henricum Carinthium vota conferre pergebant, nonnulli Fridericum Auſtrium, Rudolphi defuncti fratrem, volebant, quidam neutrum probabant. Vicit tandem ſuffragiorum numero, & ad reipub. gubernacula, fremente ac reluctante Alberto Cæſare, eſt admotus, princeps

XL. HENRICUS, ſed regno tamen nunquam ſolenniter eſt inauguratus. Quia enim Germanos in capiundis de repub. conſiliis, non Bojemos adhibebat, & argento Cutnenſi in Carinthiam ſuam exportando, potius quam

regno

regno pacando attendebat, anno ab inito magiſtratu tertio, in conventu Ordd. publico, eſt abdicatus, anno Chriſti 1310. & Rex pro eo, ea lege ſi Eliſſam Wenceſlai Regis filiam, de tribus natu minimam, uxorem vellet ducere, eſt declaratus Imp. Henrici VII. filius

XLI. IOHANNES, Rex decimus. Natus is tum erat, cum regnum inibat, annos quatuordecim. Vt ob fortitudinem virtutesque dignas viro principe, Bojemis fuit carus, ita ob Lucenburgi patriæ, & Germanorum hominum, amorem quam terræ Bojemiæ, majorem, emunctionesque populo graves ac frequentes, intolerabilis. Inde oriebantur non raro inter ipſum & Optimates, periculoſæ ſimultates. Bella ille geſſit permulta cum Regibus principibusque vicinis, fortuna ſemper fere propitia. Sileſiam regno conjunxit, & Luſatiam ſuperiorem recuperavit. Henricum Auſtrium, Friderici fratris caſtra adverſus Ludovicum Imp. ſequutum, in prælio cepit, & non prius, quam imprudenter olim Alberto Cæſari à Bojemis factas obligationes ab eo recepiſset, liberum dimiſit. Occubuit in prælio Philippi Galliarum Regis, cum Eduardo Angliæ Rege, anno Regni ſexto & trigeſimo, ætatis quinquageſimo, Chriſtiano 1346.

Oculo utroque fuit captus, quorum alterum amisit ex aere nebuloso in Litvania, alterum ex dolore & medici imperitia in Bojemia.

XI. Successit ei in Regno, eo adhuc vivo designatus princeps

XLII. CAROLVS, Rex undecimus, & Romanorum paulo post Imp. ejus nominis quartus. Hic cum lateritium à patre relictum invenisset regnum, sapientia effecit marmoreum. Hoc unicum in eo nostri quidam improbant, quod quamvis patriam legibus & decoribus insignibus, splendidissimam faciebat, caritatum tamen interea domesticarum, & familiæ suæ apud Bojemos exaltandæ rationum, quin eas ornamentis regni publicis anteponeret, nullo modo oblivisci volebat. Emporium mercium omnigenarum, & literarum liberalium studium universale, Pragæ constituit, Vultavam ponte lapideo junxit, Marchiam veterem emit, de Silesia Lusatiaque, ne à Corona Regni Bojemiæ abalienari unquam posset diplomate edito cavit. Gentem linguamque Bojemam ac præcipue regni sui urbes præ cæteris dilexit. Obdormivit Pragæ regni cum laude gesti, anno supra trigesimum secundo, ætatis climacterico magno, tertio & sexagesimo, Christiano 1378. Venit ab

ejus exceſſu ad reip. faſtigium ſummum, filius, princeps

XLIII. WENCESLAVS Ebrioſus, Rex duodecimus, per importunas patris prenſationes flagitationeſque jam olim & deſignatus & coronatus. * Ignavum quidem ipſum vocant Germani, ſed quæ pro repub. egit nonnulla, non ſolum hominis haudquaquam ignavi ſunt facta, verum &, ſi à vino temperaſſet, judicio ipſum Regibus aliquòt Germanis præſtitiſſe, non obſcure innuunt. A proceribus Bojemis Sigiſmundi fratris inſtigatione bis captus & ſevere habitus fuit, ſagacitate tamen ſua in libertatem ſe bis quoque vindicavit, & regnum recuperavit. Sanguinis fundendi avidior fuit; & ſcelerum vindex inexorabilis. Ob excitatos Pragæ ab Iohanne Zizca motus, Senatumq; per feneſtras præcipitatum conſternatus, immodiceque indignatus, apoplexia eſt percuſſus. Ex iſto itaque morbo deceſſit, vitæ anno octavo & quinquageſimo, Bojemici poſt patrem gubernati regni, primo & quadrageſimo, Verbi incarnati 1419. Imperium adminiſtravit annos duos & viginti, quod ei tamen ante undeviginti, quam obiret annos,

* *Lege Recognitiones Civitatibus extortas.*

nos, per Septem-Viros erat abrogatum.

XII. Morte ejus, motus, quos diximus, non modo non conquieverunt, verum à Sophia regina Sigismundoque fratre Cæsare, multo majores sunt facti. Ambo enim illi exacerbatum ob Hussi, Hieronymique supplicia indigna Bojemum populum, armis, quam verbis ad quiescendum perducere satius esse, infortunio suo non levi censuerunt. Nulla igitur via permoveri poterant Bojemi, ut Regem habere vellent. Imp. Sigismundus sane, perruptis omnibus obicibus, in arcem Pragensem cum militari manu irrupit, & coronam sibi regiam præter Ordinum voluntaté imposuit; sed exercitibus suis aliquoties fusis fugatisve, non nisi quinto decimo anno post, in regni possessionem venire potuit. Ergo ab Regis Wenceslai obitu

INTERREGNUM.

Fuit bellis civilibus calamitatibusque horrendis per annos sedecim perturbatissimum, donec armorum successu desperato, verborum calamorumque lenociniis, in obsequia sua pellectis potentioribus, ad regni clavum admissus fuit ille ipse

XLIV. SIGISMVNDVS, Caroli Imp. filius alter, & Rex in Bojemia tertius

tius decimus. Fuit princeps literis humanioribus non leviter tinctus, eruditorumque Mæcenas. Marchiam & Electoratum veteris Brandeburgi, primum oppignoravit, tandem ære quo eam gravavit dissoluto, Burggravio Noribergensi Friderico in feudum ab Imperio tenendum concessit, ac ratione ista à Bojemiæ regno penitus avulsit. Bello adversus Turcas Bojemosque inglorius. Cum Hussi disciplinæ sectatoribus Bojemis, varias de religionis pace, Brunæ, Iglaviæ, Oegræ, Pragæ, tractationes habuit, quos quamvis in sectas divisos reperit, utrosque tamen cautionibus scriptis, Calixtinos nempe Compactatis sive Concordatis Basileensibus, Taboritas vero regio diplomate suo, aliquo modo placavit. Praga, motus ob Rohacii Baronis supplicium exorituri metu, valetudine dubia digressus, in itinere Vngarico ex ignis sacri uredine defecit, anno ætatis septuagesimo, regni Bojemi, ab arrepta corona, septendecimo, Christiano 1437.

XIII. Ab ejus obitu turbulenta iterum erant de Rege creando comitia, aliis commendatum solicite à Sigismundo generum, Albertum Austriæ ducem expetétibus, aliis Wladislai Poloni regis fratrem adolescentem Cazymirum. Ambo illi factionem suam armis in Bojemia juvabant,

vabant, ita ut regnum civili bello denuo ardere videretur. Quia tamen potentior erat factio Albertina, inauguratus regno est delectus ab ea princeps

XLV. ALBERTUS, cognomento Claudus, Rex decimus quartus. Perquam rara, sed perquam inconstanti fortuna, tria regna intra annum unum est consequutus. Bojemi nihilominus non pauci, iique authoritatis præcipuæ, nullo modo, regem ipsum ut agnoscerent, potuerunt adduci. Et quamvis necdum biennio regnavit, bellicæ tamen suæ virtutis specimen adversus Moravos, Polonos, Bojemos, Turcas, haud contemnendum edidit. Dysenteria est ex melonum esu nimio exstinctus in Vngaria, anno 1439. Regis morte ad Bojemos renuntiata, conventus regi creando, iterum altercando, est actus. Quoniam enim uterum gerens ab Alberto relicta, & paulo post marem posthumum enixa erat uxor regina, quidam Regem illum habere, regnúmque, dum pubesceret, per delectos curari volebant; quidam vero Albertum Bavariæ Ducem in regnum vocabant. Sed cum is distractum religionibus regnum suscipere abnueret, placuit universis Ladislaum (sic enim vocavit mater) Regem designare, & ne quis motus, priusquam is per ætatem

regnando evadat aptus, suboriri, vel juris populo dicendi cursus negligi queat rempub. Eparchis, ex procerum corpore delectis, duobus committere. Tertium igitur post Reges in Bojemia creari cœptos, hoc jam fuit

INTERREGNVM.

Duravit autem id ad ætatis Ladislai annum quartum decimum; quem cum ageret idem

XLVI. LADISLAVS, imponebatur ei ritu solenni regni corona (*ann.* 1453.) & factus erat apud Bojemos Rex quindecimus. Is cum exspectatione omnium permagna regnare incipiebat, morte immatura, in ipso nuptiarum apparatu, & ætatis flore, est exstinctus. Alii peste, alii veneno sublatum censuere, vitæ anno duodevigesimo, salutis nostræ 1457. Nunquam majore quam tum ambitu comitia regis creandi in Bojemia caluerunt, adeo multi magnique competitores erant, qui ea calefaciebant! Excussis tamen ultro citroque diligenter omnibus, electus est cunctorum votis, qui Ladislao nondum ad reipub. clavum collocato, regnum ejus nomine gubernarat.

XLVII. GEORGIVS, Podiebradius cognomento, Rex sextus decimus.

Natus hic cum regnum inibat erat, annos octo & triginta. Sapienter animoseque dignitate regia est usus. In Misnia, Silesia, Moraviaque, imo & cum contumacibus adversariis in Bojemia suis, qui obsequia ipsi pertinaciter negabant, Vngarumque regem æmulum opponebant, difficilima gessit bella, conatus tamen eorum omnes semper elisit ac elusit. Fridericum Imp. obsidione arctissima in Viennensi arce à suis cinctum, quemque ope omnî ab Imperio destitutum dolebat, liberavit. Operæ ejus pretium à Cæsare tulit, cum luculenta regno Bojemo data privilegia, tum filiis additam dignitatis excellentiam. Imperii enim principes ii tum sunt creati. Obiit ex hydrope, ætatis anno supra quinquagesimum primo, regni tertio decimo, Christiano 1471.

XIV. Eo in conditoriis Regum funerato, comitiisque Pragæ novi Regis creandi caussà institutis neutiquam conveniebat inter Ordines. Nam alii Wladislaum Polonum, alii Matthiam Vngarum, alii Imp. Fridericum, cupiebant; nonnulli Henricum Georgii defuncti filium, alii alios malebant. Re diu Pragæ agitata, & ad extremum comitiis ad Cutnos montes translatis, renuntiatur Rex à Bojemis, Cazymiri Poloni filius

XLVIII. WLADISLAVS, qui Cracovia Pragam veniens, honore Ordinum omnium summo est exceptus, tertioque ab adventu die coronatus. Quindecim annos erat natus cum regnum auspicabatur: princeps fuit comitate munificentiaque singulari, & inprimis pacis consectator. Privilegia immunitatesque insignes cum regno toti, tum Ordinibus singulis, adeoque familiis procerum & civitatibus plerisque, benigne dedit. Rempub. cum Optimatum consilio in multis ordinavit, & legibus correctioribus exornavit. Fatis concessit post completum ætatis annum sexagesimum, regni anno quinto & quadragesimo, reparatæ salutis 1516. In ejus locum successit in regni administratione, patre adhuc vivo regno inauguratus filius, adolescens annum ætatis tum agens decimum

XLIX. LVDOVICVS, Rex octodecimus. Hic Maximiliani Imp. & Sigism. Poloniæ Regis patrui consiliis regebatur, & propter Turcicas in Vngariam irruptiones frequentes, in Vngaria fere vitam transigebat, perraroque in Bojemiam veniebat. Ea propter turbæ ex turbis, vitia ex vitiis per ejus absentiam in regno germinabant. Etsi vero Eparchum Rex, qui cura vicaria rempub. guberna-

bernaret, populo constituit Regis olim Georgii nepotem Carolum Minsterbergi ducem, malis tamen sanandis imbecillior quam oportebat, ejus fuit authoritas. Decimo regni ejus anno, vi, quam unqnam majore imminebat Vngariæ Turcicus Sultan-Soleiman. Cujus furori reprimendo, conscribebat ex regnis suis, qua potuit celeritate copias Ludovicus, & ab Imperii principibus etiam comitiis Noribergésibus subsidia exposcebat. Sed quia nec Archistrategũ belligerandi gnarum habebat, nec ab Imperio opem quam sperabat consequebatur, & modico exercitu cum ingentibus Turcarum copiis ad Mohacium confligere est coactus, fuso dissipatoque à Turcis exercitu suo, ipse fuga quidem ex prœlio est elapsus, paludis tamen voragine, in rivo Celepotoco, cum equo haustus interiit, non multum vicenario major, salutis anno 1526. Regi huic omnia fuerunt præmatura. Etenim, ante DIeMnatVs, ante diem coronabatur, ante diem barbescebat canescebatque, ante diem regni curam suscipiebat, ante diem uxorem ducebat, ante diem occumbebat.

XV. Ab hoc luctuoso Regis interitu, convenerunt Pragam Regis creandi caussa Ordines, & cum alii Ferdinandum Austrium Ludovici sororium, alii

Sigismundum Polonum, alii ex Bavaris fratribus vel Ludovicũ vel VVilelmum, Regem habere vellent, * ultimo placuit omnibus imitari majorum, post Alberti Regis mortem, eadem in caussa observatum exemplum. Delectis igitur ex singulis Ordinibus numero pari viris prudentibus quatuor & viginti, iisque jurejurando adstrictis, Regis ex quatuor, quos diximus, Candidatis eligendi potestatem dederunt. Ab iis itaque re deliberata, Rex Bojemiæ est renuntiatus

L. FERDINANDVS Austriæ ArchiDux Rex novendecimus, à vulgo ob labiorum magnitudinem vocatus *Hubaczek*. Erat princeps hîc cautus, solers, vigilans, vigore ingenii atque animi præstabat, adversus humanos casus omnes sese obfirmabat. Annus ætatis quartus & vigesimus, regnorum ei fuit primus. Legibus patriis conformis, & salutaris fuit illius in Bojemia regni gubernatio, sed quam postea bellum in vicina Germania Smalcaldicum vocatũ, perturbavit. In quo cum adversus confœderatum fideique domesticum Saxoniæ principem Electorem, arma cum Rege conjungere

* *Ioh. Herburt. histor. Polon. lib. 10. cap. 3. Bodin. de Republic. lib. 6. cap. 5.*

jungere abnuerent Bojemi, (*ann.* 1547.) nec militem, quem domi inauctoratum in limite regni ſeptentrionali tenebant, ipſo operoſe mandante, dimittere vellent, indignatus propterea Rex, majeſtatemque ſuam conculcari ratus, poſt debellatum à fratre Saxonem, Pragam cum copiis irarum plenus redit, formatoque tribunali judicum ſingulari, potentiores ex Ordinibus omnibus, in jus vocat, condemnat, pœnas irrogat, quibuſdam ſupplicio ultimo affectis, cæteros graviter, & inprimis civitates, mulctat ac bonis exſuit, leges regni conſuetudineſque pro arbitrio, quaſdam interpolat, quaſdam abrogat, calamitate incolarum regni permultorum, necdum ſatis deplorata. Ira tamen cum tempore, ſed ſenſim ac tarde, deferveſcente, quædam quibuſdam viciſſim eſt gratificatus ac reſtituit. Appellationum tribunal, (*ann.* 1548.) ad quod ab opidanis judicibus provocationes fierent, in arce Pragenſi, & ſuos quoſdam quaſi Ω'πικȣϱϛὺς in Vrbibus, inſtituit, de non evincendis alienatis quovis titulo per deceſſores ſuos Reges bonis eccleſiaſticis, Interdicto peculiari cavit. Obiit, die mortis ſuæ aulico concionatori ſuo, trimeſtri prius quam obibat, nominato, ætatis anno ſecundo & ſexageſimo, regni ſupra tri-

geſimum

gesimum septimo, Christiano 1564. Successit illi, jam pridem regnis destinatus, & ante sesquiannum coronatus, maximus natu filius princeps

LI. MAXIMILIANVS. Septem & triginta annos natus, & jam tum multorum liberorum pater erat, cum regnum ipse administrādum accepit. Princeps fuit pietatis, publicæ tranquillitatis, æquitatis, ac subditorum suorum amantissimus. Conscientiis hominum de DEO non impie sentientium, patris exemplo pacem dabat, & religionum diffidia verbis, non ferro, sopiebat, filiumq;, quem sibi successorem de populi assensu designabat, ad eandem moderationem commonefaciebat. Ipso regnante Bojemia bellum nullum vidit. Valedixit terris Rex hic anima pia, cum ætatis esset ingressus annum quinquagesimum, regni post patrem administrati anno decimo tertio, restauratæ salutis 1576. Excepit ejus regnorum curas annos jam tum quatuor & viginti natus filius princeps

LII. RVDOLPHVS II. Paterna hic premens vestigia, pacem diligenter consectabatur, ac Pragensis urbis deliciis contentus, perraro alibi quam in Bojemia degebat. Turcarum tamen rabies, ac Vngarici regni calamitates, bellum tandem ipsum moliri coëgerunt, quod per du-

per duces diversos, continuos annos quatuordecim, ab eo est fortuna ambigua in Vngaria gestum. Quo per inducias cum hoste pactas utrunque remittente, inquietarunt ipsum excitati ob turbatam religionem, primum in Moravia Botscajiani, (*ann.* 1605.) postea in Bojemia (*ann.* 1608. 1609.) populares motus bellici. Botscajianos Rudolphus Rex, partim pacis, partim Martis remediis, Bojemicos vero data conformatæ secundum exhibitam olim ab Ordinib. Maximiliano patri Confessionem in regno religioni, solennique privilegio ac tabulis confirmata pace, accurate composuit. Verum regni quietem labore multo comparatam, brevem ei fecit Matthias frater. Videns enim is fratrem curis multiplicibus languidum, ætateque vergentem, cum fratribus ac agnatis contra ipsum (*an.* 1606.) paciscitur, & scientibus conniventibusq; Imperii principibus, armata manu illi, primum Austriacas provincias, mox (*ann.* 1608.) Vngariæ regnum & Moraviam, postremo etiam Bojemiam (*ann.* 1611.) cum provinciis concorporibus extorsit. * Injuria tam enormi, & ab Germanis prorsus ne-

* *Querela Rudol. Imp. ann.* 1610. *Elect. Pragæ proposita.*

ſus negeleɫa, affectus à fratre Imp. Rex Rudolphus, mœrore angi non deſiit ante, quam è vita excederet, ætatis anno ſexageſimo, regni ſexto & trigeſimo, Chriſtiano 1612. Cœlebs hic vitam traduxit, legationibus ſplendidiſſimis à Turco, Perſa, Moſco, Tataro, honoratus. Regnum ergo Bojemiæ, armis pariter & populi non ſatis acute perſpicacis conſenſu, à fratre acceptum, apprehendit ejus frater, de quo diximus,

LIII. MATTHIAS, qui quamvis majorum more regnum gubernaturus credebatur, ſanguineis tamē fervidorum religionis ad Romanæ ſedis diſciplinam inſtitutæ ſectatorum ſuggeſtionibus, ab inſtituto ſalutari eſt averſus, & ſopitas Rudolphi prudentia ſimultates, atque religionis Euangelicæ turbationes, ſenſim in Bojemia recrudeſcere paſſus. Quas dum in herba ipſa negligeret, & ſpecie valetudinis curandæ, regno in factiones diſtracto exceſſiſſet, bello accendendo occaſionem præbuit. Mali, immanitate ac diuturnitate pernitioſiſſimi, principium fuit, duorum ex regni Optimatibus & Actuarii unius, (qui conſiliorum pernitioſorum turbatæque pacis publicæ authores eſſe arguebantur) ex ſublimi Conſiſtorii regii feneſtra deorſum præcipitatio. Eam ſequuta ſtatim ſunt,

sunt, à Rege majestatis vindicandæ, à Bojemis religionis tuendæ caussa facti apparatus bellici ingentes, bellumque exitiale, quod tam late postmodum serpsisse vidimus, ut non tantum Bojemiam, verum & Germaniam totam corripuerit, & meo, innumeræque bonorum multitudinis infortunio maximo, hodieque ardeat. Quod cum inter spes dubias inchoarat Matthias Rex, commutavit cum morte vitam, ætatis anno climacterico supra sexagesimum tertio, regni octavo, & Christi 1619.

XVI. Et quamvis eo adhuc vivo, (*ann.* 1617.) regno inauguratus fuit frater patruelis FERDINANDVS Austrius, Stiriæ, Carinthiæque Dux; quia tamen eum à paucis, iisque magnam partem vel metu adactis, vel pretio corruptis, contra majorum morem, Regem acceptatum, non electum, querebantur Ordines plerique omnes, arcebatur ille post Matthiæ Regis mortem à repub. regnoque ei frequentissimo Ordd. & ex unitis coronæ provinciis delegatorum conventu solenniter abrogato, optabatur Rex alius, à quibusdam Fridericus Comes Palatinus, à quibusdam Iohannes-Georgius Saxo, Electores, à quibusdam denique Victor Sabaudiæ Ducis filius. Vicit tamen suffragiorum numero, &

veniens

veniens non tantum honoribus ſummis exceptus, ſed etiam ſexto ab adventu die, feſta cum congratulatione corona regia redimitus eſt princeps.

LIV. FRIDERICVS Comes Palatinus Rheni, Rex tertius & vigeſimus. Agebat is tum, cum regnum adibat, ætatis annum quartum & vigeſimum. Fuit princeps pietati deditiſſimus, pace quam armis felicior, in utraque, ut ridente, ita & tonante fortuna, æquabiliter moderatus, multorum liberorum pater. Vbi alterum regni Bojemi inchoabat annum, cum Imp. Cæſ. Ferdinandi II. & Maximiliani Bavariæ Ducis copiis, ad Pragam in Albo-monte, (*ann.* 1620.) Marte adverſo de regno dimicavit. Sed partim fuſo exercitu ſuo, partim diſſipato, fuga cum uxore prægnante liberisque, ſalutem quærere, & regnum victori relinquere eſt coactus. Perfugium ejus primum fuit urbs VVratiſlavia, & mox ſororii urbs aulaque Berlinum. Cum vero & hæreditariis provinciis ſuis ab Hiſpano regio, Bavaricoque exercitu, eodem quoque tempore eſſet exſutus, & à Cæſare præterea proſcriptus, vidit ſe apud ſororium non poſſe eſſe periculi ſecurum. Profugit itaque exſul in Hollandiam ad avunculum Auriaci principem Mauricium, ejusque & ſoceri Ma-

gnæ

gnæ Britanniæ Regis munificentia, postea vero, cum mortui essent illi ambo, avunculi alterius Friderici-Henrici Ordinumque Hollandorum, & affinis Regis Britanni subsidiis, tædia exsilii longa superabat. Recuperato tandem, Gustavi-Adolphi Sueci Regis armis, magnam partem suo in Palatinatu Rheni patrimonio, cum & reliqua ditionum honorumque decora recuperaturus videretur, exstinctus est letho, veneni, ut ferebatur, virulentia accelerato Moguntiæ, ad III. Calend. Decemb. anno ætatis septimo ac trigesimo, exsilii aliquanto plus quam duodecimo, Christiano 1632. Post victoriam, quam adversus Fridericum Regem ad Pragam, ut diximus, in Albo-monte obtinuit Imp. Cæsar, princeps

LV. FERDINANDUS, misso statim Prorege Carolo Luchtensteinio, regnum belli jure comparatum apprehendit, & affectis ultimo supplicio viris partis adversæ primariis fere triginta, quibusdam vero ad carceres perpetuos condemnatis, opulentioribus perquam multis patrimonio omni mulctatis, suffragiorumque jure in regibus creandis, populo penitus erepto, regnare pro arbitrio, dominatuque absoluto in Bojemia cœpit, hodieque adhuc regnat.

XVII. Cæterum quum lubricus locus sit, & à viris intelligentibus ubique fere vitatus, de superstitibus Regibus scribere, & ne quis forte arbitretur, me qui ab hoc Imp. Cæsare, fortunas omnes & patriam ob religionem deserere sum coactus, dolori plus quam oportuit, in scribendo indulsisse, eapropter facta bellis toto Imperii tempore, in Germania, Italia, Prussia, hactenus gestis, celebratissimi hujus Monarchæ, sicut alia, ita Bojemica, posteritati liberiori disertiorique, relinquo describenda. Stylum autem jam meum converto ad principes reginasque Regg. Bojemorum uxores, experturus si, quod lectoris animo nec injucundum sit, nec inutile, aliquid forte de iis qnoque queam observare.

CAP. IX.

De Principibus Reginisque Bojemiæ.

I. SIcut cæteris quibusque suis vitę rationibus principesReges que præbent subditis vel virtutum vel vitiorum incitamentum, ita inprimis ab illicita Venere abstinentia, conjugiiq; vagæ libidinis nescii custodia, dant iisdem castitatis ac conti-

continentiæ exemplum. Digniſſimum laude hoc inſtitutum, ſervarunt quoque ſtudio accurato Bojemi principes, & vita pudice acta, ductisque domum uxoribus legitimis, hac quoq; in parte exemplo ad honeſtatem populo pleriq; omnes præire neceſſarium judicarunt. Vetuſtiſſimi autem inter eos, uxores ex ſua, non alienigena, poſteriores contra ex alienigena, non ex ſua gente habere maluerunt. Et ſane quo lingua, moribus inſtitutis propinquior viro eſt uxor, eo jucundior, concordior, neceſſariisque omnibus gratior eſſe ſolet eorum conſociatio. Iam quia in quovis hominum ordine uxores ex virorum fortuna fortunam ſimiliter ſuam amant metiri, videtur, neutiquam eſſe importunum hoc loco, de principibus Reginisque uxoribus nonnihil afferre, & earum in Bojemia jura, ac quas propter nuptias ex more priſco legibusq; conſequuntur prærogativas, tum etiam quæ ex ipſis cum quo principe matrimonio cōjuncta fuerit, obiter inveſtigare. Etſi ergo Bojemi jam dudum dedidicerunt eſſe γυναικοκρατούμενοι, neq; principes ipſorum faſces ſuos cum uxoribus ullo modo communicant; eorum tamen uxores jam olim principatus regnique inſignibus, ſolenniter ac iisdem fere quibus Reges

ipsi ceremoniis ornari, inaugurari, ære coronario donari, & à populo omni, honore quovis maximo ac prorsus regio, ut & obsequiis promptissimis coli consueverunt. Æs coronarium quod more prisco iis sub inaugurationem solet decerni, & ex oblationali Ordinibus intra semestre proximum, debita, ab agrestibus pensione cogi, ad quinquies mille marcas argenti dicitur excrescere.

II. Luculenta illæ quoq; semper habuerunt in regno tuendæ dignitatis adminicula. Dos enim ipsis certa cõstituebatur, ex qua sumpt⁹ ordini suo necessarii affatim suppeterent. Fuit autem dos hæc olim sane pecuniaria, argenti nempe puri marcæ vicies mille; * post tempora vero Regis Rudol. I. fundis, urbibusq; & prædiis certis definita. Ex ista igitur definitione, consuetudo obtinuit, ut Reginarum in hoc regno dotales sint, quemadmodum jam ante [:] diximus, urbes, Hradecium ad Albim, Iaromierza, Trutnovum, Dwurum, Bydziovum; Chrudima, Alta-Myta, Policzca; Mielnicum cum arce prædiisque, ac amplissimis latifundiis vini frumentique feracissimis. Omnium horum ususfructus, reditusque ac proventus

---

* *Hagec. ad an.* 1305. [:] *Supr. cap.* 2. §. 4. 5. 15.

ventus ordinarii omnes, cum dominio utili, ad Reginas, quæ corona Regni legitime insigniuntur, quam diu vivunt, jure pleno spectant. Et quamvis ex suis dotalibus istis fundis nec alienare, nec ære alieno gravare quicquam potest Regina; hypothecam tamen ad vitæ dies in iis, si libet, constituit, quin & si onere quo, de Ordinum assensu à decessoribus gravatos invenerit, æreque id suo excusserit, neutiquam fraudi ei esse æquitas sinit, nec quo minus Rex, qui per tempus id fuerit, hæredibus ei mortuæ superstitibus de refundendo teneatur, leges impediunt. Sic pro Hyneco & Zdeneco Rozmitaliis, Iohannæ Reginæ hæredibus, adversus Wladislaum Regem olim de legata testamento pecunia fuit pronunciatum: Sic cum datam antehac pignori ditionem Trutnovianam repeteret, æreq; mutuo, quadringentis nempe & quadriginta septem sexagenis grossorum Pragensium, liberare eam ipsa vellet Ferdinandi uxor Anna regina, recusanti Adamo Zylvaro creditori, fuit judicum sententia imperata pignoris restitutio, ditioque ipsa cum agro omni satisfacienti de debito reginæ assignata. *ann.* 1544. Sic Annæ Matthiæ Regis uxori de redimenda à Wilelmo Wchynicio per Rudolph. II. oppignorata ditione Miel-
 nicana,

nicana, in comitiis (*ann.* 1614.) assensum. Suum præterea in his usumfructum emolumentaque, sive versura, sive venditione, sive alio contractu quovis, potest, sive in Regem, sive in alium, pro arbitrio transferre. Sic Elisabeta Wenceslai II. Rudolphique, (si non hallucinatur Cromerus) [*a*] Barbara Sigismundi Regg. viduæ, de hoc talium bonorum usufructu olim paciscebantur: huic Albertus gener aureûm numûm duodecies mille ex fisco persolvenda dabat; illi Iohannes Rex privignæ maritus, ad Brunnam in Moravia possessiones alias, pecuniæque nonnihil offerebat. [*b*] Si qua vero Regis uxor corona regni non fuerit insignita, Regi tamen interea decedenti supervixerit, dotem Bojemicam petere more prisco prohibetur. Sic Wladislai Regis uxor Anna, si marito regi superstes fuisset, dotem in Bojemia nullam habitura fuisse judicatur. [*c*] Si qua ab Regis mariti obitu popularibus se nuptiis illigaverit, & ex nobilitate domestica cuipiam nupserit, quia id infra ordinis dignitatem est, & legibus Regum priscis

[a] *Cromer. hist. Pol. lib.* 21. *Germ. Roö hist. Austr. lib.* 5. [b] *Dubr. hist. Boj. lib.* 20. [c] *M. Daniel Calend. ad* 26. *Iul.*

priscis prohibetur, dotem quam ex priore cum Rege matrimonio est consequuta, facto ipso amittit statim, cumque marito qui eam duxerit, & omni ejus ad tertium usque gradum stirpe, regno toto excedere jubetur.* Sin vir aliquis princeps matrimonio eam sibi conjunxerit, regno quidem eam tenetur exportare, plene tamen nihilo minus utetur fruetur bonis ejus dotalibus tantisper dum jus istud uxorium, repræsentatis argenti decies mille marcis, Rex Bojemus redimat. Regi alioquin nulli licet, Reginam, quæ coronata fuit, Regis decessoris viduam, vel de possessione bonorum istorum dotalium dejicere, vel ratione quavis alia in pleno eorum usu fructu turbare. Oppignoravit sane ditionem Trutnovianam Christophoro Iandorfio Ferdinandus Rex. & Mielnicanam primum Georgio Lobcovicio, postea vero Ioachimo Colowratæo, Imp. Rex Rudolphus, verum id ab illo Ordinibus inconsultis, contractu invalido, & post reginæ uxoris mortem, ab hoc vero non nisi de usu fructuariæ reginæ matris Ordinumque universorum assensu, esse factum, judicii provincialis sententia, comitiorumque decreta pro-

 bant.

* *Andr. Baro de Duba, MS. vetus.*

bant. [:] Dotalibus porro hisce suis emolumentis reginæ viduæ, sicut dignitatem honeste possunt tueri, ita contentæ quoque esse tenentur, id quod ex eo liquet, quod cum post Maximiliani patris excessum, Rudolphus Rex ab Ordinibus Mariæ matri ex cerevisiariis obventionibus, quas *Posudné* vocant, grossum Pragensem unum rogasset, decreta quidem (*ann.* 1577.) in comitiis fuerit nova id genus contributio, sed neque citra obmurmurationem, neque sine cautione. Conferebatur nempe illa in publicum Ordd. ærarium, & tum demum cùm ad manum esset, reginæ repræsentabatur, honorarii, non contributionis titulo, hacque cum cautione, ne de cætero simile quid ab Ordinib. vellet petere.

III. Permagno autem in honore sunt apud populum Bojemum reginæ omnes, præsertim quæ comes, & linguæ gentis vernaculæ amantes esse sentiuntur. Blandiuntur iis suaviter ac obsequuntur certatim viri æque ac fœminæ, muneraque oportuno quovis tempore reverenter offerunt. * Feruntur vero huc cum innata genti Regum suorum amatrici, singulari quadam animorum inclinatione, tum priva-

* *Comit. an.* 1579. & 1595. *Iudic. an.* 1590. [:] *Comit. an.* 1569. 1614.

privatis de caussis, ut nimirum testatam iis faciant suam quisq;voluntatem promptissimam, & in necessitatibus apud Regem habere queant adjutrices & patronas. Præter cõmunia hæc populi omnis obsequia, habent Reginæ suos quoque aulæ domesticos, ac omnis generis ministros, Curiæ magistrum, SubCamerarium, & alios. Et quamvis nec in consistorium consilii regii, nec ad judiciorum tribunalia venire per leges sinantur, nihil tamen id vel splendori ipsarum derogat, vel adversarios, si qui fortunæ earum vel in minimo, præter fas & æquum tentent obnuntiare, juvare potest. Etenim & huic quoque rei opportune prospexit prudens vetustas, constituto præfecto, (vocatur *Vrzednik Kralovve Gegj milosti*) qui inter Minoris subsellii judices provinciales ad tabularium regni, ac ubivis in consilio, quasi Reginæ Procurator sederet, suffragium cum cæteris pariter haberet, & quoties Reginæ quid in re quaque interfuerit, protinus intercederet.

IV. Cæterum quibuscum sive domi sive peregre, per matrimoniorum vincula cognatione affinitateque, hodie æque ac olim conjuncti fuerint principes Bojemi; quo cum principe vixerit uxor princeps recensere, ac Lector tibi velut

in tabula proponere, si non necessarium, saltem non incongruum opinamur. Ante annum Christi fere millesimum, ignotæ principibus Bojemis fuerunt nuptiæ peregrinæ. Bojemas illi, ac domi inter suos natas optabant uxores: quidam amissa prima, alteram non quærebant, quidam ad secundas, tertias, quartasque transibant. Vixerunt autem cum Viris in Bojemia principibus, conjuges,

I. Borzena [fatidica] cum Croco seniore,
II. Niva corporis proceri, & formæ elegantis fœmina cũ Croco juniore,
III. Libussa [vates] cum Przemyslo;
IV. Hruoba, & post eam Lidomira, cum Nezamyslo:
V. Strzezyslava [circumspecta] cum Mnata,
VI. Banta cum VVogeno,
(VII. VVnyslai conjux quæ fuerit ignoratur)
VIII. Libusca cum Crzezomyslo.
IX. Ponislava cum Neclano:
X. Miloslava cum Hostivito,
XI. Lidumila cum Borzivogio:
(XII. Zpitihnevus vixit ἄγαμος)
XIII. Drahomira cum VVratislao.
(XIV. D. VVenceslaus cœlebs vixit)
XV. Brzena cum Boleslao Sævo.
XVI. Hemma ex domo Saxonica, prin-

princeps ex alienigenis omnium prima cum Boleslao Leni;
XVII. Czemislava cum Boleslao Cœco.
(XVIII. Iaromirus uxore caruit)
XIX. Boziena, [honeste morata] cum Vldrico,
XX. Iutha, Othonis Albi Comitis ad Rhenum filia, cum Brzetislao I.
(XXI. Zpitihnevus II. habuerit necne uxorem non est certum)
XXII. Arabona prima, Adleta Andreæ regis Vngari vel soror, vel filia secunda, & Svatava Cazymiri Polonorum regis filia tertia, cum VVratislao Rege primo.
XXIII. VValpurgis cum Cunrado I.
XXIV. Lucarda Alberti Comitis Palatini ad Rhenum filia, cum Brzetislao II.
XXV. Helbirga, Leopoldi III. Marchionis Austriæ filia cum Borzivogio II.
XXVI. N. cum Svatopluco I.
XXVII. N. cum Wladislao I.
XXVIII. Adleta [pia] Almi Vngariæ regis filia, cum Sobieslao seniore.
XXIX. Gertrudis prima, & Iutha-Cæcilia secunda; illa Leopoldi IV. Marchionis Austriæ, hæc Ludovici III. provincialis Comitis Thuringiæ filia, cum VVladislao Rege.
XXX.

XXX. N. Mecziſlai Ducis Poloni filia, cum Sobieſlao juniore.

XXXI. Eliſabeta Geyſæ Regis Vngarorum filia cum Friderico.

XXXII. N. prima, & Maria ſecunda; prior Belæ Cæci Vngariæ Regis, poſterior Henrici Cæſaris filia cum Cunrado II.

XXXIII. N. cum VVenceſlao II.

(XXXIV. Brzetiſlaus-Henricus vixit cœlebs)

XXXV. N. cum VVladiſlao II.

XXXVI. Abda prima, & Conſtantia ſecunda; hæc Belæ III. Regis Vngariæ, illa Othonis Divitis marchionis Miſniæ filia cum Rege Przemyſlo-Ottacaro I.

XXXVII. Cunca ſeu Cunegundis Philippi Svevi Imper. filia cum Rege VVenceſlao Vnoculo.

XXXIX. Margareta vetula, prima, & ducta intra octiduum poſt Margaretæ mortem Cunca, ſecunda; illa Leopoldi VIII. Ducis Auſtriæ, hæc Roſiſlai Bulgarorum ducis filia cum Przemyſlo-Ottacaro II.

XXXIX. Iuta ſeu Gitca prima, & Richſa-Eliſabeta ſecunda; illa Rudolphi Habſpurgici, hæc Przemyſli Polonorum regis filia, cum VVenceſlao Rege Sancto, ac poſterior etiam cum Rege Rudolpho. XL.

XL. Viola Mezeci Tieſſinenſium Ducis filia cum VVenceſlao III.
XLI. Anna VVenceſlai Sancti Regis filia cum Henrico Carinthio.
XLII. Eliſſa ejuſdem quoque VVenceſlai Sancti, & Beatrix Ludovici Borbonii filia, cum Iohanne Lucemburgico.
XLIII. Blanca prima, Anna ſecunda, Anna-Iohanna tertia, & Eliſabeta quarta, cum Imp. Rege Carolo IV. Fuerunt autem filiæ, prima Caroli Valeſii, ſecunda Rudolphi Comitis Palatini ad Rhenum, tertia Henrici Iavorienſis Suidnicenſiſque, & quarta Bogiſlai Stetinenſium Ducis.
XLIV. Iohanna prima, & Sophia ſecunda, cum VVenceſlao IV. Illa Alberti, hæc Iohannis Bavariæ Ducum filia.
XLV. Maria Ludovici Vngariæ Regis, & Barbara Hermanni Siciliæ Comitis filia, cum Imp. Sigiſmundo Rege.
XLVI. Eliſabeta Sigiſmundi Cæſ. filia cum Rege Alberto Claudo.
XLVII. Magdalena Caroli VII. Regis Galliæ Ladiſlao Regi uxor deſponſa.
XLVIII. Iohanna Rozmitalia cum Rege Georgio.
XLIX. Anna Iohannis Comitis Engoliſmen-

lismensis filia, cum Rege VVladi-
slao II.
L. Maria Philippi Austrii Hispaniarum
Regis filia cum Ludovico Rege.
LI. Anna Wladislai II. Regis filia cum
Ferdinando Austrio Rege.
LII. Maria Philippi II. Hispaniarum
Regis filia cum Imp. Maximiliano
Rege.
(LIII. Imp. Cæs. Rudolphus II. ἄγαμος vitam traduxit)
LIV. Anna Ferdinandi Archiducis Au-
striæ filia cum Imp. Cæs. Matthia.
LV. Elisabeta Iacobi Magnæ Britan-
niæ Regis filia cum Friderico.
LVI. Maria-Anna, & Eleonora, cum
Ferdinando II. Imp. quarum illa
fuit Wilelmi V. Bavariæ; hæc est
Vincentii Gonzagæ Mantuæ, Du-
cum filia.

Ex his principibus fœminis, octodecim, ut minimum, maritis suis supervixerunt, & quod sciam, quatuor duntaxat secundis nuptiis memoriam matrimonii prioris restinxisse leguntur. Cæteræ omnes solæ, partim in cœnobiis, partim apud cognatos, partim in dotalibus suis Vrbibus vitæ reliquum traduxère. *

Sic

* *Virg. Æn.* 4.

Sic illis animo fixum immotumque sedebat
Ne cui se vinclo vellent sociare jugali,
Postquam primus amor deceptas morte fefellit.

CAP. X.

De Regum Bojemorum liberis.

I. REGUM principumque liberis tam maribus quam fœminis permagnus similiter honor à populo Bojemo semper est habitus. Vocabantur autem illi, non principes Bojemiæ, ut in compluribus regnis fit, sed, quemadmodum apud Polonos hodieque est in usu, solummodo *Wyvvodicovve* & *Wyvvodinky*, hoc est, ἀρχηγέτιδαι; vel *Kralovvicovve* & *Kralovvicovvny* seu *Kralovvinky*, hoc est, βασιλειδαι. [:] Habuerunt nihilominus semper quam promptissimas populi omnis voluntates, quamdiu nec leges regni ipsi convellebant, nec tranquillitatem patriæ publicam commodis privatis posthabebant. Nihil quod augendo ipso-

---

[:] *Chron. Boleslav. capp. 66. 93. 94.*

ipsorum splendori serviret prætermissum, nihil quod noceret commissum, à Bojemis de universitatis cõsilio unquam fuit. Vursſovicensium, qui de exscindendis à stirpe, Przemyslæi sanguinis principibus olim conjurarant, sceleratam perfidiam populus omnis semper est extreme detestatus. Assassini, qui pecunia corrupti, necandis sive regibus nostris sive regum filiis quandoque ab gentis hostibus vicinis subornabantur, exteri, non Bojemi, fuerunt, quorum parricidiales sicas ac venena, exsecramur hactenus nos omnes.

II. Studii voluntatisque quam deditissimæ majores nostri non leve erga prolem regiam dederunt documentum, cum quod nulli diversæ stirpis principi fasces suos rerumque summam commendarunt, tum quod de necessariis alimentis, honestisque vitæ tuendæ mediis, quibus pro loci ac ordinis dignitate, principum regumve suorum filii ac filiæ alerentur, disponendi ordinandique potestatem gerentibus rempub. principibus suis integram relinquebant. Etenim præterquam quod pecuniæ paternæ ii, supellectilisque pretiosæ omnis ex regiis proventibus ac obventionibus quibusque in regno comparatæ, absque controversia sunt hæredes, terræ quoque pars ali-
qua

qua ex Optimatum consilio solet ab rege coronato maribus singulis, nonnunquam in Bojemia, plerunque in Moravia, quandoque etiam in Lusatia vel Silesia, cum usufructu pleno, & dominio utili assignari; fæmellis vero dum elocantur, mundus muliebris, & argenti signati dos luculenta repræsentari. Et quanquam quo minus obtinens regnum Rex, poscente sua, vel reip. necessitate, factam semel ab se territorii assignationem, vel revocare penitus, vel de ea quovis modo statuere queat, neque lege ulla, neque moribus prohibetur; plerunque tamen non solum illi ipsi regum filii, fratresve, qui primi in aliquam id genus possessionem veniebant, quamdiu in vivis erant, ditione eam sua tenebant, & titulos ab ea sibi ac cognomentum sumebant, verum etiam jus, semelque usucaptam possessionem, ad filios mares transmittebant. Si qui vel maribus non relictis decedebant, vel fortunis facultatibusque, ex quibus pro dignitate possent vivere, alibi augebantur, tum demum territorium, quod ditione tenebant, ad regnum, utpote cujus est proprietas, omnino redibat. Sic agrum territoriumque certum assignavit de consilii sententia Wnyslaus princeps Wratislao fratri in provincia Lucensi; sic Hostivitus Msti-

bogio in dynaſtiâ Caurzimana; ſic D. Wenceſlaus Boleſlao in provincia Trans-Albina: ſic Brzetiſlaus Pugnax filiis, Zpitihnevo primogenito provinciam Lucenſem; Wratiſlao Moraviæ partem alteram in qua eſt Holomuce; Cunrado & Othoni alterã in qua Bruna eſt & Znoymum; Iaromiro denique ſacris deſtinato Epiſcopam Pragenſem, & provinciam Hradecenſem: ſic Wratiſlaus, poſtea Rex, cum fratri Zpitihnievo in Bojemia ſucceſſiſſet, Moraviam fratribus eſt diſpertitus, & Holomucenſem quidem Othoni conceſſit, Znoymenſem vero Cunrado Brunenſi dynaſtæ ſeu Duci adjecit: ſic Wladiſlaus Rex (*ann.* 1143.) Theobaldo fratri in Bojemia, ſic ex eadem familia principes aliis alia alii. Sic tempore longo poſt, Moraviam dedêre Lucemburgici, Iohannes Rex Carolo filio poſtea Imperatori, Carolus vero Iohanni-Henrico fratri, qui eam ad filios quoque tranſmiſit: ſic Carolus idem Gorlicium cum vicino agro omni, ſimiliter attribuit Iohanni filio. Id porro quod Imp. Rex Sigiſmundus, (*ann.* 1423.) Moravia Alberto genero data fecit, ut novo exemplo, ita præter morem patrium factum, improbatum, retractatumque fuit. Nec præteriri fortaſſe debet, quod quidam ajunt, Svidnicenſem in Sileſia Du-

catum

catum ea lege à Boleco Duce, Bojemici juris olim esse factum, ut filius Regis Bojemi natu maximus, vivo patre Rege, ex ejus proventibus vivat, famulitiumque alat.

III. At vero sicut filiis usufructu terræ ac territoriorum, ita filiabus quoque regiis pecunia dotali prospiciendum putavit sapiens vetustas. Dos autem illa saltem fuit argenti puri pondo sive marcæ olim quingentæ, * postea decies mille, cui corradendo ac conflando quoties nubunt regum filiæ, ab Ordinibus universis, eadem, quæ in filiorum nuptiis similiter observatur, ratione, confertur de more ex pensione, quæ à suis cuique glebæ adscriptitiis semestri utrolibet præstatur, ordinaria semissis. Sic dotem genero dedit, Sobieslaus senior cum Maria filia Leopoldo Austrio, argenti marcas quingentas; [:] sic pacti sunt, *(an. 1292.)* cum Agnete filia Ruperto Adolphi Imp. f. Wenceslaus Sanctus, cum Elisabeta sorore Cazymiro Polono Ladislaus Rex, *(ann. 1454.)* marcas decies mille: sic uxorem Maximiliano filio postea quam dedisset, & filias Elisabetam Poloniæ regi Sigismundo-Augusto, Annam Alber-

---

* *Hagec. an.* 1311. [:] *Hagec. ad ann.* 1138.

to Bavaro, Mariam VVilelmo Clivensi elocasset, subsidia Ordines Bojemos in comitiis poscebat in dotem Ferdinandus Rex. * Verum enimvero, quemadmodum regii sanguinis principes illi, qui, quod erant, esse voluerunt, quique fortunis ab obtinente apud Bojemos sceptra principe, patre, vel fratre, agnatove, assignatis contenti, nec opes majores concupiscebant, nec ad altiora, quam per leges licuit, adspirabant, facultatibus quas acceperant absque molestia, etiam cum sexus melioris posteritate, uti frui permittebantur: sic qui ambitione immodicove habendi cupidine in contrarium abrepti, vel in principem, cui opes suas acceptas ferre debebant, hostilia machinabantur, vel publicam patriæ tranquillitatem seditiose, aliave ratione quacunque perniciosa perturbabant, de possessionibus, ut ingrati ac perduelles, morte haudquaquam exspectata deturbabantur. Sic mulctatos his de caussis, adeoque in vinculis quoque habitos à Sobieslao seniore accepimus, [:] VVratislaum ex Vldrico, & Cunradum ex Leopoldo, Cunradi I. nepotes;

---

* *Comit. ann.* 1549. [:] *Hagecus ad ann.* 1126. 1128. 1184. 1235. 1237. 1250.

tes; sic à Friderico Cunradum juniorem; sic à Rege VVenceslao tam Przemyslum fratrem, quam Przemyslum Ottacarum filium, itemque alios ab aliis. Ex quibus omnibus haud inepte tritum illud in proverbio apparet usurpari, fabrum suæ quenque esse fortunæ. Modestis ac præsenti bono contentis, quantumvis in modico, beatis, ambitiosis contra & turbulentis, aut exsulibus, aut captivis, ideoque calamitiosis esse dedit fortuna.

Cap. XI.

De Ordinibus Regni Bojemiæ.

I. MODUS aliquis certus ratioque in hominum omni consociatione potest manifesto observari, qua vir viro præstare, par vel impar esse cognoscatur. Hic virtute, hic generis splendore, hic opum magnitudine, hic loci, in quo collocatur eminentia alteri antecellit. Inoleverunt ex his fere principiis certi in politia quoque, ac omnis generis rerumpub. statu, honoris dignitatisque gradus, conditio, discrimen, quo populi universitas sub magistratus summi imperio certos in

ordines ac veluti classes distincta, & ab ultima vulgi promiscui turba secreta habetur. Sic & in Bojemia nostra fecit inter homines incolas jam olim gradus certos provida antiquitas, &, rudi vulgo ad servilia abjecto, populum naturæ melioris, ad constituendum reipub. corpus delegit, eumque perinde ac in rebuspub. cæteris, STATVS IN REGNO nuncupavit. Voluit autem Status illos suos, alios quoque ab aliis esse discretos; ut videlicet alii in templis dignitatis locum caperent, alii in curiis: illi ut procurarent religionis, hi vero hujus, ut ajunt, seculi negotia, & ut nec illi civilia attingerent, nec hi rebus se sacris immiscerent. Sicut ipsa re, ita & significatione diversi erant *Rzádovve* & *Stavvovve*.

II. Vnde duplex in Bojemia Status proprie fuit semper, Ecclesiasticus nempe & Politicus. Ecclesiasticus sive sacer constat ex sacerdotibus, in quibus sunt Archiepiscopus, ejusque, quem vocant, Suffraganeus & Officialis, Capitulares Arcis Pragensis, Cœnobiorum Abbates, Præpositi, Priores, & si qui sunt alii, inter eos qui Romanæ Sedis disciplina reguntur, quique SVB VNA cognominantur; itemque Administrator cum presbyterio omni suo, ArchiDecani Cutno-Montanus & Hradecensis, Vrbiumq; in re-

in regno populoſiorum Decani, inter eos qui Euangelicæ diſciplinæ inſtituta ſequuntur, quique SVB VTRAQVE dicuntur. Omnes illi more priſco à Rege, regnique Senatu partis ſuæ, nominantur, ac ſuis functionibus præficiuntur, omnes Regi Senatuique obtemperant, omnes à conſiliis ſubſelliiſque politicis penitus arcentur. Nulla Hagecus, nulla cæteri, qui contrarium vel opinati ſunt olim, vel opinantur hodie, documenta, quibus opinionem ſuam de Prælatorum inter Ordines politicos loco, rerum peritis approbent, idonea produxiſſe cernuntur. Leguntur quidem adhibiti nonnunquam fuiſſe obeundis publicis regni legationibus ex Antiſtitibus diſertiores Viri, ſed tanquam Legatorum ex Nobilitate Referendarii, & ὑπὸ δεισιδαιμονίας τινὸς, non tanquam univerſitatis politicæ membra. Circa Regem frequentes quoque eſſe conſuêrunt, ſed ut de pietatis exercitio monitores, non ut politici proceres. Vocabatur præterea in Senatum quandoque Archiepiſcopus, & Cancellarius regni creabatur Præpoſitus VVyſſehradenſis, ſed nec ſemper, nec neceſſario. Ille ob muneris reverentiam & in iis ſaltem rebus, quæ tam ſacras res quam profanas concernebant; hic ex privilegio, quod jam olim

exſpiravit, neque adverſus vetuſtiſſimum gentis morem legis vim habere diu potuit. Et ſane quia in ſacris plus quam ſatis, quod agat, habet ſacerdos, & ex homine natura politico, factus conſecratione eſt homo theologus, æquiſſima Bojemi veteres ducti ratione, à profanis illum ſtudiis ac cogitationibus remotum eſſe, ſtatuſque gradum non niſi propter aram tenere voluerunt.

III. Politicus autem ſeu ſacris Solutus Status, vocatur inter Bojemos Ordo, & vetuſtiſſimo, nec Georgii regis ævo demum introducto more triplex eſt, Baronum, Equitum, Civitatum. * Permagna eſt horum Ordinum in regno libertas. Etenim quamvis Regem agnoſcunt dominum ſupremum, eique & fidem omnem, & obedientiam honoremq; debent, ideoque ſinguli & perquam multis gradibus ſunt inferiores: univerſi tamen propterea quod rempub. repræſentant, pleriſque in rebus majeſtatem quodammodo cum eo habent communem, ejuſque poteſtatem ac ſplendorem adęquant. Bona ipſorum totâ Bojemia pleraque omnia hæreditaria ſunt ſeu allodialia, perpauca feudalia. Poſſidet quiſque, quod habet, cum minore & majore, quam capitis vocant, juriſdictione: venandi

* *Ius provinc. A,9.*

nandi etiam aucupandique ac piscandi in suo habet potestatem liberam, nullis nisi in quas comitiis frequentibus fuit consensum, exactionibus novis aut vectigalibus à Principibus gravatur. A privatis hisce rebus, ad publica quoque regni negotia late porrigitur Ordinum libertatis magnitudo, in quorum procuratione ex veteri instituto (id quod jam ante * recensuimus) aliquot jurium majestatis, validam habent cum principe participationem; in justitiæ administratione, præmiorumque & pœnarum distributione amplissima est illorum authoritas, quæ loco suo clarius explicabitur. Nemo extra regni fines natus, vel in Ordine quoquam censeri, vel agri glebam jure dominii habere, vel gerere se pro regnicola potest, priusquam, Nobilis à Nobilitate conventu frequenti; [:] Civis à sedente pro tribunali magistratu loci civico, eâ de re assensum impetrarit, & priusquam, data de colenda tuendaque coronati Bojemorum regis tanquam domini sui unici & magistratus supremi majestate regia, deque servandis Ordinis legibus fide ingenua, Ordini, quem gesturus est, adscriptus publice

 ac

* *Sup. cap.* 5. §. 10. & 11. [:] *Comit. ann.* 1615.

ac consociatus fuerit. Duces, Marchionesque Bojemia nullos habet, Comites perpaucos. Si quis Dux, vel Marchio, vel Comes, inter regnicolas cooptari atque agrum intra regni fines habere cupiat, Baronis loco eminentiaque contentum esse oportet. Decus altius ambire per leges non potest. Veteri autem instituto, nemo in Baronum Ordinem, qui non ab abavis Equitibus, nemo in Equestrium, qui non à proavis, integræ famæ hominibus, procreatione legitima descendat, majoribusque exceptione documentis demonstrare rem queat, admitti cooptarive solet.

IV. Distinguendis porro isthoc modo Ordinibus occasionem veteribus objecit posita ob oculos reipub. necessitas. Apparebat siquidem eam neutiquam duraturam diu, vel salvam futuram, nec principem oneri muneris sui ferendo solum fore parem, nisi legum & libertatis custodes tum togatos tum armatos, mercaturæque, & commerciorum ac opificiorum curatores domi haberet. Iuris ergo patrii legumque interpretationi, libertatis ac privilegiorum custodiæ, & capiendis de repub. consiliis, (si quidem peregrini omnes à tractandis rebus Bojemicis, lege prisca, moreque semper accurate servato, prorsus repelluntur) Barones

rones sunt præfecti; militiæ vero equestris studiis, armorum tractationi, finibus defendendis, hostibus à limite arcendis, pacisque publicæ turbatoribus, & acceptæ à majoribus libertatis legumque violatoribus ferro coërcendis, Equites destinati; * vitæ deniq; commode agendæ mediis comparandis, commerciis quæstuosis, negotiationibusque quibusvis curandis, ac opificiis discendis Cives instituti. Ea propter habitantibus sparsim in arcibus, castellis, villis, ager Bojemus Baronibus primum, & postea Equitibus quoque à Nezamyslo Principe proportione Geometrica fuit distributus, & manuum mortuarum sive colonorum glebæ adscriptitiorum, certus numerus datus, ut abducti à solicitis in quærenda re familiari occupationibus, cum famulitium operis præstandis necessarium, tum ordinarios, qui vitę luculenter tuendæ affatim essent, reditus ac proventus inde habere, & pro vocatione quisque sua, reipub, principisque sui commodis, invigilare toti possent. Civibus vero, utpote membro Communitatis regni Boj. insigniori ac firmiori, loca condendis Vrbibus opportuna sunt assignata, immunitatibusque prærogativis & exemptionibus

nibus

* *Hagec. sub. ann. 678. 720. 752.*

nibus permultis ornata, * in quibus, adversus vim externam communitis tuti, larem figere, augendæ commerciis quæstuque honesto rei familiari operam dare, opificia manuaria & lucrosas operosasque cujusvis generis artes exercere, principi denique ex quæstu suo canonem annuum in fiscum pendere possent atque jus haberent. Feliciter cessit, utilisque reipub. magnopere olim fuit Nezamyslæa hæc ordinatio. Etenim tam cives ordoque equester, quam proceres officium solerter faciebant; principem colebant, patriam ornabant, colonos quisque suos amabant, ministeria ab iis, operas, præstationesq; cæteras, non nisi moderatas exigentes. Quæ tamen ne gratuitæ prorsus essent, vel manu invita præstarentur, agelli ex quo ipsi etiam coloni rem pro se familiarem possent comparare, portiunculam cuique de suo assignabant. Lene igitur tum ac perquam moderatum erat, sicut principis in nobilitatem, ita nobilitatis in agreste vulgus imperium. Quod vero proceres equestresque hujus ævi pleriq;, colonos suos, erepta iis penitus omni querelæ facultate, acerbissimo dominatu asperrime ac impo-

* *Wladisl. Reg. Iudicat. ann.* 1502. §. 1.

impotenter divexare, immodicis præstationibus exorbitanter gravare, inhumaniusque non raro quam jumenta tractare nihil pensi habent, id hercle & à Nezamysli mente, & à more prisco, & ab humanitate omni alienissimum, barbarū, publice perniciosum, ac propterea legibus coërcendum temperandumque merito est. Sic quia τὸ καπηλεύειν, cauponatione vivere, lucro quæstuique inhiare, sicut recepto apud vicinas gentes more legibusque, nobilitati interdictum, * ita viris generis splendore antecellentibus indecorum & illiberale esse videbatur, ideo non modo magnates, verum & nobilitas omnis, ab id genus studiis prorsus est remota, ac institoria quæcunque Civibus solis relicta. Ex agri quidem hortorumque cultura rei familiaris accessiones facere, Ordini nulli lege est interdictum; sed præterquam quod nobilitatis ager *Spupny*, civium vero (loquor de personis, non de communitatibus,) *Ssosni* fere est, indecorum ac infra Ordinis naturam existimatur, si ex nobilitate quis rusticis id genus, in cultura ista necessariis operis, se defatiget ipse. Oculis quisq; eam in curam vigilans, vernis suis vel colonis ac meritoriis opus hoc imperat. V.Or-

* *Cod. lib. 4. t. 63. l. 3.*

V. Ordinum ista distinctio, leges quoque gentis diversas jam olim peperit. De Regis assensu suas sibi rogavit ac fixit leges & jura nobilitas, suas Civitates; reguntur que hactenus, ut hæ suis, ita illa quoque suis, & est utrisque liberum, pro re nata, Regeque conscio, de voluntate ac consensu publico, legibus, quod opus videatur, vel addere, vel detrahere. Abhorruit videlicet gens hæc semper à jure in Germania usitato, nec ei se unquam voluit submittere. * Ius quod nobilitati est scriptum, provinciale, quod civibus, municipale, *Pravva Zemska, Pravva Miestska*, vocatur. Ob juris diversitatem istam, suum habet forum nobilitas, suum civitates. Quam late autem cum provincialis tum municipalis codicis vis sese extendat, & quibus in caussis, sicut civitates provinciali, ita nobilitas municipali jure alligetur, (altercatum enim hac quoque de re perniciose diuq; olim fuit) pactis Suato-Waczlavianis (*ann.* 1517.) diserte est cautum. Interea vero Ordo quisque inter se suis etiam tenetur institutis. Quem Barones inter se, quem Equites, tam Ordini quisque suo toti, quam singulorum, vel generis vetustati, vel munerum dignitati, vel denique ætati ho-

* *Comit. ann.* 1557.

ti honorem, cum publicis, tum privatis in congressibus, debeant servare, tabulis regni publicis, Barones sub Wladislao II. & Ferdinando I. Equites sub Rudolpho II. ex observantia perpetua definiverunt. (*ann.* 1501. 1502. 1542. 1609. 1610.) Civitates similiter, & civitatem, quibus volunt, dant pro arbitrio, & ab iis qnos, post exactam de natalibus legitimis inquisitionem, in suum adsciscunt Ordinem, stipulantur manu conserta coronato Bojemorum regi, patriisque legibus subjectionem, magistratui urbico & senioribus reverentiam, in rei familiaris procuratione opificiove justitiam, civitati toti in techna, si quam uspiam cudi cognorint, patefacienda vigilãtiam, fidem omnem & pro virili curam solertem, aliquot vero in locis etiam in religionis professione consensionem. Civis autem plus quam unius civitatis nemo esse potest. Neque temere est, quod diximus generis vetustati peculiarem, inter Equites perinde ac inter Barones servari honorem. Voluerunt enim majores etiam ea in caussa aliorum ab aliis haberi rationem. Sunt videlicet in nobilitate Bojemica, cum Baronum, tum Equestrium familiæ quædam, quæ ortus sui Ordinisque decus non ita pridem, quædam quę ante hominum memoriam omnem,

omnem, quædam quæ ante, quædam quæ post datos Bojemis Reges, quædam quæ ante, quædam quæ post plantatam religionem Christianam, in patria ex rebus præclare gestis acceperunt; sunt quædam quæ generis clarissimi splendorem, cum primis gentis conditoribus in hanc oram attulerunt. Et quamvis fatorum invidentia stirpes splendidissimæ complures vel nostra memoria defecerint, penitusque sint exstinctæ; non paucæ tamen adhuc utroque in Ordine sunt reliquæ, quæ patriæ gentique meæ permagno sunt ornamento, quarum tametsi velle omnium nominatim meminisse, captum superat nostrum, nihilo minus, si sicco propterea pede, quas tenemus, præterire vellemus, non arbitramur nos declinaturos permultorum hominũ non iniquorum reprehensionem. Sua igitur familiæ cuique salva splendoris prærogativa, usitato literarum ordine, & nomenclatura vernacula (licet ea, lingua alia quam Bojemica dedignetur commode scribi) ad Latini sermonis formulas utcunque inflexa, recensebimus quoad fieri poterit, primum Magnatum seu Baronum genera, postea Equestrium quoque progenies pervulgatiores investigabimus.

VI. Baronũ illustri de stemmate sunt;

Berkæ

Berkæ Dubenſes & Lippenſes, * Bibrſteinii, Borzitæ Martinicii, Budovecl.
Czernini Chudionicii, Czertoregii.
* *Eicyngeri.*
Felſii.
Guttenſteinii; qui alioquin, ut &
Hohenloii, ſunt Comites, Haranti Bezdruzicii Palziciique,
* *Herſteinii* Welharticenſes, Hodiegovii, Hrzani Haraſovienſes.
* Kaſunci Chlumenſes, Krzinecii Ronovienſes, Klenovæi Ianovicenſes, Kurczpachii Trachemburgenſes & Milczenſes.
Leſcovecii, Liceci Ryſenburgii, Lipenſes, Lobcovicii, * Logi Albersdorfii, Lokſanii.
Miczani Clinſteinii Roztocenſesque, * Metichi Czeczovienſes, Mracſcii Dubæi.
Opprſtorfii Dubenſes & Fridſteinenſes.
* Plansſtii Egerbergenſes, Purgrabii Doninenſes, Pruſcovii.
Raupovii, Rederii, RozdraZiovii Comites, * Rychnovii, Rziczanii.
Sadovii Slaupnenſes, Sezymæ Auſtenſes, Slavatæ Chlumenſes Coſſumbergenſesque, Strzelæ Rokycenſes.
* Sſelnbergii Coſtẽſes, Sſlikii Holeycenſes Comites Paſaunii & Cubitenſes, Sſleinicii, Sſpanovii Liſſovẽſes, Sſpetlę

Ianovicii, Ssternbergii, Sstossii Caunicenses, Sstubenbergii, Ssuanbergii, Ssvihovii Ryzimbergenses Przemyslæa stirps.

Talmbergii, * Teyrzovii Enzydlenses, Trzcæ Lippenses, Turnæi Comites.

* Vgezdecii Cunicensesque.

Waldsteinii, ex quibus fuit Dux Fridlandius, VVartembergii, VVchynicii Tettoviani, VVratislai Mittrovicenses, VVrtbani, VVrzesovecii Daubravio-montani.

Zagici seu Lepores Hasenburgii, Croci veteris sanguis, * Ziampachi Pottensteinii, Zarubæ Hustirzanæi, Zierotinæi, & familiæ omnes sex & sexaginta, aliique si me qui fugiunt.

VII. Equestrium vero familiarum perquam multæ, & plures quam quis fortasse credat, sunt stirpes, quas quia omnes neque exacte scire, neque quas scimus absque lectoris tædio percensere possumus, aliquas saltem, quas casus potius quam accuratio suggeret commemorabimus. In permulta illa generosi sanguinis turba sunt;

Amchæ Borovænicenses, Audrcii

Baubinii Vgezdenses, Bechynæ Lazanenses, Benedæ Nectinenses, Berzcovii Ssebirzovenses, Binæi, Bilæi, Boreni Lhotenses, Borzanovii Bytiscani, Brau-

ni, Braumi Minzeticii, Brzezii Ploſcovicenſes, Bubnæi, Bucovanii Pintæ, Bucovii Huſtirzanenſes, Bzenii Prorubenſes.

Cetenii, Czabelicii Sauticenſes, Czaſtolari Dlauhoweſenſes, Czerto regii, Czeycæ Olbramovicenſes, Chanovii Dlauhoweſenſes, Choteci Choczcovenſes, Chotauchovii Nebovidenſes, Chrti Ertinæi.

Daupovecii, Deymi Strziticzēſes, Dobrzenii, Dorbzicovii Malegovenſes, Dohalii, Dworzecii Olbramovicēſes.

Elſnicii.

Gelbelii Geyſingenſes, Geniſſeci Vgezdenſes, Gerſtorfii Geſtrzibii Ryſumburgenſes, Gezovii Lubenſes.

Hauguvicii Biſcupicenſes, Homuti Haraſovani, Horæ Ocelovicenſes, Horczicæ Proſtenſes, Hornatecii Dobrogovicenſes, Hoſtacovii Arclebicenſes, Hrabaniæ Przerubenicenſes, Hrobczicii, Hruſcæ Brzeznenſes, Hyſrlæ Choduvini.

Kameycii Lſtiborzenſes, Kapauni Suogcovani, Kaplirzi Sulevicenſes, Karlici Nezieticenſes, Caroli Suarovenſes, Kekulæ Stradonicenſes, Kocorzovecii, KonecChlumii, Kordulæ Slaupnenſes.

Lazanii Bucovæi, Loreci Elcuſſenſes, Lucavecii, Luticii,

 Malo-

Malovecii Chynovenſes, Marquardi Hradecani, Maternæ Quietnicenſes, Mieſyczezi Wyſscovenſes, Mitrovii Nemyſslenſes, Mladotæ Solopiſcani, Myſscæ Zlunicenſes.

Negepinii, Netvorii Brzizenſes.

Odcolci Vgezdecenſes, Ottæ Loſenſes.

Pauzari Michnicenſes, Pecyngari Bydzinenſes, Peſſici Comarovenſes, Pietipeſcii, Przedenicæi, Przichovii.

Raſſini Ryſumburgenſes, Robmhapi Suchenſes, Rodovii Huſtirzanenſes, Ruti Dirnenſes, Rzepicii Sudomirzenſes.

Saci Bohunovicenſes, Salavæ Lippenſes, Scuhrovii, Sekercæ Sedczicenſes vetuſtiſſimus Vurſſoveciorum Comitum ſanguis, Slachi Hrzivicenſes, Sluzii Chlumenſes, Smrczcæ Mnichenſes, Solhauſii, Stracæ Nedabylicenſes, Strogeticii, Strzelæ Rokycenſes, Sudliczkæ Borovnicenſes, Summrfeldi aliâs Czaſtli Tumnicenſes.

Sſici Drahenicenſes, Sſmuharzi Rochovenſes, Sſpulirzi Gitrenſes, Sſtampachii, Sſtitnæi.

Talaczcones, Tiemini Tiemicenſes, Trmali Tauſſicenſes, Trmicii Milinenſes, Trzemeſſii,

Walcauni Adlarenſes, Wambergii Rohatecenſes, Wanczuræ Rzehnicenſes,

ſes, Wanecii Gemniczcani, Wachtli Pantenovenſes, Welemyſlloveſenſes, Wencelici Wrchoviſstienſes, Wieznicii, Vulci Quitcovenſes, VVlinii VVlinoveſenſes, VVodieradii, VVoraczicii Pabienicenſes, VVoſtromirzii Rokytnicani, VVoſtrovecii Cralovicenſes, VVrabii, VVrchoticii Lautcovēſes, VVrzeſoveci, VVtelenii, VVythæ Zerzavenſes.

Zdiarii, Ziacavecii, Zylvari Sylbrſteinenſes Pilnicovenſesque, & permulti quos, ut diximus, recenſere non poſſet non eſſe tædioſum, ex quibus præcipuos quosque ad panegyres regni publicas comitatu ſplendido confluentes Pragæ non ſemel tacita cum animi oblectatione ſpectavimus.

VIII. Nec minus Civitates inter ſe quoque ſua habent inſtituta Ordinis peculiaria, conſuetudines unaquæque ſuas ſingulares ac privilegia, ſuas aliæ præ aliis prærogativas. Praga caput regni Vetus nempe & Nova, anteit urbibus cæteris absque controverſia, olim etiam Equitibus anteibat. Cutna ei dignitate eſt proxima, hinc Pilſna, Hradecium Reginæ, Zatecium, Budiegovicium, poſt easque tres & triginta reliquæ, certare etiam de loci prærogativa inter ſe nonnunquam viſæ.

Præter tres Ordines hoſce liberos, habet Bojemia quoſdam Ordini nulli adſcriptos colonos prædiorum liberos, ſive Sculteros, plus minus trecentos & quadraginta, qui *Svvobodnjcy, Diedinjcy, Napravvnjcy*, vulgo vocantur. * Prædia illorum hæreditaria quoque ſunt & permultis immunitatibus ornata.

Tributa nulla, niſi quæ pro prædiorum adæratione veteri, majorum more ipſis comitiorum decreto ſolent imponi, tenentur pendere. Onus unicũ eſt quod, cum cœnobiorum glebæ adſcriptitiis, ſubire habent neceſſe, quod nempe bello in regno excitato, ſubvehendis æneis tormentis, globis, pulveri nitrato, & cætero id genus inſtrumento, equos, operasque præſtant. [:] Forum ipſorum eſt regni Dicaſterium ſupremum, & ἀμύντωρ atque vindex in plerisq; Procurator regius. Erant ii quondam multo, quam nunc, plures, ſed à potentioribus ex nobilitate jam pridem, artib⁹ iniquis, ſenſim ſunt oppreſſi. Verum de introducta à majoribus populi noſtri in Status diſtinctione, deque politicorum Ordinis cujusvis inſtitutis diverſis, hæc ſunt, quæ Lector tibi explicanda habuimus.

CAP.

---

* *Ius provinc. E.12. Ordinatio Reg. Rudol. II.* 1585. [:] *Comit. an.* 1596. 1598.

CAP. XII.

De Bojemorum Comitiis.

I. INter ſalutaria, procurandisque in repub. ſocialis vitæ commodis media prorſus neceſſaria, non eſt poſtrema comitiorum cura. Etenim cum perſæpe in populoſa hominum ſocietate, qualis reſpub. omnis eſt, negotia incidunt complura ardua, difficilia, ea deliberatione communi, & conſenſu populi univerſi peragi atque expediri eſt æquum. Libere autem, ſed ſobrie quoque, dicendi in iis, quæ quis è repub. eſſe exiſtimat, facultas eſt membro non temerario cuique danda, & poſtulata cujusque citra impeditionem audienda, tam ut quod omnes tangit ab omnibus peragatur, & qui în magna ſunt potentia, horum comitiorum metu contineantur in ordine, quam ut libertatem populo priſcam ſupereſſe, illibatamque conſervari, hoc modo appareat. Viguit ſemper vigetque hactenus, in Bojemia hoc quoque jus & comitiorum libertas. Reſtricta namque in hoc regno; ut diximus, uſque adeo eſt Regum poteſtas, ut ubicunque de repub. vel arduo reipub. quocunque negotio, eſt ſtatuendum, in comitiis id, & de po-

puli voluntate, fieri oporteat. * Indicendorum porro comitiorum, & populi de profanis rebus ad deliberationes communes convocandi jus, præter Regem, vel in Interregno, præter Senatum regni, concessum est nemini.

II. At quia ardua hæc, quæ vocavimus, negotia, ita sunt comparata, ut nunc coronæ corpus universum spectet, nunc provincias ejus corporis singulas attingant, ea propter ad comitia, nunc membrorum coronæ unitorum universitas omnis, nunc Bojemi soli, convocari commodum in locum, & ad diem certum, publico Regis programmate solent, clausula hac programmati fere adjecta, quod, sive quis veniat, sive non veniat, Rex cum iis qui vocati deliberationi interfuerint, quod æquum & ex reipub. usu futurum videbitur, sit decreturus, & is nihilominus qui comparere neglexerit, decreto obtemperare necesse habiturus. De provincialibus Moravorum, Silesorum, Lusatorumque comitiis loqui, hoc loco non est locus. Ad Bojemica vero comitia, si universalia sint, excitæ provinciæ concorpores omnes, per legatos solent comparere, & apud majores usitato more, de communibus

---

* *Supra cap.* 5, §. 10. 11.

nibus Coronæ totius negotiis, capita cum Ordinibus Bojemis, alii post alios in concilium honorifice acciti & sententiam rogati, conferre ac consentire; sin particularia, Bojemi Ordines soli rem omnem arbitratu suo expedire. Hîc cum frequentes conveniunt ad diem, Rex (nisi quod si quando extra regni fines degit, per Legatos rem omnem potest expedire) cum Senatu Bojemo, aulicoque comitatu suo, pompa Regia, præferente districtum gladium aulæ Marescalco, in comitium (vocatur *Saudna Svvietnice*) per confertissimam populi turbam, venit ipse. Venienti illi assurgunt universi cum demississima veneratione, qui posteaquam, in sublimiore splendidioreque cæteris solio regio, sub uranisco consedit, agit per interpretem lingua Bojemica de præstito mandatis suis obsequio, concioni omni gratias, & mox rem in qua ope populi sui consilioque, sibi sit opus, proponi jubet. Legit de suggestu propositionem ex scripto Regni Vice-notarius, vel Declamator. Qua absoluta consurgens Burggravius Supremus, populi omnis nomine, verba ad Regem facit, & precatus illi felicissima quæque, quoniam Ordines ex clementissima jam publicata Regiæ Majestatis suæ propositione, quæ Regi ac rei-
 pub.

pub. ſint opus, prolixe cognoverunt, de iis ſe quamprimum diligenter deliberare, ac gratum, quoad maxime fieri poterit, Regi obſequium præſtare velle, reſpondit. His auditis conſurgit Rex, & comitatus ut prius, cum regni Senatoribus, tum aulæ ſuæ familiaribus, in regiam redit.

III. Deducto in Regiam Rege, revertuntur in comitium, regni Senatores, & Burggravius Supremus, (ut qui præcipue comitiis ſolet moderari) excluſis prius omnibus, qui more patrio comitialibus deliberationibus intereſſe vetantur, convertit ad Ordines ſermonem, & vel, ſi diem longius proceſſiſſe ac inclinaſſe videt, commonefactis ut poſtridie redeant ad horam univerſis, concionem dimittit; vel, ſi per tempus diei commode fieri poſſe cernit, actionem inchoat. Rogat autem principio ſententiam omnes, & cognoſcit velintne expendendis poſtulatis regiis facere initium, aut habeant nec ne aliquid, quod deliberationem de iis, non temere nec immerito, poſſit remorari? Dicunt ſententiam rogati ordine, Barones quidem & Equites viritim, Civitates vero (niſi quid incidat quamobrem à Baronum vel Equitum ſententiis diſſentire oporteat) poſt collata inter ſe capita, collectim, per Ve-

teris

teris Pragæ Cancellarium. Et quanquam negotia reipub. non nisi post expeditam de postulatis Regiis deliberationem tractari, lex nova jubet, * usus tamen, & ante, & post natam legem hanc obtinuit, ut si quid occurrat quod vel rempub. populi universam, vel Ordinem aliquem seorsim contingat, cujusque nec difficultas facile expediri, nec iniquitas diutius ferri queat, anteponatur ejus explicatio propositorum à Rege negotiorum tractationi, Regique supplicetur, ut ante omnia morbo, qui populi omnis judicio, vel reipub. toti, vel Ordini huic aut illi perniciosus est ac gravis, mederi non dedignetur, ita ut eo remoto, tanto posthac alacrius securiusque proposita negotia Regia, deliberatione matura tractari atque expediri queant. In his omnibus prout Rex facilis est vel difficilis, facilis quoque vel difficilis est expeditio, quæ aliquando non nisi post multas Ordinum cum Rege disceptationes conficitur.

IV. Remotis demum his obstaculis, ac ordinatis populi rebus, legitur denuo propositio Regia in concilio, ejusque descripta ex prototypo aliquot exempla potioribus inter Ordines distribuuntur. Nec

* *Comit. Ann. 1610.*

Nec mora longa, descenditur ad capiendum ordine de propositis comitiorum indictorum caussis, regiisque necessitatibus, consilium publicum. Suus autem his quoque consiliis est mos antiquus. Vocantur in deliberationem postulatorum regiorum capita, prout usus est, vel conjunctim si sint pauca, vel singulatim alia post alia si sint plura, vel ardua. Deliberat de iis Ordo unusquisque seorsim. Barones omnium primi in cōclavi quod, ut diximus, *Saudna Svvietnice* appellatur. Qui cum soli in commune consuluerunt inter se, quodque è re est visum scripto comprehenderunt, de eo Equites cunctos, per delectos Ordinis sui, faciunt certiores, eosque ut & ipsi accurate rem inter se expendant, & in medium consulant, cohortantur. Equites cognita Baronum animi sententia in conclavi, quod *Zeleny Pokog* nominamus, frequentes consilium capiunt, & expensis diligenter, cum postulatis regiis, tum ea consequutis Baronum placitis, sententias invicem similiter conferunt, & complexi scripto communem suam de capite unoquoque voluntatem, in comitium ubi Barones adsunt frequentes, confertim veniunt, communicaturi cum iis quod inter se ut populo tolerabile, nec regi incommodum censuerunt, & colloquuturi ple-

ri plenius de iis, si qua forte restent, quibus indagine majore esse sentiant opus. Excussis tandem ac conciliatis utrinque quæ dissentientia erant omnibus, per selectos ex utroque Ordine suos, confestim ad Pragenses, (consentientis utrinq; suæ voluntatis scripto comprehensa formula iis reddita) quod mutuo placet enunciant, & à Civitatibus quoque, quid & ipsæ fieri velint, sententiam exposcunt. Convocant ergo Pragenses ad diem, qui utilis sequitur, proximum, cunctos Civitatum ad comitia legatos, & post maturam cum iis, eorum quæ Rex postulavit, quæque Barones una cum Ordine Equestri pro se facere velint, considerationem, decernunt & ipsi quod majorum more ac consuetudine vetusta ab Ordine suo præstari conveniat. Ab hac deliberatione per delectos Ordinis sui Supremo Burggravio, paratos se esse ad exponendum, quæ ad proposita respondere velint, significant, id quod etiam, ut primum commodum vident, Cancellario Pragæ veteris perorante, in concilio frequenti faciunt.

V. Collatis in hunc modum Ordinum sententiis voluntatibusque conjunctis, concipitur ac scripto comprehenditur reddendæ Regi responsionis formula. Quę cum facta accurate, jam est in promptu,

ptu, abeunt, in regiam ex comitio Regni Senatores cum delectis ex Ordinibus singulis numero compluribus, eamque Regi venerabundi offerunt. Ea Rex accepta, & lecturum quæ respondent, & scripto se posteaquam deliberaverit, quid de iis sentiat, declaraturum recipit. Exspectatur itaque biduum plerunque vel triduum, dum Rex, ut placeat responsio, declaret. Qui cognitis quæ de postulatis comitialibus facere velint Ordines, scripto (Replicam vocant) quæ placeant, quæ displiceant, complectitur, idque per evocatos ad se Regni Optimates concilio mittit. Legitur, expenditur, discutitur, ac cum responsione diligenter confertur regia ista replicatio; excussisque momentis rerum omnibus, & collatis denuo in medium sententiis, fit comitiorum decretum, cui in scripturam redigendo deliguntur statim ex Ordine unoquoque prudentiores aliquot, una cum Primicerio. Quod cum conscriptum est, legitur formula coram universis, & rogantur iterum sententiam omnes, ut si quid in ea desiderent, proponant. Audiuntur omnes, formulaque tam diu limatur, quam diu nihil occurrat quod castigatione videatur egere. Hoc peracto, renuntiant Regi Optimates Regni, esse jam factum ab Ordd. comitiorum decretum,

orare-

orareque Ordd.omnes prece ſubmiſſiſſima, ut Rex in comitium velit venire, ac decreti publicationi intereſſe. Recognita Rex, eodem ſplendore Regio, eadem pompa, eodem comitatu, quo ad propoſitionem edendam veniebat, ad hunc actum quoque venit. Qui cum inter lætos populi omnis fremitus regali, pro more, conſedit ſolio, deſcripta pure ac legibiliter formulæ exemplaria dantur, Regi unum, & Ordinibus alterum, ex tertio vero publicatur patentibus comitii foribus, ex ſuggeſtu à Regni Vice-Scriba factum recens comitiorum decretum, & hoc abſoluto, qui id tabulis Regni, de Regis Ordinumque voluntate jubeant inſeri, ad Archivi cuſtodes, ex nobilitatis Ordine utroque, nuntii deſtinantur.* Peractis denique hiſce omnibus, & actis concilio, de ſervato Regi honore debito, deque exantlato comitiorum labore moleſto, compoſita voce gratiis, conventum dimittit Burggravius Supremus. Rex vero poſtea quam Regiam clementiam ſuam omnem populo univerſo, brevi quoque alloquio ipſe detulit, conſurgit, & è comitio diſcedens à Regni Senatu, populique primoribus, ac cæteris aulæ familiaribus in Regiam, cum feſta vulgi

* *Comit. ann.* 1545.

vulgi circumſtantis gratulatione deducitur.

CAP. XIII.

De Muneribus ſeu Officiis publicis in Bojemia.

I. IN ordinanda apud nos repub. neceſſarium quoque cenſuerunt veteres, ut non minus in ſoluto ſacris, quam in ſacro ejus Statu, munera ſeu officia publica, quibus magiſtratum ſummũ adjuvari oporteret, tam majora, quam minora, prudenter eſſent diſtributa. Voluerunt autem ea dignitate eſſe alia aliis potiora honoratioraque, quin & ſua Ordini cuique propria. * Ab indigenis illa, non ab alienigenis geri debere ſtatuerunt. Vulgo ea diſtinguimus in Superiora & Inferiora. Hæc & illa, viciſſim gradibus quoque ſuis diſparantur, & ſingula præterea, ſub ſe, pro functionis neceſſitate, introducta uſu, & Regis Wenceſlai privilegio, vel plura, vel pauciora miniſteria diverſa habent. Quæ tum in his, tum in illis notatu non indigna animadvertimus, percurrere

* *Comit. ann.* 1526. 1545.

currere nunc pro nostra infantia constitutum habemus. Superiora officia illa videmus à Viris generis splendore claris geri, & quædam esse hæreditaria, pleraque vero omnia, ut sic dicamus, dativa. Illa certis nobilium stirpibus jam olim sunt alligata, & non nisi cohonestandæ in solennibus inaugurationibus, curiæque Regiæ diebus bonis, regum majestati inservire videntur: hæc quoties opus est Regis arbitrio, ex accurata regii consilii sententia, viris idoneis virtute rerumque usu spectatissimis conferuntur. Inter hæreditaria in hoc Regno munera sunt Marescallatus, Pincernatus, Dapiferia, Prægustatoria, & si qua sunt alia, quæ ex ea stirpe, cui sunt hæreditaria, natu maximus solet obire. Sunt autem propria, primum stirpi Baronum Lippensi, secundum Wartenbergiæ, tertium Hasenburgiæ, quartum Sezymææ. Est illis Regi usus, Marescallatu in gestando gladio, Pincernatu in poculis, Dapiferia Prægustatoriaque in dapibus ministrandis.

II. Dativa porro quæ appellavimus munera seu officia superiora, ut majoris sunt dignitatis, ita tum sacramentis arctioribus alligantur, tum majoris momenti in rebus versantur, & quotidie fere in quibus vigilent exerceanturque,

habere poſſunt. Non prius munus majus quiſquam, niſi minus ſuſceperit, gerere poteſt. Semel hoc alicui collatum, non niſi urgentiſſimis, graviſſimiſque de cauſſis aufertur. Ambire tamen ab Rege ullum hoc honoris munus, capitale eſt, & infamat. Et quoniam, qui iis funguntur, Regi noſtro in concernentium totam rempub. negotiorum procuratione inprimis adſunt, quicquid in promovendis, cum populi univerſi, tum membrorum ſingulorum commodis ex officio faciunt, Regis ac reipub. authoritate faciunt. Sanctus etiam quodammodo eſt ipſorum locus laborque. Vendicat autem pro ſuis jure ſibi ſuo ex his, quædam Regnum ac respub. præcipue, quædam vero Rex magiſtratus ſupremus. Prioris generis ſunt inprimis illa, quæ terreſtria vocantur, quæq; qui gerunt *Neyvvysſsi Vrzednjcy Zemsſtj*, Optimates, Ephori, & Primores Regni habentur; item ea, quæ juri dicundo, cuſtodiendis reipub. κειμηλίοις, curandæ pecuniæ in uſus publicos collatæ, & tuendæ in diſtrictibus incolarum tranquillitati, ſunt excogitata.

III. Terreſtre munus Supremum eſt Burggraviatus, Curiæ magiſterium ſeu prætorii præfecturæ, Mareſcallatus, Camerariatus, Prætura, Cancellariatus, quæ

nemo

nemo nisi Baro potest obire; Protonotariatus, & SubCamerariatus, quæ Equestri Ordini lege jubentur dari. Ex his primo, seundo, quarto, & septimo, addixit vetustas, proventibus opima prædia nonnulla, & agrũ haud contemnendum.

BVRGGRVIATVS Pragensis Supremus, tenendo fere opera vicaria sive absentis, sive morte sublati Regis loco, prohibendis repentinis hostium in regnum irruptionibus, coercendis juris contumacibus prævaricatoribusque; * cognoscendis regundorum finium, vel natis ex literarum obligatione cõtroversiis, est ordinatus. Dependent ab hoc munere supremo, tum Burggravius arcis Pragensis, quem Minorem vocant, cum suo consilio & consilii ministris quibusque; tum *Holomcy*, h. e. lictores, accensi omnes. [:]

CVRIAE vero sive palatii ARCHIMAGISTERIVM dirigendo regio, quod Camerale dicitur, judicio, ornandis pro dignitate regiis cœnaculis habitationibusque, moderandis pompis publicis, suscipiendis hospitibus illustribus & legatis externis, continendo in ordine ac disci-

* *Ius provinc. Leg.* 1.36.*&* 37. *D*.49. *D*.19. *&* 22. [:] *Victorin. de Vusse-hrad. lib.* 2.

ac diſciplina aulico Regis comitatu adminiſtrisque menſæ regiæ, quæque id genus in Regia ſunt opus cætera, occupari ſolet. *

ARCHIMARESCALLATUS terreſtris, licet ſit, ut diximus, munus hæreditarium, tantæ tamen eſt dignitatis, ut, qui illum obit, inter regni Ephoros connumeretur, & honore locoque, ſecundus à Supremo Curiæ-Magiſtro eſſe amet. [:] Vocati in jus ab actore, regis quicunque miniſtri & aulæ famaliares homines ἀνέστοι & peregrini, tenentur ſe ejus cognitioni ſiſtere cauſſamque dicere, & jus in hoc foro accipere. Condecoratur hoc munus à fecialibus ſive caduceatoribus, qui ei apparere ac præſto eſſe jubentur.

ARCHICAMERARIATUS præeſt ſartæ tectæqne conſervandæ Regg. majeſtati, & in regni tabulario moribus introducto ordini bono, ac decoro; apparitoribus ad arceſſendos in jus reos, remque judicatam exſequutioni mandandam legitime; dimittendis poſſeſſionibus litigatoris condemnati, peræquatione pro rata, *(Odhad* noſtri vocant) ei qui in cauſſa eſt ſuperior, addicendis. In aditu

* *Ius provinc. D.* 3.9.11. [:] *Ius provinc. A.* 36. 37.

aditu ad Regem, iis, qui opus habent, procurando, illius eſt interventio. Ab ſupremo hoc munere dependet Vice-Camerarius, γεωδαίτης ſive Decempedator, *Staroſta Komornicz.j*, h. e. Apparitorum-Magiſter, & *Komornicy*, h. e. Apparitores vel Pedelli terræ duodecim.

Iam vero ARCHIPRAETVRA in moderando regni tribunalis judicio ſupremo, rogandis concludendisque in conſilio collegarum ſententiis, eloquendis quæ ad partes litigantes pro tribunali opus eſt dici, nuncupandis ad enuntianda S. Senatoribus, (Senatus-conſulta *Potazovvc* dicuntur, ſemperque jubentur Barones ex Senatu duo, & Eques unus, ad ea promulganda conſurgere) & cæteris, quæ prætoriæ ſunt dignitatis, pro more expediundis verſatur. Muneri huic eſſe præſto antiquitas juſſit, Vice-Iudicem & Declamatorem.

ARCHICANCELLARIATVS conſtitutus eſt conſcribendis, ſignandis, ſubſcribendis Regiis diplomatibus, edictis, mandatis, epiſtolis; accipiendis legendisque quæ ad Regem mittuntur, verbis plerunque nomine regio faciendis & reſponſis dandis, cavendo ne quid à Rege contra jus reipub. reſcribatur, edicatur, decernatur; cuſtodiendo ſanctiori illi, quo publica monumenta ſignantur, regis ſigno.

Hoc igitur qui fungitur munere, os fere Regis eſt & oculus, aulamque ſectari ſemper & circum Regem eſſe debet. Permagna itaque eſt ejus ad Regem pariter & populum authoritas. Venit cum eo in ſollicitudinis partem Pro-Cancellarius, quo cum ille, conſiſtorii regii ac ſanctioris conſilii ſecretariis, actuariis, libellariis, & quibus vis miniſteriis moderatur.

PROTO-NOTARIATVS ſive Primiceriatum quis vocare velit, occupatur in ſcriniorum & tabularum Regni ſigillique terreſtris, fideli ac ſecretiore cuſtodia, tam publicis quam privatis actis, contractibus quibusvis nominatis & innominatis, rebusque omnis generis memorabilibus, ſcripto comprehendendis, atque ſuo loco vel in minores vel in majores tabulas referendis. Sub illo ſunt dicto audientes, Vice-Notarius, Ingroſſatores, tabelliones cæteri omnes ſeu Scribæ.

SVBCAMERARIATVS datus eſt Civitatibus in conſiliis Regis ſecretioribus, adverſus potentiores defendendis, Baronum Equitumve contra eas querimoniis controverſiisque cognoſcendis, & absque fori ſtrepitu, quoad fieri poteſt, arbitrario jure componendis, mulctis civibus ob enormia delicta irrogatis

à Senatu, exigendis, & magiſtratibus annuis in urbibus regiis, pro uniuscujusque urbis conſuetudine innovandis. Et quamvis munus hoc vendicet ſibi Ordo Equeſter, liberum tamen Regi jura relinquunt, ſi velit aliquem ex Civibus Pragæ Majoris idoneum ei præficere. Sic à Sigiſmundo Imp. (*ann.* 1436.) Iohannes Cunwaldius, à Wladiſlao Rege (*ann.* 1471.) Samuel de Hradecco Waleczovius, eo fungi olim eſt juſſus. Huic muneri ſubeſt vicarius, quem vòcant, SubCamerariatûs præfectus, & judex aùlicus, Scribaque Cameralis.

IV. Atque hæc ſunt Optimatum ſeu primorum Regni dignitatis honoratiſſimæ munera. Κειμηλίοις porro reipub. hoc eſt Regalibus ornamentis ac privilegiis gentis cuſtodiendis, inſtitutus eſt BVRGGRAVIATVS CAROLOSTEINENSIS. Funguntur hoc officio ſemper nobilitatis vetuſtæ Viri duo, Baro unus, & alter Eques, qui arctiſſimo ſicut Regi Regnoque, ita mutuo ipſi inter ſe, devincti ſacramento, non alibi quam intra regni fines eſſe perpetuo, domiciliumque habere tenentur. Hi quamvis pariter obſtringuntur ambo ad providendum ne quid Arx Caroloſteina, vel quæ in ea ſunt recondita, detrimenti capiant, emolumenta tamen ac fructus ex

ejus ditione tota, (dotata videlicet est arx hæc magnifice vicis & agro multo, cum à Carolo fundatore primo, tum in primis à Wilelmo Dubio de Trzebomyslicz) non nisi ab uno, tantisperdum de vita vel functione decedat, percipi ex asse lex jubet. Vsufructuario collegæ præmortuo succedit demum, nemine interturbante, collega superstes, & similiter, ut decessor, quoad vivit, reditibus illis, solus fruitur. Si qua alterutrius vel utriusque culpa contingat arcem hosti in manum venire, vel damnum aliquod reipub. noxium accipere, convictus de culpa, sive alteruter sive uterque capitis famæque & bonorum amissione pœnas luit. Cognoscendis vero litibus tam civilibus quam criminalibus, jurique dicundo sedet pro tribunali statis diebus, tum Major tum Minor REGNI-SENATVS, de quo plenius dicendi alius se non ita multo post offeret locus. * Pecuniam reipub. collatitiam procurant lecti semper in comitiis ex Ordinibus singulis Triumviri, Vulgus eos *Neyvvysſſi Bern ky* vocat. Hi ex decretis in Ordd, conventu contributionibus, collectam ab omni populo pecuniam, ita ut co-

---

* *Ius provinc. A. 35. L. 60. Infra. cap. 15.*

ut comitiis frequentibus convenit, dispensant. Incolarum autem publicæ securitati in territoriis districtibusq; conservandæ, institutæ sunt PROVINCIALES PRAEFECTURAE. Singulis eas annis renovari ab Rege leges volunt, & binis ex locupletioribus in uno quoque districtu incolis demandari, Baroni nempe uni, & Equiti alteri, id quod sub Majum fere mēsem fieri quotannis consuetudo est. Muneris hujus est usus, * in præcavendis periculosis viciniæ malis quibusque fortuitis, in describendis necessariis defensioni plebejorum hominum telis ac armis, exercendo in armorum usu, habendaque in procinctu, opportuna adversus hostium repentinas irruptiones, selectorum ex omni numero vicinorum juventute armata, increpandis otio torpentibus, [:] comprehendendis grassatoribus, & sistendis cura pervigili cujusvis generis latrociniis, in relaxandis immerito conjectis in vincula tenuioribus, abrumpendis, in repræsentando opificibus opidanis hostimento vel operarum pretio familiaribus nobilitati tergiversationibus, in prohibenda denique vi privata homi-

 num

* *Hagecus in ann.* 1442. [:] *Comit. ann.* 1547.

num petulcorum omni. Hujus quoque olim fuerat muneris, conventus cum provincialibus pro re nata agitare, & necessariis districtui suo de rebus consultationes habere: Sed posteriores Reges facultatem hoc genus ipsis eripuerunt.

V. Hæc igitur, de quibus hactenus disseruimus, sunt quæ terrestria vocantur, & Regno toti vendicantur Munera Superiora: Rex similiter sua habet varia, dignitatis neutiquam spernendæ munera. Vtitur autem iis jure majestatis suo, in rebus partim seriis, partim oblectabilibus. Seriis rebus occupantur, quæ desudant in justitiæ administratione, in fisci Regii, & quæ ab eo dependent, procuratione, in feudorum, quæ ultra Bojemum limitem sunt, moderatione, inque ordinaria domus & corporis regii custodia. Expeditius porro obeundis muneribus his fere singulis adjuncta etiam est numerosa secretariorum, actuariorum, scribarum, viatorum, ministeriorumque cæterorum turba. Administrandæ justitiæ Rex cõsiliarios sibi arbitratu suo legit, per eosq; definitis lege diebus, controversa nunc Curialia, nunc Cameralia negotia quævis, juris via cognoscit ac decidit. Præsident autem tribunali consilii hujus regio, directores duo diversi, quos ambos vocamus Supremos: in Cu-

in Curialibus quidem IVDEX CVRIAE, in Cameralibus vero CVRIAE vel PALATII MAGISTER. Fisci Regii, *Statkuvv Stolnjchy komornjch*, sive patrimonii agrique Regii procurationi, PRAEFECTVRA ÆRARIA, seu ut cum vulgo loquar, CONSILIVM CAMERAE est ordinatum; cui qui præsidet Baro PRAESIDENS CAMERAE appellatur, habetque ex Equestri Ordine adjunctos collegas ut plurimum quinque. Horum dicto sunt audientes Fiscalis, quem Regis Procuratorem vocant, ærarii QVESTOR, LOGISTESQVE, & ditionum patrimonialium Præfecti omnes, Libripens, passimque in limite & urbibus, vectigalibus exigendis constituti exactores. Fisci procurationi affinis quoq; est METALLICORVM MAGISTERIVM supremum. Commendare hoc munus Rex per leges potest, tam ex Civibus quam ex Nobilitate, Viro bono quem rei peritum, & obeundæ functioni idoneum judicarit. Visitare autem is, prout opus est, tenetur auri & argenti fodinas toto regno omnes, in eaque quæ istic geruntur diligenter inquirere, & quicquid præter ordinem juraque fodinaria agi, vel à fundi domino, vel officinarum metallicarum hominibus peccari cognorit, emendare;
compel-

compellatus, ab iis quorum intereſt, de redimendo à foſſoribus auri argentive emolumento, mature id facere, &, ut verbo dicam, omnia quæ promovendæ rei metallariæ opportuna ſenſerit, accurate proſpicere. Iam vero quia multas in Germania, ideoque ultra Regni ſui fines, Rex Bojemus habet clientelas, feuda & beneficia, quæ jam olim coronæ & Regibus Bojemis ſunt obnoxia, iis in officio continendis, ac tuendæ apud clientes, qui ea poſſident, Regum & Reipub. Bojemæ majeſtati, inſtituta eſt,* quam vocant, Germanicorum FEVDORVM PRAEFECTVRA, qua Baronemne an Equitem fungi oporteat, lis eſt nondum plane deciſa. Meminimus nos certe Baroni munus hoc, non Equiti, hactenus fuiſſe collatum. Regiæ porro domus, hoc eſt ARCIS PRAGENSIS, ut & CORPORIS REGII CVSTODIENDI PRAEFECTVRA, probatiſſima fide Equeſtris Ordinis viris ſemper ſolita eſt demandari, quorum ille arcis præſidiariis, hic Regis ſtipatoribus cum imperio præeſt. Verum quia à rebus ſeriis reſpirare nonnunquam & animi recreationi tempus largiri amant Reges, oblectabilibus etiam rebus procu-

Convent. an. 1595. 1601.

procurandis, officia quædam deputarunt. Equos ſiquidem generoſos agitare, ferasque venatu fatigare, Magnates plerique omnes ponunt hac tempeſtate, in prima oblectatione; cui rei, & hominibus & inſtrumento multo eſt opus. Omnibus his ſcienter accurandis, habet Bojemus Rex Equitii ſeu STABVLI, & VENATIONIS MAGISTERIVM. Quæ quod Equorum, venatusque cura, cum ſuccenturiatis omnibus occupentur, ſuis ipſa nominibus aperte oſtendunt.

VI. Etſi vero plura adhuc variaque Cubiculariorum, dapiferorum, & cæterorum officia in Regis aula familiaria eſſe non ignoramus, quia tamen ſingulare nec protritum fere nihil ſecum trahunt, ab iis percenſendis ſuperſedere, quam minutis id genus, Lectores obtundere malumus, & ad explicanda quæ in repub. noſtra pro Officiis Inferioribus, habentur, tranſimus. Sunt autem illa præcipue continendæ in diſciplina plebis promiſcuæ multitudini, vitandis popularibus turbis, & plantandæ etiam inter vulgus obſcurum, concordiæ inventa. Solent illa quotannis exquiſitis prius ex loci cujuſque incolis delectorum ſuffragiis, à magiſtratu ſuperiore opidatim vicatimque conferri. Magiſtra-

tus

tus autem ille superior, qui ea confert in liberis Vrbibus, & in regii patrimonii opidis, est Rex, (sic enim rarius quidem per se ipse, usitatius vero per suos cum authoritate ad id pro more deputatos, hîc ea solet distribuere,) in cæteris loci cujusque dominus. Nam quia experientia ipsa docebat, nullum etiam minimum vicum, nedum civitatem, stare diu absque incommodo posse, nisi habeat cujus consiliis authoritateque gubernetur, eapropter, sui cuique vico, cuique opido, cuique Vrbi præfecti sunt antesignani, ac boni communis curatores. De iis quorum modica est potestas, & ob hominum infrequentiam rarior functionis usus, vulgoque nota tenuitas, verba multa facere, res esset nihili; ea duntaxat munera, seu officia, quæ in opidis Vrbibusque populosioribus publice ac perpetuo obtinent, & quorum non vulgaris est authoritas atq; jurisdictio libet compendio commemorare. Munus igitur præcipuum in Vrbibus municipiisque est, quod SENATVM CIVITATIS vocamus, consilium nempe in Majore Novaque Praga OctodecimVirale, in cæteris Vrbibus & opidis DuodecimVirale, itemque PRAETVRA. Senatus hic sive consilium, armatum est tam majore, quam minore, in criminalibus

pariter

pariter & civilibus caussis, jurisdictione. Allegi in hoc consilium nemo potest per leges, qui non prius triennium post jus civitatis acquisitum, in civium numero transegerit, intereaque consuetudines patrias familiariter condidicerit. Et quamvis, tam in capiundis, quam in obeundis his muneribus, singulare aliquid inde à tempore, cujus non est memoria, locus fere unusquisque ex consuetudine inveterata observet, in jure tamen dicundo, ubique est pro norma jus patrium municipale, quod Praga matrix amplectitur, quodque propter usum in municipiis communem *Pravvo Miestske* dicitur. In Senatu hoc Vrbico, primus quidem absque controversia ordine est, qui commodata nobis à Latinis voce *Trymas* & *Hospodarz Miesta* salutatur, quiq; in consilio, omnium primus sententiam solet rogari, & à multitudine omni, præ aliis honorari; cogendo tamen Senatui, tractandis ordine negotiis, dirigendis consiliis, rogandis concludendisque sententiis, nominando ex collegis, ac (quod coram, eo cujus res agitur, solet fieri,) ad dicendum invitando Senatusconsultorum promulgatori, clavium & sigilli publici custodiæ, moderatur Consul sive Civium magister. Menstruum autem saltem est apud nos Consulare hoc officium,

cium, quo defungi alii post alios ordine solent, singuli duodecimViralis consilii illius Senatores. Vsus magister, ut olim, ita & nuper, docuit nostros homines, diuturniorem hujus generis in civitatibus magistratus administrationem, sive semestrem, sive annuam; non perinde in nostra repub. ut in aliis, esse civibus accomodam. Est autem tanto splendidior hujus functionis ac Senatus civici dignitas, quanto Vrbs alia præ alia privilegiis immunitatibusque est ornatior, amplior, populosior. Ac propterea quod quædam, præsertim regiæ, Vrbes, tam sunt populo abundantes, ut cognoscendis in tempore expediendisve cunctis communitatis omnis & incolarum singulorum negotiis, Consules haudquaquam possint esse pares, magno illi Senatui, subordinatus est Pragæ Decem-Viratus, alicubi Octo-Viratus, alicubi vero Sex-Viratus. Asserendæ porro à concussionibus promiscuæ civium multitudini, constituti sunt seniores populi, quasi Tribuni plebis, hîc plures, ibi pauciores, qui si quando Senatus muneris fiducia in communitatis fraudem velit quicquam tentare, intercedant, eumque ad saniora commoneant, vel, si emendare abnuat, ad Subcamerarium regni, aut ad Regem ipsum deferant. Cæte-

rum

rum PRAETVRA est alterum inter civica officia munus publicum, quod cognoscendis dirimendisque controversiis minoribus, cohibendæ cuivis plebejorum proterviæ, comprehendēdis & in vincula compingendis male feriatis, & mandandis exequutioni concilii Majoris placitis, est institutum. Gerendo autem utrique huic muneri civico, necessario serviunt publica quoque ministeria diversa; Consulatui astynomi, quæstores, ædiles, notarii, actuarii, scribæ, viatores; Præturæ, latrunculator, Commentariensis, statores, lictores, & si qui alii sunt id genus accensi.

VII. Præter communia hæc urbibus, municipiis, opidis quibusvis munia, inter singularia referri, & neutiquam silentio præteriri est dignum Oenopræ munus, quod metallicorum opidorum quadam, ni fallor, imitatione, Pragæ (*ann.* 1358.) instituit Imp. Cæs. Carolus IV. & collium Vitiferorum cultoribus jus reddere jussit. Vocatur munus hoc, voce non nostra, *Vrzad Pergmistrsky*. Conferendo gerendoque huic muneri latas, à Carolo Leges, illustravit atque auxit Wladislaus Rex. *ann.* 1497. Collium-Magister hic præcipuæ est inter Seniores populi existimationis, & in coacta civitatis universitate, multitudinis

Ee omnis

omnis nomine, verba ad Senatum ſolet facere. Ex Majoris Pragæ Civibus, ab ejusdem urbis Senatu olim, nunc ob Novæ urbis cum Majori intempeſtiva jurgia, ab Regio fiſci conſilio legi, eique conſiliarii muneris collegæ octo, terni videlicet ex Veteri, terni ex Nova, & bini ex minore Praga, Senatus quique ſui arbitrio, adjungi conſueverunt. Inſtitutum autem eſt, munus hoc, cum cognoſcendis coortis ob vineta litibus ſicut diximus, tum curando, ne ſerendis apta vitibus loca, ſuis careant cultoribus, deſcribendis, metiendis, ab omnique venatu tutis præſtandis, quotquot ubicunque circa urbem coluntur, collibus, puniendis deprehenſis pendentium adhuc fructuum furibus, ſtatuendo præterea, quod ſub hedera vænum quis dare velit, vini cujusvis pretio, ſolvendæque operariis diurnæ mercedis modo; providendo necubi pendulum vinum vel vappa per impoſturam væneat, &, ut dicamus compendio omnia, procurando, decernendo, faciendo, quicquid culturæ iſti vineatiæ viderit futurum ex uſu. Circum urbem quaqua verſum libera omnino eſt ejus jurisdictio. Cæterum quia melior fere munerum iſtorum pars, in publica juſtitiæ adminiſtratione exercetur, ac propterea, quum iis respub. noſtra
non

non possit carere, plenius, quæ mox habemus dicere, declarabunt, supervacaneum est in iis diutius hîc immorari ac hærere.

CAP. XIV.

De Consilio seu Consistorio Regio.

I. DIfferentes in superioribus, * partim de politico apud Bojemos regimine, partim de muneribus publicis terrestribus, diximus Regem nostrum non solere absque regni Optimatibus, consilioque suo, de repub. ac gravioribus reipub. negotiis, quicquam statuere. De privatorum petitionibus quotidianis, querelisve quibusvis, quas absque judicii strepitu expediri est æquum, cognoscere sane potest ille solus, jubereque vel vetare arbitratu suo; plerasque tamen omnes illas, ad idem suum consistorium similiter rejicit, deque amplissimi concilii sententia, in iis quoque, quod placuit, rescribit. Poscit igitur ipsa rerum series, ut de Regio illo Consistorio, seu Concilio sanctiore, verba quoque faciamus. Est autem id Bojemis unicum, & à vulgo nostrate, non aliter quam CANCELLA-

* *Supr. cap. 5. §. 11. & cap. 13. §. 2.*

RIA REGNI vocatur. Rex quidem, ne contra ipsum disputetur, abstinet fere ipse à publico hoc concilio, more Hebræorum regibus olim usitato, nec deliberationibus, nisi rarissime, solet interesse; quæ tamen res, quo tempore, sint tractandæ, expendendæque, ArchiCancellario, de more, dat in mandatis. Archi-Cancellarius igitur Regis nomine, quæ consulto opus sunt, in consilio proponit, sententias rogat, & actioni toti ordine patrio moderatur. Postea vero quam sententiam rogati dixerũt omnes, reversus ad Regem vel solus, vel cum uno atque altero ex Optimatibus, rem ei exponit omnem, & quid fieri is velit, jubeatque, mandata accipit: quæ in Senatu tandem explicata, qui à Secretis est Actuarius, in acta diligenter refert. Datur in hoc Consistorio locus non solum Optimatibus, hoc est, iis qui terrestribus officiis supremis funguntur, (quales sunt Burggravius Pragensis, Curiæ-Magister supremus, Archi-Camerarius, seu Magnus regni Admissionalis, ArchiDicastes, Scriba regni Supremus, & Sub-Camerarius) sed & Senatoribus Regni indifferenter omnibus, qui tam vocati à Rege, quam non vocati, in concilium, quoties libet, possunt venire, in commune consulere, interfari, & quæ è re publi-

publica esse censuerint, admonere.

II. Pro-Cancellarius præterea & Secretarius intersunt necessario deliberationibus omnibus. Quoniam vero negotia, quæ hic tractantur, non omnia æque sunt ardua, ea de caussa receptum jam olim usu est, ut concilii hujus Senatus, pro re nata, alius alio cogatur frequentior, & propter eam Senatorum frequentiam, vel infrequentiam, aliud hîc Augustius, aliud Angustius concilium dici queat. In augustiore concilio illo, deliberationes de reipub. statu, deque Regis ac populi universi necessitatibus ac salute, instituuntur; quandoque etiam exemplo olim nocitura, & explicatu difficilia, incolarum singulorum negotia, attinguntur ac disceptantur. Advocat autem, quoties opus est, augustum hoc concilium Rex ipse, excitis ad diem Senatoribus, cum iis qui Pragæ per tempus sunt præsto, tum selectioribus cæteris, qui hinc inde per districtus administrandis privatis atque domesticis rebus intenti, domi quisque suæ tempus rusticando terunt; imo, si casus id deposcat, aliquando etiam aliis ex privatorum numero, viris rerum peritis. Advocant similiter concilium hoc magnum ac augustum, regni Optimates, sed non nisi tum, cum de Regis assensu, comitiis regni

calatis, ejus cogendi illis copia eſt facta. Adſunt autem concilio ſic coacto, inter Optimates, non modo Senatores regni omnes, regiique conſiliarii, verum & deſcripti plerumque comitiorum decreto, ex privatis, nunc plures, nunc pauciores, delegati. Agitur in eo ac conſultatur, iis duntaxat de rebus, de quibus, excluſi tempore Ordines univerſi, in comitiis decernere non potuerunt, & de quibus ſtatuendi poteſtatem huic concilio, verbis diſertis fecerunt, * Ferdinando, Maximiliano, Rudolphoque regnantibus, concilium hoc legimus fuiſſe coactum aliquoties, de publica patriæ defenſione, exciendoque ad bellum viritim populo omni, de recognoſcendis ac regundis regni finibus, de relaxandis redimendisque ſitis ultra limitem, oppignoratis Coronæ latifundiis, de viis recens à finitimis manifeſto accolarum incommodo in regnum apertis, emporioque ſalis inuſitato; de monetæ cudendæ valore & legibus, de collatitia pecunia ex reipub. uſu prudenter diſpenſanda, de fæderibus hæreditariis cum principibus vicinis majorum exemplo renovandis, deque id genus rebus aliis.

III. In

* *Comit. an.* 1545. 1557. 1569. 1575. 1585. 1586. 1596. 1604. 1610.

III. In anguſtiore porro Regii Conſiſtorii concilio, neque tanta requiritur Senatus frequentia, neque de univerſæ reipub. Statu conſilia capiuntur. Singulorum hîc, vel,ut plurimum, paucorum, pauperum pariter & opulentorum, poſtulata querimoniæve, vulgariores ac quotidianæ, expenduntur, & quidem duntaxat eæ, quas decidi absque fori ſtrepitu æquitas ipſa, atque ii, quorum intereſt, ferant. Prodeunt ex hujus loci ſanctiore concilio, privilegia quævis, & conceſſiones regiæ, inveſtiuntur hîc, tam de nobilibus quam ignobilibus feudis, Regum Coronæque vaſalli ac clientes quique; legati ad Reges exteros,principesve ac provincias dimittendi, mandatis inſtruuntur; proſcripti, vel aliis de cauſſis Regis aulam judicumve tribunalia adire prohibiti, fide publica muniuntur; Regis nuntii ſpeciales, (vocantur vulgo Relatores) de citatis ad diem cauſæque cognitionem extraordinariam ſive in provinciale ſive in Regium judicium partibus controvertentibus, in impatientibus moræ negotiis; de inferendis rotulandisque variis (modo ne ſint de regni patrimonio) ab Rege factis contractibus; de datis pupillo tutoribus vel ætatis venia; de teſtibus producendis; deque rebus ſimilibus, ad tabularii cu-

ſtodes amandantur ; eduntur denique hîc Regia interdicta, Edicta, Decreta, Reſcripta, cujusvis generis, quæ ut de plenitudine poteſtatis regiæ in Bojemia edi eſſet fas, Regum majeſtati à populo legibusque priſcis, jam olim eſt permiſſum.

IV. Expediebantur autem Regii hujus concilii negotia, quicquid Bojemis, Moravis, Sileſis, Luſatisve Rex mandabat, olim quidem non niſi lingua populi Bojemi vernacula; vel Latina populorum omnium communi, quoties cum exteris agendum conſtituendumq; quippiam erat : provinciales etiam ipſi Sileſi ac Luſati, Slavica populari, quoad maxime fieri potuit ad Bojemam dialectum conformata lingua, res ſuas in hoc Conſiſtorio proponebant, &, quod plus eſt, legatos ſuos, ſcriptis Bojemice mandatis inſtruebant. Stetit his moribus inſtitutisque, & floruit, pacatum longiſſimo tempore ex ὁμογλώττοις nationibus diverſis coagmentatum olim * regni noſtri corpus. Avorum vero memoria, poſtea quam Sileſi, Luſatique indigenæ cum hominibus peregre advenientibus commixti, peregrina, quam ſua, lingua loqui

* *Legat. Sileſica an.* 1547. *item Ordd. Opolienſ. & Ratiborienſ. anno* 1536.

loqui maluerunt, contemptui cæpit patrius ſermo haberi, VVaſſer-Polaciſmusque vocari, ac Germanicus pro eo, in ſacris pariter & profanis locis, frequentari. Hinc nata poſtea quoque eſt, Linguę Bojemorum noſtræ valde pernitioſa, in ſacratiore hoc Regis noſtri conſiſtorio, Expeditionis, quam Germanicam vocant, inſtitutio. Ideoque allegebatur eam in rem ab Regni ArchiCancellario Seretarius Germanicus, qui, quod illa lingua eſſet expediundum, curaret. Sed non conſtitit hîc, nec eo contenta diu fuit hoſtium noſtræ linguæ arrogantia. Extremis namque Rudol. II. & omnibus fere Matthiæ Regum temporibus, (*an.* 1610.1614.1615.1619.) ProCancellarium Germanum tentarunt Concilio huic obtrudere Sileſiæ Luſatiæque incolæ. Optato tamen ſucceſſu hactenus novatio iſta caruit.

Iam ergo quæcunque ab hujus loci Senatu concluſa regis calculo comprobantur, iis, ſi Bojemos Moravosve contingant, Bojemice; ſin Sileſos, Luſatos, Cladſcanos, Hebanos, Cubitenſesve, Germanice in ſcripturam redigendis, formularii ſunt ordinati, qui ſimul ac vel ArchiCancellarius, vel ProCancellarius, vel Secretarins injunxit, ea in forma materiæ convenienti deſcribant. Va-

let autem ac ſit authentica, tum demum hæc ſcriptura, cum, non modo ab Rege, verum etiam ab ArchiCancellario, ProCancellario, & Secretario propria manu eſt ſubſcripta. Neceſſe præterea eſt, ut, ſi in forma Privilegii fuerit vel diplomatis de plena teſtamenti condendi poteſtate, aut arduo negotio quopiam alio, Regis ſigillo majore ſeu ſanctiore; ſin protritis ac minutioribus de rebus cæteris, minore ſeu vulgatiore, ſignetur ac muniatur. Verbis porro mandatisque regiis ſua ubique conſtat authoritas ſemper, fidesque ab omnibus habetur & honor maximus, usque adeo, ut ſi quis vel morem iis detrectet gerere, vel in aliquo auſit derogare, impune id neutiquam ſit laturus. Conſtare illa ſibi ipſa quoque perpetuo, nec alterari, retractari, aut revocari, niſi urgentiſſimis de cauſſis ac exacta cum accuratione, vel ſolent vel poſſunt, ita ut (ſimiliter quemadmodum Regium apud Medos Perſasque jus fuit) ob immotam eorum firmitudinem, veteres proverbio locum dederint, *Kralovvſka Slovva negdau na Zpatek*, hoc eſt, *Regis verba neſcire regreſſum.* Vtinam nihil hoc ævo ſit, quamobrem diverſum quis merito poſſit ſentire! Ipſe deniq; Regii conſiſtorii illius locus, cum ob Regis ipſius majeſtatem, tum ob re-

rum, quæ in eo tractantur, magnitudinem, multitudinem, & dignitatem, sacer qnodammodo est, & asyli alicujus instar omnibus perquam venerabilis. Veteri autem instituto is ubicunque Regis aula est, usitatissime vero Pragæ, ut in metropoli, in arce Sancti-Wenceslai regia solet designari, nec transfertur alio, nisi cum Regis aula, & fonticis de caussis, quales sunt grassans maligna contagione pestis, & hostis, bello imminentis justus metus. Liberum cuivis est, etiam tenuissimo cuique, in hoc consistorio rem suam ac animi desiderium libelli forma proponere, opemque Regis implorare. Rex quoque nisi officii atque juramenti neglecti velit accusari, concilii hujus, sicut usum intermittere, ita dignitatem imminuere, prisco more prohibetur. Eapropter quemadmodum Matthiæ Corvino, contra Georgium Wladislaumque pro Rege se Bojemorum gerenti, Bojemicæ hujus generis Cancellariæ usus accuratus ac diligens, commendabilis olim apud Proceres Bojemos etiam post mortem; ita ejusdem vel ad breviculum tempus intermissio Wladislao Regi legitimo (*ann.* 1511.) probrosa fuit, nec absque obmurmuratione ab Ordd. dissimulari diu potuit. Intolerabile similiter majoribus videbatur, si quando

quando Rex Bojemus aliunde quam ex Cancellaria Bojemica mandata Regia de re quacumque dabat, vel poteſtatem Regiam extra Regni limitem exercebat. Poſſunt curioſis eſſe exemplo mandata, cum Iohannis Regis Lucemburgica, tum Sigiſmundi, Wladiſlaique Budenſia, quæ authoritatis modicæ apud populum fore, ejus temporis Optimates palam ſunt proteſtati. Optimatum tamen ævi recentioris conniventia, diſceſſum in pleriſque eſt ab illa moris priſci obſervantia, exceptaque legibus novis ſunt perquam pauca, de quibus Rex ex poteſtate Regia niſi intra Regni fines ſtatuere vetatur. Quæ cum ita ſint, nemo tam rudis poterit rerum eſſe æſtimator, qui, quam Conſiſtorii hujus bene ordinata adminiſtratio, cum Regi ipſi ſit glorioſa, tum incolarum multitudini omni fructuoſa, videre non queat.

CAP.

Cap. XV.

De tribunalibus juri dicundo in Bojemia constitutis.

I. Plus quam ſemel dictum à nobis eſt * in hoc opuſculo, Bojemos habere ſuos peculiares inde à majoribus acceptos mores, inſtituta, iura, & leges, quibus tum à ſuis principibus ut homines liberi, non ut ſervi, moderate regi, tum, ne vaga prorſus, ac infrænis videri poſſit libertas iſta, absque obluctatione parere accurate aſſueverunt. Res enim ipſa viſa illis eſt loqui, perinde ut corpora noſtra ſine mente, ſic civitatem ſine Lege, neutiquam vim aliquid prudenter agendi, nedum nervis ſuis ac ſanguine membrisque cæteris probe utendi, habere poſſe. Quoniam vero lingua pariter & natura à Germanorum moribus inſtitutisque erant alieni, ideo nec leges, nec jura cum illis voluerunt habere communia. Domi itaque ſibi ipſi paulatim, accommoda gentis genio, ex longi temporis ac uſus diſciplina, conſenſu populi omnis, ſanxerunt jura ac leges. Quæ ſane an-

* *Supr. cap. 3. §. 13. & cap. 8. §. 3. & cap. 11. §. 5.*

ne ante Przemysli principatum nullis literis comprehensæ, solo usu discebantur, &c, quia perpaucæ erant, à judicibus memoria haud difficulter capi poterant. Emergentes temporis progressu casus varii, & homines usu multo tandem facti eruditiores, genuerunt ex legibus illis paucis alias novas, numero haud paulo plures, easque in literas retulerunt: quibus bono publico emendandis, illustrandis, explicandis, multiplicandis, ut prior, ita nec nostra hæc posterior ætas, segnis vel imperita videri voluit. Idem videlicet quod patribus licuit, filiis licere quoque existimabat. Libertas hæc patriis moribus subnixa, nec Wladislao Regi displicuit olim, qui Ordines Bojemos, quia liberi sint, in leges suas, quod publice placuit, referendi, quod displicuit, antiquandi, habere semper potestatem, alicubi * est judicio maturo testatus. At quia inutiles alioquin nec vim ullam habituræ fuissent hæ leges, nisi ministros illis & interpretes datos, ac erecta juri cum authoritate reddendo tribunalia intelligerent revererenturq; homines pravis affectibus suis, quam legibus, obsequentiores, eapropter occursum malo isti in

* *Wladis. Reg. Decision. ann.* 1502. §. 5.

isti in Bojemia est prudenter, magistratusque & judicia unicuique negotio sua, religioso videlicet religiosa, profano, profana, sunt constituta.

II. De religiosis, quae opus videbantur, diximus jam ante: Profana seu politica distinguimus vulgo in superiora & inferiora. Superiora vocamus, coram quibus inprimis nobilitas: inferiora, coram quibus Cives plebsque promiscua convenitur. Vtraque ex jure gentis patrio, illa quidem provinciali; haec vero municipali de caussis judicant; utraque moribus priscis approbatum ordinem processumque servant; utraque habentur apud omnes perquam venerabilia; utraque sunt vel ordinaria vel extraordinaria, dignitateque & authoritate alia aliis eminentiora. Latae ab iis sententiae, praesertim cum in rem judicatam transiit, obluctari impune nemo potest; alioquin exsequutorialia decernentur statim, & contumax, prout meruit, vel mulctabitur, vel vinculis, aut, si casus id deposcat, manu militari coërcebitur. Exercendis judiciis superioribus judices, non nisi ex nobilitate, Inferioribus, non nisi ex civibus maxime idonei quique, & famae integrioris viri alleguntur.

* *Supr. cap. 6. §. 15. 17. 18.*

guntur. * Locum ii in concilio tenent ſuo quisque ordine, illi ex ætatis familiæque prærogativa, hi ex coryphæorum claſſis ſuæ aſſignatione. Vti omnes veſtitu decoro, & inceſſu viris digno jubentur. [:] Superiorum res judicatæ ac deciſiones, ratæ ſunt & validæ absque provocatione omni: ab inferiorum ſententia, niſi malefici nebulones, provocare nemo prohibetur. Curſus porro illorum, neque à Rege, neque ab ejus miniſtris impediri, nec homo quisquam, quo minus jus ſuum via legitima perſequi audeat, abſterreri mandatis ullis debet. Interruptus nihilo ſecius fuit curſus hic & conticuerunt leges pleræque omnes, ab Wenceſlai Regis exceſſu totos octodecim, poſt Sigiſmundum è vivis ſublatum, totos quatuordecim plus minus annos, verum iniquitas temporum illorum non incolarum truculentia ordinem hunc tunc conturbavit ac pervertit. Inſtauratus tamen is fuit, cum ab Imp. Sigiſmundo. (*ann.* 1437.) tum à Ladiſlao Regg. (*ann.* 1454.) ſimulac reſpiraſſe à turbis aliquantulum reſpub. eſt viſa. Sunt porro magiſtratus iſti ac judicum ſubſellia, quæ dici ſuperiora diximus,

* *Comit. ann.* 1575. *Hagec. an.* 1250.
[:] *Comit. an.* 1615.

ximus, proprie quædam Regia, quædam popularia seu terrestria; ideoque capiunt jurisdictionem, hæc quidem à populo, illa vero à Rege. Occurrentibus caussis difficilibus, quæque altioris sunt indaginis & intricatæ, habent ad Magnum Regni Senatum, præsides cæterorum tribunalium omnes, in definiendis dubiis recursum, ex ejusque responsis, sententiam liti decidendæ ferunt. Regia judicia, pars ex Baronibus constant, pars ex Equitibus, eorumque numerus Regis arbitrio, major esse potest, vel minor; terrestrium, ut qui legibus est definitus, non potest. Certæ quoque sunt ac definitæ caussæ, quas ab his vel illis cognosci majores voluerunt. Consulta utrorumque per consurgentes Barones concilii collegas duos Equitemque unum promulgari mos est; strictissimaque est ac perquam diligens hujus moris observatio.

III. Quoniam vero caussas tam horum quam illorum cognitioni attributas, compertum est natura sua & qualitatibus, ut plurimum, alias ab aliis distare, neque Rex, neque populus, tribunalia iis disceptandis erecta, indistincta relinquere diu potuit. Discrevit igitur ea quoque, post maturam disquisitionem, cum Rex, tum populus oportune.

Vnde Regium judicium duplex in hoc Regno habemus, prætorium nempe, sive, ut vulgus loquitur, Camerale, *Saud Komorni*, & Curiale seu clientelare, *Saud Dvvorsky*. Neutrum alibi, præter quam in Conclavi quod Viride vocatur, potest legitime peragi. * Onus functionis in utroque obeundæ, ab Rege demandatum defugere, nemini est integrum, nec nisi post exantlatos hujus loci labores annuos, renuntiare muneri per leges collega quisquam potest. Etsi vero Regi cooptare pro arbitrio in hoc cõcilium licet judices ex nobilitate nunc plures, nunc pauciores, duodenario tamen pauciores esse, & de lite, quæcunq; ea sit, nisi concilio frequenti & decem, ad minimum, collegarum præsentium suffragiis, pronuntiare vetantur. Prætorio seu Camerali judicio singulis annis definitum legibus est tempus certum, quater nempe anno unoquoq; per continuos dies quatuordecim, primum ad sextum Calend. Februar. secundum postridie Misericordias, sic vocati, diei dominici, tertium ad septimum Calend. Septemb. & quartũ ad Eidus Novembr. Moderatur illi in omnibus, magnus prætorii sive palatii Magister. Disceptantur in illo

* *Comit. ann.* 1575.

in illo actiones, de calumnia ſive injuria verbali non contumelioſa, ex ſtipulatu pro dote repetenda, pro mutuo, de mulcta, ei qui teſtimonium perhibere recuſavit, aut ei per quem factum eſt quo minus quis judicio ſiſtatur, irroganda, de revocandis impetratis in aliorũ fraudem privilegiis vel vacantium bonorum eccleſiaſticorum largitionibus, vi bonorum raptorum, vi quavis privata, & ſi qua ſunt ſimilia. Comſumptis porro in hujus generis litium cognitione quatuordecim diebus illis, octiduum aliud ſuperadditur, quo permotus ſupplicum precibus Rex, in cauſſis moram non ferentibus, jus iis extra ordinem reddi juſſit. Rex ſimiliter ipſe non raro litigantes, ex conjunctis regno provinciis, huic ſe judicio jubet ſiſtere cauſſamque dicere. * Vbi de diſputatis ultrro citroque id genus controverſiis, nomine & authoritate regia pronuntiari tandem conſuevit, ac decerni. Haud abſimiliter Curiale ſeu clientelare Regis judicium certa itidem, quibus peragatur, habet conſtituta tempora, quæ unoquoque anno duntaxat ſunt utiles dies quatuor, utilis nempe quisque ante quatuordecim illos, qui habendo judicio Camerali ſunt

* *Comit. ann.* 1575.

ſolennes, proximus. Cauſſas in eo nullas mos eſt agitari alias, præterquam de quibus, aliis in locis coram Paribus curiæ experiri mos eſt, & quæ clientes regios, bonaque ac controverſias feudales atttingunt. Præſidet huic tribunali, resq; ejus moderatur Iudex curiæ Regiæ ſupremus, in cujus cuſtodia ſunt tabulæ, quas aulicas ſeu Curiales vocant, feudorum deſcriptiones, inveſtituræ monumentaq;, & acta publica id genus omnia. Noſtra adhuc memoria ſimilibus in cauſis locus ſimili judicio fuit in Tachovo arce, ſed antiquavit id de Ordd. aſſenſu Rudolphus Rex. *

IV. Regiis hiſce judiciis æquipollent, vel in nonnullis fortaſſe quodammodo antecellunt terreſtria, quæ vocant, ſive Regni dicaſteria, à quibus nobilitas veterum Bojemorum omnis, non tantum ipſa ſibi, nemine excepto, ſed & principi, ſupremo magiſtratui ſuo, in maximis æque ac minutioribus negotiis quibusque, quæ abſque fori ſtrepitu compoſitionem reſpuerent, jus dici voluit, quæque poteſtate tanta atque authoritate armavit, ut nemo è regni incolis ei ſe per contumaciam eximere queat. Exemplo ſunt Comites Slicchii, qui cum forum

* *Comit. ann. 1608.*

rum hoc declinare obſtinatius olim (*an.* 1505.) pergerent, bello ſe difficili, incommodisq; gravibus involverunt. Primum inter illa eſt tribunal judiciorum Burggraviatus *Saud Burkrabsky*, quod & ipſum eſt geminum; prius Burggraviatus Pragenſis ſupremi, poſterius Burggraviatuss in provincia Hradecenſi. Sedent in hoc perinde ac in illo ſecundum concilii omnis moderatorem Burggravium, συμβουλεύται ex Equeſtri ordine ut minimum ſex, cognoſcuntque de quibusvis propoſitis in judicio, & ad formulam jure præſcriptam conceptis literarum contractibus, deque revocandis ex eorum contractuum genere natis ſatisdationibus, de factis ſub pœna voluntaria tabulisque hujus judicii inſertis obligationibus, de confuſis ac illegitimis arreſtationibus, de compellendo poſt rem judicatam creditore ad rationes de nominibus cum debitore conferendas, deque cautionibus poſt ſolutionem factam diſpungendis. In provincia Hradecenſi, vel potius urbis dotalis primariæ arce ipſa Regia, ob reginatum honorem, lites præterea quaſdam alias diſceptari, ac peculiari provinciæ judicio finiri conſuetudo eſt, cujus Iurisdictio quam late pateat, leges, ex quibus diſcamus, nullas dum ſcriptas vidi-

mus. * Optantur porro Iudices in hujus loci collegia, Pragæ quidem à Burggravio Pragensi supremo, (à quo similiter & ipse consilii præses arcis Pragensis Burggravius, qui minor cognominatur, legi solet) Hradecii vero à constituto per Reginam Burggravio provinciali. Iudicio huic neutri, contra quam in aliis observatur, tempus certum legibus est præfixum. Burggravii, utpote Præsidis, arbitratu id, quoties & quamdiu est opus frequentatur. Affine huic judicio Burggraviatus Pragensis, est judicium finium regundorum, *Saud meznj*, quod vetus equidem sed ambulatorium est, & ordinarium ex extraordinario demum ab Imp. Cæs. Rudolpho Rege *an.* 1600.) factum, pauloque post (*ann.* 1601.) ab Ordd. universis in publicis regni comitiis comprobatum. Regitur illud repetitis ex vetustissimo usu, similiterque nuper demum in ordinē à Iacobo Menssico redactis legibus singularibus, rigidiusculis sane illis & severioribus. Ei exercendo quoties opus est, & per anni tempus licet, [:] Magnus Regni Senatus ab eo cujus fines per vicinum turbantur interpellatus, Burggravium arcis Pragensis delegat, qui junctis sibi duobus ejusdem subsellii

* *Com. an.* 1600. [:] *Com. an.* 1585.

ſubſellii conſiliariis, excitisque præterea ad diem, ex vicina Ordinis utriusque nobilitate viris idoneis duodecim, de finibus controverſis præſens pro more cognoſcat, terminosque vel veteres reſtituat, vel ſi illi non appareant, novos ſtatuat. Cognitio in tentorio, quod in actoris agro finibus controverſis proximo tendi lex jubet, haberi de lite ſolet.

V. Tribunal Iudiciorum terreſtrium alterum eſt quod Minus, *Saud Zemsky menſſj*, vocatur. Vocatur autem minus, cum quod de minoris momenti cauſſis cognoſcit, tum quia Senatui Magno præſto, & inprimis Optimatum Regni juſſis audiens eſſe tenetur. Sedent in illo omnes ex Equeſtribus, loco primo arcis Pragenſis Burggravius, ſecundo Vice-Camerarius, tertio Pro-Prætor, ſeu Vice-Iudex, qui conſiliis tribunalis hujus & actionibus omnibus moderatur, quarto Vice-Scriba, quinto Reginæ-Mandatarius, ſexto Succamerarii-legatus. Adhibetur etiam conſiliis, tabularum Regni minorum Scriba, qui propterea Scriba judicii minoris ſolet audire, verum is locum habet in cathedra, non in ſubſelliis: notat conſcribitq; quæ aguntur pro tribunali, ſententiam non dicit. Inauctorantur autem ii, & ad munus hoc admoventur, itemque exauctorantur, ex

Senatus magni sententia ab Regni Optimatib⁹ singulis singuli, Burggravius nempe, sicut diximus, à Burggravio Pragensi supremo, ViceCamerarius ab ArchiCamerario seu Admissionali magno, Proprætor ab ArchiDicaste, Vice-Scriba à Proto-notario, eodemq; modo à cæteris cæteri. Frequentes quidem illi in regni tabulario officii caussa utilibus quibusq; diebus esse, & occurrentia quotidie fere varia interventorum negotia promovere expedireque pro more tenentur; quia tamen multiplices quoque caussæ veniunt hoc judicio disceptandæ, anniversariis illorum sessionibus locum in Regni dicasterio, à parte Regii solii sinistra, non à dextra, lex designavit, diesque juri dicundo solennes, temporibus certis distinxit. Cognitioni actionum quibus ageretur de debito ex alio quam literarum contractu, quodque centum sexagenas Pragenses non excedit, vel de exhibendis tabulis, fidei commissis, servis mercenariisve fugitivis, de familia herciscunda, tutelæ administratione, emancipationibus usurpatis, venationibus vetitis, cæterisque rei vel pænæ persequutoriis, dedit post Invocavit vulgo vocatum diem dominicum, Martis, Mercurii, Iovisque; item post Pentecosten, Mercurii & Iovis dies proximos, ut &

pridie

pridie Calend. Octobr, Quoniam vero in jus quoque vocatur plerumque reus, ut actori, alius ſane intra trimeſtre, alius intra menſem, alius intra diem quartum decimum ſe ſiſtat, prætereaque multorum actiones exceptionibus excluſæ, quin & probationes permultas ad cauſſas producendæ, à tribunali majore huc remittuntur, vacare horum omnium cognitioni jubentur * hujus ſubſellii judices ex cujusque anni die ſeptimo Ianuar. ad vigeſimum, & ex die Iunii trigeſimo ad Iulii tertium decimum. Examinandis porro poſt ſententiam, quacunque in cauſſà, & quocunque ſive regio, ſive terreſtri judicio latam, factis in litem expenſis, ſtatuendoque de iis parti victrici à parte victa refundendis modo, tabularum regni procurationi, & aliis cum primis multis; quæ conſuetudine magis quam legibus nituntur, perficiendis, deſcripti ſunt dies Mercurii poſt octavas Paſchatis proximus, Iulii quartus decimus, Novembr. ſeptimus, & Ianuarii primus & viceſimus. [:]

VI. Tertium terreſtrium judiciorum Tribunal, & quidem amplitudine ac dignitate omnium princeps, eſt Iudicium

---

* *Comit. ann.* 1596. [:] *Hagecus in ann.* 1321.

quod Majus vocatur. Vulgo *Saud Zemsky vvietſſj.* Sedent in illo, Rex in ſolio Regio trabeatus, vel, (ſi quis eſt) regni gubernator, & ad alterutrius pedes, gerens majeſtatis inſigne virgam, Burggravius Regni ſupremus, cincti ab latere utroque Optimatibus & magno Regni Senatu. Conſtabat autem magnus hic Senatus olim ex Baronibus tantum, ut qui ſoli in Regno eſſent patriæ patres & primores. Sed cum poſt Alberti Regis fata, ſimultates propterea ex invidia inter Barones Equitesque accenſæ, flagrare non deſinerent, quarum acerbitate rempub. jam tum plures quam quindecim annos concuti doluerunt boni cives, iis ſopiendis primus Georgius Rex Equites aliquot, quorum Ordo antehac pro patria arma ferre jubebatur, in ordinem hunc allegiſſe, & Wladiſlaus poſtea, ut perpetuo octo allegerentur, lege nova diplomateque caviſſe legitur. Pro tribunali igitur in magno hoc ArchiDicaſterii Senatu, ab eo tempore ſolent ſedere ad latus Regis ſiniſtrum ex regni Optimatibus, Admiſſionalis Magnus, ſeu Archi-Camerarius, & ArchiDicaſtes, qui Ordinis hujus loci eſt princeps, & actionum omnium arbiter. Aſſident illis, pars ſolio Regio dextri, pars ſiniſtri, per Regem ex ampliſſimi concilii ſententia in locum

hunc

hunc cooptati regni Senatores & συμβουλευταί, Barones decem, itemque præter Regni Sub-Camerarium, Carolosteinensemque & Hradecensem Burggravios, Equestres viri quinque, ætate omnes & gravitate spectatissimi. Palatii Magister magnus, Archi-Cancellarius, Curiæ Iudex supremus, Burggravius Carolosteinensis alter, quia ex Optimatibus regni sunt, locum pro munere quisque suo habent quoque in hoc Senatu, sed in ipsorum arbitrio est concilio intervenire excedereque. Regni Marescallus, Rege præsente, cum ense districto stat propter solium, absente proximus à magno palatii Magistro locum ad latus dextrum capit. Archigrammateus cum tabulis sedet in cathedra. Sessionibus in hoc judicio habendis, caussisque via juris disceptandis, dies stati, iique ter unoquoque anno, sunt constituti, primum à die Veneris post Invocavit, sic vocatum diem Dominicum, proximo, per dies quatuordecim continuos, secundum à proximo post Pentecosten similiter Veneris die, per dies totidem, tertium à Calendis ipsis usque ad pridie Ejdus Octobr. Post dies illos dari lex jussit semper pupillis viduisque dies quatuor proximos in quibus solæ illorum caussæ, ut quas nefas esset protelare, disceptentur

ac co-

ac cognoſcantur. Vendicant autem leges tribunali huic ſoli cognitionem, de nobilis cujuſque capite, fama, & fortunis; de injuriis contumeliæ atrocis, termino moto, violētia quovis modo exorbitante, obligationibus hypothecariis, purgationibus à crimine, per ſupplicio ultimo affectos objecto; &, quod palmarium eſt, abſolutam cognitionem de remiſſis à cæterorum judicum tribunalibus, quodvis genus litibus, ſive ob Regis iter longinquum & à Regno abſentiam, ſive propter nodos difficulter ſolubiles, indeciſis. Senatus hujus conſultum, de cauſſa quavis publica privatave ſemel factum, reſque judicatæ omnes, neque ſub incudem revocari, neque in concilio Regis privato vel alio, ullo modo retractari per leges poſſunt. *

VII. Reſtat adhuc ut poſt uſitata hæc atque ordinaria regni judicia ſuperiora, de extraordinario, quod unum eſt, & à cujus fere uſu jam eſt receſſum, verba breviter faciamus. Vocatur id, quia à provinciarum præfectis eſt peragendum, *Saud kragskych Hegtmanuvv.* Duumvirale igitur ſaltem eſt, & nec locum illi ordinarium nec tempus certum, placuit deſignari. Convenitur eo vocatus in jus,

* *Comit. an.* 1575.

jus, in alterutrius provincialis præfecti domo, parſque, quæ in cauſſa cecidit, quoties gravatam ſe ejus ſententia arbitratur, * habet querelæ in Regio Cameræ judicio inſtituendæ poteſtatem, quod re plenius examinata, prout æquum videbitur, ſtatuet. Subjiciuntur huic judicio, controverſiæ non adeo multæ, quales ſunt ob conjectum inique in vincula, neque petenti domino relaxatum, itemque ob quovis modo receptum fugitivum hominem, legibus irrogatæ mulctæ perſequutio; [:] ob non exhibitum convictum de vetitis in agro Regio agitatis venationibus, colonum ruſticanum edita adverſus dominum actio; ob negatum opificibus urbanis operæpretium, vel mercenariis hoſtimentum condictio; exortæ propter fodinas minerales ob denegata poſt oblatum pretium juſtum apta ædificando ligna, inter fundi dominum foſſoreſque offenſæ; &, ſi qua ſunt ſimilia, quæ coram provinciæ cujuſque præfectis diſceptari, diſerta legum verba jubent.

VIII. Loquuti ergo hactenus de judicum tribunalibus ſuperioribus, loquamur ſub hujus loci finem, oratione breviter

---

* *Ius provinc. R. 16.* [:] *Ius provinc. R. 14. T. 2. X. 13. W. 4.*

viter repetita, de inferioribus, seu (utamur hoc verbo) de civitatensibus. Erigi illa cœperunt Mnatæ principis ævo, * posteaque sensim cum civitatibus creverunt, & sicut olim dicebant, ita nunc quoque ordinis sui hominibus, ac plebi promiscuæ, quin & nobilitati quandoque, in casibus certis, jus dicunt. Vocantur autem in hoc judicium, descriptoque legibus, & recepto ordine disceptantur ac deciduntur caussæ sine discrimine quævis, cum civiles tum criminales, editur ab actore actio, decernuntur ab judice processus necessarii, citatur ad tribunal adversarius, libellus producitur, litis fit contestatio, probationes à litigantibus caussæque merita allegantur, disputantur, concluduntur, ultimoque tandem judicium lata ab judice sententia finitur. Tractantur autem hæc judicia; Ordinaria quidem, passim in singulis Regni Vrbibus, opidis, municipiis, ubi Consul cum Senatu suo itemque cæteri (qui Consulari collegio alicubi subordinantur,) subselliorum minorum judices, in senaculo, consecrato nempe habendo senatui loco, frequentes, prout populosa est civitas, vel quotidie, vel alternis, vel singulis consuetudine loci sessionibus reservatis

* *Hagec. ad an. 791. 836.*

ſervatis uniuſcujusque hebdomadæ diebus, tenentur juſtitiæ petentibus adminiſtrandæ advigilare: Ea vero quæ ſunt extraordinaria in actoris, ut plurimum, peraguntur domicilio vel agro. De ordinariis, (præterquam de montenſi, & mangonario, quod aliis ſcientioribus explicandum relinquo,) egimus jam ante loco alio ; [:] extraordinaria quædam etiam in uſu quamvis rariore, in uſu tamen eſſe obſervamus qualia ſunt *Saud hraniczny*, ſeu judicium corrogatum; & *Saud Mlynarzsky*, judicium ripenſe. Iudicium corrogatum, ex eo vocamus, quod actor, cum adverſario quem in poteſtate habet experturus, judices ex diverſis tribunalibus ad cognitionem privatim in domo ſua inſtituendam corrogare conſuevit. Et quamvis juri magis eſt conſentaneum, ut coram ordinario tribunalis proximi judice, jus ſuum actor ille perſequatur, ſi tamen cauſſas, quamobrem ſecus fieri oporteat, idoneas judicibus rogatis demonſtraverit, judiceſque juris reddendi cauſſa ad ejus domum convenerint, accurate eſt danda opera, ut & in diſceptando cognoſcendoq; proceſſus legitimi ſerventur, * & quæ ab utraque parte pro cauſſa fuerint

[:] *Supra c. 13. §. 6.* * *Ius civit. A. 43.*

rint vel dicta vel producta, ordine describantur, legantur, expendantur, definiantur, custodiantur. Ius ripense cognomentum ex eo sortitur, quod in eo de fluminum eluvionibus, alluvionibus, molendinis, pontibus, aquæductibus, derivationibus, sepimentis, immissuris, operibusque aquaticis cæteris, in finitimorum injuriam factis, cognosci statuique consuetudo est. Adhibentur huic judicio adstricti sacramento speciali, molitores Pragenses, & de caussis id genus, ex opificii, quod tractant, disciplina, experientia, consuetudinario jure suo, & majorum judicatis, in loco ubi innovatum quid est, quod æquum videtur, pronuntiant. Sententia nihilominus judiciorum cujusvis generis inferiotiorum lata de caussa non criminali, non transit in rem judicatam nisi litigantes ei vel verbis expressis, vel duorum & quadraginta dierum silentio acquiescant.

IX. Quoniam vero experientia docuit judices horum locorum in definiendo nonnunquam per imprudentiam labi, ac propterea partem controvertentium, vel utramque vel alterutram eorum sententia gravari, ideo jam olim introducta consuetudine est, à judicio uno ad aliud provocatio. Fuit itaque apud majores mos, ut ex civitatibus regni plerisque omni-

omnibus, à domesticorum judicum sententia ad tribunal Senatus Pragæ Majoris appellaretur, paucæ tantummodo civitates, ut Litomierzicza, Launa, Slana, Nymburgum, Ostia cis-Albina, cum opidis vicinis, ad tribunal Scabinorum Magdeburgensium appellabant. Post cladem demum, quam belli Smalcaldici occasione Bojemia accepit, Ferdinandus Rex, ut Pragensium sive authoritati obrogaret, sive quemadmodum ajebat, fastum nimium retunderet, Appellationum tribunal (*ann.* 1548.) in Regia arce sua Pragensi, primus excitavit, ad quod non modo, ut antehac ad Senatum Pragensem, ex civitatibus illis plerisque, sed ex cunctis etiam unitis coronæ Bojemicæ provinciis provocationes fierent. Collocavit in eo judices tres ex Baronum, tres ex Equestrium ordine, quatuor ex juris doctoribus, & quatuor ex Veteris Novæque Pragæ civibus. Est hactenus in usu Ferdinandea isthæc sanctio, & sedent pro tribunali id genus provocationibus cognoscendis constituti judices, qui impugnatas à provocantibus sententias ad juris normam examinant, ac vel confirmant judicio suo, vel reformant. Provocare prohibenti, vel provocando judicibus convitium facienti, quinquaginta aureorum mulcta est

constituta. Valet autem Ferdinandei hujus tribunalis judicium & ratum est ubique, præterquam in iis caussis, quibus de capite, fama, vel hæreditate agitur, in quibus ab hoc quoque tribunali permissæ cuique est supplicationis provocatoriæ Regi offerendæ, deque judicii vel iniquitate vel nullitate modeste querendi licentia. Cui supplicationi cum delatum ab Rege est, remittitur ea cum caussæ actis omnibus, ad tribunal Regii judicii Camerale, ibique tandem post examen accuratum, decisione ultima finitur, exsequutioni à primo litis cognitore quam primum mandanda. Sola ripensium judicum sententia cum iniqua parti damnatæ est visa, ad Minoris judicii terrestris subsellia rejicitur. Evidentius igitur est quam ut possit negari, Bojemiæ Regnum, sicut optimis legibus est institutum, ita esse judiciorum cum æquitate, tum ordine accurato inprimis commendabile.

CAP. XVI.

De Opulentia & Potentia Regni Bojemiæ.

BOIEMIAE Regnum, ſi Regnis cæteris in regionum, provinciarum, ideoque terrarum amplitudine conferatur, modicum ſane & terminis anguſtis concluſum eſt. Negare id neque poſſumus, neque volumus. In anguſtia tamen loci hac tanta, tanta eſt cum incolarum multitudo, tum opum viriumque vis, ut longe lateque regnantibus populis, admiratione multo quam contemptu fuerit ſemper viſa dignior. Eapropter ante hominum memoriam omnem, maluerunt vicinæ gentes, amicos ſemper quam hoſtes habere Reges noſtros, cum Bojemiſque officiis potius quam armis certare. Rei huic argumento ſunt percuſſa olim compluriesque innovata nobiſcum ab Vngaris, Polonis, Bavaris, Saxonibus, fœdera æterna, & pacta hæreditaria: (*ann.* 1251. 1374. 1459.) quæ quamvis nonnunquam vel parum integre ab alia parte cuſtodiebantur, vel calamitatis cauſſam regno dabant, quia tamen verbo regio, & bona populi omnis fide erant ſancita,

violari illa vel rescindi, nomini gentis indecorum judicaverunt homines nostri hactenus. De cætero tempus ipsum rerumque magistra experientia, documenta dabit. Nunc cum de opibus patriæ viribusque, verba facere cogitamus, confitendum nobis esse videmus, avorum, patrumque & nostra memoria opibus comparandis, quam viribus exercendis augendæve potentiæ multo illam fuisse deditiorem. Nam quia Iagellonicæ Austriacæque stirpis Regum temporibus, bella intra Regni fines vel nulla gerebantur, vel brevissima erant, homines alias bellicosi abducti à militaribus laboribus ad otium, pace multa illa & profunda ad commoda privata abuti didicerunt. Belli interea & armorũ cura elanguit omnis, & otium illud diuturnum partem maximam augendo patrimonio & rei familiari impendebatur à plerisque omnibus. Reperti nihilominus interea quidam sunt, qui, quod rarum in nostra gente antehac fuit, excolendo literis mansuetioribus ingenio, condiscendisque artibus liberalibus, studio non vulgari incubuerunt, & magno inter doctos viro Hassensteinio nostro, scribendi caussam dederunt, *Bojemos* videlicet *veteres à Græcis Romanisque, (ut quibus facile fuerit vincere non repugnantes,)*

ſtudiis literarum hactenus vinci eſſe ſolitos, ſuo tamen tempore nonnullorum doctrina factam eſſe victoriam nutantem. *

II. Opes igitur regni omnes, conſiſtunt hîc propemodum in ſolis privatis incolarum fortunis. Theſaurarium Regni publicum, ſicut ignotum majoribus noſtris fuit, ita nec dum ullum hactenus eſt comparatum. Modica duntaxat, eaque ex viritim collatis Bernis, quas vocamus, corraſa quandoque pecunia à Triumviris ærarii publici curatoribus, ad inopinatos reipub. uſus comparcitur. Etenim quia apud majores nemo reperiebatur, qui non, quoties caſus ferret, ut vitam, ita facultates ſuas omnes pro patria impendere eſſet paratus, ſupervacaneum fuit viſum, gazophylacii alicujus peculiaris habere curam. Nunc cum privata publicis anteferre, & in auro caritatibus domeſticis, non reipub. congerendo, induſtrii eſſe plerique omnes ament, nemo tamen eſt, qui patriæ hac in parte penitus neglectæ neceſſitatibus, ob oculoſque verſanti inopiæ medicinam circumſpiciat, nemo qui de rerum gerendarum nervo pecunia, quæ ſeculis illis aureis in expedito ſemper erat, unde

* *Bohuſl. Baro de Haſſen. epiſt ad Rodericum Dubravium.*

deinceps quoque ævo hoc degeneri sit sumenda in medium consulat, ut nihil mirum esse debeat, bello extremis Matthiæ regis temporibus adversus religionis hostes excitato, tam subito nostros (*ann.* 1618.) ad conflandum æs alienum confugere fuisse coactos. Vtut tamen est, dum modo Regem habeamus ex voto, vigilantemque, & Ordinibus Regni bene inter se conveniat, qui uno omnes animo, atque studiis concordibus reipub. tuendæ manum admoveant, nec pecunia res nostras destituet, nec cætera hosti, si quis irruerit, ab aris & focis arcendo necessaria, deesse comperiemus. Tempus hoc luctuosis nostris calamitatibus infame, ducit nos in rem præsentem. Sextus-decimus hic jam est annus, ex quo cara patria nostra bello portas aperuit invita, militisque maleferiati & harpyjarum ex variis orbis regionibus convolantium libidini, prædæ, rapinis, expilationibus continuis atque acerbis patuit, cui tamen nunquam fames, nunquam annona gravis magnopere, nunquam reconditior nobilitatis arca ære prorsus omni vacua reperta fuit. Si sapere scissemus, & vim istam auri argentique, quæ tempore hoc toto in peregrinas oras per sceleratos prædones est exportata, ad bellum semel pro religione

liber-

libertateque avita sumptum, ultro ac per vices, majorum exemplo, * contulissemus, remque omnem prudentia accuratiore administrassemus, næ hostis nullus, nedum Episcopi Romani complices ulli essent, qui de nobis nunc triumpharent, & patriam dulcem servitio tam pudendo premerent. Res namque est, quæ vocari in dubium vix à quoquam debeat, permultos in nobilitate nostra ante viginti annos proximos fuisse qui immobilia bona sua plus quam ducentis, quosdam qui plusquam quam quingentis, imo & nongentis sexagenarum monetæ nostratis millibus, supellectilem vero cæteram, cum pecunia signata & nominibus, tantidem æstimare poterant, quosdam similiter qui homines suos glebæ adscriptitios, canonemq; annuum pendere solitos, plures quam bis, ter, quater, mille numerabant. Vnde facilis est conjectura, incolarum Regni omnium opes tempore illo fuisse sane ingentes: quæ tametsi rapinis tam immanibus & diuturnis, vehementer nunc sunt attritæ, quia tamen uberrimum hîc est, rerumque omnium incredibiliter ferax terræ matris solum, jactura hæc, si bellum domi nullum, & Regem sapientem dederit DEVS, intra

 homi-

* *Hagec. ad ann. 1336.*

hominum ætatem unam creditur esse reparabilis, etiamsi in publicos Regiosq; usus pecuniam quæ ex comitiorum decretis Maximiliano Regi quondam contribuebatur, conferri ab omnibus posthac quoque oporteat.

III. Vires gentis domesticæ, non videntur sane viribus, quæ ante annum quintumdecimum erant, posse æquiparari. Populi namque multitudinem permagnam, partim flamma belli lachrymabilis, quæ accensa in hoc orbis angulo Germaniam jam totam pervasit, hodieque adhuc depascitur, misere absumpsit, partim religionis trāsformatio acerba exturbavit. Spes tamen bona est, & illas similiter posse recuperari. Nam quia juventus generis Bojemici, quæ sive intra, sive extra patriam ubivis sub sole potuit inveniri, abducta nuper à studiis cæteris, ad arma est convocata, & pleraque omnis toto gliscentis hujus belli tempore militaris scientię exercitiis dedita, in castris vixit, alienum à ratione est existimare, eam, si animos posthac ad patriæ defensionem opera concordi conjunxerit, futuram vel bello inutilem, vel sustinendæ hostis externi potentiæ ob paucitatem forte imparem. Illa nec castra aliud quam patriam, nec pugnam aliud quam victoriam ducet. Ve-

teranos quam tyrones in bello certius ac fortius in hostem ire, virosque sæpius quam turbam hominum magnam vincere, usu longo est exploratum. Alexander Magnus * exercitum adversus hostes nunquam majorem duxit, quam adversus Persas. Constabat is peditum triginta duobus, equitum vero quatuor millibus & quingentis, navibusque centum octuaginta duabus. Darium tamen Regem bis adversum se cum quadringentis millibus peditum, & centum millibus equitum, ut & alios, quantumvis magnis cum exercitibus in aciem progressos, non modo aggredi ausus fuit, sed etiam fugavit feliciter ac debellavit. Bojemi veteres ante Wratislaum I. Regem externo milite nullo sunt usi. Ante Boleslai cognomento Sævi ætatem, adversus hostes & in primis Misnios, Noricosque grassatores, nunquam mille viris plures ad arma concurrisse, & tamen prohibendis illorum latrociniis semper pares fuisse leguntur. Armare viros pugnandi gnaros mille, genti tum infirmæ, radicesque in hac terra primum agere incipienti, operosus labor fuit.

IV. Temporibus posterioribus, cum jam & populus esset multiplicatus, &

* *Iustin. hist. lib.* 11.

principes haberet hostium vicinorum irruptionibus in provinciam crebris ac repentinis, factos eruditiores, sicut ab exercitiis militaribus armorumque cura & potentia domi firmanda, ita nec à cæteris colligendarum, augendarumque virium rationibus, unquam fuit cessatum. Comparabantur arma, principio defensioni, aliquanto vero post etiam offensioni servitura, juventus corpore robusta manuque prompta legebatur, describebatur, bello præparabatur, immunitatum concessionibus variis animabatur, & ad omnes casus subitos expedita esse jubebatur, arces munitæ in limite excitabantur, & stationarii disponebantur, atque ita in ipsa etiam pace bellum populus noster meditabatur. Enituit prudentia hæc & vigilantia cum primis in Wogeno, Boleslao I. & II. inque Brzetislao pugnace ducibus;in Przemyslo utroque, Iohanne & Georgio, Regibus. Factum igitur hac via est, ut pro regionis modo, temporisque circumstantia, & vires reipub. magis magisque crescerent, & principes gentis, domestici militis virtute, victorias ex hostibus memorabiles per multas sempiterna sua cum laude reportarent. Sic, ut neque priscorum principum partas ex Impp. victorias (qualis Brzetislai I. (*an.* 1040.)

1040.) adversus Henricum ad Domazliceam, itemque Sobieslai senioris (*an.* 1127.) adversus Lotharium ad Chlumecium fuit) neque bella civilia, quibus non raro vires populi communes inter se collidebantur, interim commemorentur, scimus Wratislaum Regem* adversus Vngaros armasse Bojemorum supra sex decies mille, scimus Wladislai I. Przemysli utriusque, & Iohannis Regum nostrorum vires bellicas, ob rerum gestarum magnitudinem Italis, Germanis, Vngaris, fuisse perquam formidabiles, Hussitarum similiter potentiam, & in bello felicitatem, vicinis regionibus terribilem, remotioribus admirabilem. Wladislaus (*ann.* 1158.) Friderico I. Przemyslus I. (*ann.* 1204.) Philippo, Iohannes (*ann.* 1316.) Ludovico IV. Impp. cum quinque vel sex suorum millibus ad victorias in Insubria, agro Aquileiensi Saxoniaque & Suevia, vel invidorum ipsorum confessione, plurimum attulerunt momenti. Przemyslus-Ottacarus mediocri cum manu Prussiam totam victor (*ann.* 1254.) perambulavit, militum Belæ Regis Vngari, ex gentibus barbaris collectorum, ducenta fere millia (*ann.* 1260.) partim cecidit, partim dissipa-

* *Hagec. ad ann.* 1091.

diſſipavit, à Rudolpho vero Imp. non niſi per aſtutiam, & proditus à ſuis atque deſertus (*an.* 1278.) vinci potuit. [*a*] Iohanni Regi in ſubſidium adverſus Auſtrios decies mille viri ſunt à Pragenſibus ſolis intra triduum armati.

V. Huſſitæ ἀμυνόμενοι illi nunquam majores copias quam ad Budeſinam Gorliciumq; coëgerant. [*b*] Fuiſſe enim eorum ferunt ad Vſtam viciesquinquies, ad Tachovum tricies, ad Gorlicium non multo pauciores quam quadragies mille. Sigiſmundus Imp. centum quinquaginta millibus bellatorum ſtipatus adverſus illos (*an.* 1420.) ad Pragam venit. [*c*] Rejectus eſt gravi cum damno. Electores Principesque & Ordd. Imperii, cum ducentis armatorum millibus Zatecium obſederunt. Profligati ſunt. (*an.* 1421.) [*d*] Vilelmus Landgravius Thuringiæ, Catharinæque Friderici Marchionis Miſniæ uxor, ad Vſtam obſidione liberandam virorum in armis ſupra ſeptuagies mille adduxerunt. *ann.* 1426. Horum propter Przedlicen pagum, edita ſtrage ingenti ad quinquagies, vel, ſicut alii volunt,

[a] *Chron. aulæ Regiæ c.* 20. [b] *Annal. Budeſinenſ. M. S.* [c] *Ioh. Dubrav. hiſt. lib.* 24. [d] *Chron. Mansfeld. cap.* 310.

volunt, ad duodecies mille in prælio occubuit. [e] Martini decessoris premens vestigia Eugenius Papa, cum legato Iuliano Cardinale, sub Imperio Friderici Marchionis Brandeburgici, centum triginta militum millia in Bojemiæ fines ex Bavaria immisit. Omnes illi sunt ad Tachovum (*ann.* 1431.) [*f*] in silvis salutem quærere, & amissa copiarum parte non exigua, impedimentisque cum instrumento omni bellico, multaque & pretiosa supellectili, victori in prædam relictis, palantes diffugere coacti. Georgius Rex, quamvis distractum factionibus regnum & potentiores quosque ex proceribus adversarios habuit, subnixus tamen nobilitatis tenuioris & opidanorũ viribus ad tuendam dignitatem domi utcunq; collectis, expedivit se ex difficultatibus omnibus, conatibusque maximis concatenatas hostium molitiones quasque, magno animo contempsit, & prorsus fecit irritas. Etenim Paulus II.P.P.(*an.*1465.1466.) præter quam quod evibrarat in illum fulmina dirarum sua, regnum etiam, quod nec

---

[e] (*Chron. Lantgr. Thuring. cap.* 162. *M. Daniel. Calend. ad* 16. *Iun.*)
[f] *Silvius histor. Bojem. cap.* 48. *M. Daniel Calend. ad* 14. *Aug.*

nec dedit, nec dare potuit, ei abrogabat, & sollicitatis ad defectionem regni provinciarumque incolis, pervalidas cruce signatorum copias Zedeneco Sternbergio incentore ac duce, in Bojemiam immittebat. Vana fuit omnis hæc Pauli ira, & signati isti prædones, posteaquam crudelitate plus quam Scythica plebi miseræ, inermi, ac innoxiæ, tempore aliquanto graves fuissent, ad Negirzscum à regiis (*ann.* 1468.) sunt fusi ac profligati. Elatus Turcicis victoriis compluribus, & militari scientia clarissimus dux, Matthias Vngariæ Rex, tametsi gener, de Regno illum armis dejicere conabatur: præliis tamen aliquot levioribus (*ann.* 1467. 1468. 1469.) socer illum terruit ac fregit; ad Lavam vero, pugnam defugere, posteaque conclusum omni cum exercitu in Bojemia intra ferreorũ montium fauces, vitam partim auro, partim indigna tanto bellatore impostura redimere: Silesos denique & Lusatos, quin & proceres in Bojemia Moraviaq; contra datam fidem rebelles, ad officium redire, ac imperata facere, coëgit. Vnde colligi non absurde potest, siquidem oppugnati à parte suorum potentiore desertique Regis, tantæ nihilominus erant vires, quantæ futuræ fuissent, si concors populus Bojemorum omnis, fideliter uni illi adhæsisset.

VI. Ab

VI. Ab Georgii Regis obitu, Wladislai Ludovicique & cæterorum Regum temporibus, quia pax alta usque ad ætatem hanc nostram in regno semper fuit, nec, nisi bis vel ter, motus potius quidam bellici, quam bellum oriebatur, neglecta jacuerunt militiæ & armorũ exercitia, ideoque quanto divitiarum opumque multitudine abundantior, & literarum studiis excultior evadebat respub., tanto reddebatur potentia infirmior, * & ad fortiter audendum remissior, adeo ut, nec populus Bojemus militiæ jam magnopere aptus, nec regni potentia vicinis metuenda videatur. Reviviscebat nihilo secius redibatq; aliquando in præcordia Czechicæ juventuti virtus avita, &, quod in submissis multoties in Vngariam copiis auxiliaribus, rerum periti animadverterunt, faciem hosti, non terga miles noster ostendebat, manumque cum eo, dum pugnandi fuit facta copia animo intrepido conferebat. Vires non prorsus nullas in Bojemia esse, repeririq; in ea viros bello gerendo non ineptos docuerunt superioris seculi milites nostri persæpe, cum alii, tum inprimis septies mille Bojemi illi qui Wladislao Regi adversus Imp.. Cæs. Maximilianum

* *Comit. ann. 1593.*

num I. Albertumque Poloniæ Regem, (*ann.* 1491. 1492.) * itemque illi qui, Bartholomæo Munſterbergẽſi & Bocze-co Cunſtatæo ducibus, adverſus cruce-ſignatos Leonis. X. Papæ, (*ann.* 1514.) militabant. Viri ſimiliter fuerunt illi qui, tametſi numero pauci, ac plurium tan-tummodo prodromi in prçlio Mohacẽſi infelici ac luctuoſo illo, Ludovico Regi corporis cuſtodes adſtiterunt, cum eo-que mortem (*ann.* 1526.) oppetiverunt. Viriles animos promptasque manus ap-probarunt Ferdinando Regi, conſcripti ex Bojemis milites illi, qui pro eo, ſub aliquot ſignis, prælio Toccajienſi adver-ſus Iohannem de Zapolia (*ann.* 1537.) dimicarunt, [:] itemque illi qui ad Exe-chium ſub Petro Raſſino duce ſtrenuo, Turcorum telis obruti occubuerunt. Maximiliano regi operam ſimiliter non inutilem navarunt Bojemi milites ad-verſus Turcos, (*ann.* 1566,) cum in Te-meſuvari defenſione, tum in illa adver-ſus Solymannum arcem Zigethanam ob-ſidione arcta prementem, inſtructiſſima, ſed ſerius quam oportuit promota, ex-peditione. Sub Rudolphi Regis ſignis ex rebus præclare geſtis nomẽ egregium invene-

* *Bonfin. decad.* 5. *lib.* 2. [:] *Paul. Iovius hiſtor. lib.* 36.

invenerunt longe plurimi ad Hatvanum, Agriam, Albam regalem, Strigonium, Iaurinum, Budam, quales erant qui cum Wilelmo Trczka, Iohanne Wchynicio, Alberto Pietipeſcio, Iohanne Pernſteinio, Petro Woco Roſenſi, cumque aliis (*ann.* 1601.) in caſtris erant.

VII. Conſcribebatur autem de Ordd. aſſenſu ſubſidiarius hic miles à Regibus noſtris, & in Vngariam mittebatur, numero prout periculi poſcebat magnitudo, nunc major, nunc minor. Stipendium illi Ordines quoque dabant ſemper, quod tamen non niſi de populi omnis voluntate, & in comitiis decernebatur. Nam, præterquam quod ſic eſt mos majorum priſcus, nemo ſcire melius poteſt, quæ reipub. ſint vires, quæ facultates, quod denique vicinis ſive ex fœdere, ſive ex neceſſitate debitum officium, quam Senatus Regni, & populus univerſus. Ex quibus Ordinum decretis comitialibus, & potentia regni univerſi deque cenſu veteri, & ordinariis, populo non multum onerofis, ad bellum collationibus, judicium ratiocinatione non inani ferre cuivis eſt facile. Vſitatiſſimum noſtris fuit, * mittere in Vngariam auxilia

Hh pedi-

* *Comit. ann.* 1553. 1565. 1567. 1571. 1596. 1598.

peditum sexies, equitum vero bis mille, quibus cogendis dari jubebatur, in singulas bonorum soli quinquies mille sexagenas nostrates, eques unus, & trigesimus quisque glebæ adscriptitius, armis necessariis accurate instructus. Si periculũ domi sit, bellumq; pro aris & focis geri oporteat, duplicatur ex more tam miles stipendiarius, quam pecuniarum collatio publica. Si Rex ipse in hostem proficiscitur, viritim nobilitas omnis, ex instituto gentis veteri, ad arma cum famulitio omni vocatur, Regemque sequitur, ita tamen ut ad expeditionem ultra regni limitem cogi non possit. Ad necessitatem vero ultimam casusque extremos, quintus quisque ex colonis adscriptitiis, & quartus ex Vrbibus arma vel ipse corripere, vel mercenarium pro se idoneum adducere, jubetur, qui quatuor cæterorum stipendio Regi militet, Quo si quando descendere casus cogat, onusque majorum more ferant ex æquo universi, verisimile est Bojemiam peditum supra tricies mille sub signis habituram. Equitum extrema in necessitate millia decem colligi posse creduntur. Optandum equidem est ut belli portæ claudantur, & sagum togæ cedat, neque delectus istos haberi oporteat, quia tamen homines nunc sunt, quam olim, turba-

turbarum multo amantiores, vicini fortunæ & libertati invidentiores, alienique appetentiores, vigilantia magiſtratui attentiſſima viriſque fortibus, qui ad occaſiones omnes ſint præſto, ſemper eſt opus. Ea propter optandus inprimis eſt regno noſtro Rex, qui virtute armata æque ac togata præſtet, quique priſcorum illorum Bojemiæ Regum revocato in memoriam exemplo, etiam in pace media bellum meditetur, gnaros rerum gerendarum duces atque magiſtros habeat deſcriptos, reſideſque jam dudum populi ſui animos reſuſcitare, ac certaminum militarium ſimulacris, diſciplinaque cætera hoſtibus cunctis terribiles facere ſciat. Optanda denique eſt militibus noſtris (qui quam olim fuerunt æq; nunc eſſe poſſunt pugnaces ac numeroſi,) eadem quæ in majoribus quondam fuit, non ſane conſueta & damnata à bonis ad rapinam proclivitas, ſed collaudata illa prudens tractandorum armorum ſcientia, eadem in præliis virtus & felicitas cum primis vero eadem in patriam Regemque fides, obſequium, & amor. Inſtructo his oportunitatibus regno, nec potentia, nec cæteræ conſervandæ reipub. paci ac dignitati ſervientes rationes, mediaque deeſſe unquam poterunt.

CAP. XVII.

De Re numaria, & computandi ratione.

I. POLITICI prudentiores, majestatis jura, reipub. seu populi universitatis esse judicant usque adeo propria necessariaq;, ut spiritum ejus vitalem, cor, & animam, in iis collocent; illis salvis remp. vivere, sublatis interire, censeant. Referunt autem inter hoc genus jura, etiam jus numismatis, in materia publice electa, valore ab aliis diverso percutiendi. Et merito. Vt enim linguæ idioma populum à populo, sic legum ac monetæ usus dispar, universitatem ab universitate, regnumque à regno discriminat, & vicissim, quemadmodum illius, ita & hujus sive confusio, sive perturbatio, populum cum populo, remp. cum repub. confundit, & conversiones pernitiosas secum trahit. Providere igitur cura pervigili debet populus omnis, cui cara est sua salus, & inprimis jurium majestatis dispensationi præfectus à populo princeps vel magistratus summus, ut linguam pariter & monetam, à majoribus in rempub. in-

pub. introductam, olimque publice usitatam, à depravatione, & cum peregrinis confusione omni, constanter tueatur, & sartam ac tectam conservet. Attenti in eam curam præcipue quoque erant principes Bojemiæ veteres, populusque noster omnis, qui quamvis commercia cum Germanis, Moravis, Pannoniisque vicinis habere communia non abnuebat, numos tamen, suos & illorum, nec pretio, nec computandi ratione eosdem esse unquam voluit.

II. Variavit sane cum tempore non semel numus noster, signabaturque cum principis & regionis inscriptione in auro vel argento, bonitate, pondere, valore, alius ab alio diversus. Vetustior recentiore fere fuit melior. Homines gentis nostræ repererunt quidem in hac provincia aurum statim Croci junioris temporibus, & prius sane quam argentum, sed id tamen non statim ac inventum fuit, numo cudendo adhibuerunt. Ex quo vero jus numi cudendi usurparunt, ex puro vel auro vel argento fiebat pecunia principum Regumque nostrorum omnis, nec ante Iohannis Regis ætatem fere cupri quicquam auro vel argento miscere consuetudo fuit. Signavit autem apud nos argentum primus Przemyslus, aurum Libussa princeps. Argentei numi

fundebantur alii majores, alii minores, referebantque, illi quidem utrinq; Przemysli solius, hi vero, una ex parte Przemysli, ex altera Libussæ in sella sedentis imaginem. * Majores illi, æquabant pondere singuli didrachmum, minores quinq; & viginti numero unciam unam. Aureus porro Libussæ numus, signabatur utrinque Libussæ ipsius in sella sedentis, columque ad manum habentis imagine. Valor ejus & pretium est in incerto, magni tamen unumquemque fuisse pretii, ex eo potest colligi, quod Libussæ, cum mortua humabatur, quinque tantum, ignoto Deo munus, à Przemyslo sunt in manus dati. Servata autem est constanter fundendi cudendique hoc Przemyslæo pondere numi ratio, atque lex, à posteriorum temporum principibus cunctis, usque ad ætatem Wenceslai hoc nomine Regis Bojemiæ secundi, nisi quod numi cudebantur, ut diximus, suorum quique

----*inscripti nomina Regum.*

III. Wenceslaus II. Rex, pondus numi in argento à patribus frequentatum, primus immutavit, & accitis Florentia monetariis, [:] grossos, obolosque similiter

* *Hagec. in an.* 725. *&* 1040. [:] *Hagec. ad ann.* 1300. *Sifrid. presbyt. Epitomes lib.* 2. *ad an.* 1296.

liter absque omni æris cum argento temperatura cudi, ut pondere, ita & , forma nova præcepit. Grossus erat drachmalis, ex antica parte circulis parallelis tribus insignis, quorum in intimo, erat corona Regia, in medio literæ, WENCESLAVS SECVNDVS, in extimo, DEI GRATIA REX BOIEMIAE. in parte vero postica stabat Leo Regni insigne, & propterea quod veteri instituto Pragæ officina monetaria fuit, scriptum in orbem erat, GROSSI PRAGENSES. Vulgus *zmrzljky* vocabat. Obolus porro erat grossi istius pars duodecima, similiter Leonis insigni & Regis nomine expresso notatus. Pendebat itaque pondo sive libra numularia quæ Germanis *Marck*, nobis *Hrzivvna* dicitur, Pragenses Grossos hosce sexaginta, obolos septingentos & viginti. Gener hujus Wenceslai Iohannes Rex, (*ann.* 1311.) æris paululum quiddam argento primus admiscuit, & grossos obolosque fecit soceri grossis & obolis τῷ κέρματι atque figura similes, sed cum bonitate, tum pondere, aliquanto inferiores. Quatuor & sexaginta ejus grossi, septingenti sexaginta octo oboli, pondo dabant. Cudebat etiam numos grandiores, qui singuli habebant pondus unciæ duas partes tertias, ideoque li-

 bræ

bræ pars duodecima erant. Cudebat * præterea numos minuſculos, alios ex auro qui libræ argenti paulo plus quam ſextantem leguntur valuiſſe, alios ex ære, expilandæ plebis multitudini excogitatos. Iohanne Rege (*ann.* 1377.) Carolus filius paululo, Wenceſlaus nepos, perquam multo deteriorē fecit numum. Argenti namque libris centum Carolus miſcebat æris duodecim libras: libramque pendebant groſſi ejus ſeptuaginta, oboli octingenti quadraginta. Wenceſlaus vero IV. (*an.* 1407.) miſcuit groſſis ſuis æris $\frac{16}{41}$, hoc eſt partes unas & quadrageſimas ſexdecim, obolis $\frac{3}{5}$. hoc eſt partes tres quintas, prout promulgata eam in rem utriuſque diplomata plenius docent.

IV. Sequuta poſtea ſunt bella in noſtra gente civilia, horrida illa, & quam rerum geſtarum, tam calamitatum magnitudine memorabilia, quibus ſævientibus numi publici arbitrium in Pragenſium fuit poteſtate, & monetariorum fraudulentia, dietim fere longius recedebatur à veteri illa numi bonitate, donec poſt Alberti Regis exceſſum in interregno, ſignati Frider. Imp. charactere numi pror-

* *Chron. Aulæ Regiæ cap.* 14. 19.

prorsus adulterini, (vulgus nostrum nigros vocabat) ex Austria in provinciam vi magna infusi, depravandæ confidentius monetæ domesticæ exemplum hominibus avaris dederunt. Regno tandem inauguratus Rex Georgius, motus coorta inde annonæ, cæterarumque rerum omnium caritate inaudita, manifestisque, nec minoribus quam quanta sub Iohanne olim fuerunt, populi ac regni totius damnis, & permotus Austriacorum procerum magnis hac in caussà de Cæsare querelis, numum Bojemicum (*ann.* 1460.) fecit paulo meliorem. Sed quia & hic quoque multum à veteri bonitate abesse fuit deprehensus, proceresque Bojemi qui Regem illum aversabantur, inter alias rebellionis suæ caussas (*ann.* 1465.) ex conventu Viridemontano de imminutis ab se Regum priscorum legibus monetariis erant questi, coactus ultimo fuit hac in re Wenceslai II. vestigia sequi, & numum ex argento drachmalem, obolosq;quorum quatuordecim numum illum valerent, (*an.* 1469. cudere, *Podvvognj*, vulgo vocabantur illi tum grossi tum oboli. At quoniam nec diu postea vixit Georgius, nec amplius tanta ut sub Wenceslao argenti erat copia, Wladislaus Rex numi legem ad Georgii decessoris rationem illam prio-

rem revocavit. *Plechacze* illos hodieque appellamus. Nec is tamen perpetuo in hoc ſibi potuit conſtare, quemadmodum clamores publici, & nata ex hac cauſſa (*ann.* 1491.) caritas annonæ anno Regni ejus vigeſimo deincepſque docuit. Ludovici porro Ferdinandique numiſmata, viciſſim ſunt, quam Wladiſlai, deteriora, quemadmodum ex eorum (paſſim enim in uſu ſunt hactenus) inter ſe comparatione peritis eſt obvium. Vnciales numi in regno noſtro ante Ludovici Regis ævum non ſunt ſignati. Sub Wladiſlao percuſſi, Vngarici ſunt, non noſtri: Æſtimati autem apud nos fuerunt chalcis ducentis decem. Tametſi vero pondus bonitaſque & pretium numi apud nos ſic, ut diximus, non ſemel variavit, in forma tamen ſeu figura Wenceſlao II. Regi uſitata, ante bellum in Germania Smalcaldicum vocatum, nihil unquam fuit mutatum. Semper illa in parte numi antica coronam regiam, in poſtica Leonem, cum inſcripto Regis Pragæque nomine referebat. Iohannes Baro Pernſteinius in Comitatu Cladſcano (*ann.* 1540.) groſſos regiis æquivalentes, ſolus charactere peculiari ſignavit. Ferdinandus Rex poſt bellum illud, (*ann.* 1548.) imaginem ſuam ex una, & aquilam Romanam ex altera parte, numô

noſtro

noſtro impreſſit. Cauſſa oculatos non fugit. Percuſſit autem illum multiplicem, & cuique prout magnus vel parvus fuit, ex collatione cum Philippico, Hiſpanorum plusquam unciali numo, pretium vel auxit vel diminuit. Erant alii qui valebant Philippici tres partes quartas, alii qui octavas tres, alii qui unam. Minuta ejus moneta ſimiliter fuit diverſa, & non unius generis. Vna chalcus chalco Wladiſlai accommodatus, qui ſub Regis inſcriptione conſtanter priſcam Leonis imaginem retinuit, & apud Germanos nunc uſitati numi uncialis erat pars ducenteſima decima, *Czesky* vel *Welky* & *bjly Teniz*; altera chalci ſemis, *Sſart* vel *kaczenka*, *maly Teniz*; tertia, groſſus diobolaris cognomento albus, valens chalcos ſeptem, & quarta groſſus ſeſtertius *Hubaczek* dictus, valens chalcos novem.

V. Ferdinandi filius Bojemiæ Rex, Imp. Cæſ. Maximilianus, ut cæteris quibusque in rebus, ſic & in numi cudendi rationibus, gentis Bojemæ honorem utilitatemque quæſivit vigilanter. Ille igitur, quanquam in generibus monetæ figuraque quam pater uſurpavit, ſolum genus quartum obolis (vulgus *Sedmaky* vocat) permutavit, meliorem tamen aliquanto quam pater nobis pecuniam dedit;

dit; deque numi valore & ſignando tum auro, tum argento, leges exactiores, Ordd. univerſis * aſſentientibus, paulo ante quam de vita decederet, & prius quoque, in comitiis (*ann.* 1576.) tulit. Ex auri pondo Pragenſi, caratas viginti tres & creinos octo pendente, ſignari juſſit, vetuſto Imp. Alexandri Severi, deceſſorumq; Bojemiæ Principum more, ducatos, quos vocant, ſive ſolidos $72\frac{35}{64}$ Argento ſimiliter definitam æris temperaturam conſtituit; partes nimirum ſexageſimas quartas, talero ſeptem, groſſo diobolari triginta ſeptem, obolo triginta novem, chalco dimidiato quinquaginta tres, chalco denique partes ſedecimas undecim. Vnde temperati hac proportione argenti libra Pragenſis, *die Marck*, producebat illi taleros $8\frac{3}{4}$ groſſos diobolares $126\frac{2}{7}$. Obolos 240. chalcos 659. Chalci-ſemiſſes 733. Leges ad iſtas ſignatis numis pretium quoque eſt ab hoc Rege decretum, [:] taleris oboli ſexaginta, groſſis ante bellum Smalcaldicum Pragæ ſignatis veteribusq; Auſtriacis chalci novem, diobolaribus recentioribus chalci ſeptem, obolis chalci tres cum

---

* *Comit. ann.* 1572. [:] *Comit. ann.* 1573.

cum dimidio. Philippico $\frac{3}{4}$. $\frac{3}{8}$. $\frac{1}{8}$. proportione respondentes, & ante hoc tempus signati numi, etsi non removebantur ab usu, quia tamen computandi rationibus Germanicis, non nostris, erant apti, cautum lege est, ne posthac apud nos signentur.

VI. Has Maximiliani patris leges monetarias, quam studiose servavit Rudolphus, tam negligenter habuit Matthias, cum alius post alium ei in Regno successerunt. Matthia videlicet Imp. & Rege, primum in Germania vicina, & mox apud nos quoque, tam licenter argenteum numisma publicum, est depravatum, ut solo unciali numo excepto, signata per id tempus pecunia omnis, duplo quam Rudolphina evaserit deterior. Sublato è vivis Matthia Rege, quia bello Regnum ardebat, Ordines ipsi, reipub. cura delectis ex omni numero quibusdam quasi Ephoris commendata, numum publicum (*ann. 1619.*) (admixtis argento æris septem fere partibus sedecimis) veterum exemplo, corona Regia Leoneque coronato, insigniverunt. In hoc tamen sui sunt quasi obliti, quod peregrinum illi & à patribus sub Maximiliano, consensu publico vetitum, valorē attribuerunt. Accomodarunt enim illum, non, ut veteres, ad chalcos, vel diobo-

diobolares Bojemicos, ſed ad cruciatos Germanicos. Neque excuſabilis in negeleᴄto hoc majeſtatis jure majorumque exẽplo, videtur iſta inconſiderantia, quod quidam ajunt, propter ſtipendia militi danda, Germanis conformem numum domi tum habere fuiſſe neceſſe. Et Gallorum & Belgarum ſtipendia Germani ſolent merere, in eorum tamen gratiam, neque in Gallia neque in Belgio à veteri numi uſu unquam eſt diſceſſum. Vtut tamen eſt, ſecabant Ordines pondo ſic ut dixi commxti cum ære argenti, vel in partes triginta, vel in ſexaginta, ſtatueruntq; pretium partibus illis primis cruciatos Germanicos quatuor & viginti, ſecundis duodecim. Retinuit in numo ſignando probatam populi ſilentio rationem novam iſtam ſimiliter Fridericus Rex, niſi quod de ejus bonitate argenti fere ſemiunciam detraxit, & imaginem numo ſuam impreſſit; pondoq præterea etiam in partes duodecim ſecare juſſit. Valor cujusque id genus particulæ fuit, cruciati octo & quadraginta. Cudit ſimiliter certa conſtituta æri & argento proportione, Bojemicos chalcos, obolos, itemque groſſos diobolares ſive albos, ita ut ſi pacare regnum turbatum potuiſſet, veteres Maximiliani leges monetarias reſtituturus crederetur. Quem cum

cum armis de Regno dejecisset, & ferro sibi viam ad sceptra Bojemica aperuisset Imp. Ferdinandus, tam procul est sub eo à majorum exemplo discessum, ut numi apud nos facti plerique omnes argenti plus quam parum haberent. Chalcus Wladislai Georgiique, Ferdinandico ejus temporis sestertio, bonitate anteibat. Sestertii siquidem quales olim plus quam altera parte sua erant argentei, tum vix argenti: $\frac{3}{16}$ habere videbantur. Vulgus imperitum, fraudem istam an fucum dicam, non ante potuit deprehendere, quam argento fere omni fuit emunctum. At cum multo tempore post, magna rei familiaris jactura, cuncti essent facti eruditiores, admirabilem subito vidimus in commerciis confusionem. Etenim, annis (1621. 1622. 1623.) non sterilibus, decuplo quam antehac, pluris væniebant res omnes. Effluxit nobis in his vexati numi flagellis triennium totum, & experti tum demum credidimus, vere juxta & sapienter ab gentis nostræ principe Boleslao Leni, cum morti esset propinquus, dictum olim fuisse, * *neque pestem, neque bellum, neque hostiles in provinciam irruptiones, direptiones & incendia quantumvis atrocia, bonis tantum posse*

* *Hagec. in ann. 999.*

posse nocere, quantum crebra numi variatio & attenuatio. Simplices videlicet ad paupertatem extremam redigi id genus impostura.

VIII. Hæc igitur & domi percussit, & in usu olim nuperque adhuc habuit numorum genera gens Bojema. Propter necessaria tamen semperque frequentata cum exteris commercia, permisit quoque illa suis usum importati ex vicina Germania, Vngaria, Polonia, numi peregrini, cum aurei, tum argentei: valorem tamen ejus ad leges monetarias domesticas attemperavit. Hinc notum apud nos est monetæ non nostrum genus, floreni, taleri, decusses, baci, sestertii, crucigeri, *Dudcy, Sfestacy, Kralovvsstj, Sfarapatky, trognjcy, babky, halcy.* Et quemadmodum Hebræi siclis, Græci drachmis, Romani denariis, Germani florenis, cæteræque gentes sui quæque numismatis genere, pecuniam supputabant, sic & homines nostri aurum argentumque, eleboratum nec tamen signatum, libris numulariis, (non Romanis vel tabernariis) *na Hrzivvny,* librarumq; quadrantibus, *na Fertony:* signatū vero, aurum quidem solidis sive ducatis, argentum grossis Pragensibus, grossos denique, si summa crescebat, sexagenis, *na kopy,* si decrescebat, chalcis, *na*

Penjze

Penjze vvelke, ſupputabant, hactenusque, quicunque non ſunt à patribus degeneres, ſupputare amant. Groſſi igitur noſtri ſexaginta, vocantur *Kopa*, qui prout tempora erant, Regique & populo placebat, conſtabant ab Regis Wenceſlai II. ævo chalcis duodecim, vel quatuordecim obolo Maximiliani non plus quam una parte tertia deterioribus, nunc conſtant Maximiliani chalcis ſeptem. Vnde inconcinni ſunt, qui cum in Annalibus noſtris ſcribunt ante Wenceſlai II. tempora * potuiſſe uno numo emptis panibus famem ſedare ventres virorum ſex, avenæque modium væniiſſe aliquando numis quinq;, aliquando groſſo uno, cæteraque omnia pretio conſimili, pretium ſe vile putant dicere, habentque id inſtar miraculi, cum ipſi teſtentur, numum temporum illorum minutũ fuiſſe argenteum, & unciæ partem vigeſimam quintam : ſicut protervi viciſſim ſunt, qui contra, cum legunt ante ejusdem Wenceſlai Regnum [:] frumenti modium pluris quam centum viginti numis, par ovorum numo uno emptum, annonam difficilem fuiſſe non credunt. Supputatio numi per florenos cruciatosque,

* *Hagec. in ann.* 1027. 1172. 1213.
[:] *Hagec. in ann.* 1263. 1281.

quæ jam priscæ illi à nostratibus præfertur, est genti nostræ probrosa, & jam pridem patrum judicio repudiata, in qua cohibenda neque magistratus summus neque populus deberet tam esse securus. At quia fieri non potest, ut vel nullo hîc modo offendamus, vel ἐπέχειν in quibusdam ipsi quoque desinamus, ideo manum de tabula.

CAP. XVIII.

De Regiis Reditibus.

VIvere cum dignitate princeps nemo potest, qui non sit fortunatus, hoc est qui non nervo rerum gerẽdarum pecunia opibusque luculentis abundet. Etenim ut virtute ad conservandam in statu felici rempub. ita ad tuendam in splendore majestatem, opibus illi est opus. His autem honeste ac citra tyrannidem comparandis, reditus partim ordinarii, partim extraordinarii magistratui summo in repub. quavis, jure communiter recepto, populique omnis consensu tacito solent permitti. Reges Bojemi similiter neque mediis id genus sunt destituti, neque à populo suo unquam usque adeo deserti, ut dummodo ne sint prodigi vel deco-

decoctores, de inopia aut ærarii tenuitate jure possint queri. Non alia fortasse de caussa ab ærario peculiari reipub. constituendo, populus noster hactenus abstinuit, quam ut Reges, magistratum summum, haberet opulentiores. Opum ergo quærendarum vias omnes non iniquas, reditusque qui in Regno provenirent, illis reliquit solis. Qui tametsi magnitudine reditibus Regum regnis cæteris dominantium pares fortasse esse nequeunt, quia tamen in Regno nostro, non tam prodigiosas ut alibi, impensas facere est necesse, ob mediocritatem ii neque contemni debent, neque ad ditandum Reges nostros pro invaldis censeri. Wenceslaus II. & ejus nepos Carolus, Bojemiæ Regg. Regnum acceperunt valde perturbatum, exhaustum, atque prorsus exsuccum, recuperatis tamen postea reditibus à Regum usu alio jam pridem aversis, administrataq; prudenter re familiarii, opibus tantopere sunt aucti, ut hujus reditus ordinarii, cum aliquando legatis Imperii Electoralibus ob oculos ab illo essent positi, ipsorum judicio ac confessione, majores fuerint visi, quam essent quos Imperator ex toto Imperio Germanico caperet; *

* *Hagec. in ann.* 1370.

illius vero fortunæ opesque, Alberto Lusco Imp. invidia tantum non ilia ruperint. * Wenceslaus IV. cui Germani ignavo, nos ebrioso cognomentum damus, auri argentique vim permagnam ex reditibus suis corrasit, quam in arcibus, S. Wenceslai, Carolosteiniana, & Crzivocladena conditam, Sigismundus frater postea *(ann.* 1420.) intervertit & militibus divisit. De exorbitantibus Iohannis Regis extorsionibus, [:] quibus Regnum emungebat, & ut intra menses duos à populo Bojemico pecuniæ ad nonagies quinquies mille libras, exigere aliquando nihil pensi habebat, dicere hîc nec placet, nec expedit.

II. Sunt autem Ordinarii in Bojemia Regum reditus alii ex cænobiorum Civitatumque liberarum canone annuo, alii ex auri argentique fodinis, alii ex vectigalibus, alii ex ditionibus cum fiscalibus, tum iis quæ de tabula vulgo, & quaternatæ à quibusdam dicuntur: quos ad aureorum Germanicorum millia quadringenta, hoc est grossorum nostratium sexagenas centies septuagies semel mille, quadringentas & triginta, ascendere curiosi quidam prodide-

---

* *Idem in ann.* 1302. 1304. [:] *Chronic. Aula Reg. cap.* 14.

diderunt. [?] Canon annuus qui ex Cænobiis penditur, non assurgit supra sexagenas quinquies mille trecentas, qui ex Civitatibus ad quatuor mille trecentas. Wladislai II. regis ævo, quia Praga urbs æs alienum grande conflavit, ei dissolvendo fuit de plebis assensu imposita Zythopoeis in urbe omnibus, temporaria collatio, in singula videlicet cerevisiæ dolia, grossus septem chalcorum unus. Hunc Ferdinandus Rex à bello Smalcaldico, ex arbitrario uniusque Pragæ urbis usibus ad tempus, voluntaria largitione, à civibus decreto, ordinarium fecit, &, sub cognomento grossi hæreditarii, civitatibus omnibus extorsit. Vnde reditus Regii quotannis plus minus quindecies mille sexagenis sunt aucti. Auri argentique fodinæ, quamvis non semper æque feliciter, & multo quam olim tenuiore copia proveniant, * pars tamen illa emolumentorum vicesima, quæ vi transactionis ab Rege Ferdinando cum Ordd. olim (*ann.* 1534.) factæ) Regi ex auro argentoque in nobilitatis ditionibus eruto [:] debetur, ut & lucrum omne ex fodinis regiis quæsitum,

 fisco

[?] *Nicol. Bellus rerum politic. tomo I. discur.* 31. * *Comit. ann.* 1586.
[:] *Ius Provinc. W.* 2.

fisco regio haudquaquam est infructuosum. Vectigalia portoriaque, & in his institutum ab Iohanne Rege vectigal Pragæ passim in Vrbibus, quod *Vngelt* dicitur, luculentam conficiunt pecuniæ summam. Reditus ex ditionibus cum quaternatis tum fiscalibus, præterquam quod mensam regi aulicoque ejus ministerio omni pro dignitate instruunt, & aulamRegio splendore nitidam præstant, grande ærario adjiciunt incrementum. * Nam ut demus ex piscinis, molendinis, Zythopoeiis, prædiis, silvis, quæ omnia permulta sunt & proventibus uberrima, post expensas quotidianas, raro aliquid superesse, canon annuus, quem coloni glebæ adscriptitii (universi illi in his ditionibus fere ter decies mille censentur) prout agri quisque plus minusve colit, vere & autumno Regi pendunt, solus sexagenas grossorum circiter novies mille dabit. Regni onera, quemadmodum diximus, non tam sunt, ut alibi, impendiosa nec sumptus publice necessarii modum excedunt. Illis faciendis ferendisque, redituum istorum ordinariorum partes quintas quatuor, hoc est $\frac{4}{5}$ abunde esse judicant homines non imperiti, & annis singulis, ut minimum, sexagenarum

* *Comit. ann.* 1608.

narum tricies quinquies mille in thesauros Regis recondi posse credunt.

III. Iam quod ad indictiones, contributionesque extraordinarias, quæ *Bernie* & *Zbjrky* à nobis vocantur, porro attinet, eæ & luculentæ & frequentes à populo omni Regibus solent conferri. Quoties enim cunque caussa prægnans urget, Ordines Rex convocat ad diem, & in Comitiis frequentibus, propositis reipub. periculis, occurrentibusque per tempus rebus aliis necessariis, opem illos ac subsidia poscit. Esse regni sui cauponi, tributumque imperare pro arbitrio Regi nunquam licuit. Ordines ipsi post accuratam maturamque deliberationem, subsidium sententia communi, prout opus esse vident, alias majus, alias minus decernunt. Ejus colligendi ratio hominibus nostris non est ignota. Ferunt hoc onus, ut plurimum agricolæ, & Cives. Nobilitas non nisi rarius, & ultima fere tantum necessitate, pariter id cum colonis sustinet. Subeunt etiam parte aliquantula onus hoc Sculteti in Regno liberi, hoc est *Svvobodnicy*, *Diedinicy*, *Napravvnicy*, & parocharum pinguiorum sacerdotes, itemque opiliones & eorum magistri. Agricolæ glebæ adscriptitii, censentur in hoc Regno supra centies quinquagies; cives vero plus minus duodecies mille.

Sculteti ccc xxxviii. Parochæ cIↃ-ccc xl. Opilionum magiſtri cIↃ lxviii. Opiliones cIↃ IↃ ccc lxxv. Vſitatiſſima contributionum extraordinariarum eſt, quæ caſis ruſticanis, & ædibus civium Vrbanis imponitur. Ruſticis illis glebæ adſcriptitiis in caſas ſingulas indicuntur, nunc deni, nunc quindeni, nunc viceni noſtrates groſſi annui; Civibus non ſane nova, ſed non video quam æquabili proportione, nunc triceni, nunc quini & quadrageni, nunc ſexageni. Vocatur id genus indictio *Bernie Domovvnj*. Ex cujus inveterata atque hactenus obſervata proportione, quia omnis fere de conferendo inter nobilitatem & cives proportio ſumitur, dicere non inepte poſſumus, illam in hoc Regno conferendarum Regi pecuniarum eſſe quaſi normam quandam & cynoſuram. Conficit illa, quoties vicenum groſſorum eſt, * ſexagenas Bojemicas plus minus quinquies & ſeptuagies mille. Accedunt ad indictionem iſtam contributiones aliæ genere multiplices, pro numero agreſtium; partim ex nobilitatis, partim ex colonorum, adeoque civium ſimiliter ipſorum loculis corradendæ, itemque ex uſurarum decimis, rotis molaribus, fumariis,

* *Comit. ann.* 1569.

mariis, aurea ſupellectile, unionibus, vino, frumento, pecoribus, piſcibus, lana; mercibuſque quibuſdam aliis, Iudæorum deniq; capitibus cogẽdæ. Peculiaris præterea eſt contributio, quæ ab Ordd. univerſis in ſalaria miniſtrorum Regiæ aulæ, & diſſolvendum creditoribus in Bojemia Regiis fœnus uſitatum, ex cerevisia præſtatur. Vocatur vulgo *Toſudne*, groſſi nempe noſtrates in ſingula dolia, quatuor, quinque vel ſex. Ejus pars tertia in uſuras, duæ reliquæ in ſalaria diſtribuuntur. Exiſtimatur illa, quoties quaternûm groſſorũ eſt, excedere ſexagenas noſtrates centies mille.

IV. Non legimus autem unquam majora Regi ab Ordd. ſubſidia fuiſſe decreta, quam (*ann.* 1610.) comitiis ſub Rudolpho II. penultimis, & (*ann.* 1614.) ſub Matthia primis. Supputant videlicet nonnulli, tam ad reddendum ab Rege conflatum æs alienum, quam ad uſus privatos, obveniſſe ex his Matthiæ Regi præter propter ſexcenties ſexagies, Rudolpho vero ex illis circiter ſeptingenties octuagies bis mille Bojemicorum groſſorum ſexagenas. Excitato & magis magiſque exundante in Vngaria bello Turcico, decretum fuit ab Ordd. * Rudolpho

* *Comit. an.* 1593.

pho Regi mediocre ſubſidium ſunt tamen nihilominus qui id pluſquam trecenties duodecies mille ſexagenas groſſorum noſtratium produxiſſe teſtantur. Quiſquis igitur omnia hæc attentus leget, cum reditibuſque regnorum vel rerumpub. cæterarum ex adverſo conferet, videbit uſque adeo ſtudioſam eſſe Regum ſuorum gentem Bojemam, ut non facile, hoc in genere, ab alia quavis poſſit ſuperari. Nec libertas perampla, nec locorum quibus conſtringitur anguſtia facit, quominus magiſtratum ſuum ſummum ex fortunis ſuis, manu liberali juvare, eique quantum ad adminiſtrandum rempub. opus eſt, ſumere conſentiat. Amici in vicinia illi tantummodo ſunt optandi qui non ἀντιπαθεῖς, ut hactenus, eſſe porro velint, quique bonis eam ſuis abſq; moleſtia permittant frui, nec vel ſedes ei à patribus acceptas, atque fortunam proſperiorē invideant, vel ſervitutem miſerabilem excidiumve lētum machinentur. Boni omnis largitor, regnorumque & rerumpub. conſervator DEVS, quem Bojema gens, patriæ dulcis Statorem ſemper invocavit, nos vero ejus progenies, ingratitudine ſcelerata ex Statore vindicem iratum fecimus, offenſarum tandem cladiumque tot & tam acerbarum finem propitius faciat, & diſperſis

persis immaniter nobis, fortunam statumque quem secundum sub Imp. Rege nostro Rudolpho II. experiebamur, læto quodam postliminio restituat!

CONFIRMA DEUS
BENE COGITATA!

Benevolo Lectori εὐπραγεῖν!

His ita de Regno gentis meæ compendio & minerva pinguiore dictis, (quoniam, quæ me fugerunt, non pauca esse est necesse,) monendus mihi es, Lector amice, & orandus. Monendus, ut ne sis nescius, me ob improbatos ritus in religione Romanos patria injuriose profligatum, lare certo oportunisque adminiculis compluribus destitutum, inter armorum strepitus & horrores bellicos, hæc qualiacunque sunt, esse meditatum. Orandus vero, ut quod tenuius quam oportuit, nec satis exacte, hic est descriptum, vel quod imprudentius forte excidit, ingenii imbecillitati potius, cujus mihi sum conscius, quam voluntati, temporum injuriæ, quam desidiæ, imputare, excusatum habere, imo vero vel eorum in quibus hallucinor amice me commonefacere, vel quod reipub. gentisque Bojemæ illustrationi plenius atque accuratius inserviat, cum hominibus rerum id genus cupidis & amantibus, communicare ipse velis. VALE.

INDEX RERUM,

In hoc Libro præcipuarum.

A.

D.

E.

F.

G.

privi-

H.

I.

L.

M.

N.

O.

Pron

Q.

R.

S.

T.

V.

V.

Z.

FINIS.

Summa Privilegii.

I*Llustrium & Præpotentium D. D. Ordinum fœderatarum Belgiæ provinciarum decreto cautum est* Bonaventuræ *&* Abrahamo Elseviriis, *Academiæ Leydensis typographis, Ne quis præter illorum aut hæredum voluntatem toto decennio proximo, his in regionibus excudat, aut alibi extra provincias excusum inferat vendatve librum hunc, cui titulus,* Respublica Bojema. *Quod si quis contemta auctoritate, directe vel indirecte, librum hunc, totum, vel partem ejus, hoc sive alio modo, extra dictum temporis intervallum typis mandare, vel impressum alibi in has oras inferre & vendere præsumserit: confiscatione exemplarium, mulctaque insuper sexcentorum florenorum damnas esto: uti latius patet in ipso privilegio, dato Hagæ in conventu D.D. Ordinum Generalium,* XV *Maji,* MDCXXVI.

G. V. HERTEVELT V^t.

Ad mandatum Præpotentium D. D. Ordinum General. ss.

I. van GOCH.

